

Granskningshandling

Enköping kommun Översiktsplan 2040

Läsanvisning granskningshandling

Kommunens förslag till utveckling

Del 1 - Mål- och utvecklingsinriktning: vägen framåt

Översiktsplanen inleds med kommunens utvecklingsinriktning. Utvecklingsinriktningen sammanfattar kommunens strategiska inriktning för bebyggelseutveckling, natur och friluftsliv, och infrastruktur. Sedan följer en beskrivning av utgångspunkter för den översiktliga planeringen och hur översiktsplanen ska genomföras.

Del 2 - Geografiska områden: Mark- och vattenanvändning

Denna del beskriver utveckling i olika delar av kommunen. Här beskrivs hur kommunens sex mindre tätorter kan utvecklas med fler bostäder, fler verksamheter och samhällsservice. Här beskrivs behov av utveckling för infrastruktur och kollektivtrafik, samt områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS). Här beskrivs också planeringsprinciper för den som vill utveckla bostäder eller verksamheter på landsbygden.

Planeringsförutsättningar – principer att förhålla sig till

Del 3 - Tematiska områden

Här beskrivs kommunens ställningstaganden kring olika tematiska områden så som bostäder, transporter och infrastruktur, näringsliv, grönstruktur, natur och friluftsliv, teknisk försörjning och olika risker i samhällsplaneringen. Ställningstaganden gäller för hela kommunen och bidrar till att Enköpings kommun fortsatt ska vara en attraktiv kommun att leva i, verka i och besöka.

Del 4 - Riksintresse och skydd enligt förordnanden

I den här delen finns beskrivningar av de områden som omfattas av olika formella skydd, ofta skydd som fastställts av staten. Här redovisas hur dessa värden tillgodoses i kommunens planering samt ställningstaganden kring vilket intresse som har företräde om flera skydd sammanfaller.

Bilaga 1 - Hållbarhetsbedömning och miljökonsekvensbeskrivning

Här finns bedömning över hur planförslaget bidrar till en hållbar utveckling och vilka konsekvenser genomförande av planen kan ha på miljön.

Bilaga 2 – Samrådsredogörelse med yttranden

Här redogör kommunen för hur samrådets yttranden har bidragit till att utveckla planförslaget.

Förord

xx

Ulrika Ornbrant

Ordförande i kommunstyrelsens plan-, mark- och exploateringsutskott

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Läsanvisning granskningshandling	1
----------------------------------	---

DEL 1 – INLEDNING

Utvecklingsinriktning för Enköpings kommun	5
Enköping kommuns sex utvecklingsstrategier	7
Översiktsplanen visar vägen	17
Så används och genomförs översiktsplanen	19
Så här har planförslaget arbetats fram	22
Styrande för översiktsplanen	24

DEL 2 – GEOGRAFISKA OMRÅDEN - MARK- OCH VATTENANVÄNDNING

Inledning till mark- och vattenanvändning	31
Introduktion till mark- och vattenanvändningskartor	31
Fjärdhundra med omland	37
Grillby med omland	49
Hummelsta med omland	65
Lillkyrka och Södra Trögd	80
Skolsta	91
Örsundsbro med omland	102
Lokaliseringsprövning för byggande på landsbygden	119
Utvecklad infrastruktur och kollektivtrafik	131
Landsbygdsutveckling i strandnära lägen	138

DEL 3 – TEMATISKA OMRÅDEN 150

Bostäder	151
Näringsliv	155
Transporter och infrastruktur	160
Grönstruktur och mötesplatser	166
Natur och friluftsliv i kulturlandskapet	173
Teknisk försörjning	179
Miljö-, skydds- och riskfaktorer	192

DEL 4 – RIKSINTRESSEN OCH FÖRORDNANDEN OM SKYDD 225

Riksintressen	225
Förordnanden om skydd	256

BILAGA 1 - HÅLLBARHETSBEDÖMNING OCH MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING

BILAGA 2 – SAMRÅDSREDOGÖRELSE inklusive yttranden

Utvecklingsinriktning Enköpings kommun

Genom en medveten samhällsplanering bidrar Enköpings kommun till att de globala hållbarhetsmålen kan nås samtidigt som vi skapar en bättre framtid för nuvarande och kommande generationer Enköpingsbor.

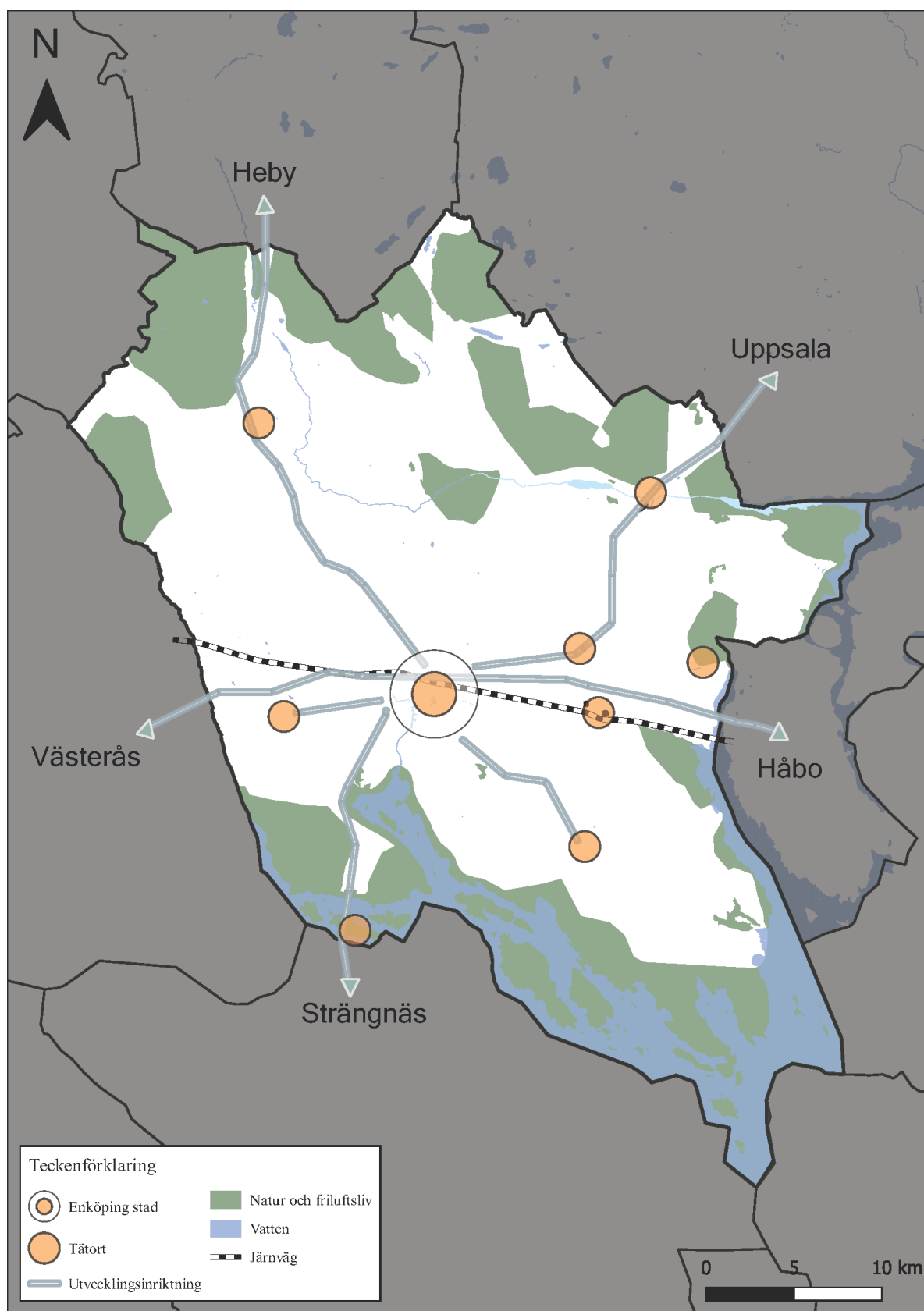
Enköpings kommun har ett strategiskt läge i den starkt växande Mälardalsregionen och det tar vi vara på. Variationen av olika orter som kopplas samman av goda kommunikationer ger invånarna tillgång till ett brett utbud av arbetstillfällen, boendemiljöer, utbildningsmöjligheter, naturupplevelser och fritidsaktiviteter inom nära avstånd.

Enköpings kommuns utvecklingsinriktning är utgångspunkten för kommunens arbete med att driva frågor i regionala och nationella sammanhang och de sex utvecklingsstrategier bidrar till att hela kommunen stärks. Dessa är Enköping kommuns sex utvecklingsstrategier:

1. Hushålla med mark- och vattenresurser.
2. Prioritera bebyggelseutvecklingen i tätorter och noder.
3. Förstärka bebyggelseutvecklingen i kollektivtrafikstråk.
4. Utveckla infrastruktur och kommunikationsstråk.
5. Stärka lokalt näringsliv och verka för en levande landsbygd.
6. Värna och förstärka grön- och blåstruktur.

Planeringsinriktning – 60 000 invånare år 2040

År 2040 är vi 60 000 Enköpingsbor! Det betyder att Enköpings kommun ska ha beredskap för att kunna växa med ungefär 12 000 nya invånare. Det innebär att kommunen ska möjliggöra och tillskapa de funktioner eller den service som behövs i form av bostäder, samhällsservice, vägar, friluftsliv och natur, teknisk infrastruktur, mötesplatser, kultur och fritid. Översiktsplanen skapar förutsättningar för att följa planeringsinriktningen.

Karta 1: Utvecklingsinriktning i Enköpings kommun.

Enköping kommuns sex utvecklingsstrategier

1. Hushålla med mark- och vattenresurser

Kommunen ska utvecklas utifrån god resurshushållning där all exploatering sker i syfte att förstärka Enköping kommuns värden och identitet, samt förstärka funktioner som bidrar till att nuvarande och kommande generation kan leva ett gott liv. All bebyggelse ska ske i lägen som passar respektive syfte och funktion. Enköpings kommun ska hushålla med markresurserna både inom tätort och på landsbygd för de olika funktioner som de innehåller.

Inom infrastrukturplaneringen är fyrstegsprincipen ett vedertaget begrepp: tänk om, optimera, bygg om och bygg nytt. Det är även applicerbart på annan typ av planering. För att ta fram den ekonomiskt och ekologiskt bästa lösningen i varje specifikt fall. Metoden tillämpas för att säkerställa en god resurshushållning och för att åtgärder ska bidra till en hållbar samhällsutveckling. Vi tillämpar metoden i vår samhällsplanering men förenklat i tre steg istället för fyra.

För Enköpings kommun innebär det att:

I första hand

Enköpings kommun ska i första hand sträva efter att utveckla den befintliga bebyggelsen genom att renovera, uppdatera och effektivisera i större utsträckning.

För infrastrukturplaneringen innebär det att Enköpings kommun i första hand ska genomföra åtgärder som påverkar behovet av transporter och resor samt val av transportsätt. Mobility management är samlingsnamn för åtgärder för att främja hållbara transporter genom ändrat beteende.

I andra hand

I andra hand ska redan anspråkstagen mark omvandlas, tex industrimark till bostadsbebyggelse eller mångfunktionell bebyggelse inom redan bebyggda miljöer. Omvandling av redan anspråkstagen mark innebär att Enköpings kommun kan dra nytta av den infrastruktur och teknisk försörjning som redan finns på plats. Detsamma gäller vid förtätning. När vi hushåller med marken på detta vis, minskar vi påverkan på landskapets övriga värden och funktioner samt de areella näringarna. Det bidrar till att effektiviseras nyttjandet av redan anspråkstagen mark.

I kommunens centrumkärnor ska kommunen möjliggöra för utveckling av lokalt näringsliv genom mångfunktionella ytor. Vi bygger tätare i centrum för att skapa en närhet mellan olika målpunkter. Det ger också förutsättningar för mer folkliv och närhet samt stärkta förutsättningar till kollektivtrafik.

För infrastrukturen handlar det om att optimera befintlig infrastruktur för ett mer effektivt nyttjande eller att bygga om det som finns på plats. Det kan exempelvis ske genom att en bred gata nyttjas på nya sätt genom att måla in cykel- och/eller gångområde eller att utöka turtätheten i kollektivtrafiken.

I sista hand

I sista hand ska kommunen ta i anspråk oexploaterad mark. Var vi bygger och hur vi bygger blir centrala frågor i lokaliseringsprövningen för anpassning till landskapet så att de värden som gör Enköping attraktivt kan bibehållas eller förstärkas.

När vi bygger nytt för olika typer av verksamheter och industri ska vi göra det utifrån verksamheternas bidrag till området, till våra medborgare och påverkan på omgivningarna. Större industrietableringar ska anvisas till platser nära befintlig infrastruktur och med fördel till platser där fler verksamheter av samma sort har eller ska etableras. På så sätt kan de också dra nytta av varandra.

För infrastrukturplaneringen handlar det i sista om att nyinvesteringar och om att bygga om eller bygga helt ny infrastruktur.

Fokus under översiktsplanens planeringshorisont är:

- Vi växer med omsorg och hushåller med våra resurser så att vi undviker att ta ny mark i anspråk.
- Vi lokaliserar ny bebyggelse så att investeringar i infrastruktur och service utnyttjas effektivt.
- Vi möjliggör för omvandling av äldre nu relativt centralt liggande verksamhetsområden med industri eller tunga transporter till områden för bostäder och lokalt näringsliv.
- Vi nyttjar våra resurser på ett effektivt sätt och utgår från fyrstegsprincipen vid all planering av transportsystemet.
- Vi säkerställer och bibehåller god kvalitet på luft, vatten och miljö vid omvandling och förtätning.

2. Prioritera bebyggelseutvecklingen i tätorter och noder

Utvecklingen av den fysiska miljön tar avstamp i kommunens bebyggelsestruktur med en stad, ett antal mindre tätorter samt mindre samhällen och byar på landsbygden som alla binds samman av kommunikationsstråk.

Enköping kommuns utgångspunkt är att förstärka bebyggelsen i de lägen där vi understödjer eller utökar möjligheten för service, och att den ska utvecklas i samma takt som vår bebyggelse och infrastruktur i våra noder.

Enköpings kommun möjliggör för en variation av boende i olika geografier. Det gör vi genom en medveten markanvändning i våra mindre tätorter och med tydliga planeringsprinciper för utveckling utanför tätorterna. Enköpings kommun prioriterar vår bebyggelseutveckling enligt följande:

Vi växer mest i Enköpings stad

Den största befolkningstillväxten ska fortsatt ske inom Enköpings stad medräknat Haga och Bredsand. Inriktningen om att förtäta och omvandla områden i staden ligger fast. Då kan vi dra nytta av redan gjorda investeringar i infrastrukturen. En tätare stad kan möjliggöra ett rikare folkliv, ökad känsla av trygghet och att service, handel och kollektivtrafik understöds. En utmaning med förtätning är att säkerställa värdefulla naturområden och att inte försämra kvalitén på luft, vatten och miljö. En omsorgsfull förtätning är central. Enköpings stad har en fördjupad översiktsplan som fortsatt ska gälla. Därför har inga nya utvecklingsområden föreslagits inom Enköping stad, Haga eller Bredsand i detta planförslag. Vi ska fortsätta utveckla staden med fokus på att bygga klart det vi påbörjat och planera för nästa steg. Mer att läsa om det finns i både den fördjupade översiktsplanen för Enköpings stad, men också i kommunens utbyggnadsplan som är under framtagande.

Vi utvecklar sex prioriterade tätorter

Fjärdhundra, Grillby, Hummelsta, Lillkyrka, Skolsta och Örsundsbro ska utvecklas som livskraftiga tätorter utifrån sina olika förutsättningar, med syfte att hela Enköpings kommun ska leva. Det betyder att efter staden, ska dessa mindre tätorter växa mest. Motiven är de samma som för Enköping stad men i mindre skala.

När vi planerar för nya bostadsområden så eftersträvar vi en variation i bostadsbestånd och upplåtelseformer för att komplettera den befintliga bebyggelsen. Våra tätorter växer inifrån och ut för att bidra till närhet mellan målpunkter och stärka underlaget för handel och service. De mindre tätorterna är viktiga noder för sina respektive omland, med handel, skola och förskola, mötesplatser, idrott och arbetsplatser. Genom

att möjliggöra för utveckling i tätorterna kan fler dela på de gemensamma funktionerna.

De två större orterna Grillby och Örsundsbro har en positiv utveckling som ska fortgå. För de fyra minsta tätorterna Skolsta, Hummelsta, Lillkyrka och Fjärdhundra är det viktigt att bibehålla och utveckla service och funktioner.

Vi bygger på landsbygden

Kommunen har en stor landsbygd med många byar och med en spridd bebyggelse. För Enköpings kommun är en attraktiv landsbygd en konkurrensfaktor i regionen. Enköpings kommun ska fortsättningsvis möjliggöra för ett varierat utbud av boendemiljöer.

Många söker sig till landsbygden för en livsstil som staden inte kan erbjuda. Fokus ska därför ligga på en bebyggelseutveckling som förstärker eller värnar landsbygdens olika värden med placeringar som anpassas och integreras i värdefull jordbruks- och rekreationsmark samt understödjer service och kollektivtrafik. Vi ska värna omgivningarna för de som redan bor på landsbygden och vi ska fortsatt välkomna nya invånare. Landsbygdsboenden med närhet till våra tätorter bidrar också till att förstärka den service och de funktioner som finns inom tätorterna.

Fokus under översiktsplanens planeringshorisont är:

- Vi möjliggör för ett brett utbud av boendeformer för livets alla skeden.
- Vi bedriver en aktiv markpolitik i syfte att ha en planberedskap i balans med vår planeringsinriktning.
- Vi är ett föredöme i fråga om social hållbarhet. Den upplevda tryggheten ska öka och Enköpingsbornas samhörighet ska stärkas.
- Vi gynnar bebyggelseutveckling i närhet till tätorterna eller inom tätorterna för att stödja utveckling av service i våra noder.
- Vi samverkar med olika aktörer för att bidra till att service och kommunikationer utvecklas i takt med bostadsbyggandet.
- Vi utvecklar bebyggelse på landsbygden i samklang med de värden och funktioner som landsbygden har och med hänsyn till de som redan bor där.

3. Förstärka bebyggelseutvecklingen i kollektivtrafikstråk

I Enköpings kommun finns ett antal starka kollektivtrafikstråk som också sammanfaller med populära bebyggelseområden. Genom att lokalisera bebyggelse i dessa områden kan vi säkerställa en god kollektivtrafikförsörjning och samtidigt möta efterfrågan på attraktiva bebyggelselägen. Det handlar exempelvis om stråket längs med riksväg 55 mot Skolsta, Örsundsbro och Uppsala samt stråket västerut mot Hummelsta och Västerås. Vi har även ett antal stråk som med stöd av ytterligare bebyggelseutveckling på sikt skulle kunna få en förbättrad kollektivtrafikförsörjning. Detta gäller till exempel riksväg 70 mot Fjärdhundra, stråket söderut mot Lillkyrka, riksväg 55 söderut mot Strängnäs samt mot Grillby.

Genom att utveckla bebyggelsen med närhet till kommunens kollektivtrafikstråk kan vi fysiskt närma oss varandra och det vi behöver i vår vardag: närhet till arbete, skola och förskola, fritidsintressen, kompisar osv. Sträckorna mellan målpunkter blir kortare vilket kan öka rörelsefriheten för flera grupper, framförallt för barn, ungdomar och äldre, när behovet av bil minskar och valmöjligheterna för hållbart resande ökar. Fler bostäder som tillkommer i anslutning till kollektivtrafikstråken kan bidra till att bibehålla och stärka den befintliga kollektivtrafiken och på sikt förhoppningsvis till att kollektivtrafiken kan utökas.

I en landsbygds kommun som Enköping med hög andel bilburna medborgare, en utspridd bebyggelse på landsbygden och en varierad tillgång till kollektivtrafik beroende på var vi bor, finns en särskild utmaning med en övergång till de mer hållbara trafikslagen. Bilen kommer fortsatt att vara ett viktigt transportmedel i vår kommun. Kommunens hållbarhetsarbete ([Klimatneutrala Enköping – Enköping växer – Enköpings kommun \(enkoping.se\)](#)) bidrar till successiva utsläppsminskningar och översiktsplanens genomförande är en del i det.

Fokus under översiktsplanens planeringshorisont är:

- Vi gynnar bebyggelseutveckling i kollektivtrafiknära stråk för att öka rörelsefriheten hos olika grupper i samhället, minska behovet av bil och på sikt bidra till underlag för utökad kollektivtrafik.
- Vi strävar efter hållbara transportsystem som tillgodoser befolkningens resebehov. Resandeökningen ska framförallt ske genom gång, cykel och kollektivtrafik.
- Vi samverkar med I samverkan med Region Uppsala arbetar vi för att förstärka kollektivtrafik och regionala gång- och cykelvägar för att främja hållbara färdmedel och öka rörelsefriheten hos olika grupper i samhället.

4. Utveckla infrastruktur och kommunikationsstråk

Enköpings kommun har ett bra kommunikationsläge med närhet till flera stora städer. Närheten är en grundförutsättning för kommunens attraktivitet och konkurrenskraft i regionen. Resande och transporter ökar kontinuerligt i hela Mälardalen såväl som i Enköping.

Enköpings kommun kopplas samman med intilliggande storstäder och regioner genom välutvecklade kommunikationsstråk. Den regionala tillgängligheten är beroende av en välfungerande transportinfrastruktur och ett välmatchat utbud. Tillsammans med nationella och regionala aktörer fortsätter vi att utveckla och stärka såväl befintliga som nya kommunikationsstråk med målbilden om en sömlös region. Enköpings kommun präglas av en stor arbetspendling. Många reser till arbeten i andra kommuner, men på senare år har inpendlingen ökat snabbare.

Flera större infrastruktursatsningar behöver förverkligas. Mälarbanan som trafikerar Örebro och Stockholm är ett viktigt kommunikationsstråk. En kapacitetsökning skulle bidra till ökad rörlighet i hela regionen. Enköpings kommun är angelägna om arbetet med att säkerställa de avtal och tillstånd som behövs för att färdigställa den sista delsträckan genom Solna och Sundbyberg inte avstannar. En kapacitetsökning på Mälarbanan skulle bidra till ökad rörlighet i hela regionen. Arosälken som är en föreslagen ny järnväg mellan Västerås, Enköping och Uppsala blir även den ett viktigt kommunikationsstråk för pendlare och knyter ihop spårbunden trafik i Mälardalsregionen. För att kunna genomföra projektet behöver finansiering via nationell plan säkras och ett fördjupat utredningsunderlag tas fram där det gällande järnvägsreservatet smalnas av för att utgöra grund för en framtida järnvägsplan. En ny Hjulstabro behöver fullt finansieras för att säkerställa godstransporter på Mälaren och fullt ut kunna dra nytta av de gjorda investeringarna i hamnarna i Västerås och Köping. Kollektivtrafiken med buss behöver förbättras för att möjliggöra en högre andel hållbara resor, särskilt norrut mot Sala/Heby, söderut mot Strängnäs och inom kommunen mot Lillkyrka och Grillby.

Kommunens större cykelstråk behöver utvecklas. Cykel kan vara användbart för en del av en sträcka och i kombination med ett annat färdmedel, ofta kollektivtrafik. Det finns en cykelväg mellan Enköping och Hummelsta som används för arbetspendling. På sikt kommer det att bli möjligt att cykla mellan Uppsala och Enköping och de tätorter som ligger längs sträckan. Det finns en potential till ökad besöksnäring om kollektivtrafik och cykling till attraktiva besöksmål förbättras. Enköpings kommun kommunicerar kontinuerligt behov kopplat till möjligheten att cykla längs med det statliga vägnätet till Region Uppsala som ansvarar för prioritering av de regionala vägarna.

Flera av de prioriterade tätorterna präglas av närheten till statliga genomfartsvägar. Vägarna skapar problem med bullerstörningar och barriäreffekter som försämrar tillgängligheten och trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter i orterna. Kommunens ambition är att ta över vägarna från Trafikverket för att kunna förbättra trafiksäkerheten vid behov.

Fokus under översiktsplanens planeringshorisont är:

- Vi strävar efter hållbara transportsystem som tillgodoser befolkningens resebehov. Resandeökningen ska framförallt ske genom gång, cykel och kollektivtrafik.
- Vi samverkar med regionala och nationella aktörer för: fortsatt utbyggnad av Mälarbanan med högre kapacitet, nytt pendeltågsstopp i Grillby, ny järnväg mellan Västerås-Enköping-Uppsala (Arosälänken) samt att ny Hjulstabro får full finansiering i den nationella planen för infrastruktur och kan börja byggas ut innan år 2040.
- Vi verkar för att utveckla och stärka kollektivtrafikstråk söderut mot Strängnäs, norrut mot Sala/Heby samt till Lillkyrka och Grillby.
- Vi verkar för att kommunens uttalade behov av förstärkningar i gång- och cykelvägnätet förverkligas och verkar för bättre förutsättningar för gående och cyklister i de prioriterade tätorterna.
- Vi tar över väghållarskapet av Trafikverket för det statliga vägnätet, på prioriterade sträckor inom kommunens mindre tätorter.

5. Stärka lokalt näringsliv och värna en levande landsbygd

Enköpings kommun skapar förutsättningar för att hela kommunen ska leva genom att möjliggöra och stödja bebyggelseutveckling och utveckling av lokalt näringsliv. Kommunens näringslivsprogram och landsbygdsprogrammet ska bidra till fortsatt utveckling av näringsliv och samhälle på landsbygden och ge förutsättningar för företag att växa och utvecklas inom till exempel besöksnäringen eller genom ökad delningsekonomi och cirkulär ekonomi.

Enköpings kommun ska parallellt arbeta för att förstärka utbudet av service i våra noder så att tätorterna kan underlätta för landsbygdsbornas vardag. Enköpings kommun ska även arbeta för att stärka kollektivtrafiken så att fler får möjlighet att välja alternativa färdmedel än bilen. Sammantaget ska både service och kollektivtrafik finnas inom rimligt avstånd.

Precis som i övriga landet finns en tyngdpunkt på urbanisering även i Enköpings kommun. Samtidigt lockas människor till landsbygden för ett annat sätt att leva, mer utrymme, lugnare, tystare och närhet till natur, kultur och friluftsliv. Det är värden

Enköpings kommun ska bevara och förstärka genom en varsam komplettering av bebyggelsen med tyngdpunkt på strategiska lägen. Enköping har en levande landsbygd och rikt landsbygdsliv, mycket tack vare Enköpings läge i regionen, variationen i miljöer, tillgång till kultur- och föreningsliv, och ett varierat näringsliv.

Sociala aspekter som föreningsliv eller kulturliv ska fortsättningsvis bidra till en aktiv och levande landsbygd. Detta sker delvis i utbyte mellan tätort och omland, men också genom de mötesplatser och engagemang som sker på landsbygden. Det lokala förenings- och kulturlivet skapar gemenskap, stärker identiteten i bygden och är en starkt bidragande faktor till social hållbarhet genom mänskliga möten. Det bidrar också till att stärka landsbygdens kulturturism.

Fokus under översiktsplanens planeringshorisont är:

- Vi är en attraktiv plats för att etablera, driva och utveckla företag.
- Vi har tydliga kriterier för markanvisning som styr mot tänkt utveckling och målbild för Enköpings näringsliv.
- Vi samverkar med näringslivet och akademien för att stärka kompetensförsörjningen i kommunen.
- Vi möjliggör för att det lokala näringslivet i våra mindre tätorter ska kunna utvecklas genom det utrymme som översiktsplanen möjliggör. Det handlar om centrala lägen i tätorternas centrum för att ge goda förutsättningar för lokal handel.
- Vi driver på näringslivsutvecklingen på landsbygden genom att möjliggöra och underlätta för företag inom gröna näringar, besöksnäring och verksamheter som verkar för delningstjänster.
- Vi utvecklar och marknadsför destinationer inom Enköpings kommun för att locka fler besökare och utveckla besöksnäringen
- Vi samverkar med näringslivet och bidrar till minskad klimatpåverkan för att spara energi och ställa om till förnybarhet.

6. Värna och förstärka grön- och blåstruktur

Enköpings kommun har en stor landsbygd med rika naturmiljöer och väletablerade gröna besöksmål. Mälarstränderna och vattenområdena utgör ovärderliga inslag i kommunens livsmiljöer. Mälaren är också dricksvattentäkt för mer än två miljoner människor. Även Enköpings kommun kommer på sikt att få dricksvatten från Mälaren genom ett samarbete med Västerås.

De stora, tysta och oexploaterade skogsområdena i kommunens norra del ger värdefulla naturupplevelser. Kommunen består i övrigt av en stor andel öppen jordbruksmark där grönstrukturen är mer sparsam, och ett mosaiklandskap med både kultur- och naturvärden. Grönstrukturen i jordbrukslandskapet bidrar till en tilltalande landskapsbild.

Sammantaget är landskapet varierat och erbjuder goda förutsättningar för friluftsliv och naturliv. Det är viktigt att bevara och utveckla naturvärden och att friluftslivet utvecklas med hänsyn till detta. Enköpings kommun ska därför bevara och integrera stråk, kilar och enklaver i en större sammanhängande struktur för att stärka rekreativa värden, förutsättningar för biologisk mångfald och öka möjligheter att hantera klimatförändringar. Det är särskilt viktigt att stärka gröna kopplingar mellan stad, tätort och naturområden på landsbygd utifrån dessa olika perspektiv.

När vi bygger nytt utgår vi från följande principer för hänsyn, i prioriteringsordning: undvika, minimera eller kompensera påverkan på gröna värden.

Tätorternas grön- och blåstruktur

Orterna har olika god tillgång till naturen. Vissa tätorter är i princip helt omgivna av åkermark medan andra har god tillgång till grönstruktur. Vi ska säkerställa både närhet och tillgång till natur med tillräcklig storlek. Detta sker genom att värna och utveckla befintliga grönområden samt genom att tillskapa nya grönområden eller stråk. Grön- och blåstrukturen ska fortsatt erbjuda medborgare i alla åldrar närhet till rekreation, spontana mötesplatser, lek- och rörelsemöjligheter och friluftsliv.

Den tätortsnära grönstrukturen bidrar till att stärka kommunens motståndskraft inför ett förändrat klimat och klimatanpassning av tätorterna med skugga, frisk luft, bullerdämpning, biologisk mångfald och som fördröjningsytor vid nederbörd.

Landsbygdens grön- och blåstruktur

Landsbygden har många områden med höga naturvärden och värden för rekreation och friluftsliv. Många av de gröna och blå strukturerna med högst kända natur- och kulturvärden har ett formellt skydd. Flera av dessa områden, främst riksintresseområdena, har överlappande skydd med olika inriktning: natur, kultur eller friluftsliv. Naturreservat och Natura 2000-områden blir viktiga värdekärnor i ett lokalt perspektiv. Genom en restriktiv inställning till exploatering inom dessa områden kan deras kvaliteter bevaras.

Kommunens mosaiklandskap är kulturhistoriskt och ekologiskt värdefullt, och bär med sig sällsynta och värdefulla kvaliteter med sina skiften mellan skogsmark och öppen jordbruksmark. Störningar i form av bullriga barriärer och andra avgränsningar i landskapet minskar dess funktion för djur och växter och dess värde som kulturlandskap.

I de mer tätbefolkade delarna av landet är det särskilt angeläget att hushålla med stora, sammanhängande områden utan storskalig exploatering. Kommunen har därför pekat ut ett antal områden som är relativt oexploaterade idag. På så vis kan de behålla de kvaliteter som finns i områden utan storskalig exploatering.

Fokus under översiktsplanens planeringshorisont är:

- Vi stärker gröna kopplingar och stråk inom tätorterna för biologisk mångfald, rekreation och ekosystemtjänster.
- Vi värnar grönstrukturer och naturområden för att på så sätt låta naturen lösa vissa av nutidens och framtidens utmaningar.
- Vi värnar, utvecklar och tillgängliggör kommunens större sammanhängande natur- och friluftsområden och säkrar spridningskorridorer för en bibehållen biologisk mångfald.
- Vi utformar, brukar och förvaltar den grönbåa strukturen så att biologisk mångfald bevaras, ekosystemtjänster främjas och vattenkvaliteten förbättras.
- Vi skapar plats för vatten och ökad andel gröna områden för beredskap och rekreation genom en medveten samhällsplanering.

Översiktsplanen visar vägen

Kommunens vision är den mest övergripande styrningen för kommunen eftersom den pekar ut en riktning för hela samhället. Den konkretiseras i de efterföljande styrdokument. Översiktsplanen är ett sådant styrande dokument som visar vägen och bidrar till förverkligandet av visionen.

Översiktsplanen är vägledande i planeringens efterföljande steg: detaljplanering, förhandsbesked och bygglov. Dessa steg innehåller kommunala myndighetsbeslut som fattas med stöd av plan- och bygglagen och det är kommunen som har ensamrätt att fatta dessa beslut, det kallas ofta för det kommunala planmonopolet. Översiktsplanen används också som stöd vid tillsyn och prövning enligt miljöbalken, exempelvis när tillstånd för olika verksamheter ska prövas. Översiktsplanen används därför av många olika grupper; du som söker mark att utveckla eller bygga på, markägare, boende, kommunen själv men även av myndigheter och domstolar. Det kan då handla om underlag inför planering av exempelvis infrastruktur, verksamheter eller i situationer då en detaljplan eller ett bygglov har överklagats.

Att förverkliga översiktsplanens förslag är till stor del beroende av privata aktörers initiativ. Kommunen har ett begränsat markinnehav. I de lägen där kommunen äger marken har kommunen stor rådgivning kring utvecklingen.

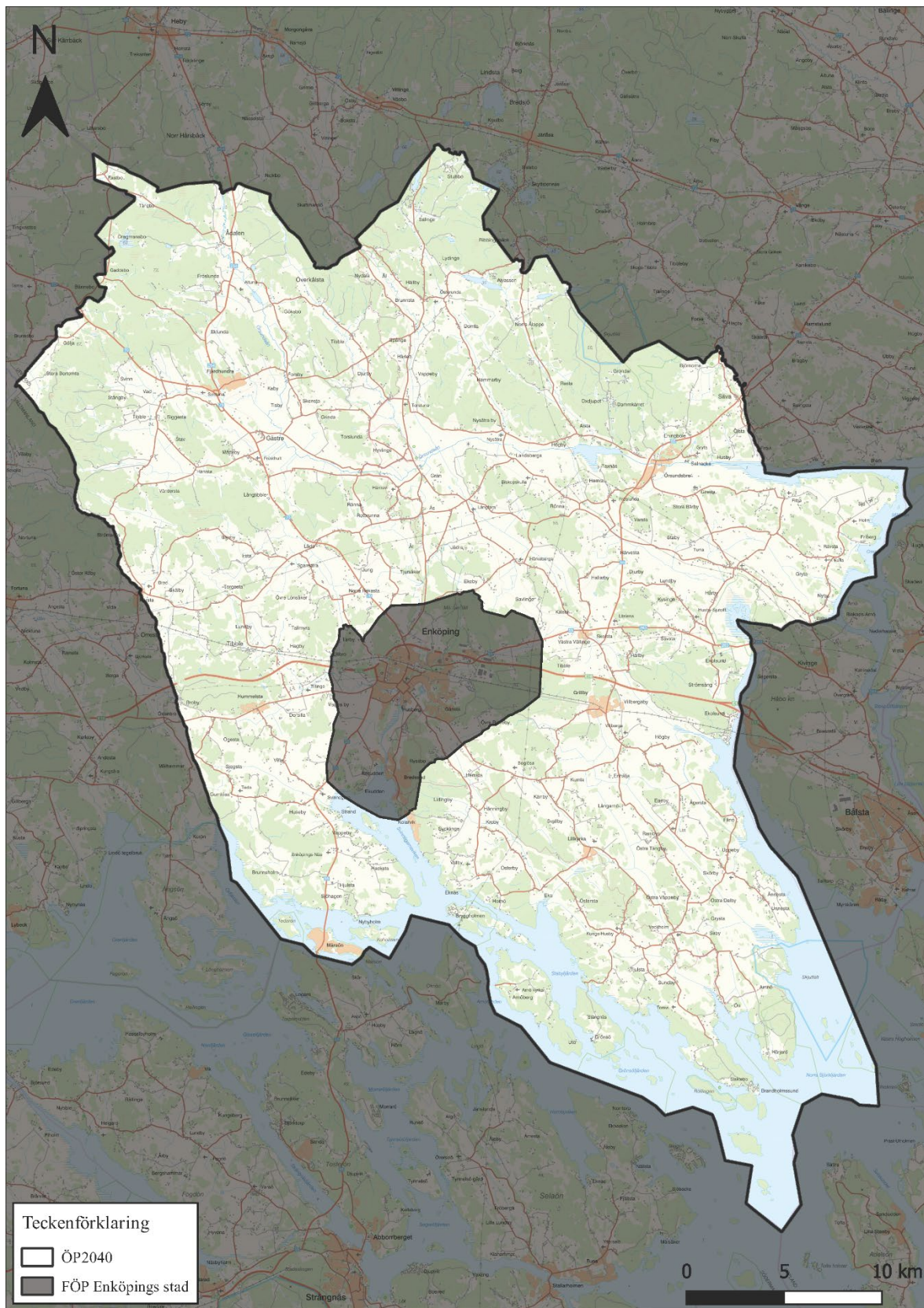
Oavsett vem som vill förverkliga en samhällsbyggnadsidé så är det viktigt att det finns en tydlig politisk inriktning och prioritering för utvecklingen i kommunen. Översiktsplanen ska bidra till goda livsmiljöer för såväl nuvarande som framtida Enköpingsbor. Alla berörda ska ha kännedom om målbilden och hur de kan bidra till dess uppfyllelse. Översiktsplanen är det främsta verktyget då.

Översiktsplanens avgränsning

Den här översiktsplanen fokuserar på hur Enköpings landsbygd, och tätorterna Fjärdhundra, Grillby, Hummelsta, Lillkyrka, Skolsta och Örsundsbro ska utvecklas. När översiktsplanen antas ersätter den de befintliga fördjupade översiktsplanerna för Örsundsbro (1995), Grillby (1992) och Hummelsta (1993). Översiktsplanens utvecklingsstrategier visar dock vägen för utvecklingen i hela kommunen. De tematiska planeringsprinciperna gäller också för hela kommunen.

För Enköpings stad, Haga och Bredsand finns en fördjupad översiktsplan antagen år 2018. Det innebär att Enköpings stad, Haga och Bredsand inte fått uppdaterade markanvändningskartor. Se karta 2 för vilket område som omfattas av den fördjupade översiktsplanen. Kommunen kommer att se över dessa områden och uppdatera den fördjupade översiktsplanen under de kommande åren. Det innebär också att den fördjupade översiktsplanen för Enköpings stad innehåller specifika planeringsprinciper som gäller för endast för den geografien.

Den tidsmässiga avgränsningen är år 2040 men för vissa avsnitt görs utblickar bortom år 2040. För klimatpåverkan och klimatanpassning tillämpas ett längre tidsperspektiv kopplat till bebyggelsens livslängd.

Karta 2: Översiktsplanens geografiska avgränsning.

Fördjupad översiktsplan för Enköpings stad

Den fördjupade översiktsplanen för Enköpings stad antogs 2018. Sedan antagandet har vissa planeringsförutsättningar förändrats, bland annat genom förändringar i plan- och bygglagen samt miljöbalken. Det finns även nytt planeringsunderlag, bland annat kommunens skyfallskartering som ska användas vid detaljplanering och byggande inom planområdet. Under perioden 2024–2028 ska kommunen påbörja ett arbete med att revidera den fördjupade översiktsplanen. Inför revideringen behöver fördjupade planeringsunderlag tas fram, till exempel för energiförsörjning, grönstruktur och bedömning av klimatrelaterade risker. Kommunens utbyggnadsplan som är under framtagande ska också färdigställas och utgöra planeringsunderlag inför revideringen. Den kunskap och det planeringsunderlag som samlats in för framtagande av översiktsplan 2040 bidrar också till att utveckla ställningstaganden kring stadens utveckling. Relevanta planeringsprinciper i denna översiktsplan gäller även för det område som omfattas av den fördjupade översiktsplanen.

Så här används och genomförs översiktsplanen

Översiktsplanen är vägledande i planeringens efterföljande steg: detaljplanering, förhandsbesked, samt bygglov. Dessa steg innehåller kommunala myndighetsbeslut som fattas med stöd av plan- och bygglagen och det är kommunen som har ensamrätt att fatta dessa beslut, det kallas ofta för det kommunala planmonopolet. Det kommunala planmonopolet innebär att kommunen bestämmer hur mark exempelvis ska bebyggas. Däremot ska kommunen alltid samråda förslag på ändringar, i såväl översiktsplaner som detaljplaner för att olika intressenter ska få möjlighet att bidra med synpunkter, önskemål och kunskap.

Översiktsplanen används av många olika grupper; du som söker mark att utveckla eller bygga på, markägare, boende, kommunen själv men även av myndigheter och domstolar. Det kan då handla om underlag inför planering av exempelvis infrastruktur eller i situationer då en detaljplan eller ett bygglov har överklagats. Det kan också handla om olika prövningsärenden enligt miljöbalken. Den utveckling som beskrivs i översiktsplanen är en sammanvägning av olika intressen och en avvägning kring vad som är önskvärt utifrån rådande förutsättningar.

Att förverkliga översiktsplanens förslag är till stor del beroende av marknadskrafterna och privata aktörers initiativ. Kommunen har själv ett begränsat markinnehav. I de lägen där kommunen äger marken har kommunen stor rådighet kring utvecklingen. Oavsett vem som vill förverkliga en samhällsbyggnadsidé så är det viktigt att det finns en tydlig politisk inriktning och prioritering för utvecklingen i kommunen. Detta för att alla (politik, förvaltning, invånare, myndigheter, privata aktörer med flera) ska ha kännedom om målbilden och hur de kan bidra till dess uppfyllelse. Översiktsplanen är det främsta verktyget då.

Nästa skede i planeringsprocessen innebär detaljplanläggning av nya bostads- och verksamhetsområden. För större och mer komplexa bostads- eller verksamhetsområden kan

detaljplaner föregås av ett programskede. För enklare exploatering kan det vara tillräckligt att ansöka om förhandsbesked. Läs mer om detta i Del 2: Lokaliseringsprövning på landsbygden.

Planeringsprinciper tydliggör kommunens inställning

Våra planeringsprinciper är kommunens ställningstagande kring utveckling, bevarande och skydd. Planeringsprinciperna gäller i efterföljande planering, vid tillsyn och prövning.

Planeringsprinciperna kan omfatta geografiska områden, tematiska områden och kan reglera exempelvis avgränsning av områden eller möjligheter till utveckling.

En utbyggnadsplan kompletterar

Enköpings kommun arbetar med att ta fram en utbyggnadsplan för utbyggnaden av den översiktliga planeringens bostads- och verksamhetsområden, stora infrastrukturobjekt och kommunal service. Utbyggnadsplanen kommer att innehålla en tidsatt prioriteringsordning över när olika områden avser att planeras och byggas ut uppdelat på femårsintervall.

Utbyggnadsplanen blir därmed en viktig pusselbit i kommunens arbete med att genomföra översiktsplaneringen.

För att utbyggnadsplanen ska vara realistisk och genomförbar krävs att den är tydligt sammankopplad med kommunens lokalförsörjning och investeringsbudget samt en tydlig koppling till uppföljning och utvärdering av översiktsplanens genomförande.

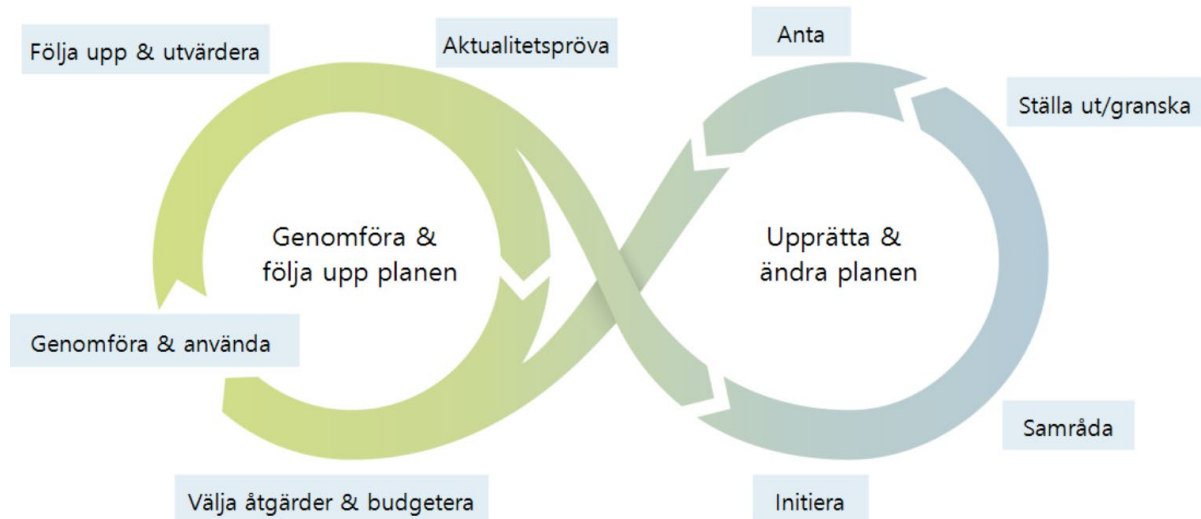
Kontinuerlig översiktsplanering och planeringsstrategi

När översiktsplanen är antagen påbörjas arbetet med att genomföra planen och sedan följa upp resultatet. Den 1 april 2020 ändrades plan- och bygglagen med krav på kommunerna att stärka översiktsplaneringen. Det nya lagkravet innebär att kommunerna kontinuerligt ska följa upp och utvärdera om översiktsplanen är aktuell, om det tillkommit ny väsentlig information, och om den i helhet eller delar därför behöver revideras.

Boverket har föreslagit en modell som ett metodstöd till kommunerna för detta. Modellen beskriver en process med två rullande delprocesser: en för att upprätta och ändra en översiktsplan, och en delprocess som handlar om kommunens arbete med att genomföra och följa upp översiktsplanen se figur 1. Sammantaget ska dessa två delar bidra till att hålla översiktsplanen aktuell och avgöra om och vilka delar som behöver ändras, samt att genomföra översiktsplanens innehåll.

Eftersom hela kommunens organisation är genomförare av översiktsplanen skapar modellen förutsättningar för en tydlighet kring prioriteringar, resurssättning och budgetplanering och blir

därför ett bra tillskott i kommunens verksamhetsprocesser. Vi arbetar med att utveckla våra arbetssätt med utgångspunkt i Boverkets modell.

Figur 1: Bild över olika moment i den kontinuerliga översiktsplaneringen. Källa Boverket.

Uppdateringen av plan- och bygglagen medförde även att ett nytt planeringsbegrepp infördes, planeringsstrategi, som även den är ett verktyg för att kontinuerligt hålla översiktsplanen aktuell. Det centrala i planeringsstrategin är kommunens ställningstagande till den fortsatta översiktsplaneringen. Planeringsstrategin i sig innebär ingen ändring av översiktsplanen utan den beskriver vad kommunen ska fokusera på i översiktsplaneringen och om det finns delar av planen som behöver ändras. Planeringsstrategin blir därför ett verktyg för att stämma av hur väl översiktsplanen stämmer med såväl politisk inriktning men också omvärldens utveckling och hur användbar översiktsplanen är i samhällsplaneringen. Det blir en form av färdplan framåt till nästa översiktsplan. Kommunens planeringsstrategi för 2024–2028 antogs av Kommunfullmäktige under 2024. Den beskriver nuläge och vilka planeringsunderlag och aktiviteter som kommunen kan arbeta vidare med inom de kommande fyra åren för att förstärka vår översiktsplanering.

De kommande åren utvecklar kommunen metoder för uppföljning och utvärdering av vår översiktsplaneprocess och hur vi efterföljer våra planeringsdokument. Vi ska följa upp om översiktsplanen leder till de effekter som vi förväntat oss och bedöma om översiktsplanen är till stöd för olika beslut.

Samhällsplanering tar tid och för att vi ska nå uppsatta mål och leverera relevanta produkter i såväl ett kort tidsperspektiv (0–10 år) och ett längre tidsperspektiv (10–50 år) så är det helt avgörande att det finns en kontinuitet i politiska beslut, styrning och processledning. Kommunen ser ett behov av

att följa upp flera delar i översiktsplaneringen för att säkerställa att kommunen styr mot uppsatta mål. En utvärdering av kumulativa effekter av olika beslut bör ingå i uppföljningen. Enskilda åtgärder eller händelser kan tillsammans samverka för att förstärka eller motverka översiktsplanens mål. I bästa fall kan synergieffekter uppstå.

Resultatet av uppföljningen och utvärderingen blir sedan underlag inför utvecklade arbetssätt, nästa planeringsstrategi, och utveckling av våra översiktsplanedokument.

Så här har planförslaget arbetats fram

Kommunal översiktsplanering handlar om att beskriva hur platsen Enköpings kommun ska utvecklas. Översiktsplanen sätter en riktning för framtiden, hur vi vill leva och bo och vilka värden som ska värnas och bevaras. Medborgarnas synpunkter blir därför viktiga och våra folkvalda politiker har en central roll i arbetet med översiktsplanen. Redan år 2014–2016 genomfördes omfattande dialoger med medborgare i kommunens mindre orter som en inventering inför uppdateringen av kommunens översiktsplan. Detta arbete resulterade i att ortsanalyser togs fram för de sex prioriterade tätorterna. Dessa har sedan fungerat som underlag i framtagandet av denna planhandling.

År 2020–2021 genomfördes på nytt dialogmöten med medborgare i mindre referensgrupper. Under dessa möten fick deltagarna lämna sina synpunkter och behov med hjälp av framförallt digitala dialogkartor. Resultatet från dialogen med medborgare har sedan bidragit till att forma planförslaget.

Under samrådet har kommunen på nytt träffat medborgare vid utställningar av planförslaget och på sammankomster där förslaget presenterats. Under samrådet erbjöds också särskilda möten med olika grupper för att skapa utrymme att fördjupa sig i olika frågeställningar. Det har också givits möjlighet att tycka till anonymt via en digital dialogkarta. Genomförda dialoger och synpunkter som kommit in under dessa återfinns i Bilaga 2 - Samrådsredogörelse.

Vi har även genomfört särskilda dialoger med barn i orterna, både år 2014–2016 och under samrådet år 2023–2024. Barnen fick diskutera viktiga framtidsfrågor, hur de rör sig i orterna och vad de tycker om olika platser.

Kommunstyrelsens Plan-, mark- och exploateringsutskott (PLEX) är ansvarigt för beslut om samråd och granskning. Det slutliga förslaget till översiktsplan antas i kommunfullmäktige, kommunens högsta politiska organ. Samverkan har även genomförts med våra kommunala bolag.

Det är plan och bygglagen som reglerar processen vid upprättande av nya översiktsplaner. Under samrådet och granskning ges möjlighet att tycka till om planförslaget.

Figur 2: Schematisk bild över planprocessens olika skeden.

Miljökonsekvensbeskrivning och hållbarhetsbedömning

De förändringar i den fysiska miljön som genomförandet av en översiktsplan leder till antas i princip alltid innebära en betydande miljöpåverkan. Därför ska en strategisk miljöbedömning tas fram i samband med översiktsplanen.

Syftet med en strategisk miljöbedömning är att integrera miljöaspekter i planering och beslutsfattande så att en hållbar utveckling främjas. Det handlar alltså inte enbart om att ta fram en miljökonsekvensbeskrivning, utan det är ett kontinuerligt och integrerat arbete som utvecklar planförslaget.

I Enköpings kommun har vi valt att även göra en hållbarhetsbedömning för en bredare analys. Det innebär att planförslagets effekter och konsekvenser bedöms utifrån hela hållbarhetsperspektivet, det vill säga sociala, ekonomiska och ekologiska konsekvenser. Även barnperspektivet bevakas i detta arbete. Hållbarhetsbedömningen har tagits fram av en konsult och innebär en extern granskning av vårt planförslag. Hållbarhetsbedömningen är en bilaga till översiktsplanen. Mellan samråd och granskning har planförslaget utvecklats för att stärka de olika aspekterna av hållbarhet.

Styrande för översiktsplanen

Målen och styrdokumentet som berör den fysiska planeringen är många och återfinns inom en rad sektorer. Den lokala planeringen ingår i en lång kedja av lagar, överenskommelser och beslut. Vi har en kommunal vision och kommunala mål, samtidigt som vi är en del av en region och en större omvärld. Översiktsplanen beaktar många olika perspektiv och gör avvägningar mellan olika intressen med utgångspunkt i nationell och regional styrning.

De globala målen vägleder oss

Agenda 2030 är FN:s hållbarhetsmål som även EU förbundit sig till. Bakom beslutet ligger insikten om att vi idag är den första generationen som kan utrota hungern och fattigdomen, och sannolikt den sista som kan stoppa klimatförändringarna. Det finns också en bred uppslutning om att ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet är beroende av varandra. De 17 globala målen med sammanlagt 169 delmål handlar om att bygga en rättvisare och mer jämställd värld inom planetens gränser.

Regeringen har det övergripande ansvaret för de nationella miljömålen, som är en del i arbetet att uppnå målen i Agenda 2030. Det innebär att vi ska ha en samhällsplanering som möjliggör för kommande generationer att leva ett friskt och hälsosamt liv i goda livsmiljöer.

Enköpings kommun berörs av 14 av de 16 miljö kvalitetsmålen (ej av målen Storslagen fjällmiljö och Hav i balans).

Färdplan och hållbarhetslöften i Uppsala län

Länsstyrelsen i Uppsala län har valt att arbeta med åtgärdsprogram för miljömål genom "Färdplan för ett hållbart län". Färdplanen bidrar till att uppnå de nationella miljömålen genom en planerad serie av fyra regionala åtgärdsprogram som tas fram i bred samverkan med länets aktörer.

Varje åtgärdsprogram samlar prioriterade åtgärder för länets aktörer inom ett temaområde. Programmens temaområden är:

- Minskad klimatpåverkan
- Ekosystem och biologisk mångfald
- Vatten
- Samhällsutveckling

Åtgärdsprogrammen har fyraåriga genomförandeperioder och omfattar tillsammans arbete med samtliga svenska miljömål som länet berörs av. Programmen uppdateras regelbundet.

För att stärka och synliggöra genomförandet av färdplanens åtgärdsprogram har kommunen undertecknat hållbarhetslöften och därmed åtagit sig att genomföra ett antal åtgärder ur samtliga av åtgärdsprogrammen.

Barnperspektiv på den fysiska planeringen

Barns rätt att påverka sin omgivning och rätt att vara trygga i den fysiska miljön ska väga tungt inom samhällsplaneringen. Detta gäller såväl vid byggnation speciellt utformad för barn och områden som kan antas påverka barns fysiska miljö. Barnkonventionen blev en del av svensk lag 2020, vilket innebär att barnens bästa ska beaktas vid alla åtgärder som rör barn.

För att barn ska kunna ta del av den fysiska miljön krävs att den är anpassad efter deras behov, de ska inte utsättas för fara och ytorna ska uppfylla krav på skugga, luftkvalitet och ljudnivåer. När vi planerar utifrån barnens perspektiv, kan vi även tillgodose behov av andra grupper i befolkningen, exempelvis våra äldre och personer med funktionsnedsättning.

Jämlikhet och jämställdhet

Ambitionen att skapa ett jämlikt samhälle ska genomsyra all kommunal verksamhet. Det innebär att ge förutsättningar och möjligheter för lika rättigheter och att motverka diskriminering. Jämlikhet handlar om förhållandet mellan individer och grupper medan jämställdhet är det ord som används när man talar om det specifika förhållandet mellan kvinnor och män.

Olika miljöer och byggnader behöver anpassas så att personer med funktionsnedsättning eller äldre kan nyttja dem i samma utsträckning som andra. Samhällsfastigheter såsom vård, skola och förskola, idrottshallar ska vara tillgänglighetsanpassade så långt som möjligt.

Möjligheten att bo kvar i olika skeden av livet ska främjas och personer med funktionsnedsättning ska ha goda möjligheter till ett självständigt liv. Enköpings kommun planerar därför nya miljöer och områden med utgångspunkten att människor är olika och planerar utifrån olika gruppers behov. Kommunens särskilda bostäder till exempel för äldre och personer med särskilda behov, bör så långt det är möjligt integreras i bebyggd miljö för att främja integrering i samhället för de boende. Särskilda boendeformer bör även ha nära till allmänna kommunikationer med tanke på de boende, personal och besökare.

Enköpings kommun planerar för att olika grupper såsom barn, äldre och personer med funktionsnedsättning, ska kunna använda utomhusmiljöer för rörelse och lek samt säkrar gång- och cykelvägar för att öka deras möjlighet till rörelse och transport. Samhällsplaneringen ska också ta hänsyn till att män och kvinnors sätt att organisera vardagslivet skiljer sig åt på befolkningsnivå. Exempelvis kör män bil i större utsträckning än kvinnor, som istället nyttjar kollektivtrafik i högre

grad. Forskning visar också att kvinnor i stor utsträckning anpassar sitt rörelsemönster och tillvägagångssätt beroende på hur trygg eller otrygg en väg känns.

Storregional samverkan inom Östra Mellansverige (ÖMS)

Regionerna i östra Mellansverige samverkar för att kunna dra nytta av varandras styrkor och utvecklas optimalt. Den gemensamma strategin har namnet ÖMS 2050. De sju länen i östra Mellansverige; Stockholm, Uppsala, Gävleborg, Västmanland, Örebro, Södermanland och Östergötland utgör en i flera avseenden sammanlänkad enhet, med en gemensam marknad för arbete, utbildning och bostäder. Tillsammans med Mälardalsrådet samverkar regionerna för att bidra till en positiv utveckling i länen, där samverkan och storregional planering inom östra Mellansverige ska förbättra invånarnas livsvillkor och näringslivets förutsättningar inom ramen för vad miljön och klimatet tillåter. Inom samarbetet har gemensam strukturbild tagits fram. Strukturbilden pekar ut de högst prioriterade noderna och stråken som har en nyckelfunktion för målen för en växande region, se figur 3.

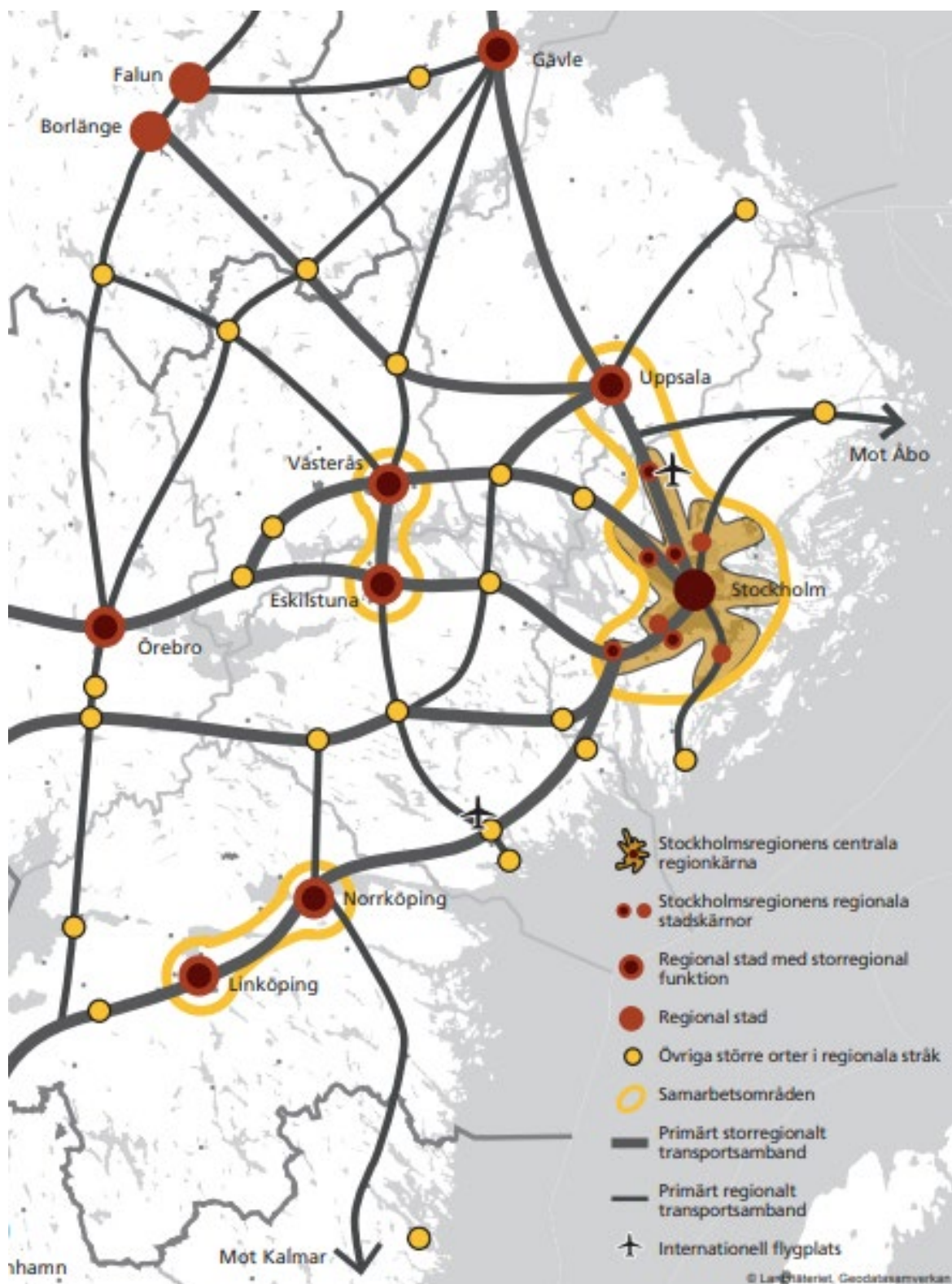
Storregional samverkan inom En bättre sits (EBS)

En Bättre Sits är det transportpolitiska samarbetet mellan de sju länen Stockholm, Uppsala, Västmanland, Örebro, Sörmland, Östergötland och Gotland. Arbetet koordineras av [Mälardalsrådet](#), med Mälardalsrådets styrelse som formell ägare. Förankring och ledning sker genom politiska styrgrupper. Genom samverkan och gemensamma prioriteringar önskar man säkerställa att nationella investeringar hamnar inom Stockholm-Mälardalsregionen.

Arbetet resulterar i storregionala systemanalyser som inlämnas till regeringen och Trafikverket som underlag inför deras arbete med nationell plan för infrastrukturen. Hösten 2024 överlämnades en ny systemanalys inför regeringens beslut om ny nationell plan.

I systemanalysen framför Stockholm-Mälardalsregionen att ingånga avtal och redan beslutade åtgärder i nu gällande Nationell plan 2022–2033 genomförs enligt tidsplan och utan förseningar, däribland:

- Ostkustbanan Uppsala till länsgränsen Stockholm/Uppsala: Två nya spår på sträckan Uppsala-länsgränsen Stockholm/Uppsala, dvs. fyra spår hela sträckan Stockholm-Uppsala.
- Mälärbanan Tomtebodav-Kallhäll: Utbyggnad till fyra spår mellan Tomtebodav och Kallhäll.
- Hjulstabilen: Ny bro som möjliggör utvecklade godstransporter på Mälaren och krävs för att dra full nytta av genomförda investeringar i Södertälje sluss, farleder i Mälaren samt Västerås och Köpings hamnar.

Figur 3. Storregional strukturbild för ÖMS med fokus på Ortsstruktur och storregionala samband.

Regional utvecklingsstrategi för Uppsala län (RUS)

Regionerna arbetar fram regionala utvecklingsstrategier för att peka ut en strategisk inriktning så att hållbarhetsmålen kan nås. Uppsala läns regionala utvecklingsstrategi sträcker sig fram till och med 2024. Den regionala utvecklingsstrategin anger prioriterade områden för samhällsplaneringen. Det handlar om att skapa ett transporteffektivt samhälle med tillgängliga och hållbara transporter, att säkra och skapa attraktiva livsmiljöer och att utveckla tillförlitlig fossilfri infrastruktur samt planera för ett samhälle som främjar hälsa och för omställningen till effektiv och nära vård. Vi ska också skapa förutsättningar för livskraftiga naturmiljöer och en hållbar livsmedelsförsörjning.

I RUS finns ett uppdrag om att utreda formerna för att utveckla en regional samhällsplanering i länet under programperioden. Utredningen ska belysa hur en regional samhällsplanering, kan synliggör regionala och storregionala samband och beroenden, stärka samspelet mellan länets olika delar, mellan stad och land och med omkringliggande geografier. Exempel på samband är fysiska strukturer för bebyggelse, näringsverksamhet och anläggningar, regionala och delregionala kärnor, natur-, grön- och rekreationsområden, vattenförsörjning, kulturarv, infrastruktur för transporter liksom strukturer som minskar sårbarhet och klimatpåverkan.

Våren 2024 inleddes arbetet med att ta fram en ny regional utvecklingsstrategi som planerar att antas i oktober 2025.

Gemensam utvecklingsplan för Fyra Mälarstäder

Sedan år 2011 finns ett etablerat samarbete med Västerås, Eskilstuna och Strängnäs - Fyra Mälarstäder. Syftet med samarbetet är att stärka kommunerna nationellt och i Mälardalsregionen. Tillsammans är kommunerna en part i en expansiv tillväxtregion. Samarbetet utgår från en gemensam avsiktsförklaring inom tio samhällsviktiga områden.

Med utgångspunkt i avsiktsförklaringen beslutades det 2020 om en gemensam utvecklingsplan för Fyra Mälarstäder. Den gemensamma utvecklingsplanen visar samarbetets inriktning fram till år 2050. Den gemensamma utvecklingsplanen innehåller de fyra fokusområdena:

- Närhet som handlar om att skapa en fysisk och digital närhet mellan kommunerna och med koppling mot omvärlden.
- Kunskap och arbete – Fyra Mälarstäder utgör ett attraktivt sammanhang för kompetensutveckling och kunskapsutbyte med en hållbar arbetsmarknad i fokus.
- Skapa ett sammanhang där Fyra Mälarstäder tillsammans utgör en Mälarnära destination med stark attraktionskraft.
- Livskvalitet - I Fyra Mälarstäder erbjuds livskvalitet som möter individens behov.

Samhällsplanering med utgångspunkt i fler nationella mål

Folkhälsomål

Det övergripande nationella folkhälsomålet är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Kommunala beslut kan påverka folkhälsan exempelvis om de avser social trygghet, planering av trafikmiljöer, boendemiljöer och närmiljön. En av de viktiga aspekterna i folkhälsan är hur boendemiljön påverkar oss. För att vi inte ska få en negativ hälsoeffekt av våra bostäder gäller det att ett stort antal faktorer uppfyller vissa hårda krav, exempelvis bullernivå, luftkvalitet och radonhalt.

Transportpolitiska mål

Riksdagen har beslutat om ett klimatmål för transportsektorn. Målet innebär att växthusgasutsläppen från inrikes transporter, utom inrikes luftfart, ska minska med minst 70 procent senast 2030 jämfört med 2010. Enköpings kommun har beslutat sig för att ta fram en klimatifärdplan som specificerar åtgärder för att minska kommunens klimatpåverkan. I samhällsplaneringen ska vi gynna bebyggelse i kollektivtrafiknära lägen och noder för att minska avstånden mellan olika målpunkter och därmed öka förutsättningarna för hållbara resor och minskat bilberoende.

Friluftsmål

Det finns ett övergripande mål och tio delmål för friluftslivet i Sverige. Det övergripande målet är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. Enköping ska fortsatt möjliggöra för ett fritt och varierat friluftsliv avsett intresse av aktiviteter.

Arkitektur, form och design

Arkitektur, form och design ska bidra till ett hållbart, jämlikt och mindre segregat samhälle med omsorgsfullt gestaltade livsmiljöer, där alla ges goda förutsättningar att påverka utvecklingen av den gemensamma miljön. För Enköpings kommun så betyder det skapar livsmiljöer där alla kan trivas och att utveckling sker med hänsyn till kulturbygden.

Kulturmiljömål och olika kulturperspektiv

Målen för kulturpolitiken är att kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och obunden kraft, att alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet och att kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska

präglar samhällets utveckling. För Enköpings kommun betyder det vi ska främja allas möjlighet till kulturupplevelser och bildning, att vi främjar ett levande kulturarv som bevaras, används och utvecklas och att vi uppmärksammar barns och ungas rätt till kultur. Vi ska också tillskapa eller bevara platser som främjar kulturupplevelser. Vi bidrar till ett attraktivt kulturliv med kulturanläggningar och möjliggör för mötesplatser för att kunna utöva kultur.

DEL 2 – GEOGRAFISKA OMRÅDEN – MARK- OCH VATTENANVÄNDNING

I denna del av översiktsplanen hittar du beskrivningar över olika områden och vilka planeringsprinciper som gäller i olika områden:

- Fjärdhundra med omland,
- Grillby med omland,
- Hummelsta med omland,
- Lillkyrka med omland,
- Skolsta,
- Örsundsbro med omland,
- Lokaliseringsprövning för byggande på landsbygden,
- Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS),
- Utveckling av infrastruktur och kollektivtrafik

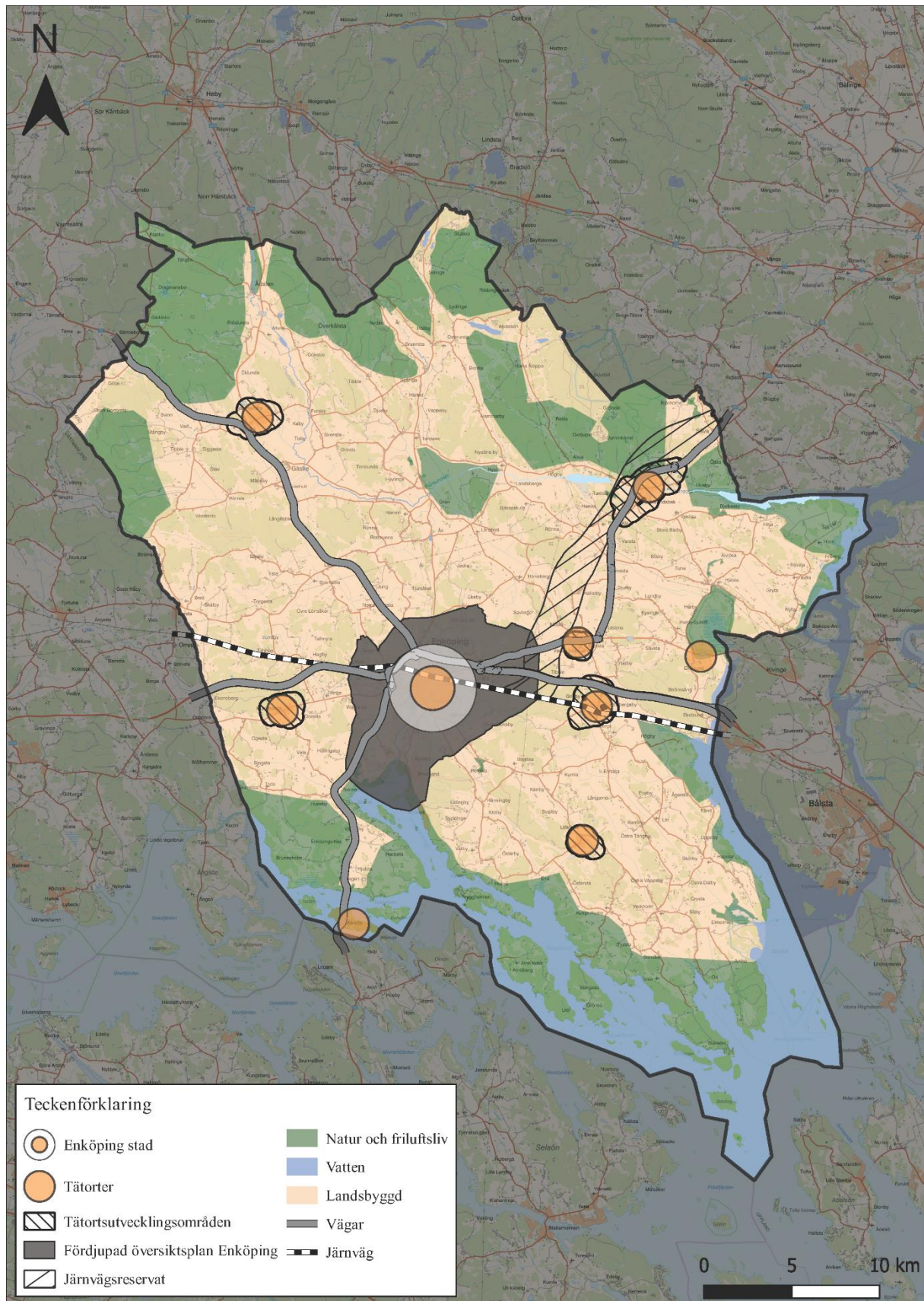
Varje del har ett eget kapitel med beskrivande texter, mark- och vattenanvändningskarta samt kartor med olika värden och risker som ska beaktas i planeringen. Vissa geografier beskrivs mer fördjupat och andra mer översiktligt.

För Enköpings stad, Haga och Bredsand gäller fortsatt den fördjupade översiktsplanen som antogs år 2018.

Introduktion till mark- och vattenanvändningskartor

Översiktsplanens roll är att redovisa hur kommunen avser utveckla, skydda eller bevara mark- och vattenområden. Våra planeringsprinciper styr användningen av våra mark- och vattenområden på bästa sätt för nuvarande och framtida generationer.

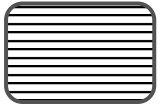
Kartorna i det här kapitlet visar översiktligt hur kommunen vill att mark- och vattenområden ska användas på lång sikt. Avgränsningarna för olika ytor eller dragna linjer är inte exakta utan grovt uppskattade. Kartorna visar både områden där nuvarande användning av mark och vatten ska fortsätta och områden där användningen kan ändras.

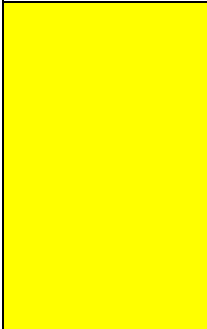
Karta 3: Övergripande mark- och vattenanvändningskarta

Kategorier i mark- och vattenanvändningskartorna

Enköpings kommun utgår från Boverkets nationella modell för översiktsplanering. Tabellerna ska vara till hjälp för att läsa mark- och vattenanvändningskartorna.

Tabell 1: Användningsstatus på områden i mark- och vattenanvändningskartan		
Symbolik i karta	Status i karta	Vägledning om mark- och vattenanvändning
	Ändrad	Här presenteras kommunens förslag till ändringar i och med denna översiktsplan. Det innebär att nuvarande mark- och vattenanvändning ersätts med ny mark- och vattenanvändning. Ny användning avser områden för exploatering eller omvandling av ett redan bebyggt område. Gränserna är ungefärliga.
	Planlagd, ej genomförd	Här visas områden med pågående detaljplaneprocess. Det kan också vara områden där det finns detaljplan men där exploateringen inte påbörjats. Gränserna är ungefärliga.
	Markreserv	Markreservområdet är ett område som kan tas i anspråk efter år 2040 eller om behov uppstår innan dess.
Enbart färgad yta	Nuvarande markanvändning	Nuvarande mark- och vattenanvändning bibehålls. Befintlig användning avser de områden där inga större förändringar planeras utan pågående användning gäller. Utveckling av befintlig användning kan tillåtas genom enskilda initiativ, men kommunen har inga egna planer för att driva en utveckling i området.

Tabell 2: Kategorier i mark- och vattenanvändningskartorna

Färg i karta	Kategori i karta
	<u>Tätorter</u> Tätorter i Enköpings kommun med minst 200 folkbokförda personer.
	<u>Tätortsutvecklingsområden</u> De obebyggda områdena i anslutning till tätorterna är strategiska områden för tätortsexpansion och kan i framtiden bli intressanta utveckla. Områdena är också viktiga natur- och kulturmiljöer, och betydelsefulla för rekreation och livsmedelsförsörjning. Det gör att markens användning är av stort intresse, inte bara för sakägarna och de boende här, utan också för en större allmänhet. I den nu gällande översiktsplanen och i den fördjupade översiktsplanen för Enköpings stad finns utpekade tätortsutvecklingsområden Inom områden utpekade som tätortsutvecklingsområden ska alla initiativ till utveckling bedömas utifrån ett strategiskt perspektiv, bland annat för att långsiktigt tillgodose och säkra tätorternas utvecklingsmöjligheter.
	<u>Bostadsbebyggelse</u> Bebyggda områden av sammanhängande bebyggelse består i huvudsak av bostäder där det kan förekomma ett fåtal servicefunktioner. Inom den här kategorin återfinns såväl flerbostadshus, radhus och parhus samt villor med olika upplåtelseformer. Den här kategorin används enbart för våra tätorter. Här finns gator, gång- och cykelvägar samt grönområden blandat med bebyggelsen.
	<u>Multifunktionell bebyggelse</u> Områden för funktionsblandad bebyggelse har stads- och tätortsmässig karaktär och innehåller många olika servicefunktioner tillsammans med bostäder. Funktionsblandad bebyggelse är bebyggelse som i huvudsak används för bostäder, kontor, handel eller annan verksamhet som är förenlig med bostäder. Bebyggelsen är indelad i kvarter åtskilda av gator, eller har en kvartersliknande struktur. Trafik- och parkeringsytor, parker och fritidsanläggningar kan ingå. Den här användningen kan också användas för områden i tätorterna som har eller planeras få ett varierat utbud av offentlig och kommersiell service och servar ett större omland. Det kan handla om såväl servicefunktioner som olika former av lokalt näringsliv eller vårdinrättningar.
	<u>Skola och förskola</u> Här finns skolor med sina skolgårdar och förskolor med förskolegårdar. Här inryms även fritidslokaler och parkering som tillhör skolans eller förskolans verksamhet. Friyta ingår också i kategorin. Det kan även finnas inslag av

	idrottsytor. Såväl skolans som förskolans områden används också av våra medborgare för rekreation, lek- och rörelse och som mötesplatser.
	<u>Idrottsområde</u> Här finns blandade idrottsplatser så som fotbollsplaner, hockeyrinkar och sådant som nyttjas av såväl skola som föreningsliv.
	<u>Kyrka</u> Här finns kyrkor med kyrkomiljöer som exempelvis begravningsplatser, prästgårdar, klocktorn och dylikt som tillhör kyrkans verksamhet.
	<u>Verksamheter</u> Här finns verksamheter av olika typer med stor variation i omgivningspåverkan. Det kan handla om verksamheter som är ytkrävande, som genererar tung trafik, buller eller lukt men även kontor eller besöksanläggningar.
	<u>Grönområde</u> Område inom tätortsgränsen med olika värden och funktioner för exempelvis lek och rekreation, hantering av dagvatten och temperaturreglering samt biologisk mångfald. Grönområde är gröna ytor som ligger i eller i nära anslutning till bebyggelse, fyller en funktion för alla kommuninvånare och innehåller värden som är viktiga att skydda i en stad som växer. Här finns sammanhängande system av gröna områden med ytor som både sköts om, men även naturmark och vatten i anslutning till bebyggda miljöer. Områden som bidrar med ekologiska, sociala och kulturella värden såsom rekreationsområde, kulturmiljö och livsmiljö för djur och växter. En rik grönstruktur innehåller många funktioner, exempelvis spridningskorridorer för djur och växter, klimatanpassning, estetiska värden, hälsa och renare luft. Här förekommer även tätortsnära skogsbruk och skogsskötsel.
	<u>Parker</u> Anlagda parker med exempelvis planteringar, parkbänkar, belysning.
	<u>Natur och friluftsliv</u> Området visar större sammanhängande naturområden utanför tätorterna, till exempel skog med värde för rekreation, biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Här ingår skogsbruk. Områdena är genom sin storlek och/eller innehåll av särskild betydelse för att främja kommunens biologiska mångfald, friluftsliv samt förutsättningar att utveckla ekosystemtjänster. Områden för rörligt friluftsliv och rekreation med tillhörande anläggningar.
	<u>Vatten</u>

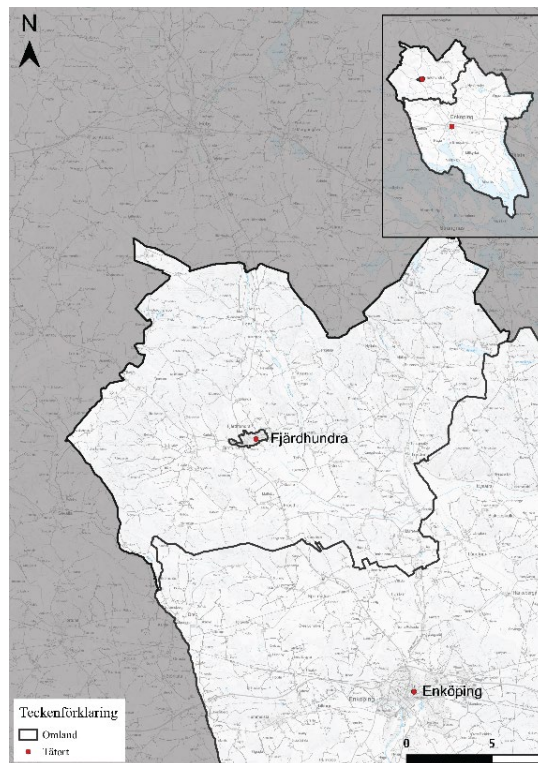
	Användningen används för hav, kustvatten, sjöar och vattendrag där kommunen planerar för en öppen vattenyta. Mindre anläggningar och verksamheter kan förekomma.
	<u>Transportinfrastruktur</u> Område för person- och godstrafik på väg med tillhörande anläggningar samt vägreservat. I bebyggda områden ingår vägar, gång och cykelvägar. Område för person- och godstrafik på järn- eller spårväg inklusive tillhörande anläggningar.
	<u>Transportinfrastruktur – reservat</u> Järnvägsreservat som på olika sätt begränsar mark- och vattenanvändningen på platsen anges med hjälp av ställningstagande samt avsikten ändrad användning.
	<u>Teknisk anläggning</u> Det kan handla om avloppsreningsverk, dagvattendamm eller kraftvärmeverk. Det kan handla om anläggningar som förvaltas av kommunen men även av privata aktörer. Område för teknisk infrastruktur som försörjer samhället med exempelvis energi, vatten, elektronisk kommunikation samt skyddsåtgärder.
	<u>Jordbruk</u> Område för jordbruk och djurhållning med eller utan gårdscentrum inom tätortsgränsen. Mark för odling och djurhållning samt tillhörande byggnader inom eller i nära anslutning till tätort. I kategorin ingår även mark i träda. Markområden för jordbruk ska särskiljas om markområdet har ett speciellt värde för näringen och ska ha företräde framför andra användningar. Det kan till exempel handla om att ett område för jordbruk behöver vara av en viss storlek för att det ska vara rimligt att bedriva jordbruk.
	<u>Landsbygd</u> Större landsbygdsområden med mindre samhällen och/eller spridd bebyggelse utanför tätorten där landskapet präglas av jordbruk och skogsbruk.

FJÄRDHUNDRA TÄTORT OCH OMLAND

Fjärdhundra tätort ligger i övergången mellan Mälardalslandskapets vidsträckta och sammanhängande odlade slättmarker och ett mer småbrutet skogslandskap. Orten har jämförelsevis god service och utbud av rekreativsmöjligheter. Läget mellan Enköping och Sala/Heby, nära riksväg 70, gör att det finns goda pendlingsmöjligheter inom och utanför kommunen.

Omlandet präglas av en vacker natur med ett flertal naturreservat, stora skogsområden och öppna jordbruksmarker i kulturlandskapet. Här finns ett aktivt föreningsliv och en stark entreprenörsanda.

Idag bor drygt 900 personer i samhället och cirka 2600 på den omkringliggande landsbygden. Enligt befolkningsprognosen (2023) väntas befolkningen i Fjärdhundra tätort öka med cirka 200 personer till år 2040 i takt med att nya bostäder byggs i detaljplanerat område, medan den omkringliggande landsbygdens befolkning väntas öka med cirka 220 personer med stöd av bland annat antagna förhandsbesked.

Karta 4. Fjärdhundra med omland

Utveckling till år 2040

Här följer de viktigaste punkterna för utvecklingen av Fjärdhundra. Hänvisningar till utpekade områden för exempelvis bostäder och förskola återfinns i karta och text under avsnittet Markanvändning nedan.

Fler och varierade bostäder

I tätorten är 73 procent av bostäderna småhus. Resterande är lägenheter i flerbostadshus, där majoriteten är hyresrätter (år 2023). Nya bostadsrätter skulle kunna bidra till ett mer varierat bostadsbestånd, lämpligen i form av radhus eller mindre flerbostadshus. Andra bostadstyper som senior- och trygghetsboende skulle bidra till möjligheten att bo kvar på orten även när behov och önskemål förändras.

Tabell 3: Bostadsbestånd i Fjärdhundra

	Befintligt bostadsbestånd (per 2023)	Planlagda men ej genomförda bostäder.	Bostäder som plan-förslaget möjliggör fram till år 2040.
Fjärdhundra tätort	387	Ca 30–60	Ca 15-30
Fjärdhundra omland	1105		

Förbättrad trafiksäkerhet i tätorten

I samhället finns behov av åtgärder för att sänka hastigheten, framför allt förbi Fjärdhundra förskola (Stora vägen/Eklundavägen) men även på andra vägar så som Stora vägen längs med hela tätorten. Trafikverket är huvudman för Stora vägen och väg 254.1, som förbinder Stora vägen med väg 70. Kommunen ska verka för att överta väghållarskapet för dessa vägar för att få fullständig rådgivning över gatunätet i orten.

Utökad kollektivtrafik

Busstrafiken har relativt god turtäthet mellan Fjärdhundra och Enköping men sämre mot Heby och kollektivtrafik saknas helt till Sala. I Heby kan byte ske till tåg för att resa vidare till Uppsala eller Sala. I Enköping kan byte ske till tåg eller buss för att resa vidare till bland annat Stockholm, Västerås och Uppsala. Med tätare turer skulle fler kunna lockas att välja kollektivtrafiken. Kommunen verkar för att busstrafiken förstärks genom dialog med Region Uppsala.

Utökade och trygga cykelvägar

På landsbygden saknas det till stor del möjlighet till separata cykelförbindelser. Cyklister samsas därför med olika fordon på vägar med relativt höga hastigheter och smal vägbana. Längs riksväg 70 mellan Enköping och Fjärdhundra finns sträckor där det är möjligt att cykla, men det finns alltså sträckor som saknar cykelmöjligheter. Tillsammans med Region Uppsala ska kommunen se över cykelbarheten längs med återstående felande länkar på sträckan.

Det finns även ett behov att skapa fler och säkrare cykelvägar inom tätorten så att de befintliga cykelvägarna binds ihop och cyklister tryggare kan färdas i trafiken. Barn och ungas behov ska särskilt uppmärksammas. En prioriterad åtgärd är att koppla ihop orten med vårdcentralen som är lokaliserad utmed riksväg 70. Här finns en utmaning kring markförhållanden i närhet av bäckravinen. Det finns en befintlig bro över bäckravinen, men den är smal. Ravinen är i sin tur bred och djup.

Det finns även behov av en gång- och cykelväg längs Stora vägen från affären och österut till Råby (finns inte med i kartan nedan). Vägen är smal vilket innebär trafikfara för oskyddade trafikanter.

Här samsas gående och cyklister med personbilar, lantbrukets maskiner och andra tunga fordon.

Karta 5: Befintliga gång- och cykelvägar i tätorten.

Trygga Fjärdhundraskolans framtid och möjlig ny förskola

Fjärdhundraskolan och ortens förskolor är viktiga för tätortens och omlandets befolkning och för att barnen ska ha möjlighet att gå i skolan i sitt närområde. Skolan är en viktig mötesplats som bidrar till ökad inkludering och socialt sammanhang för invånarna.

Förskolan är nästan fullbelagd men har möjlighet att ta emot tillkommande barn från det redan planlagda området. När detta område är utbyggt beräknas förskolan vara fullbelagd och därför möjliggörs för ny förskoletomt.

Fler mötesplatser och utökat lokalt näringsliv

En utveckling av silotomten kan bidra till ökade möjligheter för handel, service och bidrar till mer folkliv och rörelse i ortens centrala delar. Det finns behov av att tillskapa platser för lek samt att utveckla den centrala parken med fler funktioner som kan locka fler åldersgrupper. Dessa mötesplatser kan bidra till att underhålla och utveckla tätortens gemenskapskänsla.

Kulturlivets förutsättningar kan stärkas med en mötesplats utanför skolans lokaler. En samlokalisering med biblioteket är en möjlig lösning. Idag är biblioteket ett kombinerat folk- och skolbibliotek.

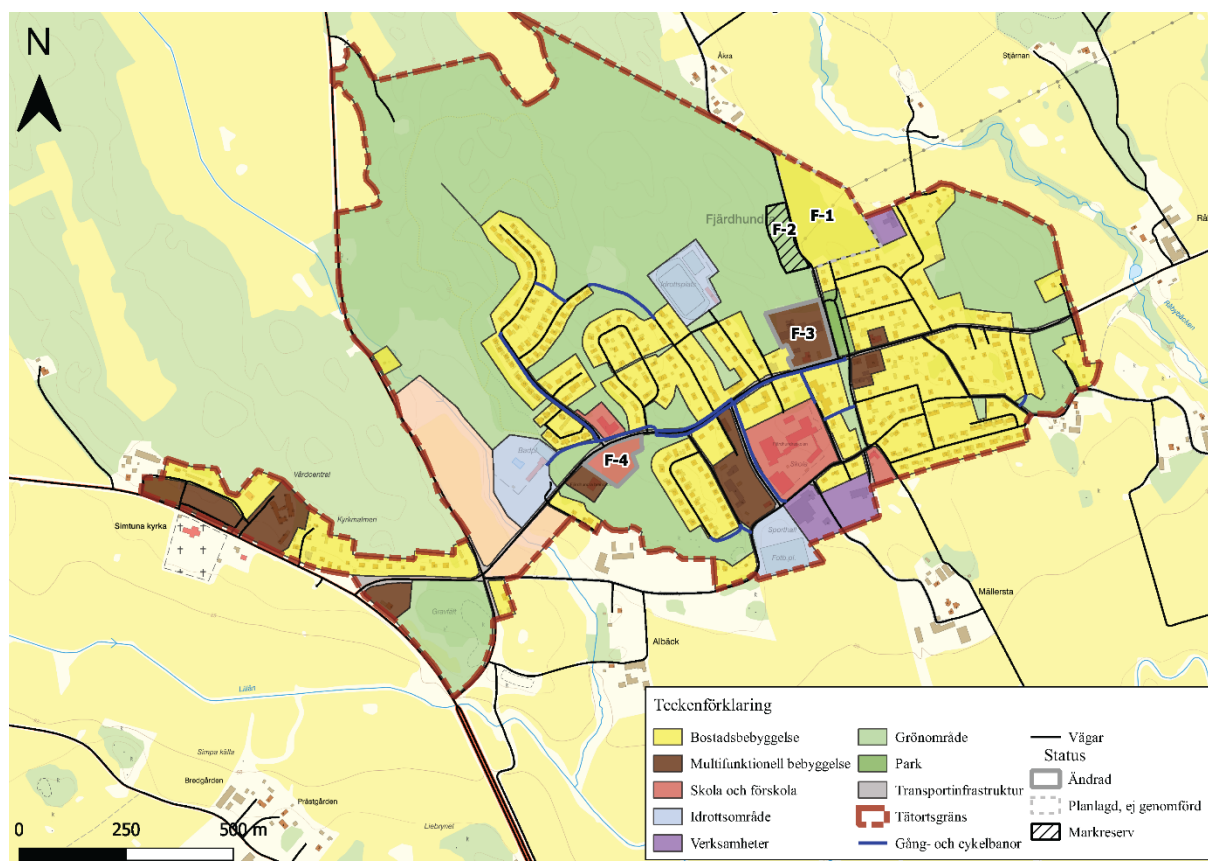

Foto: Fjärdhundras park. Fotograf: Enköpings kommun.

Mark- och vattenanvändning

Mark- och vattenanvändningskartan visar den utveckling som möjliggörs genom planförslaget.

Inom de områden som är markerade med bokstav + siffra, exempel F1 kan nuvarande mark- och vattenanvändning ersätts med ny mark- och vattenanvändning. Vilken ny markanvändning som möjliggörs, kan läsas i den efterföljande texten till varje område. Avgränsningarna för olika ytor eller dragna linjer är inte exakta utan grovt uppskattade. På övriga ytor kan den pågående markanvändningen fortsätta. I efterföljande planering krävs såväl lokaliseringsprövning som detaljerande ställningstaganden och bedömningar. Mer information om kartorna finns i Del 2: Inledning.

Karta 6: Mark- och vattenanvändningskarta för Fjärdhundra tätort.

Beskrivningar av områden med ändrad markanvändning

Område F1 – detaljplanlagt område för 30–60 bostäder

Området är cirka 3,5 hektar stort och ägs både av en privat markägare och av kommunen.

Område F1 är planlagt för 30 bostäder (2008) men detaljplanen har inte genomförts. Planbesked har getts för att arbeta fram en ny detaljplan för att tillåta radhus och parhus istället för enbart villor som den nu gällande planen. Ett varierat bostadsbestånd i Fjärdhundra tätort är viktigt för att motverka socioekonomisk segregation. Området bedöms kunna omfatta omkring 60 bostäder, och ligger inom kort avstånd till service och grönytor. Eftersom området har en gällande detaljplan och arbete med förändring har inletts beskrivs ytan som pågående bostadsbebyggelse i kartan.

Då orten har ett litet utbud av mötesplatser ska ytor avsättas för exempelvis lekpark inom området. Det är också viktigt att jobba med att förlänga det gröna stråket som kommer söderifrån genom området och ut i skogsområdet i norr. Den nya bebyggelsen ska anpassas till befintlig grönstruktur, som i möjligaste mån ska bevaras. Detta bidrar också till att skapa en intressant boendemiljö och blir en bra övergång mot det öppna odlingslandskapet samt ett skydd mot vind.

Idag består marken av en blandning av gles skog och ängsmark. Genom området finns en gammal banvall som skär genom planområdet i nord-sydlig riktning. Undersökningar visar att området är

förorenat sedan tidigare verksamhet. De platser där riktvärden överskrids föreslås åtgärdas genom bortgrävning av den förorenade jorden.

Den kvarvarande banvallen från järnvägen har en potential att bevaras och utvecklas som ett grönstråk, och en förlängning av parken när översiktsplanens nya utbyggnadsområden (F1 och F2) i nordöst byggs ut.

Område F2 - Markreserv för bostäder bortom år 2040

Området är cirka 1,5 hektar stort och ägs av en privat markägare.

Område föreslås som markreserv när fler bostäder behöver tillkomma på orten. Det innebär att markägaren har möjlighet att i framtiden använda marken för bebyggelseutveckling. Det är troligt att utbyggnad här blir aktuellt tidigare efter år 2040, men det kan tas i anspråk tidigare om behov uppstår.

Området består idag av gles skog och har ett bra läge med närhet till centrala Fjärdhundra och kort avstånd till livsmedelsbutik, skola och busshållplats. Området kan dra nytta av infrastrukturinvesteringar i vägar och VA som ändå behövs för att utveckla område F1. Området har avgränsats för att undvika de mer kuperade delarna av skogen väster om Ånderstavägen eftersom dessa partier skulle kräva stora ingrepp i naturmiljön. Området har också avgränsats i norr för att undvika rapporterade förekomster av arter knutna till äldre barrskog.

Inom området kan det finnas lågpunkter där oönskade vattenmängder kan samlas vid händelse av skyfall eller långvarig nederbörd. Dagvattenhanteringen ska lösas inom området.

Område F3– omvandling av områden till bebyggelse med flerbostadshus och utrymme för lokalt näringsliv

Område F3 är cirka 1,2 hektar stort och ägs av privat fastighetsägare.

På området möjliggörs för ett fåtal flerbostadshus med utrymme för handel eller service på bottenplan. Område F3 har ett bra läge i närhet till centrala Fjärdhundra och kort avstånd till livsmedelsbutik, skola och busshållplats. Utveckling här kan skapa utökat folkliv och rörelse i centrumkärnan. Vid utveckling av området ska trafiksäkerheten mot Stora vägen säkerställas.

Fastigheten är verksamhetsområde idag med en andel skog i dess norra del. Det finns ett antal olika arter som ska värnas i denna del av fastigheten.

Här finns också Fjärdhundranejdens landmärke i form av Lantmännens silo. Områden klassas som ett förorenat område genom den verksamhet som historiskt verkat där. Området har riskklass 3 vilket innebär en måttlig risk för påverkan på människors hälsa och miljö. Riskerna ska utredas vidare i detaljplaneskede och efterbehandling kan bli aktuellt. En omvandling av området skulle innebära flera miljövinster, delvis om en förorenad yta kan renas, men även färre tunga transporter genom tätorten.

Till öster om området, på andra sidan Änderstavägen, finns Fjärdhundraparken. Område F3 kan bidra till att utveckla ett grönt rörelsestråk mellan områden F1, F2 och vidare ned till Fjärdhundraparken, och stråket söder om Stora vägen. Detta genom att förstärka grönstrukturen längs med områdets östra delar.

Område F4 – plats för ny förskola

Området är cirka 0,8 hektar stort och ägs av kommunen.

Det behövs fler platser i förskola för att kunna ta emot ett växande barnantal. Kommunen möjliggör för det på område F4. Området ligger mitt emot den nuvarande förskolan, med närhet till naturområdet. Skogen är avverkad på grund av angrepp från granbarkborre men på sikt kommer området att vara ett bra utrymme för utomhuspedagogik. Anpassningar behöver göras till topografin.

Planeringsförutsättningar

Mer att läsa om Fjärdhundras utveckling från dåtid till nutid, finns i ortsanalys ([Ortsanalyser – Enköping växer – Enköpings kommun \(enkoping.se\)](#)). Ortsanalysen har varit ett viktigt planeringsunderlag i arbetet med översiktsplanen.

Bebyggelseutveckling över tid

Tätortens tillväxt tog fart omkring sekelskiftet 1900 när järnvägen och järnvägsstationen öppnades. Den stora expansionen skedde under 1950–1980-talen. Framförallt byggdes mycket under 1960-talet. Mellan 1960 och 1970 mer än fördubblades antalet invånare i orten. Sedan början av 2000-talet har bostadsbyggandet i tätorten varit mycket låg medan omkring tre till fyra nya bostäder tillkommit per år i omlandet.

Runtom i bygden finns en bebyggelse som tillkommit under olika tidsepoker. Den äldsta bebyggelsen består främst av kyrkorna och bevarade byggnader och torp från 1600-, 1700- och 1800-tal. Bebyggelsen är dels spridd men även samlad i byar. Gästre, Ådalen, Korsbacken och Rotbrunna är exempel på lite större byar i bygden. I Ådalen, som är ett gammalt stationssamhälle från tiden då järnvägen möjliggjorde resande mellan Enköping och Heby. I den norra delen av bygden finns fritidshusbebyggelse vid Ryssjön och Mörtsjön.

Lokalt näringsliv, verksamheter och industri

Jordbruket och småföretagandet präglar Fjärdhundrabygden. Jordbruket, småindustrin och verksamheter inom exempelvis bygg och transport ger viktiga arbetstillfällen. Här finns inga större verksamheter eller industri utan både tätort och omlandet har fortsatt ett småskaligt näringsliv, inom exempelvis areella näringar och hantverk. I bygden finns kaféer, boende, gårdsbutiker med mera. På senare år har även hästnäringen växt sig starkare. Flera företagare finns inom

besöksnäringen, vilket märks inte minst genom besöksområdet och företagarföreningen Fjärdhundraland.

Arbetet med att utveckla besöksnäringen i kommunen pågår med stöd av kommunens näringslivsprogram. Näringen stärker också förutsättningarna för en levande landsbygd och ett starkt näringsliv i hela kommunen.

I tätorten finns ett begränsat serviceutbud. Mataffären och pizzerian är viktiga mötesplatser i ortens centrala delar. Tätorten har ett antal olika mindre verksamhetsområden och platser för lättare industri men inget renodlat verksamhetsområde finns. Företagen ligger istället integrerade i tätorten. De tillkommande mångfunktionella ytor kommer att möjliggöra för ett utökat småskaligt och lokalt näringsliv.

I dagsläget finns inget behov av större verksamhetsområden eller industrietableringar inom eller i närheten av Fjärdhundra.

Samhällsservice och mötesplatser

Fjärdhundraskolan och ortens förskolor är viktiga för tätortens och omlandets befolkning och för att barnen ska ha möjlighet att gå i skolan i sitt närområde. Fjärdhundraskolan har utrymme att öka sitt elevantal, framför allt på högstadiet. En av orsakerna är att många elever i högstadiet väljer andra alternativ i Enköpings stad. Både skolan och förskolan har hela kommunens nordvästra del som upptagningsområde.

Skolans lokaler används också för fritidsgårds- och kulturverksamhet, och det är viktigt att detta samnyttjande kan fortsätta.

Fjärdhundrabadet är en viktig mötesplats under sommarhalvåret och är en verksamhet som ska värnas. Fjärdhundra har också en vårdcentral som är viktig för hela omlandet.

Grönstruktur och rekreation

Tätorten har generellt god tillgång till grönstruktur, som i huvudsak består av naturmark med skogskaraktär. Skogen sträcker sig in i ortens bebyggda delar, och förbinder bostadsområden och verksamhetsområden med de större naturområdena i norr. Där finns anlagda stigar och motionsspår och en större lekplats. I centrum finns en anlagd park. I ortens sydöstra delar präglas landskapet av en stor andel jordbruksmark. Naturområdet som angränsar orten i öster spelar en viktig roll för sydöstra Fjärdhundras grönstruktur och bör bevaras.

Vatten och avlopp samt dagvatten

I Fjärdhundra tätort försörjs hushållen med kommunalt vatten och avlopp. Fjärdhundras reningsverk har kapacitet för de bostäder som planeras i tätorten. Vid ytterligare byggnation behöver vatten- och avlopps nätet genomgå en översyn och sannolikt förstärkas.

Dagvatten belastar idag spillvattennätet och tar därmed i anspråk en del av reningsverkets kapacitet. Denna skulle kunna frigöras genom översyn av ledningsnätet. Dagvatten och det renade

spillvattnet rinner ofördröjt ut i recipient Lillån. Lillån är en vattenförekomst som idag inte når upp till god ekologisk eller kemisk status. I kommunens vattenplan beskrivs hur miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna säkerställas, läs mer under Del 3: Miljökvalitetsnormer för vatten. Den delen av Lillån där utsläppet sker är också en del av ett markavvattningsföretag. Kommunen tar ansvar för sin belastning av markavvattningsföretaget genom att bidra till underhåll och andra åtgärder. För att nå en långsiktig dagvattenhantering i Fjärdhundra behöver åtgärder tillkomma som medverkar till rening och fördröjning av dagvattnet. Läs mer om kommunens dagvattenhantering under Del 3: Teknisk försörjning.

Karta 7. Område där behov finns av dagvattenåtgärd.

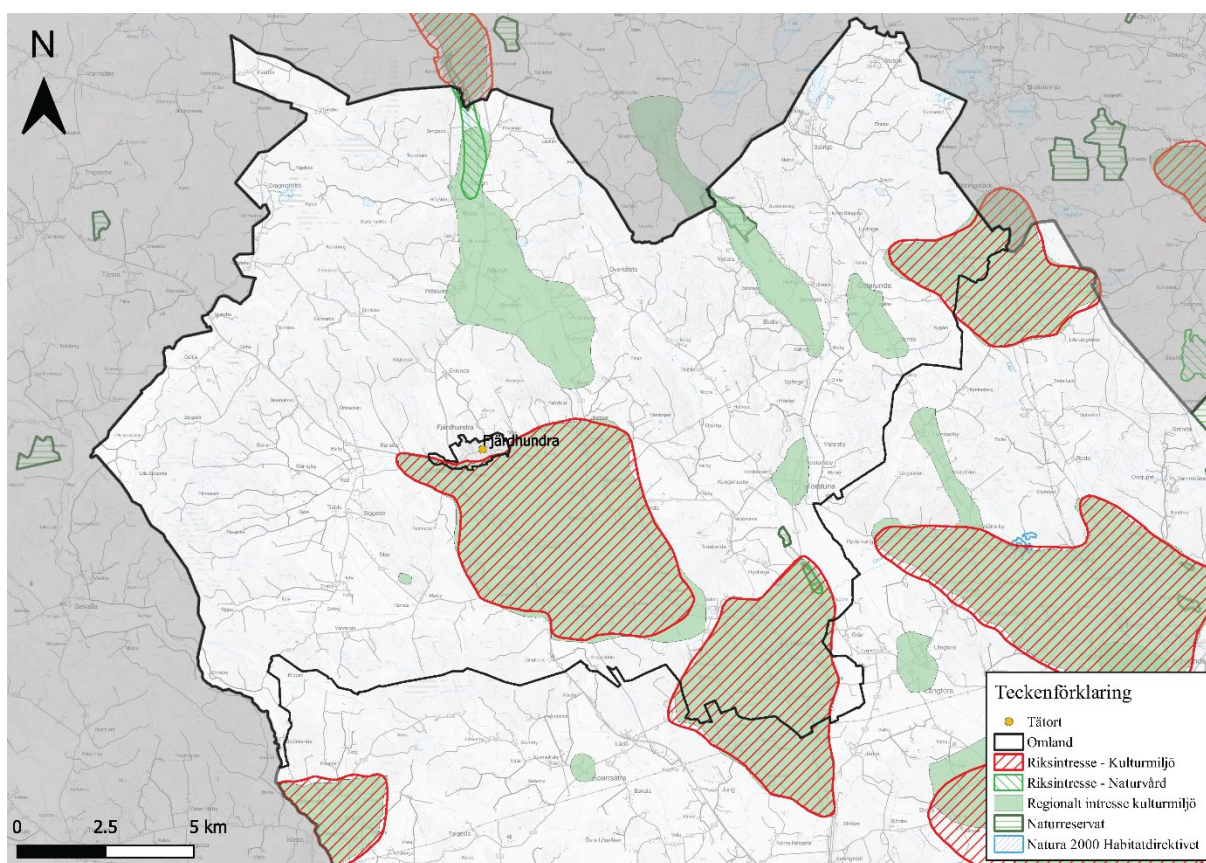
Skyddade områden och hänsynsområden

De olika skyddade områdena beskrivs mer utförligt i Del 4: Riksintressen och skydd enligt förordnanden. De särskilda planeringsprinciper som gäller för varje område återfinns där. Utöver föreslagen förändring i tätorten, har kommunen inga andra utvecklingsprojekt som påverkar de skyddade områdena eller särskilda intressen.

Fjärdhundrabygden är mycket rik på fornlämningar som visar hur bygden vuxit fram. De södra delarna av tätorten tangerar riksintresse för kulturmiljövård och landskapsbildskydd som påverkar utveckling i området. I omlandet finns fyra naturreservat med statliga föreskrifter och flera

områden med mycket höga naturvärden vilka ingår i länsstyrelsens naturvårdsprogram. Hårsbäcksdalen och Vånsjöåsen är även utpekade som riksintressen för naturvård och som Natura 2000-områden. I omlandet finns även tre av kommunens stora opåverkade områden, som ska skyddas från större ingrepp.

Landskapet är varierat och präglad av jord- och skogsbruk sedan lång tid tillbaka. De areella näringarna är viktiga för sysselsättning och ekonomi och kommunens huvudsakliga ställningstagande är att jordbruksmark ska skyddas mot exploatering. Utvecklingen av tätorten behöver därför vara väl planerad och effektiv så att mark ianspråk tas på bästa sätt.

Karta 8: Områden med olika skydd i Fjärdhundra omland.

Risker för människors hälsa eller miljö

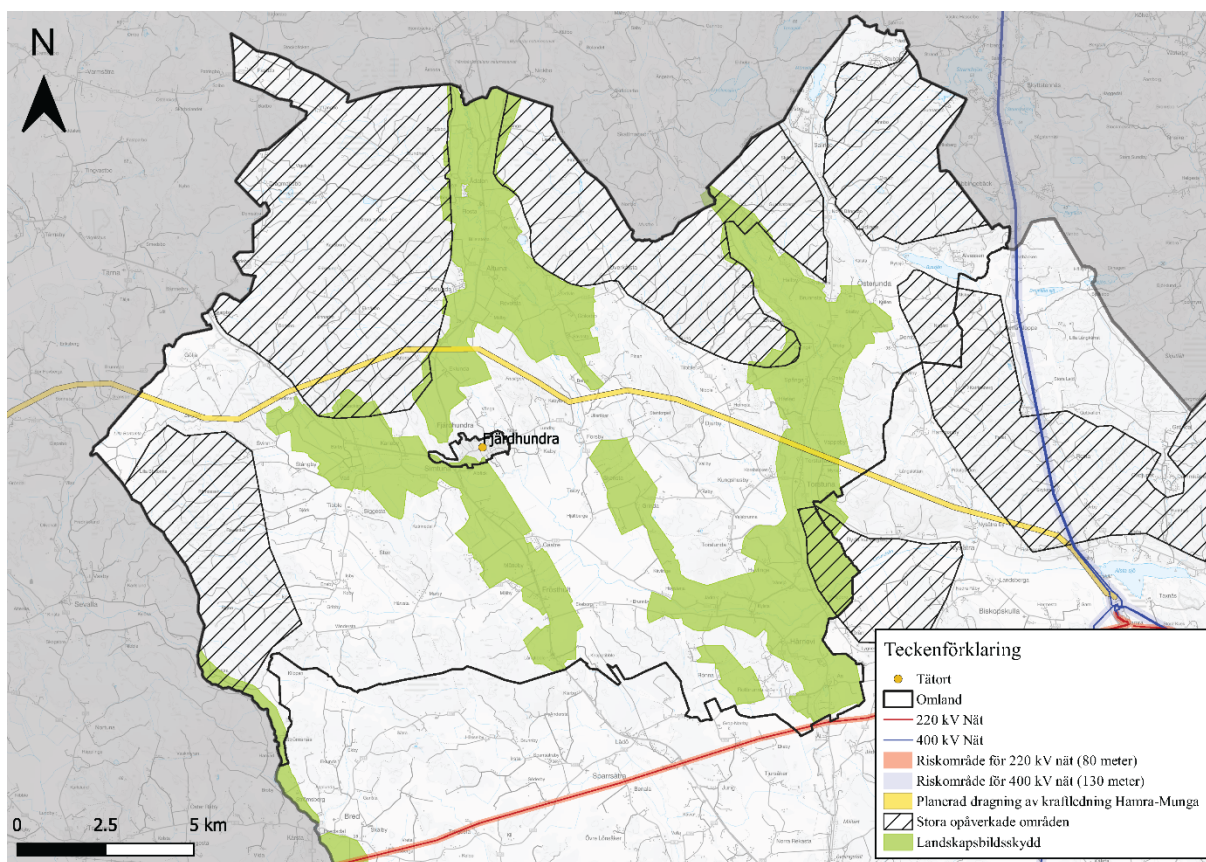
I och runt Fjärdhundra tätort finns ett antal risker som behöver hanteras i tidigt skede i planeringen. Dessa beskrivs under respektive område som föreslås för utveckling. Fördjupande beskrivningar av risker finns Del 3: Miljö-, skydds- och riskfaktorer.

Skyfallskarteringen identifierar ett antal lågpunkter som riskerar att översvämmas. Några av dessa sammanfaller med bebyggelse eller infrastruktur, förorenade områden eller områden med viss risk för skred. I områden där det föreligger risk för översvämning eller skred behöver extra försiktighet

vidtas vid åtgärder som påverkar markens stabilitet eller om exploatering sker inom översvämningsriskområde.

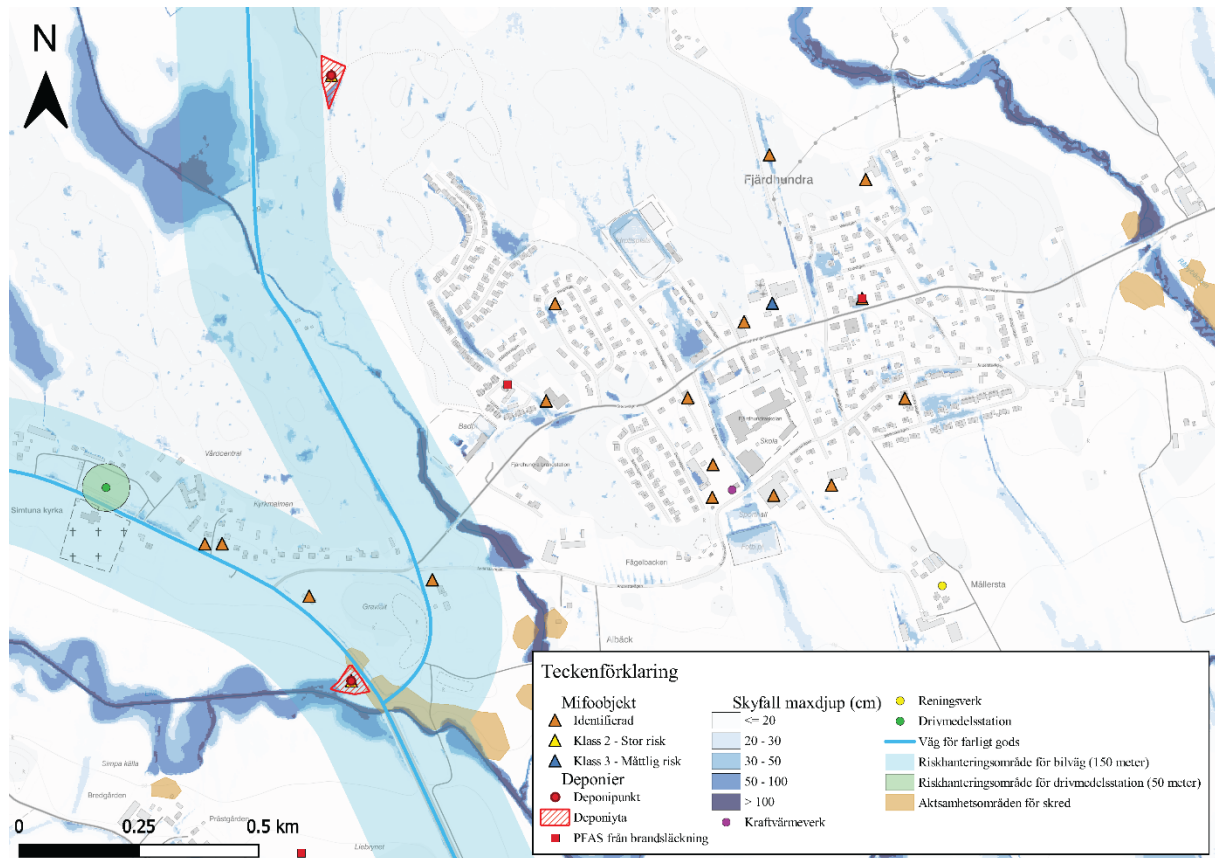
Väg 70 och väg 254 kan användas för transporter av farligt gods. Vid exploatering används ett skyddsavstånd på 150 meter där riskbedömning ska göras. Inom 30 meter från vägkant ska ingen bostadsbebyggelse tillkomma. Skyddsavstånd gäller även för drivmedelsstationen i ortens västra del.

Svenska kraftnät planerar att bygga en kraftledning mellan Hamra och Munga, som ska stå klar år 2028. En korridor för kraftledningen har markerats i karta 9. Förändringar i ledningens närhet ska samrådats med Svenska kraftnät.

Karta 9: Kraftledningar och områden med olika skydd i Fjärdhundra omland.

Inom tätorten finns ett antal förorenade områden, tidigare deponier samt en tidigare brandsläckningsplats där PFAS kan förekomma. Vid utveckling i närheten av dessa objekt eller områden ska riskerna bedömas och efterbehandling kan bli nödvändig för att gå vidare med planeringen.

Karta 10: Risker för människans hälsa och miljö. PFAS-punkterna visar områden där det kan finnas risk att PFAS i brandskum använts.

GRILLBY TÄTORT OCH OMLAND

I Grillby ligger naturen och friluftsområdena runt knuten, samtidigt finns en närhet till storstadsregioner Uppsala och Stockholm. E18 och järnvägen går i öst-västlig riktning genom den norra delen av bygden och den östra delen kantas av Mälaren.

Pendlingsmöjligheterna, lugnet, naturen och småskaligheten gör orten till en attraktiv bostadsort. Mataffären och skolan är uppskattade och viktiga nav, och fungerar båda som mötesplatser för hela bygden. Det bidrar till att göra samhället levande. Värden som dessa lyfts fram av ortsborna själva och ska värnas när orten utvecklas. Grillbyborna har en gemenskap mellan invånarna att ta tillvara på.

Bygden runt Grillby är lantlig med sitt jordbrukslandskap och närheten till Mälaren. Landsbygden består av ett flertal byar och gårdar i Villberga, Löt och Hacksta samt jordbruks- och skogsområden.

Idag bor drygt 1100 personer i samhället och cirka 2400 på den omkringliggande landsbygden.

Karta 11. Grillby tätort med omland.

Utveckling till år 2040

Här följer de viktigaste punkterna för utvecklingen av Grillby. Hänvisningar till utpekade områden för exempelvis bostäder och verksamheter återfinns i karta och text under avsnittet Markanvändning nedan.

Fler och varierade bostäder

Grillby tätort har goda förutsättningar för att växa och här föreslås flera utvecklingsområden. Totalt möjliggörs för cirka 130 nya bostäder i område 2 och 5 fram till år 2040, och planberedskap finns för ytterligare cirka 100 bostäder i område G1.

Sammanlagt bedöms cirka 130 bostäder kunna tillkomma på orten fram till 2040. Bostadsutbudet i Grillby tätort består idag av 80 procent småhus. 77 procent av bostäderna är äganderätter. Lägenheter skulle vara ett positivt tillskott då det skulle komplettera det befintliga bostadsutbudet väl, särskilt i upplåtelseformen hyresrätter. Ny bebyggelse kan även tillkomma som förtätning inom

den befintliga bebyggelsestrukturen.

Tabell 4: Bostadsbestånd i Grillby tätort med omland

	Befintligt bostadsbestånd (per 2023)	Planlagda men ej genomförda bostäder (år 2023)	Bostäder som plan-förslaget möjliggör fram till år 2040.
Grillby tätort	424	100	Ca 130
Grillby omland	924		

Utökad skola och ny förskola

I Grillby finns en kommunal grundskola för låg- och mellanstadiet. Elevunderlaget för skolan väntas öka under de kommande 10 åren, vilket innebär att behovet av elevplatser ökar. Skolan i Grillby har kapacitet för de bostäder som planeras i Grillbyängen (område G1), och delvis för de bostäder som är möjliga inom området vid matbutiken/macken (område G5). Om fler bostäder tillkommer inom tätorten kan skolan behöva byggas ut eller en ny skola tillkomma innan år 2040. Kommunen möjliggör för det genom att utöka skolområdet (område G8).

I tätorten finns redan en kommunal förskola och i Grillbys omland finns det en fristående förskola. Det finns även en fristående förskola i Grillby tätort med tidsbegränsat bygglov. Även underlaget för dessa väntas öka under de närmaste tio åren. På sikt behöver en ny förskola tillkomma och vi möjliggör för det i område G2.

Skapa mötesplatser för ortens invånare

Genom att möjliggöra för mångfunktionell bebyggelse på flera platser inom tätorten kan fler mötesplatser tillkomma. Skolan är redan en viktig mötesplats idag och det är önskvärt med en plats för ungdomar efter skoltid. Barn och ungdomar har ett behov av egna mötesplatser, till exempel i form av en samlingslokal eller fritidsgård. Skolans lokaler är en viktig mötesplats som samlar ortens alla barn och här skulle en fritidsgård med fördel kunna tillskapas. Andra viktiga mötesplatser för barn är ortens grönytor och lekplats, dessa ska underhållas för att främja möten och rekreation. När tätorten växer så växer även behovet av lekplatser, och fler mötesplatser för lek behöver tillskapas där nya bostäder uppkommer. När Grillby växer med fler invånare är det också viktigt att tillgång till utemiljöer för friluftsliv, idrottsplatser samt lokaler och anläggningar för föreningslivet säkerställs och utvecklas i samma takt.

Vid Grillby torg har det tidigare funnits ett antal handel- och serviceverksamheter vilket bidragit till torgets betydelse som mötesplats för bygdens invånare. För att främja folklivet i Grillby är det önskvärt att torget återigen används som en levande mötesplats.

I Grillby saknas bibliotek men biblioteksbussen stannar på orten enligt regelbunden tidtabell. Ett folkbibliotek skulle också vara möjligt inom någon av de mångfunktionella ytorna.

Förbättrad kollektivtrafik

Tack vare ortens geografiska läge arbetar många av Grillbys invånare på annan ort, till exempel i Uppsala eller Stockholm. Kommunen lyfter regelbundet behovet av utökad kollektivtrafik till och från Grillby i dialog med Region Uppsala.

Förbättrad infrastruktur

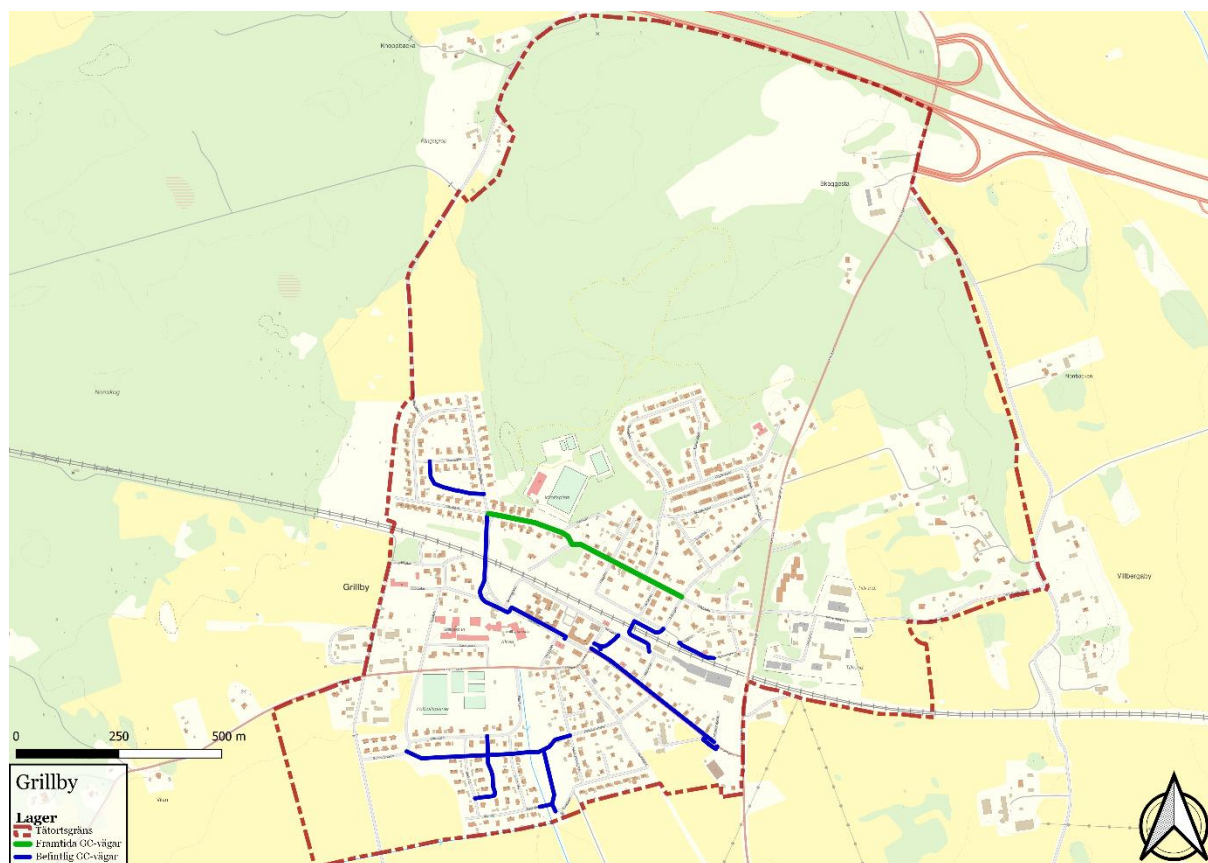
I samhället finns behov av åtgärder för att sänka hastigheten, framför allt förbi skolan. Trafikverket är huvudman för Boglösavägen, söder om skolan. För att kommunen ska få rådighet över den del av vägen som har betydelse för trafiken inom orten avser kommunen ta över väghållarskapet längs med den aktuella sträckan.

I Grillby tätort finns en del befintliga cykelvägar men det finns även ett behov av att bygga ihop felande länkar i gång- och cykelvägnätet för att underlätta för gående och cyklister samt öka trafiksäkerheten. En annan viktig sträcka att förbättra cykelmöjligheterna på är mellan Grillby och Skolsta. Tillsammans med Region Uppsala ska en utredning för att se över cykelbarheten mellan orterna tas fram under 2024–2026.

Länsvägen, som förbinder orten med motorvägen och resterande Trögden, innebär en barriär i samhället. Trafikverket är väghållare och kommunen saknar därför rådighet kring att genomföra åtgärder längs med vägen. I samband med utbyggnaden av de nya områdena öster om Länsvägen kommer åtgärder för att minska barriäreffekten behöva genomföras. Kommunen ska föra dialog med Trafikverket om behovet av åtgärder.

Tågstopp och fler områden för utveckling bortom år 2040

En stor förbättring av ortens kommunikationer skulle uppnås genom tillskapandet av ett tåguppehåll, något som skulle kunna bli aktuellt om pendeltågstrafiken förlängdes västerut. Kommunen säkerställer att översiktsplanen inte försvårar för utbyggnad av Mälarbanan genom att peka ut ett markreservat för en framtida spårutbyggnad. Kommunens målbild är att ett tågstopp i Grillby ska förverkligas omkring år 2040. År 1996 antogs en detaljplan med syfte att möjliggöra dubbelspår genom orten. I planen finns mark reserverad för stationsläge i ortens östra del, men exakt placering behöver utredas närmare.

Karta 12: Befintliga och framtida gång- och cykelvägar i tätorten.

Utveckling av Ekolsund

Ekolsund samhälle ligger direkt söder om motorvägen, och här bor knappt 200 invånare. Norr om motorvägen vid Ekolsunds slott, cirka tre km norr om Ekolsund, pågår nybyggnation med 50–200 småhus vilket kommer att öka invånarantalet i området markant. Området kommer i och med utbyggnaden att kunna bli en tätort inom planeringsperioden. I närheten av detta område finns en förskola i privat regi, i övrigt saknas service i området.

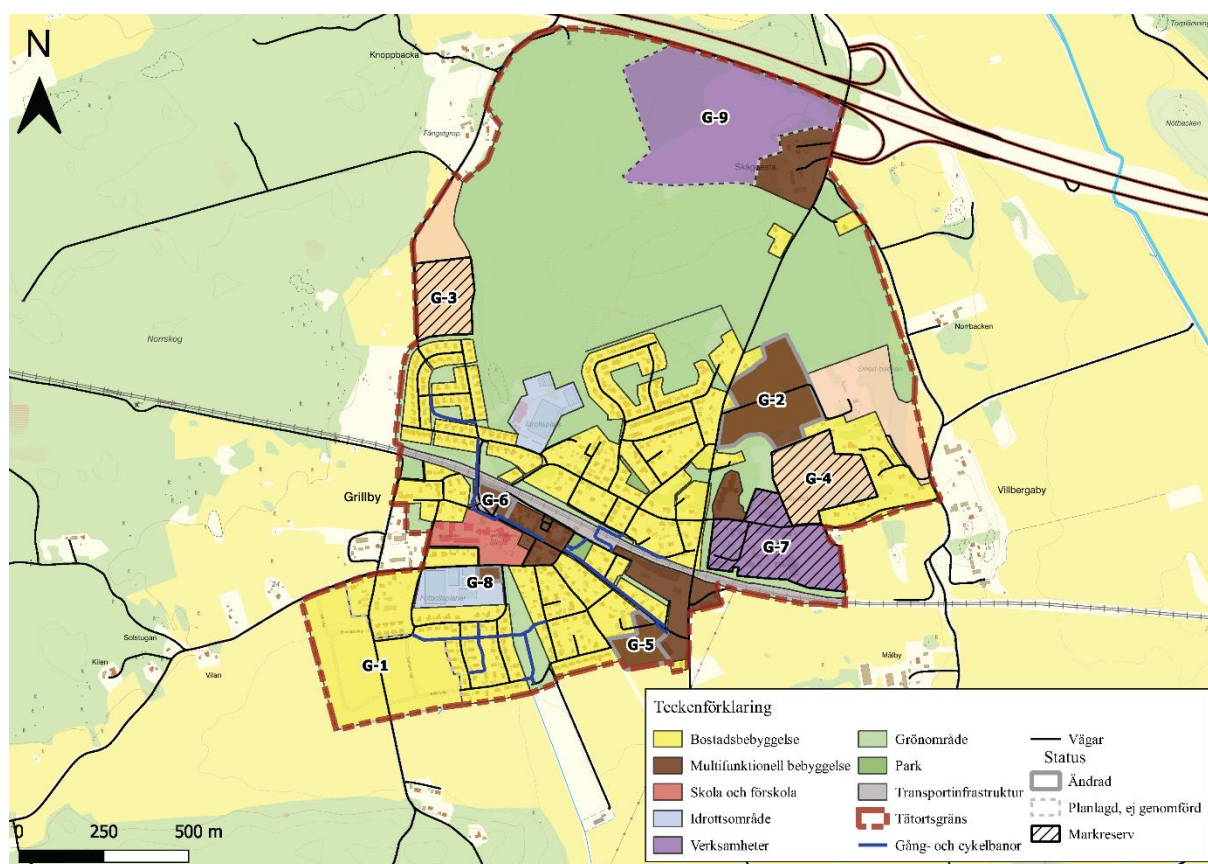
Det finns inga kommunala intentioner att vidareutveckla Ekolsund, därför finns inte heller en djupare beskrivning av området. Framväxten av denna nya tätort kan däremot på sikt skapa behov av kommunal service i form av exempelvis utökade skolskjuturer och kommunalt väghållaransvar för området etc. På sikt kommer kollektivtrafiksörjning till området behöva ses över och säkerställas.

Där detaljplaner reglerar markanvändningen inom Ekolsund, styr dessa byggandet. För områden som inte reglerats i detaljplan men angränsar till Ekolsund, gäller planeringsprinciperna för byggande på landsbygden vid lokaliseringsprövning.

Mark- och vattenanvändning

Mark- och vattenanvändningskartan visar den utveckling som möjliggörs genom planförslaget.

Inom de områden som är markerade med bokstav + siffra, exempel G1 kan nuvarande mark- och vattenanvändning ersättas med ny mark- och vattenanvändning. Vilken ny markanvändning som möjliggörs, kan läsas i den efterföljande texten till varje område. Avgränsningarna för olika ytor eller dragna linjer är inte exakta utan grovt uppskattade. På övriga ytor kan den pågående markanvändningen fortsätta. I efterföljande planering krävs såväl lokaliseringsprövning som detaljerande ställningstaganden och bedömningar. Mer information om kartorna finns Del 2: Inledning.

Karta 13: Mark- och vattenanvändningskarta för Grillby tätort.

Beskrivningar av områden med ändrad markanvändning

Område G1 –pågående bostadsutveckling

Området omfattar cirka 11,3 hektar och ägs av privat markägare.

Område G1 är planlagt för cirka 200 bostäder, huvudsakligen för villabebyggelse. I den redan utbyggda delen finns omkring 100 bostäder i form av villor, parhus och små flerbostadshus.

Utbyggnaden av kommunala gator och VA i den resterande delen pågår. Det möjliggör för

ytterligare cirka 100 nya villatomter.

Område G2 – möjlighet för bostäder, förskola och lokalt näringsliv

Område G2 ägs av kommunen och är ca 6,5 hektar stort.

Område G2 möjliggör cirka 80 bostäder i form av flerbostadshus, radhus och parhus. Området har ett centralt läge, med närhet till en ny förskola som också planeras inom området samt närliggande idrottsplats. Den nya förskolan förväntas täcka behovet av fler förskoleplatser i Grillby i samband med att bostadsbyggandet ökar.

Vid utveckling av området behöver olika samhällsfunktioner säkerställas. Det handlar exempelvis om behov av lekplatser och näridrottsplats, utveckling av gång- och cykelvägar och att säkerställa säkra skolvägar. Den statliga länsvägen utgör en barriär mellan området och resterande tätorten och detsamma gäller för järnvägen. Här behöver åtgärder vidtas i samband med byggnationen för att minska barriäreffekten och öka trafiksäkerheten. Gångtrafikanterna passerar exempelvis korsningen vid Tallgården där de samsas om trafikutrymmet med både personbilar och tung trafik i en smal korsning. Närheten till länsvägen kan även medföra krav på bullerskyddande åtgärder. Andra funktioner så som dagvattenhantering och klimatanpassning behöver säkerställas. Med anledning av områdets storlek och de många olika funktioner som ska säkerställas kan framtagande av ett planprogram bli nödvändigt. När området exploateras är det fördelaktigt om det skapas ett grönt rörelsestråk från skogen norr om området till grönområdet söder om det.

När Grillby växer, växer också vårdbehovet. Genom utpekandet av mångfunktionell bebyggelse inom detta område så möjliggörs utrymme för exempelvis etablering av en vårdcentral här eller i område G4.

Området består idag av en blandning av skogsbevuxen mark, hagmark och åkermark. Här ska en varsam utveckling ske för att nuvarande miljö med åkerholmar ska kunna bidra till en trevlig boendemiljö när den integreras på ett omsorgsfullt vis. Bedömningen är att alternativa placeringar för att undvika att ta åkermark i anspråk saknas då orten till största del är omgiven av jordbruksmark. Övriga placeringar i väster eller i norr om Grillby tätort har avfärdats. Området i väster är rikt på fornminnen och omfattas av riksintresse kulturmiljö. I norr finns ortens större naturområde som används för rekreation, idrott och utomhuspedagogik. I naturområdets sydvästra del finns också ett gravfält som skyddas som fornminne. Det finns redan en förskola söder om järnvägen. På den här föreslagna platsen kan det skapas en närhet mellan bostäder och arbetsplatser och orten växer med årsringar utåt. En del av marken är fragmenterad så ett rationellt jordbruk kan inte bedrivas på platsen idag. Del av marken upplåts i nuläget som betesmark.

Område G3 och G4 – markreserv för bebyggelse med småskaliga flerbostadshus och utrymme för lokalt näringsliv

Område G3 är cirka 3,8 hektar stort och ägs av kommunen, medan område G4 är cirka 5,4 hektar stort och ägs av en privat markägare.

Område G3 och G4 är utpekade som markreserv om behov av ytterligare bostäder uppstår. Båda områdena brukas idag genom aktivt jordbruk. Det innebär att markägaren har möjlighet att i framtiden använda marken för bebyggelseutveckling med mångfunktionellt syfte. Det är troligt att områdena bebyggs först efter år 2040, men de kan tas i anspråk tidigare om ortens förutsättningar förändras.

Båda områdena består av åkermark. Då orten i huvudsak är omgiven av jordbruksmark finns ingen alternativ placering på annan mark om orten ska fortsätta utvecklas. Dessa två områden betraktas som lämpliga utifrån tillgänglig mark, avvägningar mot intressen för jordbruk och fornminnen samt tillgängliga angöringsvägar. Genom att bygga här kan orten växa i årsringar utåt (område G3) och undvika fragmentering av större skiften genom utbyggnation av område G4. Båda områdena bidrar till att skapa en närhet mellan bostäder och underlättar teknisk infrastruktur. I område G4 kommer det dessutom att finnas närhet till skola och förskola.

Här behöver olika samhällsfunktioner utredas och sedan säkerställas i planskedet. Det handlar exempelvis om behov av lekplatser eller andra mötesplatser, gång- och cykelvägar. Det kan även handla om att utveckla grönstrukturen, dagvattenhantering eller andra funktioner.

Område G3 har på många sätt ett bra läge med närhet till skola/förskola och rekreativ skogsmark i anslutning till idrottsplatsen och elljusspåret. Kommunen äger marken inom området och i nu gällande fördjupade översiktsplan (FÖP) för Grillby föreslås en utbyggnation av bostäder på platsen. När denna översiktsplan antas ersätter den FÖP för Grillby.

G3 ligger i direkt anslutning till riksintresse kulturmiljövård Boglösa men bedöms inte påverka riksintresset. En fördjupad analys behöver dock genomföras i samband med detaljplaneskedet.

Område G4 har också ett centralt läge med närhet till den framtida förskolan i område G2, men den statliga länsvägen och järnvägen utgör en barriär mellan områdena och resterande tätorten. Här behöver åtgärder vidtas för att minska barriäreffekten och öka trafiksäkerheten. Området skulle med fördel vara ett mångfunktionellt område där bostäder kan samplaneras med mötesplatser och utrymme för vårdcentral. I anslutning till G4 finns även ortens omvårdnadsboende som skulle gynnas av närhet till en vårdcentral inom detta område.

Område G5 – möjlighet för bostäder och lokalt näringsliv

Området är ca 1,7 hektar stort och ägs av privat markägare.

För att variera Grillbys bostadsbestånd kan med fördel en blandning av flerbostadshus och parhus/radhus med olika upplåtelseformer uppföras. Med en lite tätare bostadsbebyggelse i form av lägre flerbostadshus, parhus eller radhus bedöms området kunna inrymma cirka 50 bostäder. Läget är gynnsamt intill matbutiken och med närhet till skola och förskola. I bottenvåningarna på flerbostadshusen skulle verksamhetslokaler kunna inrymmas, särskilt i byggnader närmast matbutiken, för att på så sätt ge förutsättningar för ett bredare utbud av service i Grillby.

Utvecklingen av området behöver ske med omsorg i mötet med det gamla Grillby med gårdsbebyggelse och intilliggande äldre kvarter längs Kyrkvägen. Genom området bör ett gång-

och cykelstråk som förbinder Kyrkvägen/Renvägen med Storgatan och matbutiken anordnas. Område G5 har ett positivt planbesked.

Marken är delvis bebyggd men består till största del av åkermark. Själva åkermarken är idag ett skifte i begränsad storlek. Det är en utmaning att hitta lämplig mark och alternativ mark än åkermark, för ortens utveckling. Orten är i princip helt omsluten av brukningsvärd jordbruksmark. Naturområdet i tätortens norra delar har utretts som alternativ placering. Naturområdet är det enda tätortsnära sammanhängande grönstrukturområde och är ett populärt rekreativsmål för ortens invånare och anses därför olämpligt att exploatera.

Område G5 har också redan tillgängliga angöringsvägar. Här ges orten möjlighet att utvecklas genom förtätning och här finns en närhet mellan bostäder, arbetsplatser och service, skola och förskola. Intrånget i odlingslandskapet begränsas också till en mindre yta intill redan anspråkstagen mark.

Eftersom området angränsar till öppen mark i söder kan skyddsplanteringar med naturlig karaktär separera bebyggelse från det öppna slättlandskapet. Genom att uppföra en grön korridor även mot öster, skapas visuella fördelar mot den annars hårdgjorda ytan på verksamhetsområdet. Skyddsplanteringen utgör också en barriär mot verksamhetsområdet och kan skapa ett skydd mot omgivningsbuller.

I områdets norra del finns även ett fornminne som ska beaktas vid exploatering, exempelvis vid planering av uppställningsplatser eller lagringsplats för massor under byggtiden.

Då området ligger i anslutning till förorenad mark ska risker utredas och efterbehandling kan bli aktuellt. Det råder också skyddsavstånd till ortens bensinstation som behöver hanteras och anpassningar av byggnaders placering blir nödvändigt. Byggnader där människor stadigvarande uppehåller sig ska placeras med avstånd till riskobjektet. Den kommande detaljplanen ska visa att risknivån är acceptabel och att åtgärder har vidtagits för att upprätthålla en acceptabel risknivå.

Område G6 – möjlig parkering eller mötesplats

Området är cirka 0,7 hektar stort och ägs av kommunen.

Området är centralt beläget i Grillby och består av två mindre delområden på vardera sida om Brunnsgatan. Området kan utvecklas för mångfunktionella syften. Ytan skulle kunna användas till parkering för att avlasta skoltomten, hundrastgård eller för centrumändamål.

Området delas av Brunnsgatan. Den västra delen av marken är detaljplanelagd som parkering/skyddszon. Områdets östra del är detaljplanelagt för bostadsändamål men har inte bebyggts. Det finns en återvinningsstation inom östra delen av området som föreslås finnas kvar tills vidare.

Det finns ett antal risker som ska beaktas vid exploatering. Områdets utvecklingsmöjligheter begränsas av närheten till järnvägen. Delvis genom det buller som järnvägen genererar, för trafiksäkerheten samt att det råder ett skyddsavstånd till järnvägen med tillhörande riskhanteringsavstånd. Detta gör att viss försiktighet måste vidtas, och att tomten bedöms som olämplig för byggnation med varaktig vistelse exempelvis bostäder eller skola. Här finns teknisk

infrastruktur som också ska beaktas vid exploatering. Området är också lågt liggande och här finns en större risk för översvämningar i händelse av skyfall eller kraftig och långvarig nederbörd. I områdets nordvästra del finns även ett aktsamhetsområde för skred. Riskerna med skred kan komma att öka i samband av översvämning. Dessa risker ska behandlas i tidigt planeringsskede.

Område G7 – möjlighet att i framtiden omvandla verksamhetsområde till mångfunktionell bebyggelse

Området är cirka 7,7 hektar stort och ägs till största del av privata markägare, men delvis av kommunen.

Område G7 omfattas av två detaljplaner. Den ena är antagen 1969 för i huvudsak industriändamål medan den andra är antagen 2019. Den är planlagd för logistik, kontor och småindustri.

Området inhyser idag olika typer av verksamheter som inte nödvändigtvis behöver finnas centralt, bland annat inom byggsektorn och med ett åkeri på gång i den östra delen. Om de befintliga verksamheterna i framtiden skulle flytta till annat område, exempelvis område G9 eller område Ö9 i Örsundsbro, skulle området istället kunna innehålla bostäder, service och näridrottsplats. Här skulle också kunna skapas utrymme för lokal handel eller restauranger, olika mötesplatser eller möjliggöra för en framtida vårdcentral. Närheten till ortens omvårdnadsboende Tallgården förstärker argumenten för att möjliggöra för vårdcentral här. Inom området vore också det värdefullt att utveckla ett grönt rörelsestråk i samband med exploatering.

Området har ytor som klassas som förorenad mark på grund av den historiska markanvändningen. Riskerna ska utredas i tidigt planeringsskede om området ska omvandlas för andra ändamål än verksamhet och industri. Efterbehandling kan bli aktuellt. Länsvägen är en barriär mot resten av tätorten och åtgärder behöver vidtas för att minska barriäreffekten om området bebyggs.

Område G8 - möjliggör för mer utrymme för Grillbyskolan och dess verksamheter

Området är cirka 0,3 hektar stort, och ägs av kommunen.

Inom det här området finns en hög flexibilitet kring vad som kan tillkomma, och utgångspunkten är skolverksamhetens behov. Det kan handla om en framtida utbyggnad av skolan om det behovet uppstår, att bygga en idrottshall för att avlasta skoltomten eller som parkering. I samband med en eventuell utbyggnad av skolans lokaler bör plats för fritidsgård och skolbibliotek säkerställas i anslutning till skolan, förslagsvis inom samma byggnad som skolverksamheten.

Här ställs krav på åtgärder för ökad trafiksäkerhet längs Boglösavägen. Idag har ytan inget specifikt användningsområde utan används som en förlängning av det angränsande idrottsområdet. En översyn av befintlig detaljplan behövs för att utveckla denna yta.

Område G9 – detaljplanelagt verksamhetsområde

Området är cirka 20,9 hektar stort och ägs av privat markägare.

Område G9 utgörs av skogsmark och är planlagt som verksamhetsområde. Detaljplanen har inte genomförts. Området har ett logistiskt bra läge intill E18 och kan därför på sikt ersätta område G7. Om så blir fallet, kan område G7 frigöras för annan typ av markanvändning, exempelvis bostäder, service eller handel.

Vid utveckling av området behöver säkra gång- och cykelvägar tillkomma så att det finns alternativa färdmedel till bil för områdets arbetsplatser.

Planeringsförutsättningar

Mer att läsa om Grillbys utveckling från dåtid till nutid, finns i ortsanalys ([Ortsanalyser – Enköping växer – Enköpings kommun \(enkoping.se\)](#)). Ortsanalysen har varit ett viktigt planeringsunderlag i arbetet med översiktsplanen.

Bebyggelseutveckling över tid

Grillby är ett gammalt stationssamhälle och bebyggelsen har till stor del uppkommit kring stationsbyggnaden. Idag består bebyggelsen av en blandning av äldre gårdsbebyggelse, offentliga byggnader, äldre och nyare bostäder samt industribyggnader. I samhället finns flera hus som uppfördes kring sekelskiftet 1800–1900 och som idag särskiljer sig från resterande bebyggelse, bland annat Stationshuset och Rosa huset. Rosa huset fick sitt namn på 1970-talet då det köptes av Enköpings kommun och målades rosa. Bebyggelsen i samhället uppfördes från början i närheten av stationshuset och bestod av kombinerade bostads- och affärshus i trä. Här anlades även ett torg som fick en nästan stadsmässig karaktär.

Grillbybygden har varit bebodd sedan årtusenden, alltsedan landet steg upp ur havet. Idag består bebyggelsen av jordbruksfastigheter, byar och enstaka villor.

Lokalt näringsliv, verksamheter och industri

Grillby har sedan länge varit en utpräglad jordbruksbygd och jordbruket står därför, tillsammans med verksamheter inom exempelvis bygg, handel och transport, för merparten av arbetstillfällena. Det lokala näringslivet är småskaligt. Översiktsplanen möjliggör för en utveckling av lokal handel genom de olika mångfunktionella ytor som föreslagits. Det finns även vissa företag knutna till Nätverket Fjärdhundraland som bidrar till att utveckla besöksnäringen och skapa nya samarbeten mellan företag, föreningar och privatpersoner med målet att det ska vara enkelt och trevligt för besökare att ta sig mellan besöksmålen och upplevelserna.

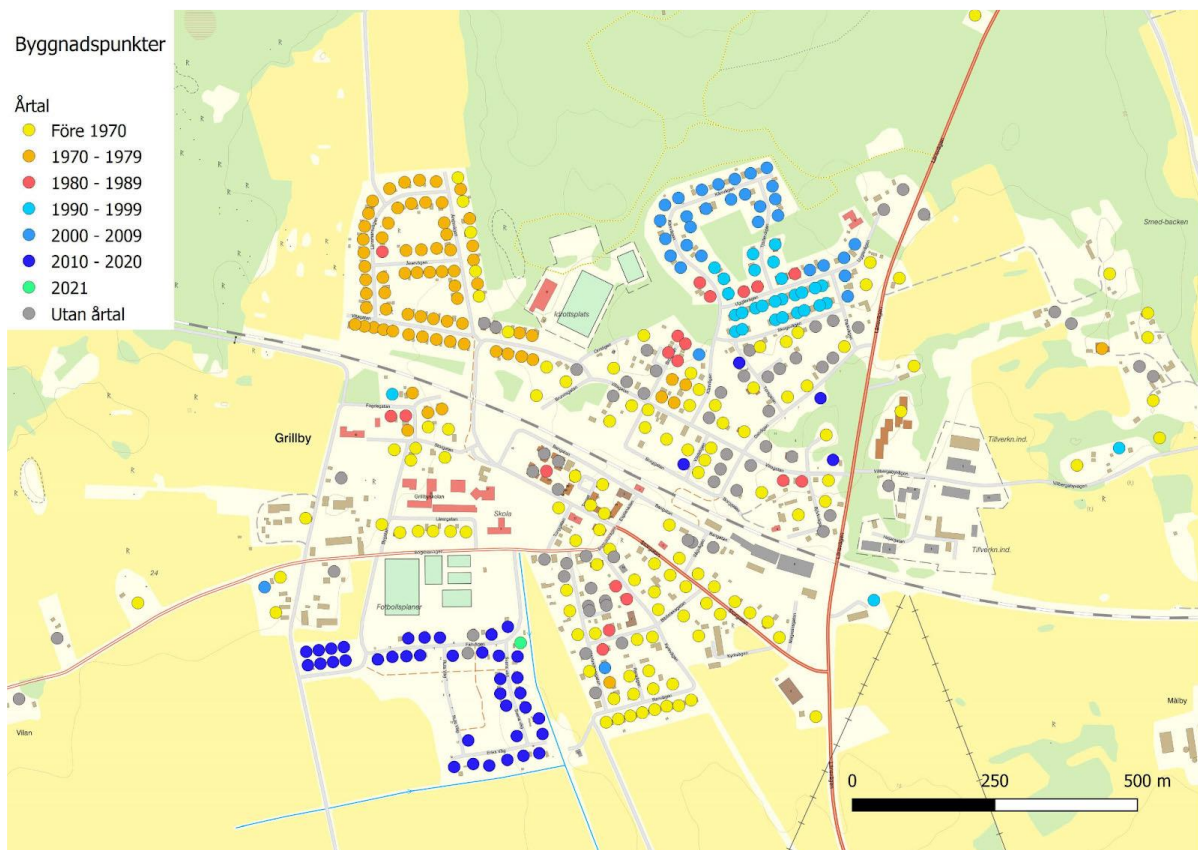

Bild: Grillby bebyggelseutveckling över tid.

Grönstruktur och rekreation

Grillbys läge mitt i ett öppet jordbrukslandskap med järnvägen som delar orten i en sydlig och en nordlig del, skapar olika tillgång till omgivande grönområden för de boende. Tillgången på grönstruktur är avsevärt större för de som bor norr om järnvägen, där det finns fler skogspartier än i söder och jordbrukslandskapet är mer uppbrutet. Skogsområdet söder om område G1 har stora värden för rekreation och värnas från exploatering, alternativt behöver eventuell tillkommande bebyggelse noggrant anpassas till relationen till skogsbandet mot åkermarken samt till befintlig bebyggelse.

I ortens norra delar finns större naturområden med anlagda stigar och motionsspår och en mer finmaskig grönstruktur i orten. Naturområdena utgör viktiga rekreationsområden och utepedagogiska miljöer för skola och förskola. Inom skogsområdet finns en nyckelbiotop som är särskilt viktig att värna.

I Grillbys södra delar finns den anlagda parken Anna Lindhs park och ett naturstråk öster om Grillbyängen. I övrigt finns väldigt lite allmänt tillgänglig grönstruktur och här finns behov av att säkerställa mer grönstruktur som är allmänt tillgänglig och länkar samman befintliga grönområden. Bland annat finns förutsättningar att utveckla ett grönt rörelsestråk i gränsen mot det öppna åkerlandskapet, som kan förbinda område G1 och G5, förslagsvis med en naturlig

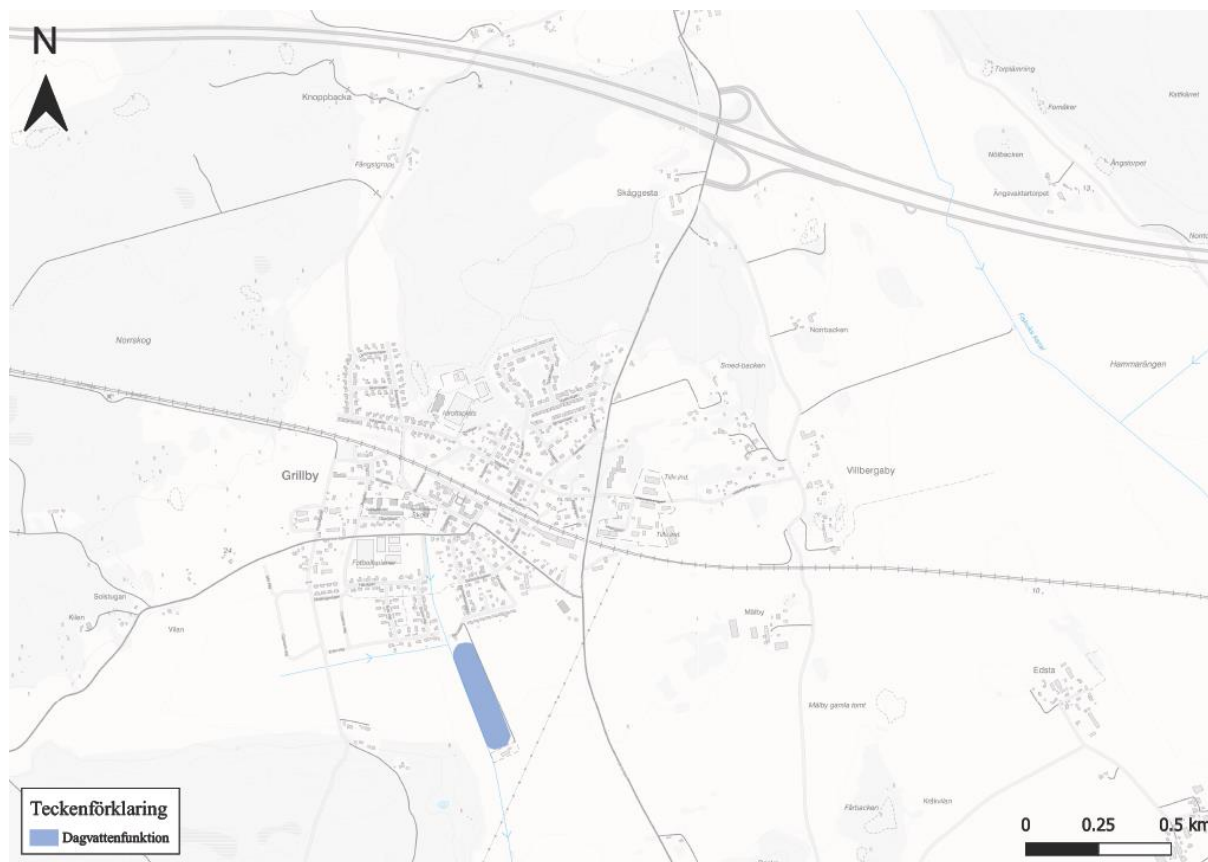
plantering. Vid utveckling av område G2 respektive G7 ska gröna rörelsestråk genom områdena övervägas.

Det finns flera sammanhängande och viktiga fritids- och rekreationsområden samt kulturella utflyktsmål i Grillby som fortsatt ska värnas. Det är också viktigt att tillskapa nya områden för rekreation när tätorten växer, eftersom den befintliga grönskan annars riskerar att slitas ut av ett ökat besökarantal. En hållbar förvaltning av befintliga områden är viktig likväl som en utveckling av nya områden.

Vatten och avlopp samt dagvatten

Inom tätorten finns vatten- och avloppskapacitet för redan planlagt område G1, och delar av område G5. Ytterligare bostäder i tätorten kräver åtgärder för att stärka VA-nätet. Trots begränsningar i VA-nätet och markens förutsättningar är Grillby en av de tätorter där mest nybyggnation pekas ut. Grillby avloppsreningsverk är beläget i södra delen av orten och försörjer både Grillby och Skolsta

Dagvatten rinner till Fiskviks kanal som avvattnar till Mälaren i Arnöfjärden och uppnår idag måttlig status. För att nå en långsiktig dagvattenhantering och förbättra vattenstatusen i recipienten behöver åtgärder byggas in som medverkar till rening och fördröjning av dagvattnet. Läs mer om kommunens dagvattenhantering under Del 3: Teknisk försörjning.

Karta 14. Område där behov av dagvattenåtgärd finns.

Skyddade områden och hänsynsområden

De olika skyddade områdena beskrivs mer utförligt i Del 4: Riksintressen och skydd enligt förordnanden. De särskilda planeringsprinciper som gäller för varje område återfinns där.

Områden väster och sydväst om Grillby samt vid Gåde ingår i riksintresseområde för kulturmiljövård som sträcker sig vidare mot Boglösa. Området innehåller ett odlingslandskap med landets mest koncentrerade fornlämningsmiljöer från bronsåldern samt värdefull bebyggelse. Söder om Grillby ligger Fånö som är en av Enköpings kommuns äldsta historiskt omnämnda platser med anor från 1200-talet.

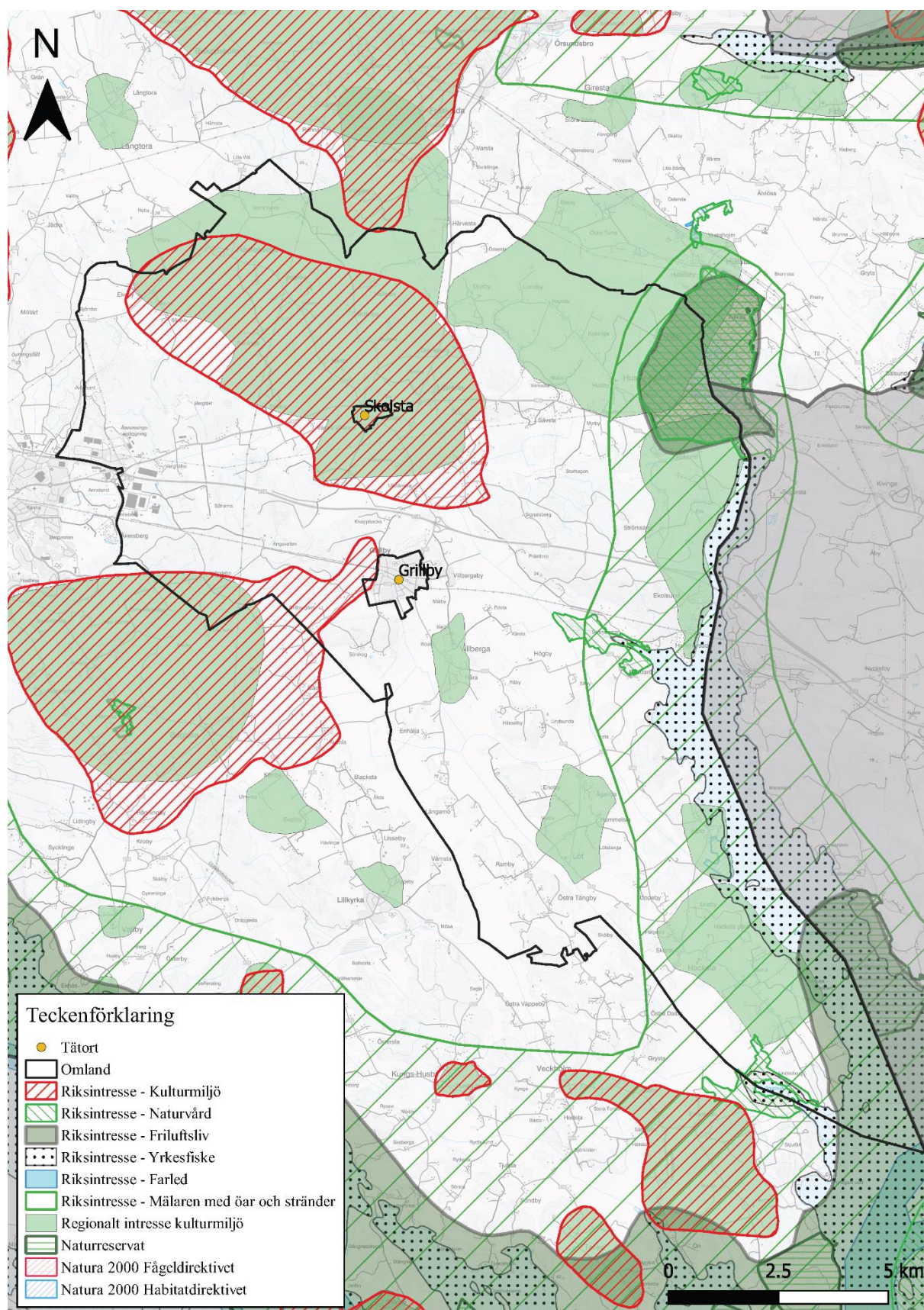
I bygden finns också två områden som är av riksintresse för naturvård och flera områden som ingår Länsstyrelsens naturvårdsprogram: bland annat kärrmarksområdet Grillbykärret som ligger väster om samhället och ett område som sträcker sig mellan Fånö och Bäddarö. Nordiaskogen och Sörskogen ingår också i naturvårdsprogrammet och de är även viktiga närströvområden med stor betydelse för motions- och friluftaktiviteter samt naturupplevelser.

Söder om Fånö slott ligger ett Natura 2000-område som omfattar artrika ekhagar, en långsträckt ekallé och omgivande strandängar. Vattentäkten vid Skägginge ska skyddas mot skadlig miljöpåverkan.

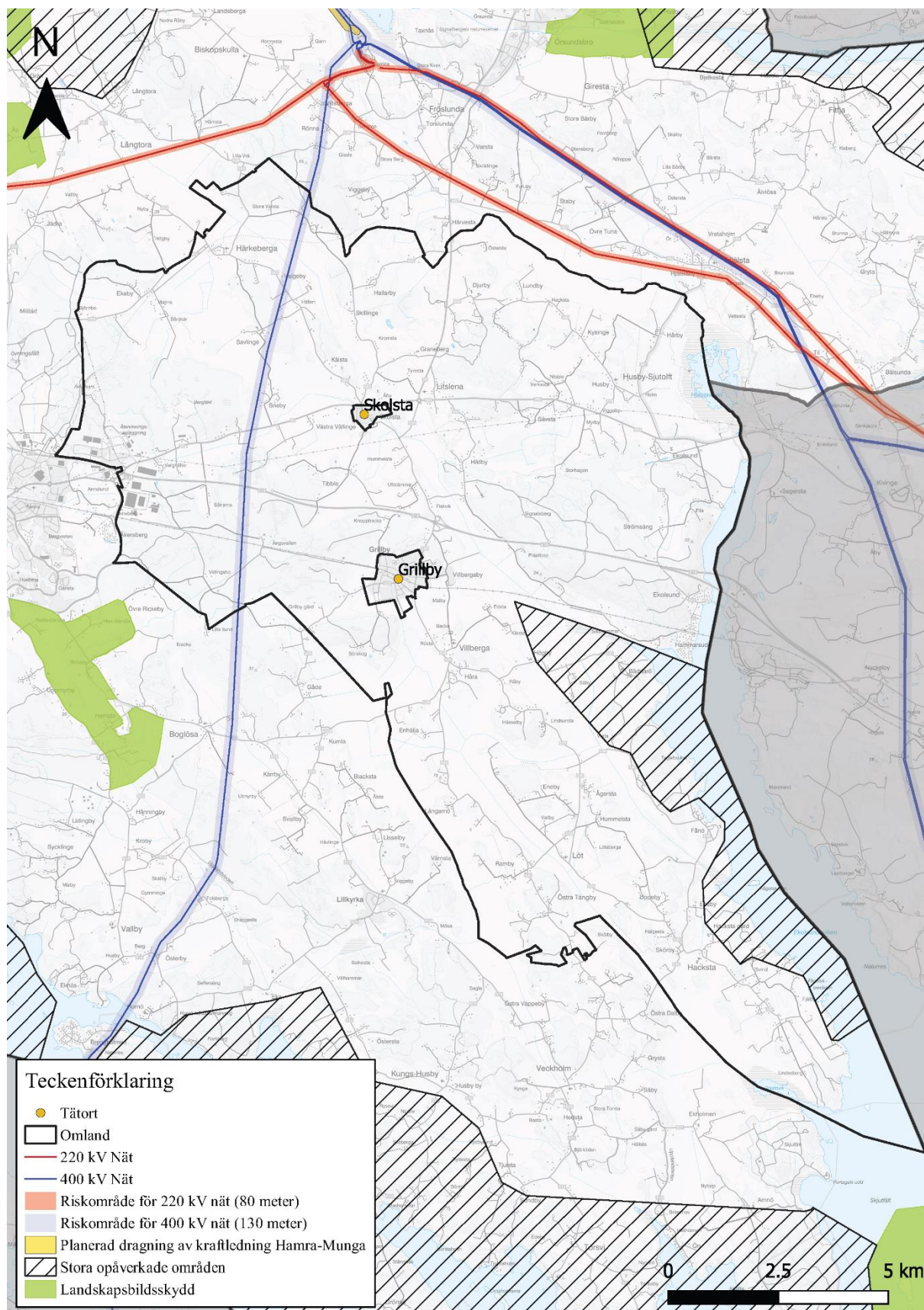
Grillby och omlandet omfattas av stoppområde för försvaret vilket innebär att det råder restriktioner kring att uppföra höga objekt.

Jordbrukets betydelse för sysselsättning och ekonomi ska beaktas vid utveckling i området. Kommunens huvudsakliga ställningstagande är att jordbruksmark ska skyddas mot exploatering. Utvecklingen av Grillby tätort behöver därför vara väl planerad och effektiv så att mark ianspråk tas på bästa sätt. Skogsbruket ska också kunna fortgå.

Utöver föreslagen förändring i tätorten, har kommunen inga andra utvecklingsprojekt i landskapet som påverkar de skyddade områdena eller särskilda intressen. Utvecklingen av exempelvis Aroslänken behöver bedömas när det finns mer underlag kring dess framtida spårdragning.

Karta 15: Områden med olika skydd i Grillby omland.

Karta 16: Kraftledningar och områden med olika skydd i Grillby omland.

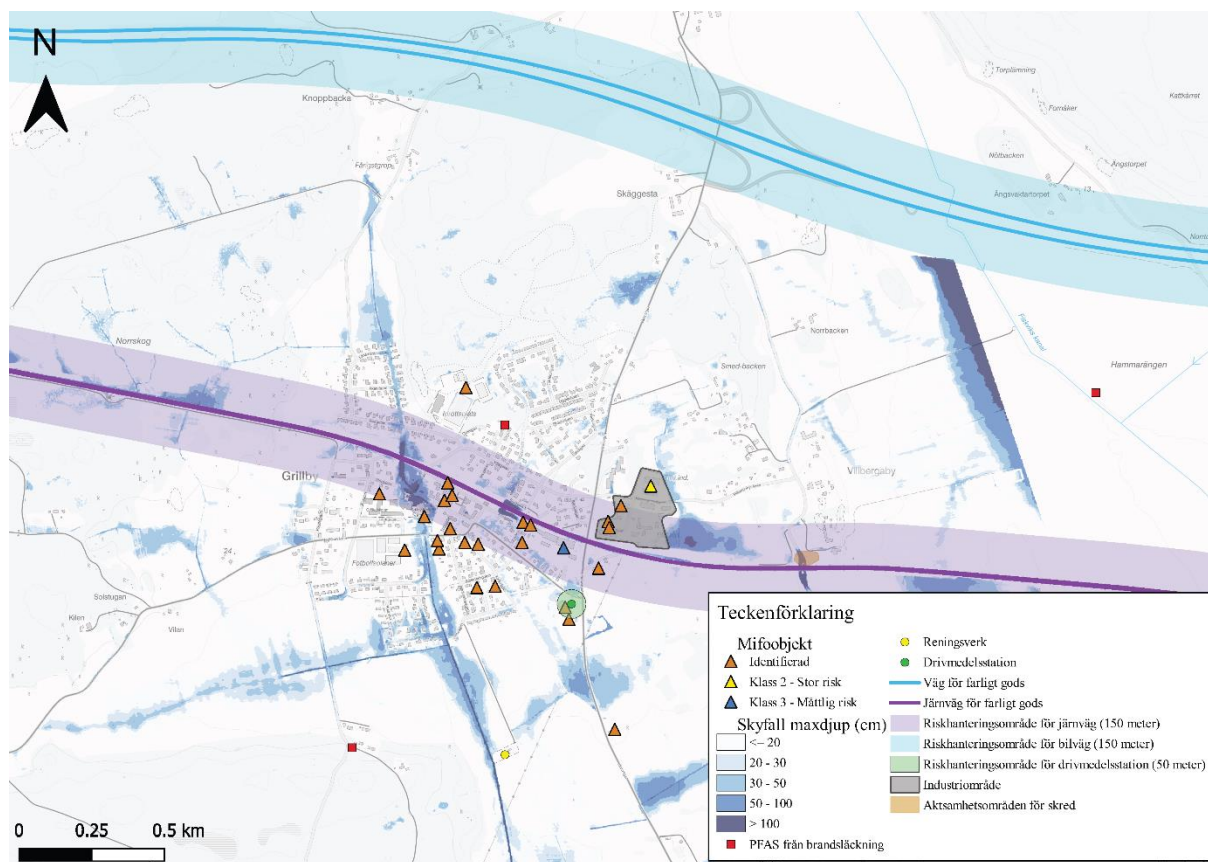
Risker för människors hälsa och miljö

I och runt Grillby tätort finns ett antal risker som behöver hanteras i ett tidigt skede i planeringen. Fördjupande beskrivningar om olika risker finns i Del 3: Miljö-, skydds- och riskfaktorer.

Det har identifierats ett antal lågpunkter som vid händelse av skyfall eller långvarig hög nederbörd riskerar att översvämmas. Även vissa områden med risk för skred har identifierats. Inom orten finns även områden med instabila jordar. I samtliga områden där det föreligger risk för översvämning, ras, skred, erosion eller slamströmmar behöver extra försiktighet vidtas vid åtgärder som påverkar markens stabilitet eller som byggs inom översvämningsriskområde.

Järnvägen och E18 är godkända för transporter av farligt gods. Här gäller skyddsavstånd och riskhanteringsavstånd vid ny bebyggelse. Det råder också skyddsavstånd kring ortens bensinstation samt reningsverket i ortens södra delar. För reningsverket gäller ett skyddsavstånd som i förhärskande vindriktning är cirka 400 meter. Reningsverket försörjer både Grillby och Skolsta.

Det finns flera områden med misstänkt eller konstaterad förorenad mark, främst från historisk markanvändning. Den nationella databasen för förorenade områden (EBH-stödet) används som en del i kunskapsunderlaget i tidigt skede vid detaljplanering respektive prövning av förhandsbesked och bygglov.

Karta 17: Risker för människans hälsa och miljö. PFAS-punkterna visar områden där det kan finnas risk att PFAS i brandskum använts.

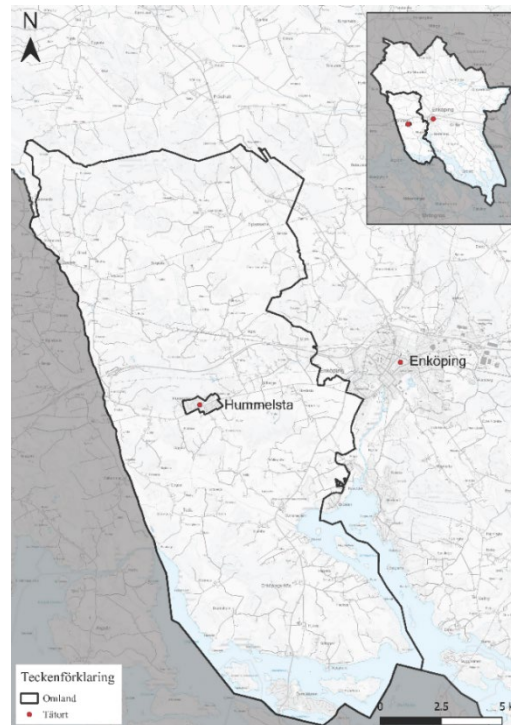
HUMMELSTA TÄTORT OCH OMLAND

Hummelsta ligger mellan Enköping och Västerås längs den tidigare sträckningen av E18. Det geografiska läget och de goda förbindelserna bidrar till att många bor i Hummelsta men pendlar till sitt arbete i en närliggande ort.

Hummelsta är omgärdat av skog i norr och vidsträckta åkermarker i söder. Det är en lugn och trygg ort att bo i. Här finns en populär skola och ett aktivt föreningsliv med många engagerade.

Bygden runt Hummelsta utmärks dels av skogspartier men även av öppna odlingsmarker, djupa dalgångar och vackra herrgårdsmiljöer.

Idag bor drygt 900 personer i samhället och knappt 2500 i omlandet.

Karta 28. Hummelsta tätort och omland

Utveckling till år 2040

Här följer de viktigaste punkterna för utvecklingen av Hummelsta. Hänvisningar till utpekade områden för exempelvis bostäder och skola återfinns i karta och text under avsnittet Markanvändning nedan.

Komplettera bostadsbeståndet

I Hummelsta planerar vi för ett större antal tillkommande bostäder. Ny bebyggelse ska lokaliseras inom den befintliga bebyggelsestrukturen och utgöras av förtätningar. Totalt möjliggörs för cirka 90 bostäder fram till år 2040 utöver de 30 villor som redan är planlagda men ännu inte utbyggda.

Hummelstas bebyggelse utgörs huvudsakligen av bostäder. 73 procent av bostäderna består av småhus, medan 19 procent är flerbostadshus. Cirka 74 procent av bostäderna är äganderätter och ungefär 20 procent är hyresrätter. Övriga bostäder är specialbostäder, exempelvis omsorgsboende. Även verksamheter återfinns på orten och är främst lokaliserade intill genomfarten (gamla E18). För att komplettera bostadsbeståndet och skapa bättre förutsättningar för invånare i alla åldrar att hitta ett boende som passar skulle bostadsrätter behöva tillkomma i Hummelsta.

Tabell 5: Bostadsbestånd i Hummelsta med omland

	Befintligt bostadsbestånd (per 2023)	Planlagda men ej genomförda bostäder (2023).	Bostäder som plan-förslaget möjliggör fram till år 2040.
Hummelsta	340	30	Ca 90
Hummelsta omland	932		

Ny skola med mötesplats för unga

När Hummelsta växer behövs fler platser i skolan för att kunna ta emot ett växande barnantal. Kommunen möjliggör för det på område H5. Den nuvarande skolan som ligger intill område H5 har viss lokalbrist idag och behöver byggas ut inom en snar framtid, särskilt om ortens invånarantal ökar. I samband med att skolan byggs ut bör utrymme för kulturutbud som bibliotek och fritidsgård säkerställas. Området bör också kompletteras med lekmöjligheter som kan användas efter skolans slut. Ortens södra del saknar idag lekplatser, och att utveckla skolgården för lek på övrig tid är ett sätt att kompensera orten för detta.

Mötesplatser för alla grupper

Planen möjliggör för utveckling av det lokala näringslivet på ett flertal ytor. Det kan bidra till att skapa mer liv och rörelse i ortens centrala delar. Här finns också möjlighet för fler mötesplatser. I de södra delarna av orten finns möjlighet att tillskapa en ny park i samband med framtida bostadsbyggande.

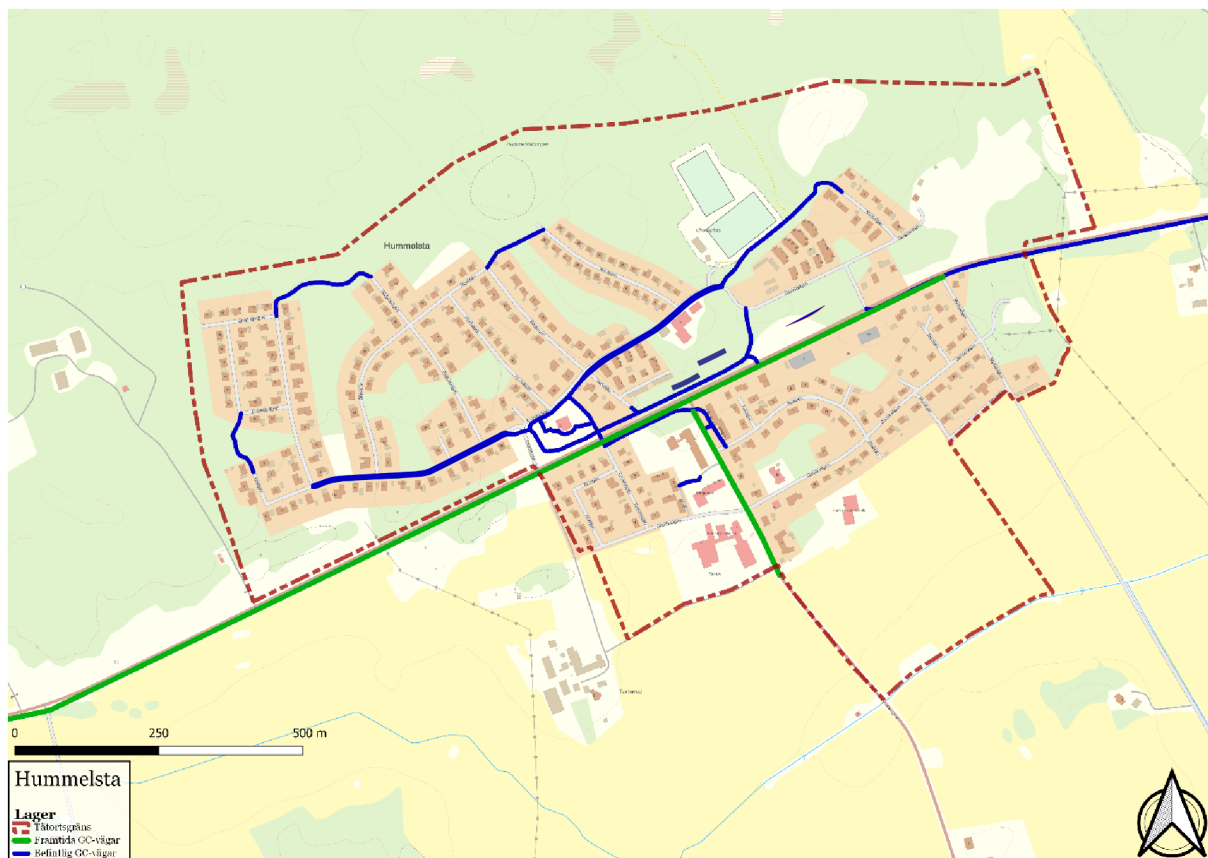
Hummelsta har idag goda förutsättningar för idrott och friluftsliv. När bostäder byggs är det viktigt att även tillgång till utemiljöer för friluftsliv, idrottsplatser samt lokaler och anläggningar för föreningslivet säkerställs och utvecklas i samma takt.

Åtgärder för ökad trafiksäkerhet

Hummelsta är på många sätt präglad av väg 515 (tidigare E18) med goda kommunikationer till Västerås och Enköping. Vägen delar samhället i två delar med bullerstörningar och barriäreffekt för gående och cyklister som följd. Trafikverket är väghållare för vägen och kommunen önskar att hastighetssänkande åtgärder genomförs på sträckan som går genom samhället samt att säkra passager ses över. I samband med översyn av påverkan från buller kan även förebyggande åtgärder för förbättrad luftkvalitet genomföras. Trafikverket är också väghållare för Svinnegarnsvägen som passerar förbi skolan. För att kommunen ska få rådighet över den del av vägen som har betydelse för trafiken inom orten avser kommunen ta över väghållarskapet längs med den aktuella sträckan.

Bibehålla busstäthet

Hummelsta har relativt goda bussförbindelser. Tillgång till god kollektivtrafik är viktig för Hummelstas attraktivitet, och kommunen ska verka för att busstrafiken bibehålls. Sammantaget ger kommunikationerna till Enköpings tätort med både buss- och cykelmöjligheter samt bussförbindelse till Västerås ortens invånare goda möjligheter till flertalet val av hållbara färdssätt.

Karta 19: Befintliga och framtida gång- och cykelvägar i tätorten.

Förbättrad framkomlighet för oskyddade trafikanter

Hummelsta har goda förutsättningar för cykelpendling, utifrån närheten till Enköping och de cykelmöjligheter som finns längs med väg 515. Denna cykelväg fortsätter dock inte in i Hummelsta tätort, och ett behov finns av att förlänga cykelvägen så att trafiksäkerheten ökar för oskyddade trafikanter inom Hummelsta tätort. Kommunen bedömer att en cykelväg skulle rymmas inom den befintliga vägkroppen och således vara en relativt kostnadseffektiv åtgärd. En cykelväg genom samhället skulle även kunna bidra till en avsmalnad av vägen vilket skulle kunna ha en hastighetssänkande effekt. Genom att förlänga cykelvägen ytterligare 3 km, till länsgränsen i Östanbro, möjliggörs även för boende i Hummelstas omland att cykla till Hummelsta och Enköping samt ta sig till och från kollektivtrafiken längs med sträckan.

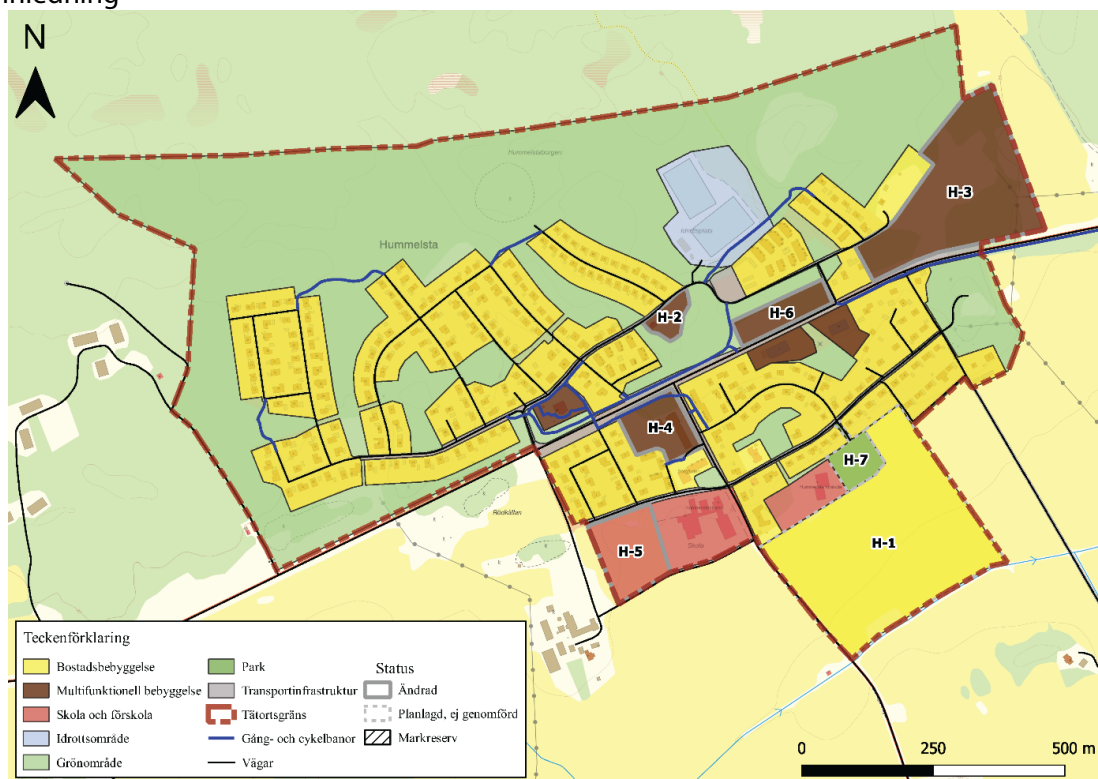
Märsön

Märsön är en ö i Mälaren där kommungränsen mellan Enköping och Strängnäs delar ön i två och ligger i de södra delarna av Hummelsta omland. Den nordvästra delen tillhör Enköpings kommun, och är nästan helt bebyggd med bostäder som tidigare var fritidshus men som nu i allt högre utsträckning används för permanent boende. På ön bor cirka 260 personer. De delar av ön som inte är bebyggda består antingen av uppskattad naturmark eller är på annat sätt olämpliga för ytterligare bostadsbebyggelse. Istället ska fokus ligga på att främja besöksnäringen på ön. Märsön är ett omvandlingsområde för kommunalt vatten och avlopp. Trafikverket har ett pågående arbete för att bygga om Hjulstabron, som är en viktig länk som binder samman Märsön med resten av kommunen. Läs mer under Del 2: Utvecklad infrastruktur och kollektivtrafik.

Mark- och vattenanvändning

Mark- och vattenanvändningskartan visar den utveckling som möjliggörs genom planförslaget. Inom de områden som är markerade med bokstav + siffra, exempel H1 kan nuvarande mark- och vattenanvändning ersättas med ny mark- och vattenanvändning. Vilken ny markanvändning som möjliggörs, kan läsas i den efterföljande texten till varje område. Avgränsningarna för olika ytor eller dragna linjer är inte exakta utan grovt uppskattade. På övriga ytor kan den pågående markanvändningen fortsätta. I efterföljande planering krävs såväl lokaliseringsprövning som detaljerande ställningstaganden och bedömningar. Mer information om kartorna finns Del 2:

Inledning

Karta 20: Mark- och vattenanvändningskarta för Hummelsta tätort.

Beskrivningar av områden med ändrad markanvändning

Område H1 – detaljplanelagt område för bostäder

Området är ca 10,3 hektar stort och ägs till största delen av en privat markägare. Den nordligaste delen är kommunägd mark. Området utgörs av jordbruksmark och är sedan tidigare planlagt för bostäder i form av 30 bostäder i villabebyggelse. I detaljplanen lyfts särskilt vikten av att utveckla området med grönska i randzonen mot odlingslandskapet.

Sedan området planlagts har kommunen tagit fram en skyfallskartering. Resultatet visar att detaljplanens låglänta södra delar riskerar att översvämmas i händelse av skyfall eller långvarig nederbörd. Dagvattnet ska omhändertas lokalt. Med en tätare bebyggelse i områdets norra del kan de låglänta områdena i söder lämnas oexploaterade. På så vis minskar risken för översvämningsskador samtidigt som mindre jordbruksmark tas i anspråk och infrastrukturen utnyttjas mer effektivt. Det skulle också lämna tillräckliga ytor för att hantera dagvatten i den södra delen av området (se utpekade behov av dagvattenhantering i karta 21). De planlagda bostäderna bedöms kunna rymmas på ungefär hälften av ytan, men exakt avgränsning behöver göras i samband med ändring av detaljplanen.

Område H2 – bebyggelse med flerbostadshus och utrymme för lokalt näringsliv

Området är cirka 0,5 hektar stort och ägs av kommunen.

Området H2 har tidigare varit plats för ortens kommunala förskola som nu har flyttat. Området skulle med fördel kunna användas för att komplettera Hummelsta med lite tätare bebyggelse av flerbostadshus eftersom det ligger centralt med korta avstånd till skola, förskola och kommersiell service. Området bedöms kunna inrymma cirka 10–20 nya bostäder med lokaler för verksamheter såsom exempelvis restaurang eller butik i bottenvåning för att komplettera servicen på orten.

Inom området planeras en tillfällig LSS-bostad uppföras i närtid vilket kan påverka utbyggnaden av området.

Område H3 – bostadsbebyggelse, plats för lokalt näringsliv och mötesplatser

Området är cirka 6,1 hektar stort och ägs av kommunen.

Här bedöms 60 nya bostäder kunna inrymmas i form av villor, radhus, parhus och inslag av små flerbostadshus. I områdets södra del, längs väg 515, skulle någon typ av service kunna inrymmas. Bebyggelsekaraktär och platser kan få olika uttryck i olika delar av området. Här kan bostäder samlokaliseras med mindre verksamheter som främjar handel, service eller som kan inrymma mötesplatser. Avvägningar behövs gällande områdets täthet och bostadsformer så att det passar ihop med ortens övriga bebyggelsekaraktär.

Område H3 har korta gångavstånd till ortens kommersiella serviceutbud. Närheten till väg 515 (tidigare E18) kan innebära bullerstörningar vilket behöver utredas och eventuellt åtgärdas i en framtida planprocess. Även trafikens påverkan på luftkvalitet behöver ses över. Väg 515 är tätortens mest trafikerade väg och flera olika trafikslag samsas om vägbanan. Åtgärderna ska dimensioneras i relation till ortens utveckling som helhet. En förlängning av gång- och cykelvägen som kommer in från väg 515 och går genom samhället skulle förbättra framkomligheten för oskyddade trafikanter avsevärt samtidigt som den breda vägen skulle smalnats av och på så vis kunna bidra till lägre hastigheter.

Området består idag till största del av skog men har inslag av hagmark. Hagmarken är av begränsad storlek och är omsluten av skog. Alternativa placering av ett utvecklingsområde för bebyggelse har studerats. Här finns närhet till rekreationsområden i naturmark men också till idrottsområdet. I områdets norra del finns ett fornminne i form av en husgrund som ska beaktas vid utveckling av området. Områdets södra och östra delar ligger mer låglänt och där riskerar lokala översvämningar inträffa vid händelse av skyfall eller återkommande stor nederbörd.

Vid exploatering av området ska hänsyn tas till angränsande markavvattningsföretag i öster så att de inte påverkas negativt.

Område H4 – möjligt trygghetsboende, utrymme för service eller bostäder

Området är cirka 1,3 hektar stort och ägs av kommunen genom Enköpings Hyresbostäder (EHB).

Fram till år 2021 fanns här ett kommunalt omvårdnadsboende. I framtiden planeras denna byggnad att omvandlas till trygghetsboende. Området i övrigt bedöms primärt vara lämpligt för service, eller användas helt eller delvis för bostäder. Området bedöms då kunna inrymma cirka 20 bostäder. Läget är på många sätt bra, med korta avstånd till skola, förskola och kommersiell service.

Området är utsatt för buller från framförallt väg 515 vilket behöver hanteras vid utbyggnad. Även trafiksäkerhetsåtgärder kan komma att behöva genomföras samt förebyggande åtgärder för luftkvalitet. Det finns även en tidigare brandsläckningsplats i anslutning till området där föroreningar av PFAS kan förekomma. Dessa planeringsförutsättningar ska hanteras i planprocessen.

Område H5 – utveckling av skolan

Området är cirka 1,7 hektar stort och ägs av privat markägare.

Området kan användas för utveckling av den befintliga skolan.

Området består idag av jordbruksmark. Bedömningen är att alternativa placeringar för att undvika att ta åkermark i anspråk saknas. Orten är omgiven av naturmark i norra delen och jordbruksmark i den södra delen. I den södra delen finns nuvarande skola och till öster om skolan ligger Hummelsta förskola. Här bedöms vara bästa platsen för att utveckla skola utifrån avvägningar mot intressen för jordbruk, lågpunkter, fornlämningsområden, ytor med förorenad mark och tillgängliga

angöringsvägar. Närheten till nuvarande skoltomt är en starkt bidragande faktor till föreslagen lokalisering. Här skapas en närhet mellan bostäder och arbetsplatser i direkt anslutning till befintlig verksamhet. Vi underlättar även för teknisk försörjning. Intrånget i odlingslandskapet begränsas också till en sammanhängande yta intill redan anspråkstagen mark. Alternativ lokalisering i ortens norra del har utretts, där området runt idrottsplatsen varit ett förslag. Hummelstaskogen som bäddar in bostadsområde och idrottsplats är dock ett populärt besöksmål för rekreation och kommunen anser att område H3 lämpar sig bättre för bostadsutbyggnad.

Eftersom området angränsar till öppen mark både i väster och i söder ska planeringen inkludera skyddsplanteringar med naturlig karaktär för att separera bebyggelse från det öppna slättlandskapet och större vägar för att minska omgivningsbuller samt öka förutsättningarna för biologisk mångfald. På så vis kan påverkan på närliggande Taxhuvud gård begränsas.

Till väster om området finns även ett gravfält som ska beaktas vid exploatering, exempelvis vid planering av uppställningsplatser eller lagringsplats för massor under byggtiden. Gravfältet finns inom ett ängsområde som skulle kunna vara populärt för utomhuspedagogik för skolan. Det kan bli aktuellt med utökad information och skyltning kring gravfältet för att värna området.

Område H6 – lokalt näringsliv för utvecklad centrumverksamhet

Området är cirka 1 hektar stort och ägs både av en privat markägare och kommunen.

Området används idag som parkering och uppställningsplats samt en kretsloppsstation. Tillsammans med området söder om vägen, finns goda förutsättningar att skapa en central mötesplats för orten, exempelvis genom en torgbildning. Här möjliggörs därför en mångfunktionell yta för att öka förutsättningarna för ett folkliv och lokalt näringsliv i tätortens mest centrala delar.

Den gröna struktur som delvis omgärdar område H6 ska värnas eftersom den utgör en buffertzon mellan område H6 och det de närbelägna bostadsområdena. Detta skyddar bostäderna mot buller och insyn och bidrar till klimatreglering på platsen. Utformningen på väg 515 ska också beaktas med avsikt att sänka hastigheten och att bygga bort barriäreffekten.

Område H7 – parkmark

Området är cirka 0,7 hektar stort och ägs av kommunen.

Område H7 delar detaljplan med område H1, och består idag av jordbruksmark. Här finns en detaljplan för parkändamål. En sådan grönyta skulle kunna komma både förskolan och skolan till nytta då barnen inte längre skulle behöva korsa väg 515 för att komma till grönytor för lek, utomhuspedagogik eller för boende söder om 515 för rekreation och friluftsliv.

Om område H1 bebyggs kommer detta område vara omringat av exploaterad mark och därmed inte gå att bruka på ett rationellt vis. Detta område bör omvandlas i samband med framtida utbyggnad av område H1.

Flygfoto över Hummelsta tätort.

Planeringsförutsättningar i Hummelsta

Mer att läsa om Hummelstas utveckling från dåtid till nutid, finns i ortsanalys för Hummelsta ([Ortsanalyser – Enköping växer – Enköpings kommun \(enkoping.se\)](#)). Ortsanalysen har varit ett viktigt planeringsunderlag i arbetet med översiktsplanen.

Hummelsta växte fram som centralort för den nybildade storkommunen Åsunda några år efter kommunreformen 1952. Orten växte fort under decennierna fram till 1990-talet, allra högst var tillväxttakten under 1970-talet. Under 2000-talet har endast enstaka nya bostäder tillkommit.

På landsbygden är bebyggelsen dels utspridd men även koncentrerad till flera byar och gårdar där ett flertal är av medeltida ursprung. Ett exempel är gården vid Taxhuvud, väster om Hummelsta samhälle, som var ett säteri som i slutet av medeltiden beboddes av en adelsman.

I ortsanalysen från 2014–2015 pekade ortsborna ut behovet av bostäder som en viktig framtidsfaktor för att gynna ortens utveckling. Nybyggnation kan ge nya invånare som i sin tur kan ge ett ökat underlag för att stödja och utveckla ortens serviceutbud.

Bild: Hummelstas bebyggelseutveckling över tid.

Lokalt näringsliv, verksamheter och industri

I Hummelsta har bebyggelsen inslag av verksamheter och då framförallt i lägen intill väg 515. Översiktsplanen möjliggör flera ytor för utveckling av lokalt näringsliv, område H2, H3, och H6. I såväl ortsanalyser som i dialog med Hummelstas invånare lyfts behov av utrymme för företag att utvecklas inom orten.

I dagslägen finns inget behov av större verksamhetsområden eller industrietableringar inom eller i närheten av Hummelsta.

Samhällsservice och mötesplatser

Hummelsta har en kommunal skola och i skolans lokaler finns ett skolbibliotek och utrymme för fritidsgård. Tätortens förskola har utrymme för fler barn. I nuläget finns inget folkbibliotek i orten, men biblioteksbussen kommer till Hummelsta enligt regelbunden tidtabell.

Hummelsta har goda förutsättningar för idrott och friluftsliv. När bostäder byggs är det viktigt att även tillgång till utemiljöer för friluftsliv, idrottsplatser samt lokaler och anläggningar för föreningslivet säkerställs och utvecklas i samma takt.

Grönstruktur och rekreation

Landskapet runt Hummelsta tätort är i södra och östra delen kuperat med stora öppna åkermarker med mindre moränhöjder och hagmarker. I västra delen finns stora skogsmarker och rika kärr- och sankmarker.

Närheten till naturen lyfts som en av Hummelstas stora styrkor. Hummelsta har överlag god tillgång till natur och grönområden som är sammanlänkade med varandra genom stråk av parkmark. Ortens befintliga stads- och detaljplaner har lagt grunden för ett finmaskigt nät av grönstruktur. Väg 515 (gamla E18) utgör en barriär för Hummelstas grönstruktur i öst-västlig riktning och delar av orten i en nordlig och en sydlig del.

Tillgången på natur och grönområden är särskilt god i den norra delen där den finmaskiga grönstrukturen har direkt koppling till de stora skogsområdena i norr. I söder gränsar orten till öppet jordbrukslandskap, men även i ortens södra delar finns avsatta ytor för grönstruktur i befintliga stads- och detaljplaner i form av befintliga och framtida grönområden, parker, stråk/passager av parkmark och naturlika skyddsplanteringar.

Några av ortens vägar och gator kantas av planlagd parkmark med potential att förstärka och skapa gröna trafikmiljöer och att knyta ihop grönområdena i södra Hummelsta. De mest utmärkande exemplen är parkmarksstråket längs väg 151, Gamla vägen och Svinnegarnsvägen.

De norra skogspartierna utgör större rekreatiomsområden med upptrampade stigar. Här finns resterna av en forntida försvarsfästning, en fornborg. Här finns även en idrottsplats. I östra

Hummelsta finns en tidigare deponi som använts som festplats, idag framförallt för valborgsmässofirande. Platsen är inventerad som förorenat område på grund av den historiska markanvändningen. Platsen erbjuder en fin utblick över landskapet och skulle kunna ha potential att utvecklas som mötesplats.

I takt med att Hummelsta växer finns behov av att bevara och förstärka ortens grönstruktur samt utveckla svaga samband. Bland annat handlar det om möjligheten att utveckla ett grönt rörelsestråk längs med gamla E18 som förbinder befintliga grönområden med varandra. Vid exploatering i ortens yttre delar mot jordbrukslandskapet kan naturlika planteringar utgöra skydd mot störningar, skapa tydligare gränser mellan tätorten och omgivande landsbygd, samt stärka den biologiska mångfalden. Inom område H7 finns utrymme för att utveckla en park som kan vara nyttig för både skolan och förskolan.

Vatten och avlopp samt dagvatten

I Hummelsta tätort försörjs hushållen med kommunalt vatten och avlopp. Spillvattnet är kopplat till reningsverket i Enköping. När det nya reningsverket är i drift kommer orten att anslutas till det. En hel del dagvatten belastar idag även spillvattennätet och tar därmed i anspråk en del av kapaciteten. Ytterligare kapacitet skulle därmed kunna frigöras genom översyn av ledningsnätet.

Karta 21. Område där behov finns av dagvattenåtgärd.

Det dagvattennät som finns utbyggt i orten mynnar i ett dike som i sin tur rinner till vattenförekomst Örbäcken, vilken idag uppnår måttlig ekologisk status. Det saknas rening och fördröjning av dagvattnet vilket belastar markavvattningsföretaget och recipienten. För att nå en långsiktig dagvattenhantering behöver åtgärder tillkomma som medverkar till rening och fördröjning av dagvattnet i Hummelsta, se karta 21. Läs mer om kommunens dagvattenhantering under Del 3: Teknisk försörjning.

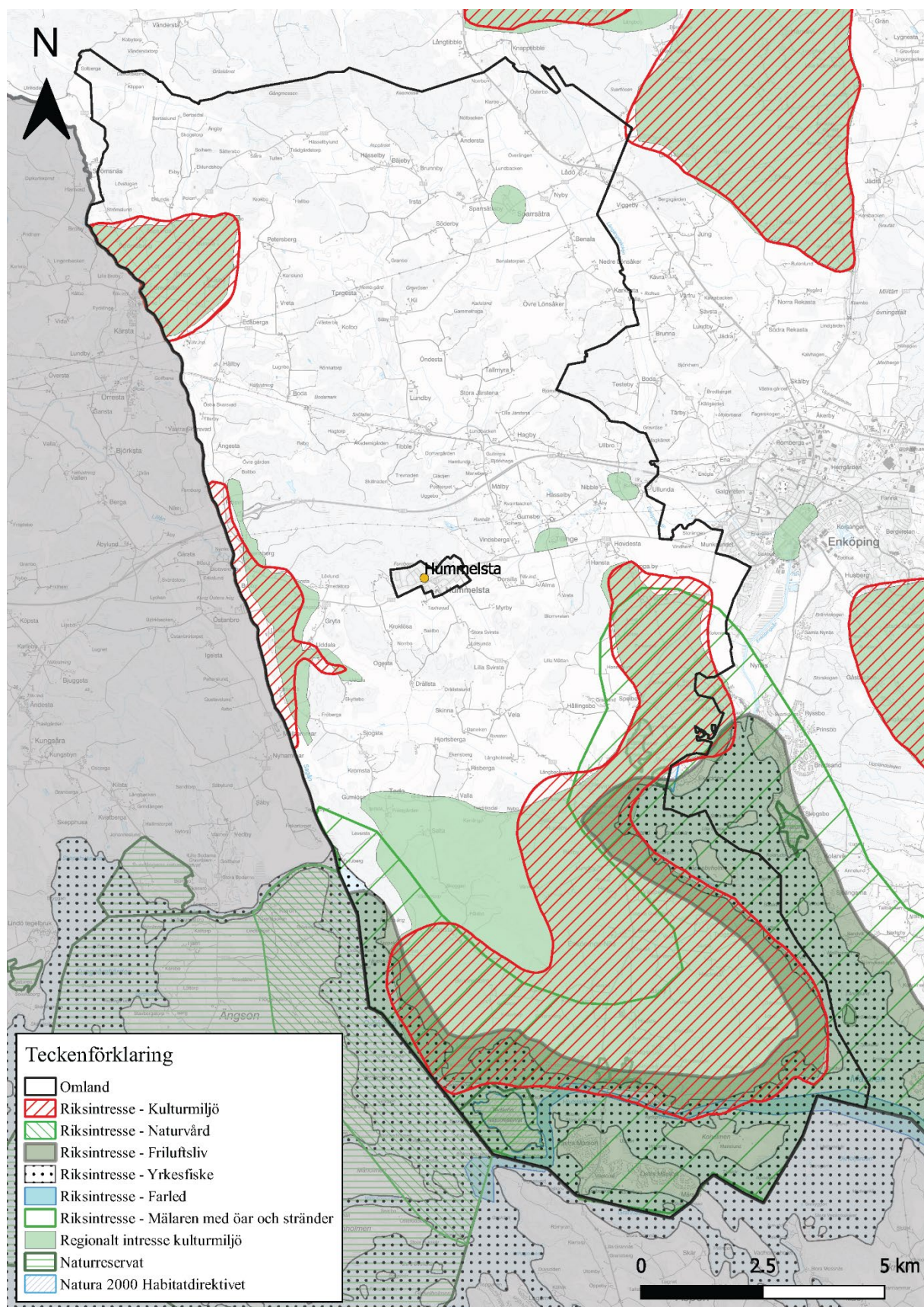
Skyddade områden och hänsynsområden

De olika skyddade områdena beskrivs mer utförligt i Del 4, under respektive område. De särskilda planeringsprinciper som gäller för varje område återfinns där.

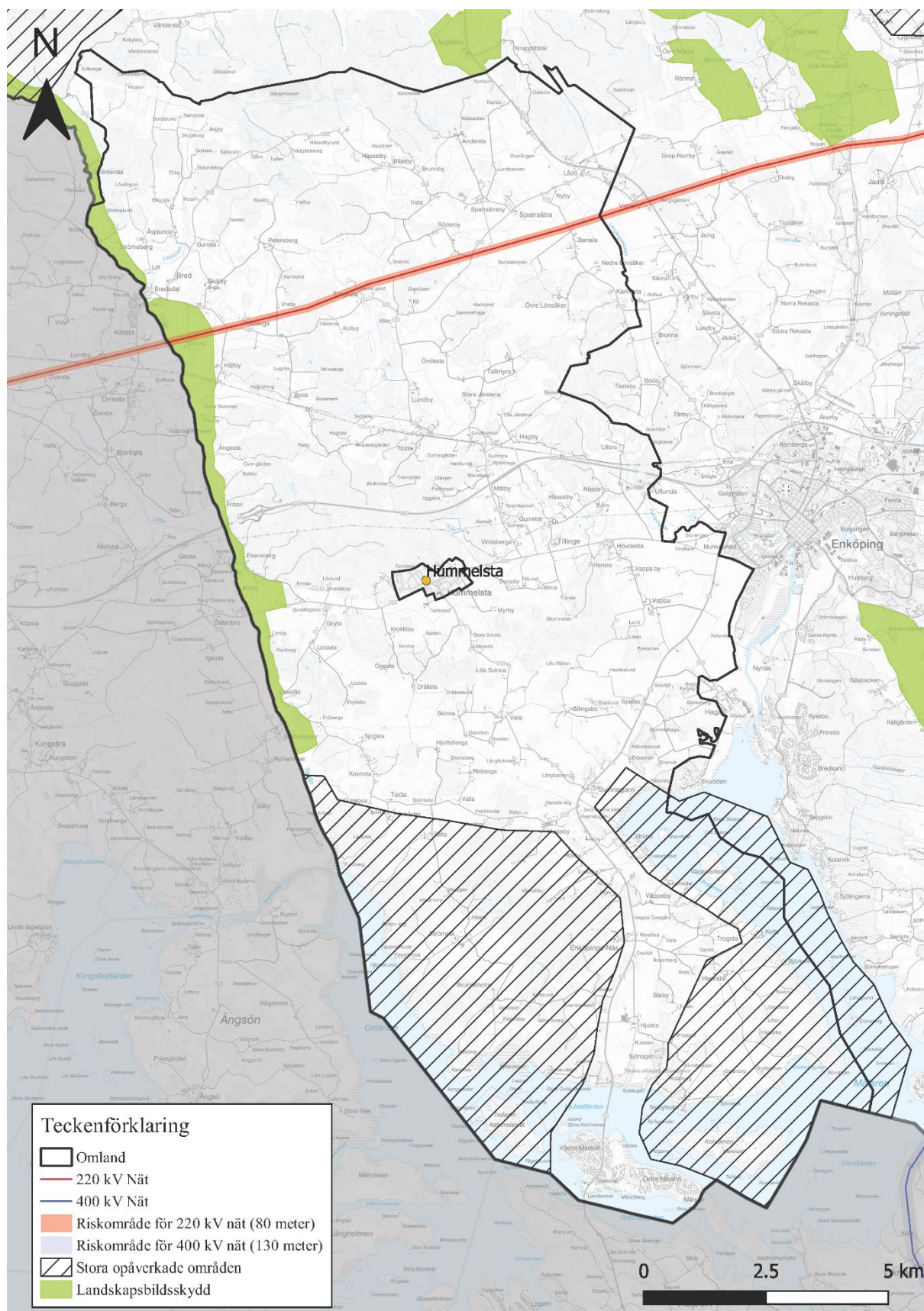
Precis som på många andra platser i kommunen har även Hummelstabygden omfattande spår av människors boplatser. Här finns fynd från yngre stenåldern och framåt. Flera olika forntida kommunikationsleder finns i området. Sagån utgjorde exempelvis en viktig kommunikationsled redan under vikingatiden. Området kring Östanbro, väster om Hummelsta tätort, var också en viktig anhalt för den medeltida Eriksgatan. Området har klassats som riksintresse för kulturmiljövård (Östranbro C55). Enköpings-Näs (C57) har även det klassats som riksintresse för kulturmiljövård då området utgör ett herrgårdslandskap i en förhistorisk centralbygd med flera herrgårdar från medeltiden. Även Bred (C53) är utpekad som riksintresse för kulturmiljövård då området utgör ett herrgårdslandskap som sedan medeltiden präglats av sätesgårdar med underlydande kvarnar och frälsehemman. De värdekärnor och områden som skyddas som riksintresse kulturmiljö påverkar möjligheterna till utveckling i området.

I södra delen av omlandet, vid Hjulstabron, finns naturreservatet Hjulsta ekhagar som skyddas genom statliga reservatsföreskrifter. Det sammanfaller med Natura 2000-område Hjulsta säteri. Här ska ingen bebyggelseutveckling ske. Trafikverket planerar en ombyggnation av Hjulstabron vilket kan påverkas av Natura 2000-bestämmelserna.

De areella näringarnas betydelse för sysselsättning och ekonomi ska beaktas vid exploatering. Kommunens huvudsakliga ställningstagande är att jordbruksmarken ska skyddas mot exploatering och att skogsbruket ska kunna fortgå. Utvecklingen av Hummelsta tätort behöver därför vara väl planerad och effektiv så att mark ianspråktas på bästa sätt. Skogsbruket ska också kunna fortgå.

Karta 22: Områden med olika skydd i Hummelsta omland.

Karta 23: Kraftledning och områden med olika skydd i Hummelsta omland.

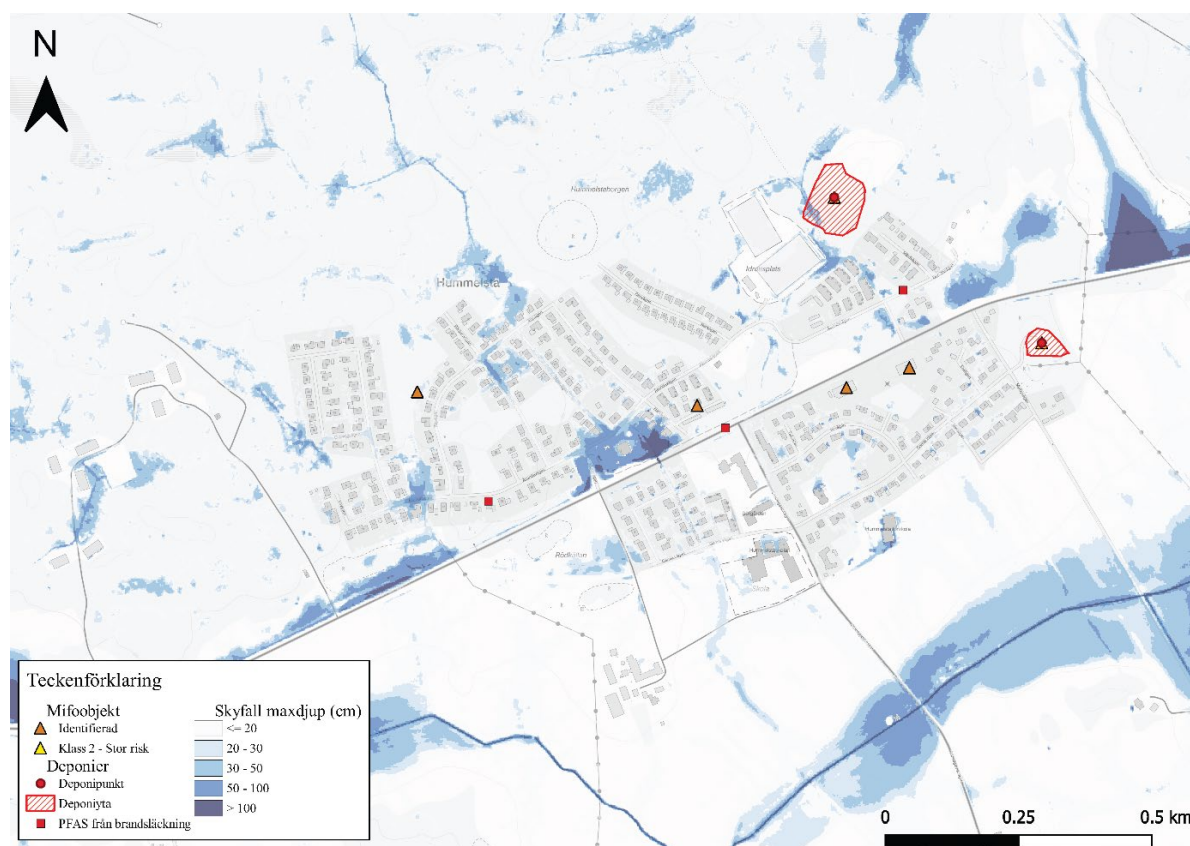
Risker för människans hälsa och miljö

I och runt Hummelsta tätort finns ett antal risker som behöver hanteras i tidigt skede i planeringen. Fördjupande beskrivningar om olika risker finns i Del 3: Miljö-, skydds- och riskfaktorer.

Det har identifierats ett antal lågpunkter som vid händelse av skyfall eller långvarig hög nederbörd riskerar att översvämmas. Några av dessa lågpunkter sammanfaller med bebyggda områden, infrastruktur, eller förorenade områden. Dessa risker behöver hanteras i tidigt planeringsskede.

Hummelsta genomkorsas av väg 515 som är ortens huvudled. Med en växande tätort kommer även antalet personbilar att öka. Tätortens utmaningar med trafiksäkerhet och buller behöver åtgärdas när de nya områdena utvecklas. Även luftkvalitetsfrågorna behöver adresseras i tidigt planeringsskede för att bibehålla god luftkvalitet. Kommunen arbetar för att stärka förutsättningarna för hållbara trafikslag som kan verka riskreducerande för buller och bidra till bibehållen god luftkvalitet.

Inom tätorten finns ett antal förorenade områden, tidigare deponier samt en tidigare brandsläckningsplats där PFAS kan förekomma. Vid utveckling i närheten av dessa objekt eller områden ska riskerna bedömas och efterbehandling kan bli nödvändig för att gå vidare med planeringen.

Karta 24: Risker för människans hälsa och miljö. PFAS-punkterna visar områden där det kan finnas risk att PFAS i brandskum använts.

LILLKYRKA TÄTORT OCH SÖDRA TRÖGDEN

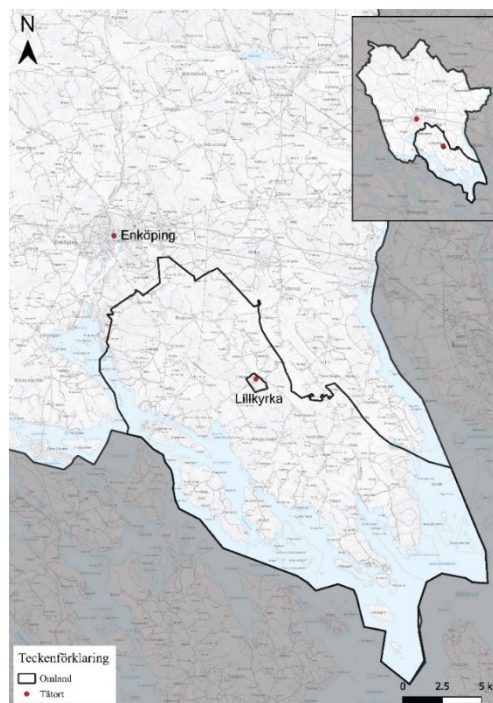
Lillkyrka är ett lugnt och barnvänligt samhälle. Bygdens starka föreningsliv gör att det finns en stor samhörighet och gemenskap på orten, även om befolkningen på landsbygden runt tätorten är avsevärt större än tätortens befolkning. Skolan är en del av ortens identitet och värderas högt bland invånarna.

Lillkyrka ligger inbäddat i ett jordbrukslandskap med närhet till många natursköna omgivningar och Mälaren. Här finns höga kulturhistoriska värden och naturvärden som bidrar till en variation av olika besöksmål.

Lillkyrka tätort har cirka 320 invånare och befolkningsutvecklingen har varit marginell de senaste åren. I omlandet bor drygt 2000 personer.

Befolkningsprognosen från 2023 visar en ökning med cirka 230 personer i Lillkyrkas omland fram till år 2040 men ingen särskild ökning i själva tätorten.

Befolkningstillväxten bygger på att det förväntas byggas ca 70 bostäder på landsbygden.

Karta 25. Lillkyrka tätort med omland

Utveckling till år 2040

Här följer de viktigaste punkterna för utvecklingen av Lillkyrka tätort. Hänvisningar till nya områden för exempelvis bostäder återfinns i karta och text under avsnittet Markanvändning nedan.

Tillskott av bostäder inom tätorten och på landsbygden

I Lillkyrka tätort möjliggörs för ett litet bostadstillskott under översiktsplanens planeringsperiod. Den tillkommande bebyggelsen ska bidra till Lillkyrkas småskaliga karaktär varför inga högre byggnader ska tillåtas. Någon större exploatering av bostäder bedöms inte motiverad med hänsyn till ortens läge med stora pendlingsavstånd och ett begränsat serviceutbud. Lillkyrkas utvecklingsmöjligheter bedöms inte heller vara tillräckligt stora för att motivera ett ianspråktagande av jordbruksmark för någon större exploatering av bostäder.

Den stora majoriteten av bostäderna i orten är enbostadshus. När nya bostäder byggs finns det därför ett behov av att komplettera det befintliga beståndet med småskaliga flerbostadshus och radhus för att möjliggöra flyttkedjor. Resultatet av dialog med ortsbefolkning visar en efterfrågan

fler boendialternativ som exempelvis hyreslägenheter för att öka möjligheten för äldre och unga att bo kvar på orten.

En befolkningstillväxt skulle också inverka positivt för att bibehålla den service som finns idag. Lillkyrkaskolan och Lillkyrka förskola är exempelvis viktiga både för tätorten och dess omland. Elevunderlaget för dessa väntas öka något fram till år 2032, vilket ger goda förutsättningar för skolan och förskolan att fortsätta finnas kvar.

Den bebyggelse som tillkommer ska i första hand lokaliseras inom den befintliga bebyggelsestrukturen så att orten kan växa inifrån och ut. På så vis kan vi hushålla med markresurser.

Tabell 6: Bostadsbestånd i Lillkyrka med omland

	Befintligt bostadsbestånd (per 2023)	Planlagda men ej genomförda bostäder (2023).	Bostäder som planförslaget möjliggör fram till år 2040
Lillkyrka	100	Ca 15	Ca 10–15
Södra trögden	896		

Förbättrad kollektivtrafik

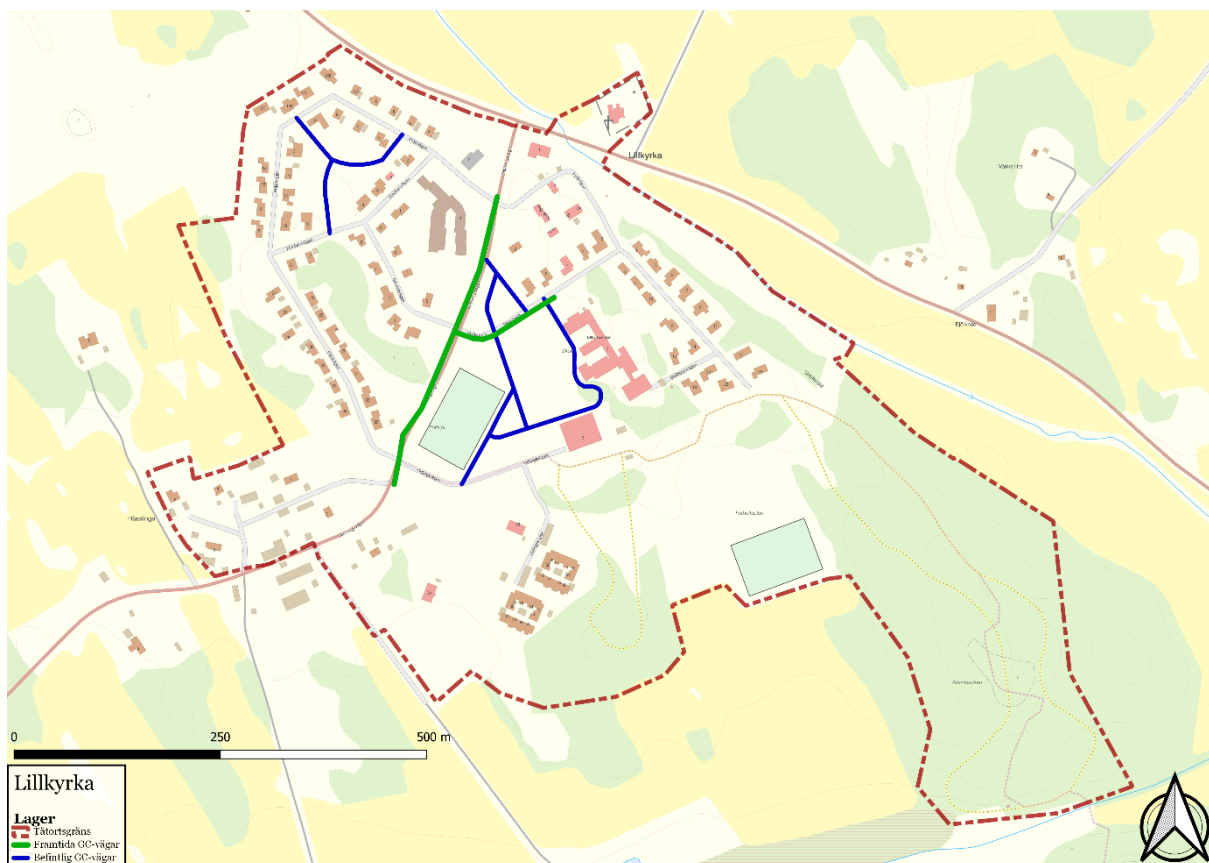
Lillkyrka har en bussförbindelse med Enköping stad med ett begränsat antal turer per dygn. För att möjliggöra arbetspendling och resor på kvällar och helger är det önskvärt med utökad kollektivtrafik mellan orten och Enköpings stad. Kommunen bedömer att det finns underlag till utökad kollektivtrafik genom de många boende i Lillkyrkas omland. Detta skulle ge fler människor friheten att resa utan bil, något som är extra viktigt för unga och äldre. Enköpings kommun för aktivt en dialog med Region Uppsala om en utvecklad kollektivtrafik till och från orten. När utbudsnivåerna förbättras finns det anledning att se över hållplatsutrustning.

Säkra gång- och cykelvägar

Gång- och cykelvägnätet behöver kopplas samman inom orten. Trafikverket har väghållaransvar för Hässlingevägen som går genom Lillkyrka. Kommunen arbetar för att få ta över ansvaret för den del av vägen som går genom orten med syfte att utveckla säkra gång- och cykelvägar. Länsvägen är en barriär inom orten. Passagemöjligheter behöver lösas för att få bättre kopplingar mellan bostadsområden på västra sidan och koppling mot skolan, fotbollsplan på den östra sidan.

I tätorten finns i dagsläget några separata gång- och cykelvägar, men merparten av gång- och cykeltrafiken sker i blandtrafik.

En gång- och cykelväg mellan Lillkyrka och Enköping skulle ytterligare hjälpa befolkningen att kunna resa hållbart. Kommunen lyfter behovet av en sådan i samarbetet med Region Uppsala och Trafikverket.

Karta 26: Befintliga och framtida gång- och cykelvägar i tätorten.

Stärk det lokala näringslivet

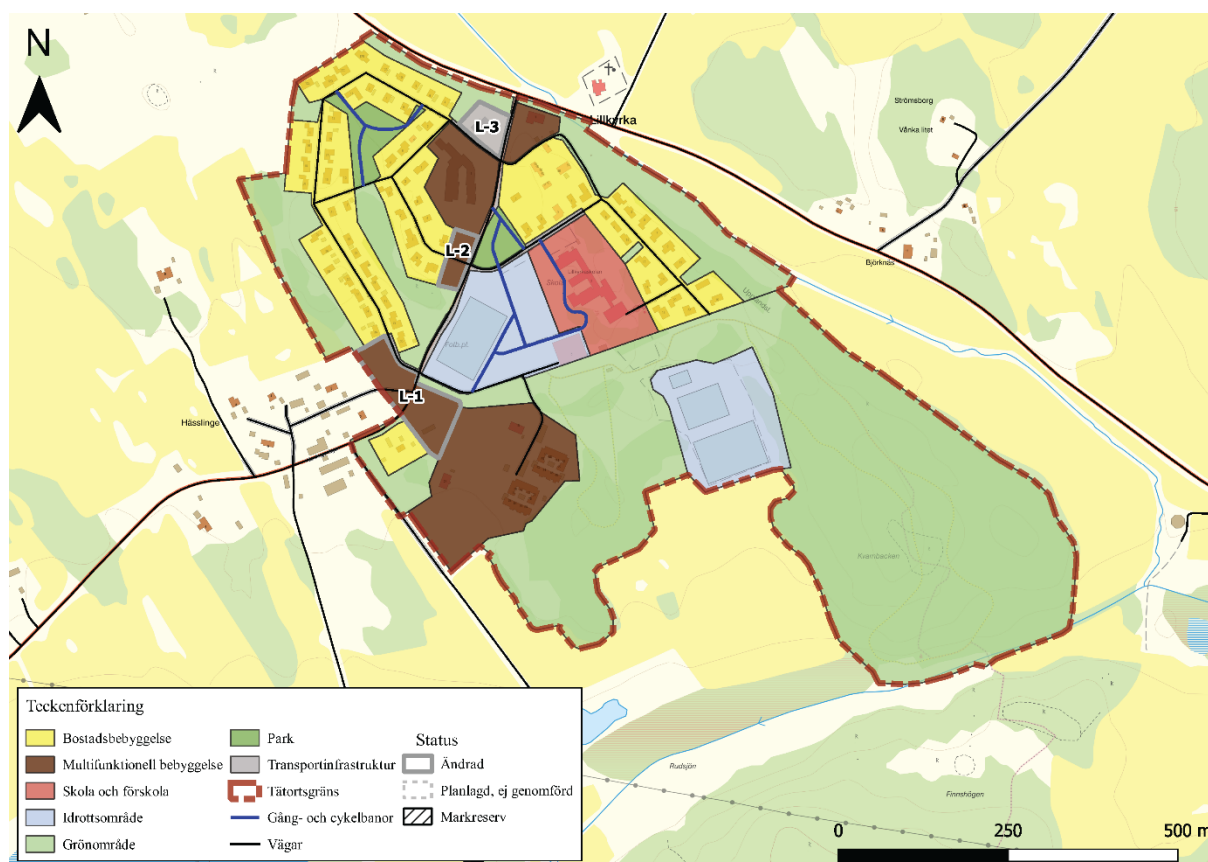
Själva tätorten saknar kommersiell service, något som befolkningen efterfrågat i olika dialoger med kommunen. Ett utökat kommersiellt serviceutbud, exempelvis en livsmedelsbutik på orten, skulle förenkla vardagslivet och minska transportbehoven. Det möjliggörs för att förstärka det lokala näringslivet genom kommersiella eller privata initiativ genom två nya områden i centrumkärnan.

I dagsläget finns inget behov av större verksamhetsområden eller industrietableringar inom eller i närheten av Lillkyrka.

Mark- och vattenanvändning

Mark- och vattenanvändningskartan visar den utveckling som möjliggörs genom planförslaget.

Inom de områden som är markerade med bokstav + siffra, exempel L1 kan nuvarande mark- och vattenanvändning ersätts med ny mark- och vattenanvändning. Vilken ny markanvändning som möjliggörs, kan läsas i den efterföljande texten till varje område. Avgränsningarna för olika ytor eller dragna linjer är inte exakta utan grovt uppskattade. På övriga ytor kan den pågående markanvändningen fortsätta. I efterföljande planering krävs såväl lokaliseringsprövning som detaljerande ställningstaganden och bedömningar. Mer information om kartorna finns Del 2: Inledning.

Karta 27: Mark- och vattenanvändningskarta för Lillkyrka tätort.

Beskrivningar av områden med ändrad markanvändning

Område L1 – fler bostäder och plats för lokalt näringsliv

Område L1 är cirka 1 hektar stort och ägs av kommunen.

Området öster om Hässlingevägen ska anpassas till övrig bebyggelse och kan bestå av ett fåtal parhus eller ett fåtal lågskaliga flerbostadshus vilket skulle komplettera bostadsbeståndet ytterligare. För att möjliggöra för fler mötesplatser och en levande tätort kan området exempelvis

användas till bostäder med lokaler för lokalt näringsliv i bottenplan. Läget är centralt med korta avstånd till skola och förskola.

I området finns viss risk för lokala översvämningar i samband med skyfall eller långvarig nederbörd. Det beror på att delar av området är lågt liggande. Marken består idag av grönstruktur och kan i nuläget utgöra ett fördröjningsmagasin vid hög nederbörd. Riskerna med att bebygga platsen behöver hanteras i tidigt planeringsskede för att minska risker med översvämning.

Området väster om vägen utgörs idag av jordbruksmark. Här finns fler lågpunkter och risken för översvämning är större. Området är troligen inte lämpligt för ny bebyggelse utan kan antingen fortsatt brukas som jordbruksmark eller omvandlas till park/grönstruktur.

När område L1 utvecklas ska allmänhetens möjlighet att gå längs området närmast Hässlingevägen värnas eftersom det i framtiden planeras bli en gång- och cykelväg. Här ska också bullerreducerande åtgärder utredas beroende på de nya bostädernas placering.

Område L2 – en plats som möjliggör olika funktioner

Området är cirka 0,3 hektar stort och ägs av kommunen.

Inom detta område kan en mötesplats, som överbryggar vägens barriär och ansluter till den populära parken på andra sidan vägen, tillskapas. Inom området skulle en mindre knutpunkt för kollektivtrafik och någon typ av verksamhet som förstärker det lokala näringslivet och bidrar till utökad service, exempelvis matbutik kunna inrymmas. Utrymme lämnas för en gång- och cykelväg längs Hässlingevägen, och grönstråket från nordväst ner mot idrottsplatsen måste säkerställas.

Området är beläget i ett låglänt område och särskilt i den nordliga delen av området finns risk för lokal översvämning i samband med skyfall eller långvarig nederbörd. Dessa risker behöver utredas i samband med detaljplaneläggning och åtgärder vidtas för att minska riskerna exempelvis genom anpassningar av markanvändning. Marken består av grönstruktur och utgör idag ett fördröjningsmagasin vid hög nederbörd.

Områdets södra del tangerar ett grönområde som också innehåller en fornlämning. Vid utveckling av område L2 ska fornlämningen beaktas. Det kan vara mer relevant om platsen används som uppställningsplats eller mellanlagring för massor i samband med exploatering av L2.

Område L3 – pendlarparkering

Området är cirka 0,3 hektar stort och ägs av både kommunen och en privat markägare.

För att öka möjligheten att resa kollektivt på en plats som Lillkyrka, där många bor en bit utanför tätorten, kan det i framtiden finnas ett behov av pendlarparkering här. I samband med en sådan utveckling ska bullerstörningar utredas och åtgärdas. Även områdets lågt liggande punkter behöver utredas så att dessa inte innebär att riskerna för lokala översvämningar ökar i händelse av skyfall eller långvarig nederbörd. Anpassningar kring materialval eller utformning av parkeringen kan vara nödvändiga. En dagvattenutredning kan föreslå åtgärder som är lämpliga för ytan. Ytan är bebyggd idag och delvis hårdgjord.

Planeringsförutsättningar för Lillkyrka

Mer att läsa om Lillkyrka och Södra Trögds utveckling från dåtid till nutid, finns i ortsanalys för Södra Trögd ([Ortsanalyser – Enköping växer – Enköpings kommun \(enkoping.se\)](#)). Ortsanalysen har varit ett viktigt planeringsunderlag i arbetet med översiktsplanen.

Bebyggelseutveckling över tid

På landsbygden är bebyggelsen dels utspridd men även koncentrerad till flera byar och gårdar där ett flertal är av medeltida ursprung. Den första bebyggelsen uppstod redan när området bestod av ett uppbrutet skärgårdslandskap på bronsåldern.

Under 1900-talet växte tätorten Lillkyrka fram i anslutning till Lillkyrka kyrka. I slutet av 1800-talet fanns ett fåtal byggnader där, bland annat en klockargård med skolhus, ett bostadshus och en mindre bod. Idag består samhället framför allt av villabebyggelse från 1960- och 70-talen. Idag är Lillkyrka enda tätorten i Södra Trögd. Historiskt har Södra Trögd omfattats av ett antal byar som i många fall har uppförts runt en sockenkyrka.

Bild: Lillkyrkas bostadsbestånd efter byggnadsår.

Lokalt näringsliv, verksamheter och industri

I Södra Trögd finns många företag som är viktiga för orten och som bidrar till mötesplatser och en levande landsbygd. Här finns många besöksmål som kulturhistoriska platser, naturen, Mälaren och gårdsbutiker. Arbetet med att utveckla besöksnäringen i kommunen pågår med stöd av kommunens näringslivsprogram. Besöksnäringen skapar också förutsättningar för en levande landsbygd och ett starkt näringsliv i hela kommunen.

I dagslägen finns inget behov av större verksamhetsområden eller industrietableringar inom eller i närheten av Lillkyrka.

Samhällsservice och mötesplatser

Lillkyrkaskolan och Lillkyrka förskola är viktiga både för orten och dess omland och för att Lillkyrka ska vara en attraktiv ort att bo och leva på. I skolan finns ett skolbibliotek och här bedrivs även kulturskolans verksamhet. På orten saknas folkbibliotek, men biblioteksbussen stannar i Lillkyrka enligt regelbunden tidtabell. I framtiden kan möjligheten att omvandla skolbiblioteket till folkbibliotek bli aktuell att utreda.

Generellt finns ett aktivt föreningsliv i tätorten och omlandet vilket skapar mötesplatser för barn och ungdomar, främst kring fotbollsplanerna. I idrottshallen, Lillkyrkahallen, anordnas med jämna mellanrum en föreningsdriven fritidsgård för de unga i tätorten och omlandet.

Den främsta mötesplatsen är idrottsplatsen med sin idrottshall som samlar befolkningen från både tätort och omland. I ortens södra del finns även fornstig, utegym och elljusspår. I tätorten finns även en park som nyanlades år 2022 och innebär en ny mötesplats på orten och i norra Lillkyrka finns en områdeslekpark. Sommartid är badplatserna i Koffsan och Härjarö naturliga mötesplatser som lockar besökare från både Lillkyrka, Enköping och vidare kring.

Grönstruktur och rekreation

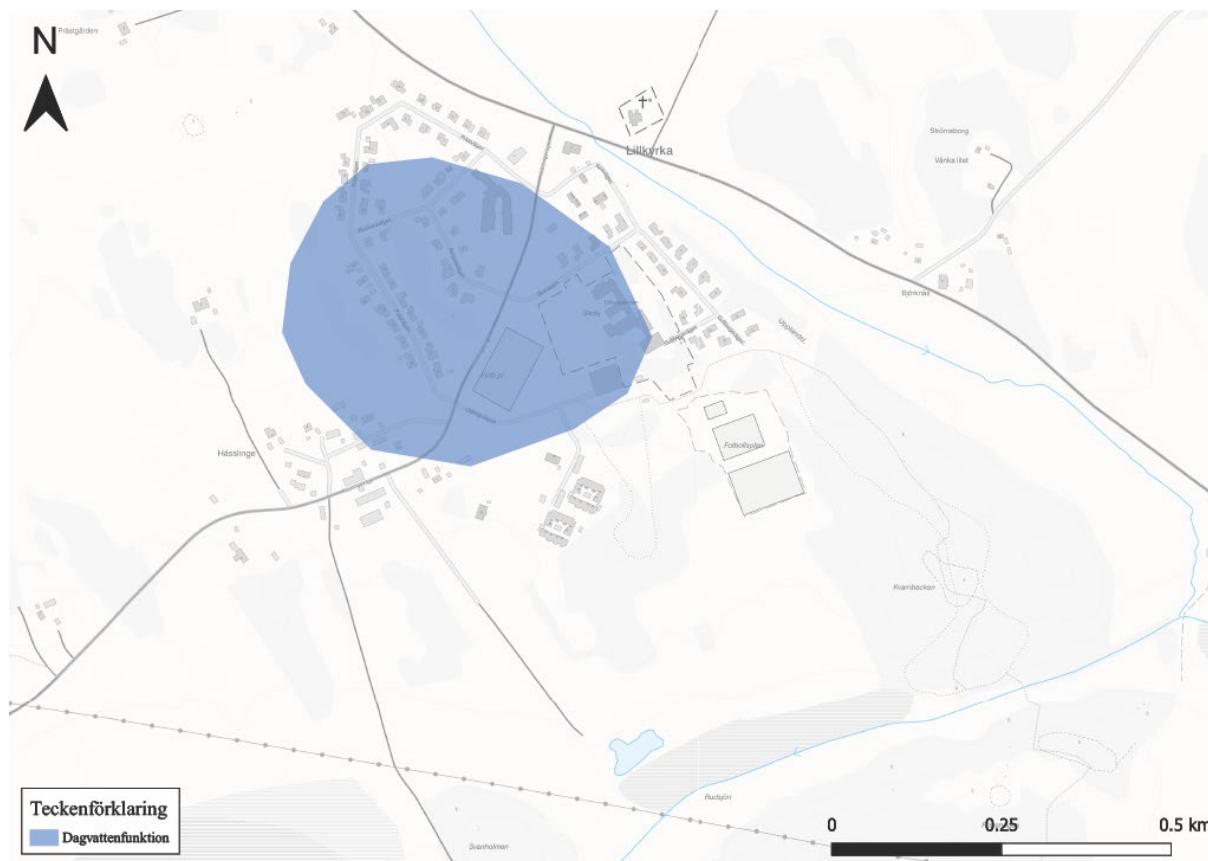
Orten har god tillgång till grönstruktur för rekreation. Skogsområdet i sydost och dess elljusspår är tillgängliga för gående och cyklister. Vid utveckling av områdena L1, L2 och L3 kan Hässlingevägen utvecklas som ett grönt rörelsestråk som förbinder ortens norra delar med Trögdparken och naturområdet i söder. Vid eventuell utveckling av pendlarparkering i område L3 kan trädplantering i områdets norra del utgöra bullerskydd.

Vatten och avlopp samt dagvatten

Lillkyrka tätort ligger inom kommunalt verksamhetsområde för vatten, spillvatten och dagvatten. Kapaciteten för va-nätet är modellerad för dagens invånarantal och behöver inte byggas ut eller till om ingen större befolkningstillväxt sker i orten.

Dagvatten från tätorten mynnar direkt ut i eller via ett mindre jordbruksdike till Blackfjärdskanalen som uppnår måttlig status. Ingen rening eller fördröjning av dagvattnet finns idag. Ett markavvattningsföretag är direkt berört av tillrinnande dagvatten.

För att nå en långsiktig dagvattenhantering behöver åtgärder tillkomma som medverkar till rening och fördröjning av dagvattnet. I Lillkyrka ses någon typ av naturbaserad dagvattenfunktion som en lämplig åtgärd. Läs mer om kommunens dagvattenhantering under Del 3: Teknisk försörjning.

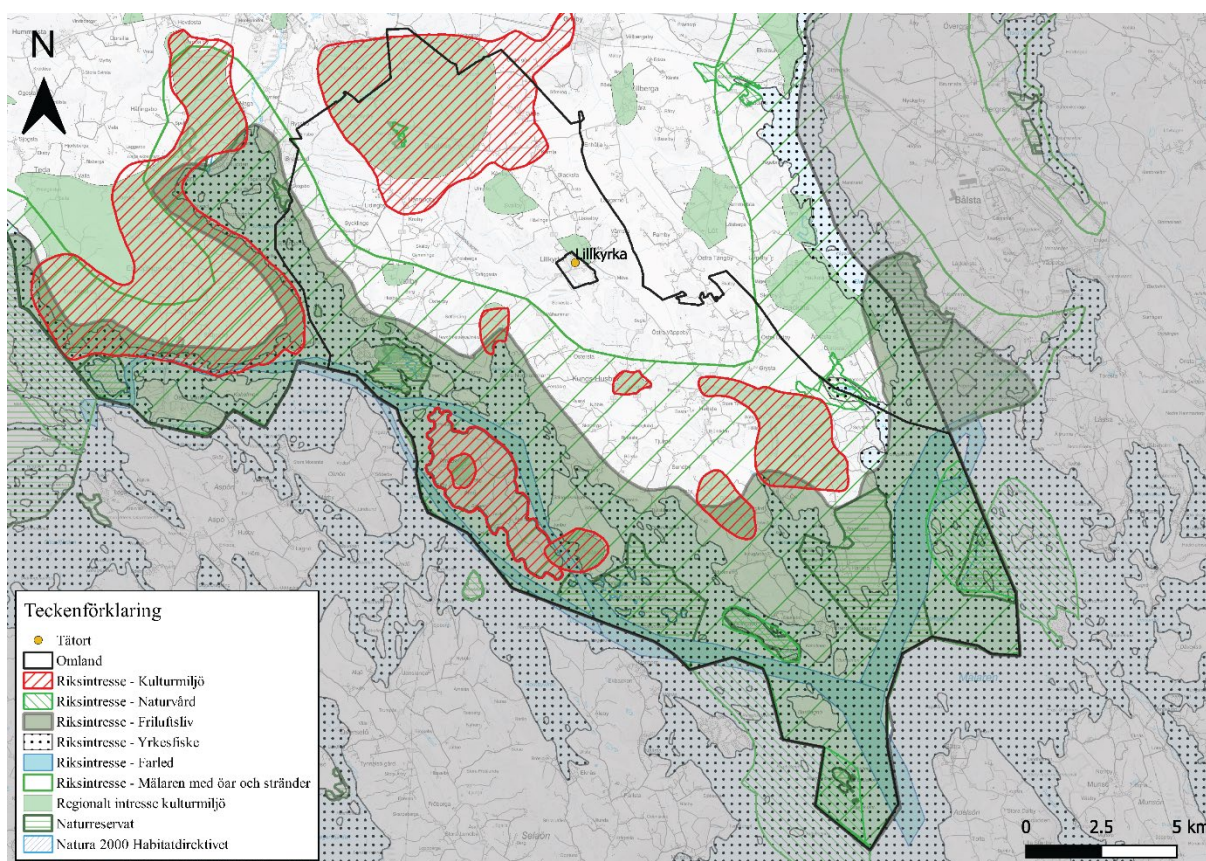
Karta 28: Område med behov av dagvattenåtgärd.

Skyddade områden och hänsynsområden

De olika skyddade områdena beskrivs mer utförligt i Del 4, under respektive område. De särskilda planeringsprinciper som gäller för varje område återfinns där.

I Södra Trögd finns sex områden av riksintresse för kulturmiljövården. Riksintresseområdet i Boglösa innehåller till exempel en av landets mest koncentrerade fornlämningsmiljöer från bronsåldern samt värdefull bebyggelse. Flera av hällristningarna är publikt tillgängliggjorda med skyltar. De många hällristningarna gör området, tillsammans med Grönsö slott, bygdens mest unika sevärdheter ur ett regionalt och nationellt perspektiv.

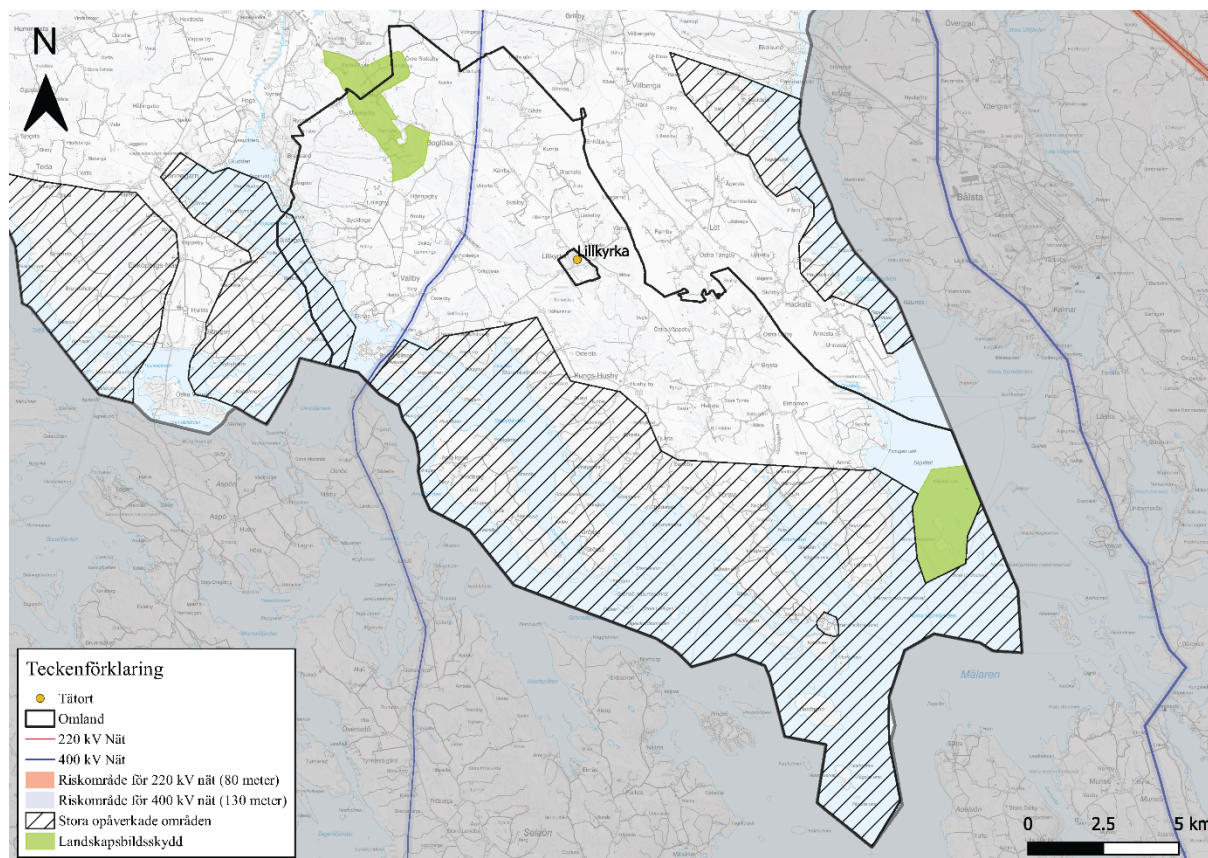
I området finns sju naturreservat, varav flera dessutom är utpekade som riksintressen för naturvård och som Natura 2000-områden. Ytterligare områden är identifierade i Länsstyrelsens naturvårdsprogram och har mycket höga värden.

Karta 29: Områden med olika skydd i Södra Trögd.

Lillkyrkas omland består till stor del av jordbruksmark som behöver beaktas vid förändringar. Kommunens huvudsakliga ställningstagande är att jordbruksmark inte ska tas i anspråk för andra användningar. Tätortens utveckling behöver därför vara väl planerad och effektiv så att mark ianspråk tas på bästa sätt.

Utöver föreslagen förändring i tätorten samt tre områden som kan utvecklas i strandnära läge (Läs Del 2: Landsbygdsutveckling i strandnära lägen), har kommunen inga andra utvecklingsprojekt i landskapet som påverkar de skyddade områdena eller särskilda intressen.

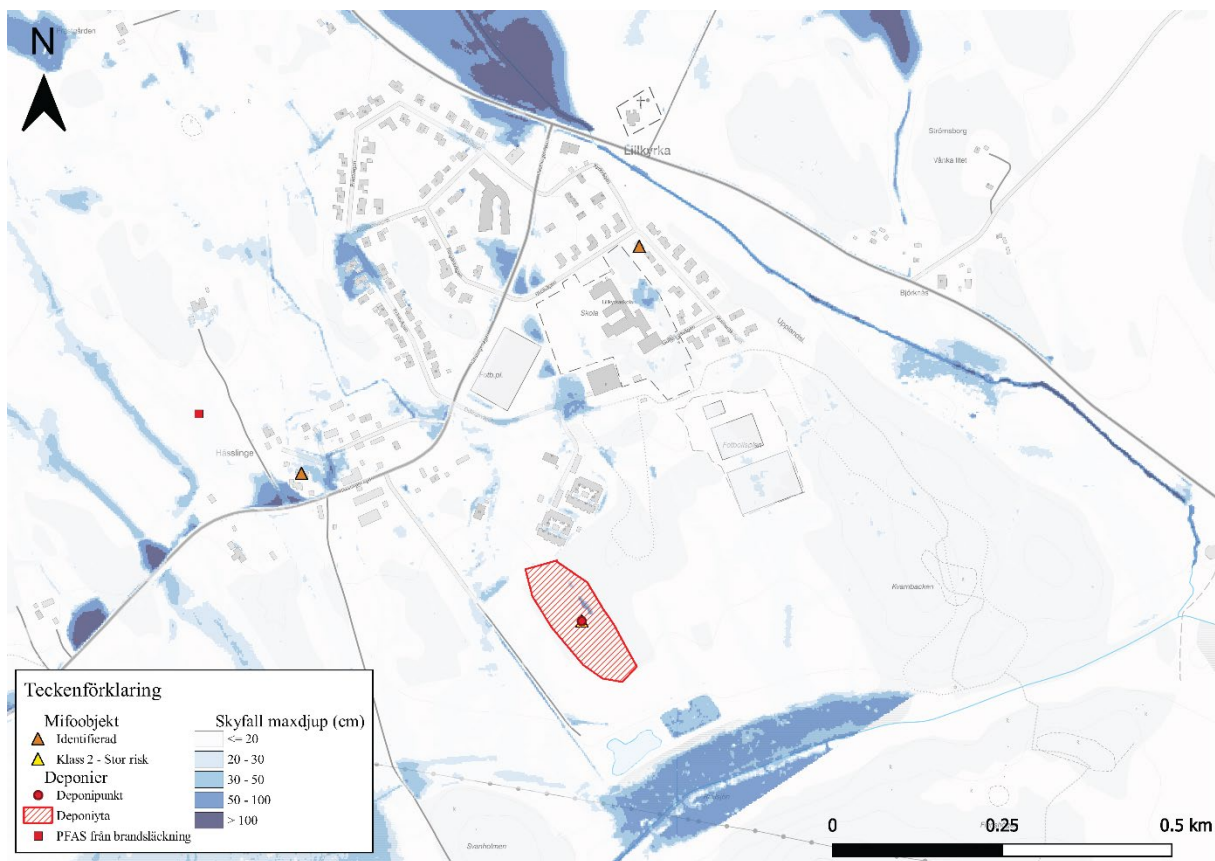
Karta 30: Kraftledningar och områden med olika skydd i Södra Trögd.

Risker för människans hälsa och miljö

I och runt Lillkyrka tätort finns ett antal risker som behöver hanteras i tidigt skede i planeringen. Fördjupande beskrivningar om olika risker finns i Del 3: Tematiska områden.

Det har identifierats ett antal lågpunkter som vid händelse av skyfall eller långvarig hög nederbörd riskerar att översvämmas. Några av dessa lågpunkter sammanfaller med bebyggda områden eller områden där kommunen möjliggör för utveckling. Dessa risker behöver hanteras i tidigt planeringsskede.

I ortens södra del finns en deponi sedan Lillkyrkatippen var aktiv. Vid exploatering behöver riskerna utredas och efterbehandling kan bli nödvändig för att gå vidare med planeringen.

Karta 31: Risker för människans hälsa och miljö. PFAS-punkterna visar områden där det kan finnas risk att PFAS i brandskum använts.

SKOLSTA TÄTORT

Skolsta är ett litet samhälle, beläget längs riksväg 55 mellan Enköping och Örsundsbro. Skolsta hör till kommunens mindre tätorter. Läget gör det möjligt att bo i Skolsta men pendla till sitt arbete i någon av de närliggande orterna.

Läget mitt i jordbrukslandskapet påverkar också möjligheterna att bygga ut orten.

Idag bor cirka 250 personer i samhället. Befolkningen beräknas öka med ca 20 personer till år 2040.

Utveckling till år 2040

Här följer de viktigaste punkterna för utvecklingen av Skolsta. Hänvisningar till utpekade områden för exempelvis bostäder och verksamheter återfinns i karta och text under avsnittet Markanvändning nedan.

Komplettera med fler bostäder

Skolsta tätort har vuxit fram på senare år, främst på grund av sitt kollektivtrafiknära läge och skolan. Det finns fortfarande planberedskap i tätorten för ett fåtal villor som ger möjlighet till fortsatt befolkningstillväxt under några år framöver. Mindre kompletteringar skulle vara möjligt att pröva om det handlar om förtätning i befintlig struktur.

Skolstas bostadsbestånd består till 80 procent av småhus i äganderättsform, resterande bostäder är hyresrätter i flerbostadshus men även i småhusform. Det finns en efterfrågan på radhus och mindre flerbostadshus så att äldre kan bo kvar på orten men i ett mindre boende.

Om tätortens verksamhetsområde i framtiden flyttas kan detta område istället bebyggas med bland annat bostäder. Om detta sker behöver andra samhällsfunktioner säkerställas.

Trots Skolstas starka befolkningsutveckling de senaste åren innebär ortens geografiska läge begränsade utbyggnadsmöjligheter då den är omsluten av jordbruksmark och då kringliggande höjdparter har rikligt med fornlämningar i form av gravfält. I första hand föreslås jordbruksmark användas för att utöka skola och förskola men undantas från större exploatering för annan bebyggelse. Marken ska fortsätta nyttjas för areell näring och värnas för att säkra framtida matproduktion. På landsbygden kring Skolsta väntas antalet barn öka och Skolstaskolan har därför möjlighet att byggas ut vid behov.

Karta 32. Skolsta tätort.

Tabell 7: Bostadsbestånd i Skolsta

	Befintligt bostadsbestånd (per 2023)	Planlagda men ej genomförda bostäder (år 2023).	Bostäder som planförslaget möjliggör fram till år 2040.
Skolsta	95	6	0

Utbyggnation av skolan och en ny förskola

Förskolan förväntas nå full kapacitet av redan planerade bostäder i tätorten och tillkommande bebyggelse i omlandet. Även skolan behöver på sikt byggas ut för att hantera den tillkommande barn när omgivande områden som Ekolsund växer. En ny förskola planeras därför och skolan får möjlighet att byggas ut på befintlig tomt.

Komplettera cykelvägnätet

Gång- och cykelvägnätet behöver kopplas samman inom orten, bland annat så att barnen kan cykla säkert till skolan. Trafikverket har väghållaransvar för Grillbyvägen som går genom Skolsta. I samband med byggnationen av den nya förskolan kommer en gång- och cykelväg att byggas från riksväg 55 till förskolan (se bild nedan).

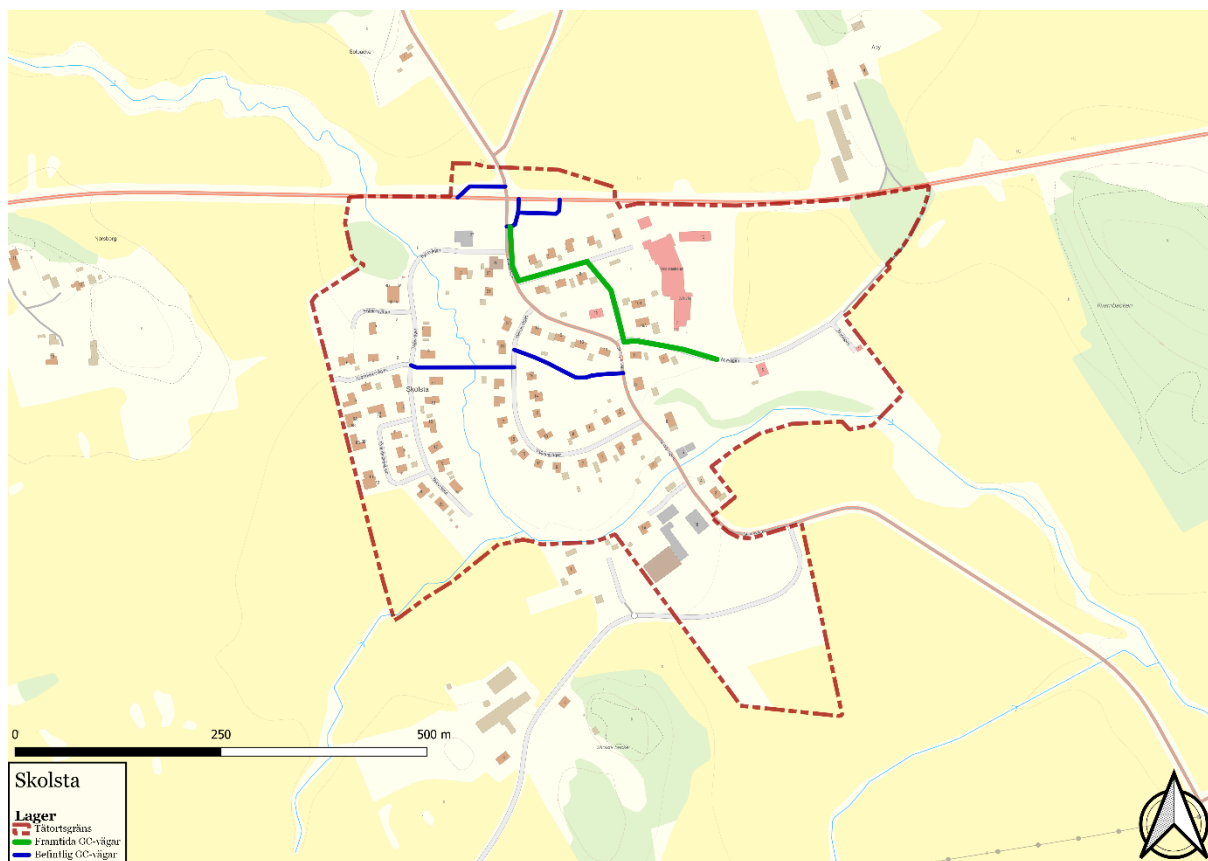
Möjligheten att cykla mellan Skolsta och Grillby har länge påtalats som positivt av boende i orterna. En cykelväg mellan orterna bidrar till bättre kollektivtrafiksförbindelser för boende i Grillby samt ökad tillgänglighet till service för boende i Skolsta. Tillsammans med Region Uppsala ska en utredning för att se över cykelbarheten mellan orterna tas fram under 2024–2026.

Förbättrade pendlingsmöjligheter på sikt

Skolsta trafikeras av bussar på sträckorna Enköping-Uppsala och Enköping-Bålsta. Inom ramen för det pågående arbetet med ombyggnation av riksväg 55 kommer Skolsta få ett tydligare uppdrag som en viktig bytespunkt. I anslutning till hållplatsläget norr om vägen kommer det tillkomma en pendlarparkering. På sikt kommer expressbussarna mellan Enköping och Uppsala att stanna i Skolsta.

Förbättra trafiksäkerheten

Riksväg 55 skapar en barriär mot omland och grönområden norrut och en osäker trafiksituation när vägen måste korsas, särskilt för ortens barn och unga. Det pågår arbete med att se över framkomligheten längs med sträckan Enköping-Litslena och i det projektet ingår en passage för oskyddade trafikanter över vägen samt möjligheter att cykla in till Enköping och till Litslena. På sikt kommer det även vara möjligt att cykla från Skolsta till Uppsala. Det går även en del tunga transporter genom tätorten. En möjlig omlokalisering av verksamhetsområdet till annan mark kan förbättra trafiksäkerheten inom tätorten.

Karta 33: Befintliga och framtida gång- och cykelvägar i tätorten.

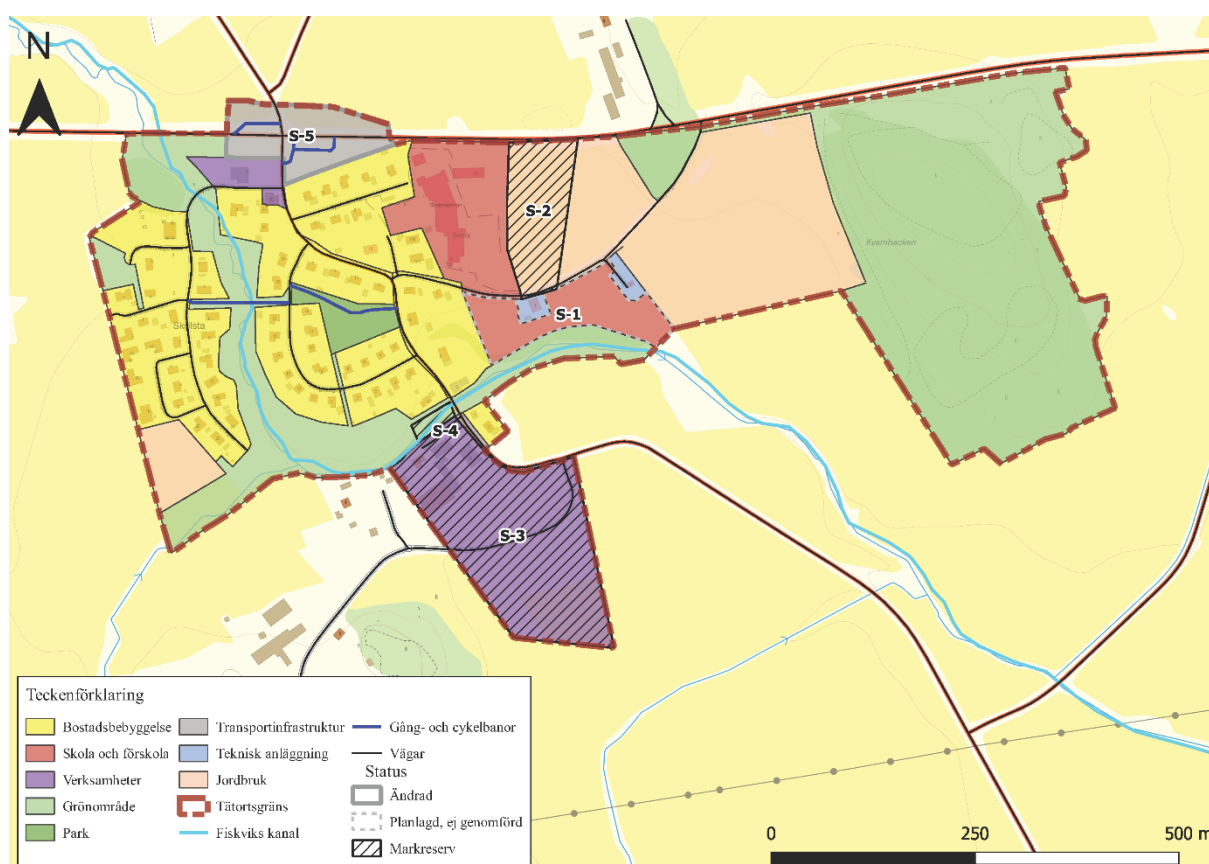
Skapa fler mötesplatser

I Skolsta tätort finns det få naturliga platser att mötas på. Omlandet har många olika föreningslokaler som utgör viktiga mötesplatser. Centralt i orten ligger Skolstas enda park. Här finns också en lekplats av typen områdeslekplats för mindre barn. Den befintliga områdeslekplatsen täcker hela ortens behov av nära lekmiljö. I anslutning till denna plats kan möjligen en näridrottsplats anläggas för att skapa mötesplats för fler målgrupper. I samband med ortsanalyserna (2014–2015) lyfte ortsborna också behovet av fler mötesplatser för barn och ungdomar. Ett utökat område för skolan med fler lokaler skulle kunna användas för olika typer av kvällsaktiviteter för olika grupper.

Mark- och vattenanvändning

Mark- och vattenanvändningskartan visar den utveckling som möjliggörs genom planförslaget.

Inom de områden som är markerade med bokstav + siffra, exempel S1 kan nuvarande mark- och vattenanvändning ersätts med ny mark- och vattenanvändning. Vilken ny markanvändning som möjliggörs, kan läsas i den efterföljande texten till varje område. Avgränsningarna för olika ytor eller dragna linjer är inte exakta utan grovt uppskattade. På övriga ytor kan den pågående markanvändningen fortsätta. I efterföljande planering krävs såväl lokaliseringsprövning som detaljerande ställningstaganden och bedömningar. Mer information om kartorna finns Del 2: Inledning.

Karta 34: Mark- och vattenanvändningskarta för Skolsta tätort.

Beskrivningar av områden med ändrad markanvändning

Område S1 – ny förskoletomt

Område 1 är cirka 1,5 hektar stort och ägs av kommunen.

I området ska en ny förskola byggas för att ersätta den förskola som idag är samlokaliserad med Skolstaskolan. En detaljplan finns framtagen för området. Den nya förskolan har plats för 120 barn, vilket innebär en kapacitetsökning jämfört med dagens förskola.

Det ska utredas hur område S1 och S2 kan kopplas till kollektivtrafik men undvika att behöva bygga gång- och cykelväg längs väg 539. Länsvägen är smal och tomterna ligger mer eller mindre dikt an vägen.

Ytan är delvis bebyggd med en parkeringsplats och mindre byggnader i områdets västra del. Det redan ianspråktaga området sammanfaller med aktsamhetsområde för skred.

De södra delarna av området är lågt liggande i landskapet och riskerar att översvämmas i händelse av skyfall eller långvarig nederbörd, eller ytvattenöversvämning i Fiskviks kanal. Marken utgörs av naturmark idag vilket innebär att ytan har vattenfördröjande kapacitet. De nya lokalerna för förskolan behöver därför anpassas till topografin med extra noggrannhet. Detaljplanen har också avsatt de södra delarna av området som naturområde. Detaljplanens avgränsning för naturområde ska stämmas av mot kommunens skyfallsutredning inför genomförande av detaljplanen.

Området angränsar mot den fastighet där Skolsta avloppsreningsverk tidigare låg. Idag finns på platsen en pumpstation. I projekteringen av den nya förskolan tas hänsyn till eventuella risker eller störningar.

Område S2 - markreservområde för skola

Området är cirka 1,3 hektar stort och ägs av en privat markägare.

Område 2 är planlagt för skolverksamhet. Barnantalet på landsbygden runt Skolsta förväntas öka, och därmed möjliggörs för Skolstaskolan att byggas ut om behov uppstår.

Området består av jordbruksmark som en del i ett större skifte. Jordbruksmarken är fragmenterad då olika vägar skapar barriärer i åkerlandskapet. Förutom att området består av jordbruksmark är det även riksintresse för kulturmiljö. Riksintresseområdets värdekärnor återfinns dock inte inom denna yta. Trots detta anses området var det bästa läget för en framtida utveckling av skolan, då det saknas alternativ mark för skolan att bygga ut eftersom övrig intilliggande mark är bebyggd med bostadshus eller består av jordbruksmark. Område S2 har också planstöd för föreslagen utveckling.

En utbyggnad här bidrar till positiva effekter som närhet mellan bostäder och arbetsplatser, teknisk försörjning underlättas och det finns goda möjligheter att angöra området samt en närhet till skogsområdet Kvarnbacken för utomhuspedagogik inom skola och förskola.

Området är låglänt beläget och här finns risk för lokala översvämningar i samband med skyfall. Dessa risker behöver utredas i samband med genomförandet och åtgärder vidtas för att minska

riskerna. Anpassningar av byggnader och angoringsvägar blir viktiga som riskreducerande åtgärd. Hänsyn behöver också tas till aktsamhetsområde för skred i områdets västra del.

Aktsamhetsområdet sammanfaller dock inte med lågpunkter som riskerar att översvämmas.

Område S2 är belägen inom riskhanteringsområde för väg 55 där det är möjligt att transportera farligt gods. Även här behöver byggnader anpassas för att säkerställa att placeringen i förhållande till vägen inte utsätter människor för oacceptabla risker i samband med olycka. Inom 30 meter från vägkant kan inga skolbyggnader uppföras. En riskbedömning behöver göras i och med att skolbyggnaden placeras inom riskhanteringsavståndet.

Område S3 – Markreservområde för omvandling av verksamhetsområde till bostäder och lokal handel

Området är cirka 4,2 hektar stort och ägs av en privat markägare.

Område föreslås som markreserv för omvandling från verksamhetsmark till bostäder och lokal handel. Det innebär att markägaren har möjlighet att i framtiden använda marken för andra ändamål. Område S3 utgörs idag av ett verksamhetsområde med tunga transporter. Om nuvarande verksamhet i framtiden flyttas så kan detta område istället bebyggas med bland annat bostäder och möjliggöra för utveckling av lokal handel. Det lokala näringslivet inom tätorten är idag begränsat. För att möjliggöra för en omlokalisering har det föreslagits verksamhetsområden i Örsundsbro och Grillby med direkt närhet till de större transportstråken.

Vid utveckling av området behöver olika samhällsfunktioner säkerställas och marken undersökas för eventuellt efterbehandling av förorenad mark.

Område S4 – utveckling av grönstruktur

Området är cirka 0,1 hektar stort och ägs av en privat markägare.

Idag är området en del av det verksamhetsområde som utgör område S3. Om verksamhetsområdet (S3) i framtiden omvandlas kan denna yta utgöras av grönstruktur för att binda ihop det grönstråk som går genom orten. På så vis kan området kring Fiskviks kanal värnas och grönstråket få en mer sammanhållen karaktär med rekreativa fördelar och utökad spridningskorridor för djur och växter.

Område S5 – pendlarparkering och säkrare vägkorsning

Området är cirka 1,5 hektar stort och ägs av en privat markägare och kommunen.

Område S5 ska användas för utveckling av en framtida pendlarparkering och en säkrare vägkorsning. Många som bor i Skolsta med omland pendlar till Uppsala, Enköping eller Bålsta för arbete eller studier. För att möjliggöra att åka kollektivt behöver en pendlarparkering tillskapas intill busshållplatsen vid väg 55. Projektet drivs av Trafikverket i samband med ombyggnation av korsningen på väg 55.

Trafikverkets skyddsavstånd och riskhanteringsavstånd gäller. En grön korridor till väg 55 kan verka bullerdämpande och även bidra till gestaltningen av platsen. Den kan också utgöra skyddszonen mellan vägbana och parkeringsområde.

Området har lågt liggande punkter med en lägre risk för översvämning i händelse av skyfall eller långvarig nederbörd. Det finns ett flertal olika lösningar för att fördröja och rena dagvatten från parkeringsytor. Anläggningen anpassas så att riskerna med översvämningar minskar och dagvattnet kan renas inom området. Detta kan möjligen kombineras med bullerreducerande åtgärder med ökad grönska inom området.

Foto över bostadsområden i Skolsta. Fotograf: Enköpings kommun.

Planeringsförutsättningar

Mer att läsa om Skolstas utveckling från dåtid till nutid, finns i ortsanalys för Skolsta ortsanalys ([Ortsanalyser – Enköping växer – Enköpings kommun \(enkoping.se\)](https://enkopings.se/ortsanalyser)). Ortsanalysen har varit ett viktigt planeringsunderlag i arbetet med översiktsplanen.

Bebyggelseutveckling över tid

Bebyggelsen i Skolsta består främst av villabebyggelse som tillkommit under två tidsperioder, runt 1950–1960-talet och under 2010-talet, med enstaka hus däremellan. Under 2010-talet ökade andelen hus och antalet invånare kraftigt. Under de senaste åren har upprättandet av detaljplaner främst lokaliserats till ängen väster om Skolsta samhälle.

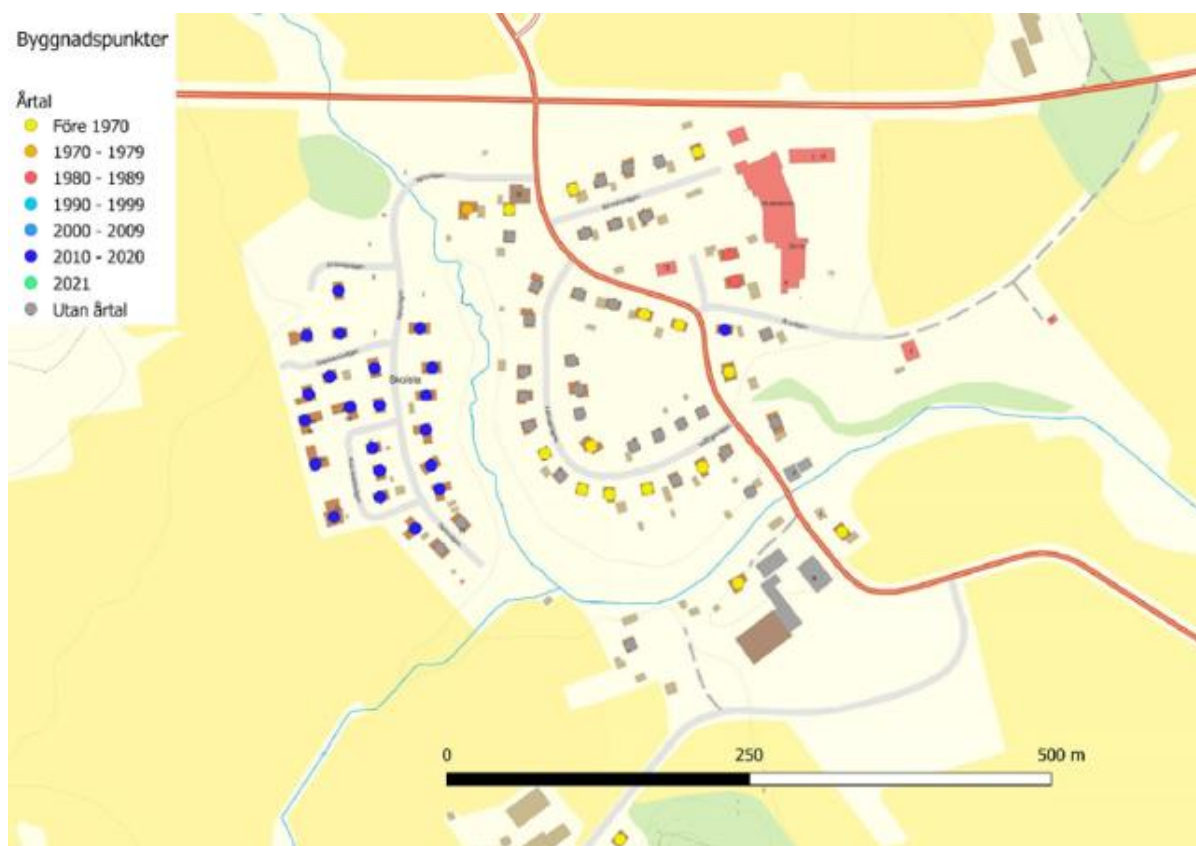

Bild över Skolsta bebyggelseutveckling över tid.

Lokalt näringsliv, verksamheter och industri

Kommunen är en stor arbetsgivare i Skolsta tätort med anledning av skolan och förskolan. I övrigt finns ett antal företag, bland annat åkeriet i södra delen av orten.

Flera av företagen i bygden verkar inom besöksnäringen. En viktig del i att utveckla företagandet på orten är därför att utveckla turismen på bygden. Arbetet med att utveckla besöksnäringen i kommunen pågår med stöd av kommunens näringslivsprogram. Besöksnäringen skapar också förutsättningar för en levande landsbygd och ett starkt näringsliv i hela kommunen. Det varierade landskapet möjliggör för såväl jordbruk som skogsbruk.

Samhällsservice och mötesplatser

I Skolsta finns det få naturliga platser att mötas på. Det finns exempelvis inget framträdande torg i samhället. Det är framförallt barn och ungdomar som inte är aktiva inom någon sport som saknar platser att träffas på. För de vuxna anordnar bygdegårdarna så som Litslena, Husby-Sjuloft och Härkeberga olika aktiviteter. I skolans lokaler kan olika aktiviteter samlokaliseras för att utöka antalet mötesplatser. Skolstaskolan är en av bygdens viktigaste mötesplatser. För att säkerställa utbudet till barn och unga behöver kulturskolans verksamhet fortsatt få ta plats i grundskolans lokaler. I nuläget finns inget folkbibliotek i orten, men biblioteksbussen kommer till orten enligt regelbunden tidtabell.

För boende i hela bygden är Litslena kyrka en viktig knutpunkt, inte minst för pendlare som ställer bilen vid kyrkan och sedan fortsätter sitt resande med buss. Bygdegårdarna fungerar också som viktiga mötesplatser.

Grönstruktur och rekreation

Med sitt läge mitt i slättlandskapet har Skolsta relativt liten tillgång till natur- eller grönområden. Ortens grönstruktur består i huvudsak av ett centralt mindre grönområde med lekplats och ån, Fiskviks kanal och dess kringliggande grönstruktur. Kanalens slingrande lopp genom landskapet avspeglar sig tydligt i tätortens gatustruktur och bebyggelsemönster.

Endast en del av årummet är tryggad som naturmark genom kommunalt huvudmannaskap i nuvarande detalj- och byggnadsplaner, men området har en stor potential att utvecklas till en sammanhängande grönstruktur i framtidens Skolsta. För att långsiktigt säkerställa en sammanhängande grönstruktur genom Skolsta pekas hela området kring Fiskviks kanal ut som grönområde i markanvändningskartan. Så även ett område (S4), som idag är planlagd som en del av ett större område för åkeriverksamhet, kontor och småindustri och som hindrar åns framkomlighet. För att tillvarata den grönstruktur som finns runt Skolsta är det även angeläget att bibehålla och förstärka en koppling mellan Skolsta, årummet och Kvarnbacken i öster.

Ytorna runt kanalen utgör också svämplan där vattendraget då och då kan svämma över vid höga flöden. Marken är inte stabil nära den slingrande bäcken och ska därför inte bebyggas, utan istället kan det grönbå-stråket längs kanalen förstärkas för rekreativa ändamål.

I öster, längs med väg 55, finns två moränbackar. Den östligaste och största av moränbackarna – Kvarnbacken – utgör betesmark och har flera fornlämningar i form av flera gravfält/boplatser. Kvarnbacken är också en viktig målpunkt för rekreation och för utomhuspedagogik i skola och förskola. Skolsta backe, söder om orten, har värden som spridningskorridor för biologisk mångfald.

Längs Åbyvägen finns möjlighet att utveckla ett grönt stråk i samband med att den nya förskolan i område S1 byggs. Även kopplingen mellan busshållplatsen vid riksväg 55 och ortens mer centrala delar kan utvecklas som ett grönt rörelsestråk. Kopplingen till kvarnbacken är viktig och behöver bevaras.

Vatten och avlopp samt dagvatten

Vatten- och avloppsnätet på orten har begränsad kapacitet och troligtvis behöver kompletteringar eller utbyggnationer göras om fler bostäder tillkommer efter planperioden. Kapaciteten för dricksvatten räcker till för den befolkningsökning som redan är planerad för i Skolsta.

Det dagvattennät som finns utbyggt i orten mynnar i vattenförekomst Fiskviks kanal som rinner centralt genom orten, den uppnår idag måttlig status. Läs mer om kommunens arbete med miljö kvalitetsnormer för vatten under Del 3: Miljö-, skydds- och riskfaktorer.

Ingen rening eller fördröjning av dagvattnet råder idag. Längre nedströms i Fiskviks kanal finns markavvattningsföretag.

Skyddade områden och hänsynsområden

Hela Skolsta tätort omfattas av riksintresse för kulturmiljö vilket påverkar ortens möjligheter att utvecklas. Bygden innehåller en av landets viktigaste fornlämningsmiljöer, med många spår från tidiga bosättningar.

De olika skyddade områdena beskrivs mer utförligt i Del 4: Riksintressen och förordnanden. De särskilda planeringsprinciper som gäller för varje område återfinns där.

Hela Skolstaområdet omfattas av odlingslandskapets bevarandeområden som innebär att landskapet har särskilt intressanta kultur- och naturvärden. Den mesta omgivande marken runt tätorten är jordbruksmark vilket påverkar ortens utveckling.

Risker för människans hälsa eller miljö

I och runt tätorten finns ett antal risker som behöver hanteras i tidigt skede i planeringen. Dessa beskrivs under respektive område som föreslås för utveckling. Fördjupande beskrivningar finns i Del 3: Miljö-, skydds- och riskfaktorer.

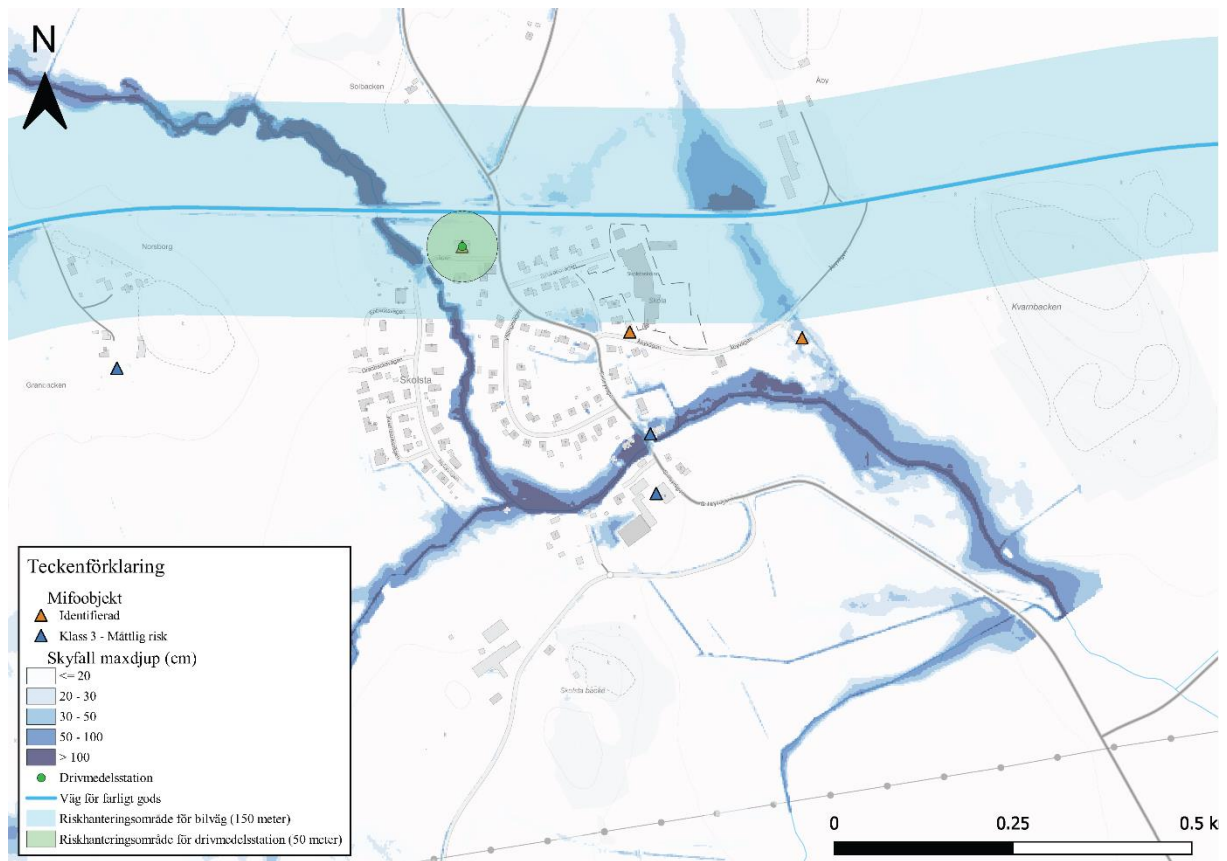
Inom tätorten finns ett antal lågpunkter som riskerar att översvämmas i händelse av skyfall eller långvarig nederbörd. Området runt Fiskviks kanal utgör också svämplan vid höga flöden. Svämplanen och området närmast kanalen har också viss risk för skred och här behöver särskild aktsamhet råda. Det saknas en fullständig täckande skyfallsmodellering för hela omlandet i dagsläget.

Vid skyfall föreligger risk för lokala översvämningar runt den tekniska anläggningen, då området är lågt liggande. Vid utveckling i dess närhet ska vidare utredningar göras. Riskerna för lokala översvämningar kan hanteras i samband med utveckling av område S1. Detta för att förhindra oavsiktliga bräddningar eller annat som kan skapa olägenhet för förskolans verksamhet eller närliggande miljö.

Inga högriskområden för höga temperaturer har identifierats i översiktliga kartläggningar.

Norra delen av Skolsta ligger i direkt närhet till väg 55 som är transportled för farligt gods. För att säkerställa att transporter inte utsätter människor eller miljö för oacceptabla risker tillämpas skyddsavstånd. I ortens norra del finns även en bensinstation som även den omfattas av skyddsavstånd för ny bebyggelse. Område S5 planeras inte för bostäder men det kan ändå finnas skäl att upprätthålla skyddsavståndet. Det finns även tung trafik som trafikerar genom tätorten. Genom att föreslå alternativ lokalisering för berörda verksamheter kan de tunga transporter minska.

På grund av historisk markanvändning och tidigare verksamheter finns ett antal förorenade områden inom tätorten. Ingen av dessa sammanfaller med de områden som kommunen avser utveckla. I en framtida omvandling av område S3 behöver riskerna utredas och efterbehandling kan bli nödvändig för att gå vidare med planeringen.

Karta 35: Risker för människans hälsa och miljö.

ÖRSUNDSBRO MED OMLAND

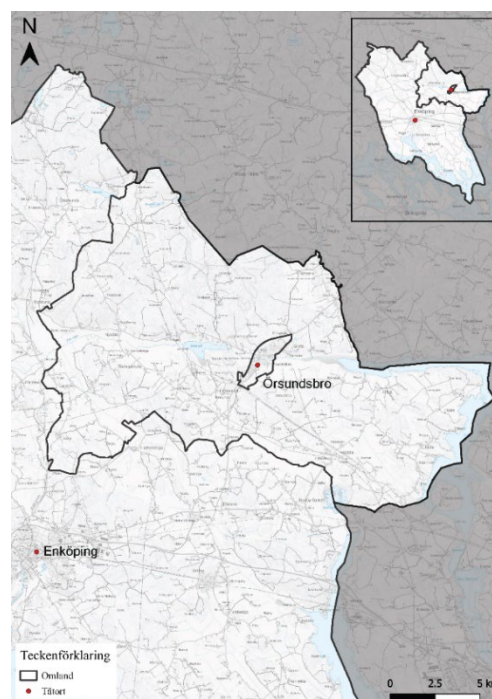
Örsundsbro har nära till det mesta; service, arbete, storstadsregionen med goda kommunikationsmöjligheter, natur och friluftsliv.

Tätorten har ett strategiskt läge i regionen med goda kommunikationsmöjligheter mot Enköping, Västerås och Stockholm. Örsundsbro har en hög andel invånare som pendlar över kommungränsen. Här finns god kollektivtrafiksörjning med hög turtäthet.

Örsundsbro har goda förutsättningar för fortsatt bostadsbyggande och en växande befolkning, samt för idrott- och friluftsliv. Orten har även god tillgång till offentlig service och ett aktivt föreningsliv.

Orten är vackert beläget vid Örsundaån bland öppna jordbrukslandskap och högre belägna betes- och skogsmarker. Den uppodlade jordbruksmarken runt Örsundsbro är till största del brukningsvärd. Detta innebär att all fortsatt exploatering som sker på jordbruksmark kommer att ske på högproduktiv sådan. Örsundsbro ska därför i första hand förtätas inom den befintliga strukturen.

Idag bor cirka 2000 personer i samhället och ca 2800 i omlandet. Enligt befolkningsprognosen (2023) väntas tätorten växa med ca 400 invånare fram till 2040, och omlandets cirka 2800 invånare väntas öka med cirka 220 personer.

Karta 36. Örsundsbro tätort med omland

Utveckling till år 2040

Här följer de viktigaste punkterna för utvecklingen av tätorten. Hänvisningar till utpekade områden för exempelvis bostäder och verksamheter återfinns i karta och text under avsnittet Markanvändning nedan.

Fler och varierade bostäder

Örsundsbro är den näst största tätorten i kommunen. Totalt möjliggörs cirka 300 nya bostäder fram till 2040 och ytterligare några områden finns i markreserv efter 2040.

Örsundsbro bebyggelse är geografiskt utsträckt och det är önskvärt med nya bostäder nära ortens centrum för att förstärka samband mellan bostäder, service, arbetsplatser, skola och förskola. Bebyggelsen kompletteras genom förtätning eller omvandling i de centrala delarna av samhället

och genom nya bebyggelseområden i utpekade områden. Under senare år har nya bostadshus uppförts i en takt som bedöms kunna fortsätta om de ekonomiska förutsättningarna stabiliseras.

Bostadsbeståndet i Örsundsbro består till cirka 86 procent av småhus. Resterande bostäder är flerbostadshus eller specialbostäder såsom LSS-boende. 68 procent av bostäderna är äganderätter och 20 procent är hyresrätter, resterande bostäder är antingen bostadsrätter eller har okänd upplåtelseform. Medborgardialoger visar att det finns ett behov av olika typer av boenden för olika åldrar, i olika upplåtelseformer. Ett tillskott av mindre lägenheter skulle komplettera bostadsbeståndet.

Tabell 8: Bostadsbestånd i Örsundsbro med omland			
	Befintligt bostadsbestånd (per 2023)	Planlagda men ej genomförda bostäder. (per 2023)	Bostäder som planförslaget möjliggör fram till år 2040.
Örsundsbro tätort	711	30	Ca 300
Örsundsbro omland	1086		

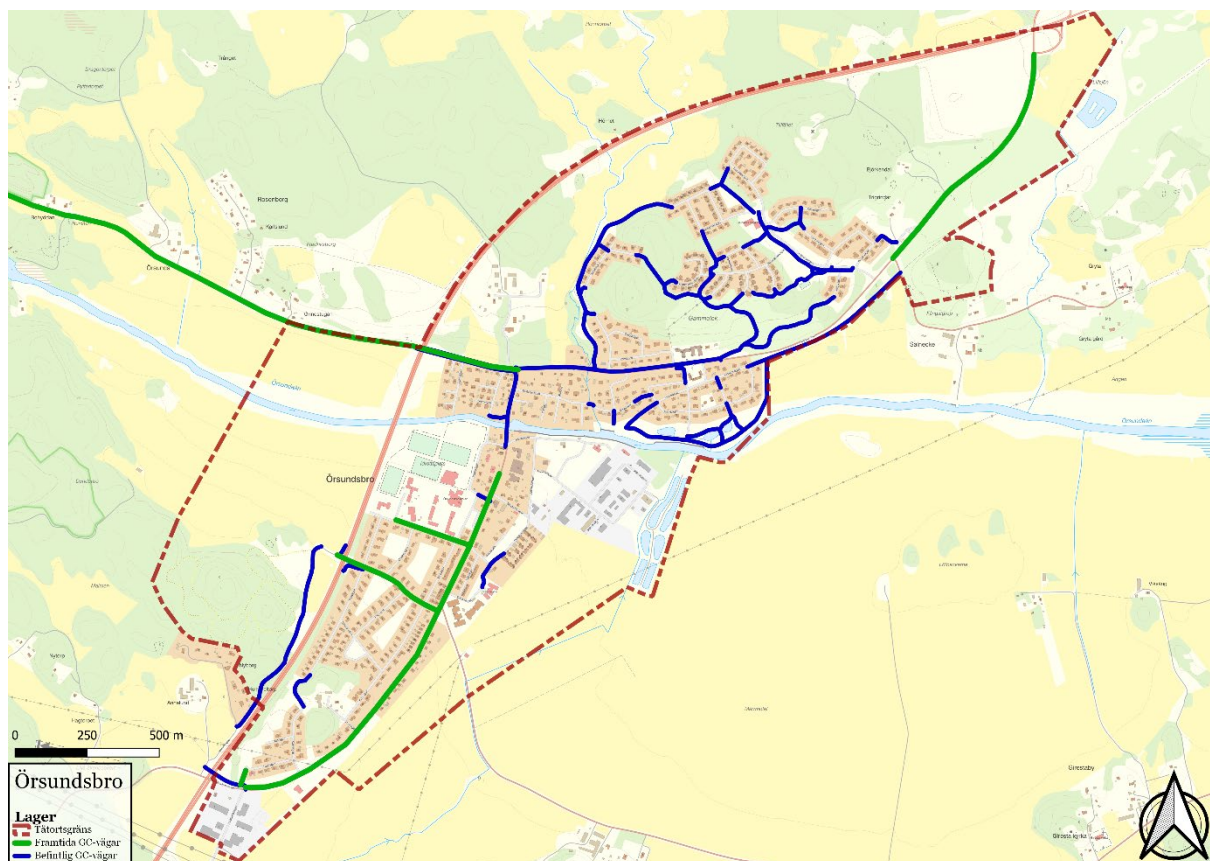
Utökad förskola och skola

Det behövs fler platser i förskola för att kunna ta emot ett växande barnantal. Kommunen möjliggör för det på område Ö7 där Salnecke förskola ges möjlighet att byggas ut. Till följd av de nya bostadsområdena som kan tillkomma i Örsundsbro, kan även skolan i framtiden behöva byggas ut utöver dagens planer. Det bedöms finnas plats för en ytterligare utbyggnation inom dagens skoltomt.

Ökad trafiksäkerhet och möjlighet till cykling

Trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter inne i samhället behöver säkerställas och förbättras. Bron över Örsundaån och busshållplatsen i Salnecke är exempel på platser att se över ur ett trafiksäkerhetsperspektiv. Även felande länkar inom det befintliga cykelvägsnätet behöver ses över. För att få rådighet över trafiksituationen längs med Enköpingsvägen som går igenom orten avser kommunen ta över väghållarskapet från Trafikverket. I samband med ett eventuellt övertagande av Enköpingsvägen ska cykelbarheten längs med sträckan från Södra infarten till Örsundsbro centrum ses över. I och med ombyggnationen av riksväg 55 kommer det att anläggas en cykelväg utmed sträckan Örsundsbro-Kvarnbolund (Uppsala). Även längs sträckan mellan Örsundsbro södra infart till Litslena, som idag är utbyggd till mötesfri väg, ses cykelbarheten över. Målbilden är att det byggs en cykelväg längs med merparten av sträckan.

En gång- och cykelväg till Alstabadet anses särskilt viktig för att barn och unga ska kunna ta sig till badplatsen på egen hand. I en så kallad åtgärdsvalsstudie har möjligheterna att anlägga en cykelväg till Alstabadet studerats. Åtgärdsvalsstudien har tagits fram i samverkan med Trafikverket och Region Uppsala. Nästa steg i processen är framtagandet av en vägplan. Cykelvägen beräknas sedan byggas ut under år 2026–2028.

Karta 37: Befintliga och framtida gång- och cykelvägar i Örsundsbro tätort.

Bytespunkt för kollektivtrafik

Örsundsbro centrum är redan idag en viktig bytespunkt som kommunen och Region Uppsala avser att utveckla till en nod för busstrafiken. Platsen trafikeras av bussar mellan Enköping-Uppsala och Uppsala-Bålsta och närheten till Örsundsbro skolan gör att många barn och unga rör sig i området. Befintliga parkeringsmöjligheter för bil och cykel behöver ses över, liksom anslutande vägar för oskyddade trafikanter. Region Uppsala önskar även se över utformningen av platsen så att bussarna slipper köra av vägen för att nå hållplatslägena, på så vis tillgängliggörs mark för annat användningsområde. I samband med en översyn av platsen kan även ytterligare bullerdämpande och luftförbättrande åtgärder genomföras genom att exempelvis integrera mer grönska på platsen.

Säkerställa utbud av mötesplatser

Biblioteket är en plats för kulturaktiviteter och samnyttjas idag med skolan. Även andra typer av kulturutbud erbjuds i skolans lokaler. För att säkerställa utbudet för barn och unga behöver kulturen fortsatt få ta plats i skolans lokaler.

Det är viktigt att ytor för spontanidrott, friluftsliv och rekreation samt anläggningar för föreningslivet utvecklas i samma takt som samhället växer och att föreningslivet fortsatt får goda förutsättningar för att bedriva sin verksamhet. Idrottshallen, motionsspåret, Åvallen, Liontorget och Alstabadet utgör viktiga mötesplatser och ytor för rekreation för olika åldrar och grupper. Planförslaget möjliggör också för utökning av mötesplatser genom G5 och G6.

Det finns ett behov av att utveckla och utöka lekmiljöerna i tätorten, exempelvis genom att anlägga nya lekplatser. Ett mer attraktivt och levande centrum kan skapas i tätorten, exempelvis vid torget, men det är beroende av insatser från det lokala näringslivet eller ideella initiativ.

Framtida järnväg i Örsundsbro

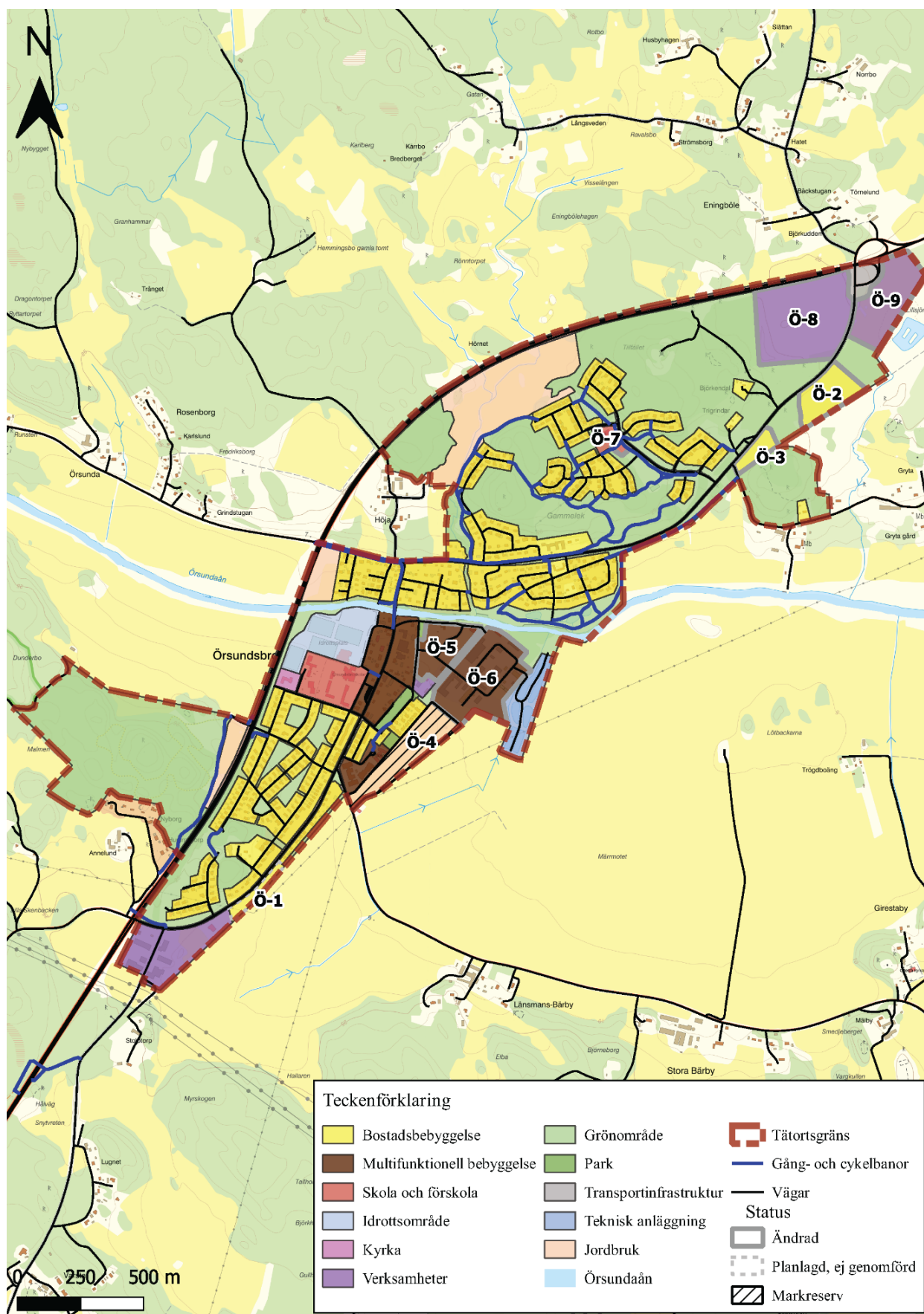
På 1970-talet upphörde rälsbussen att gå på järnvägen mellan Enköping och Uppsala och delar av banvallen revs. Under flera år har en ny järnväg, Aroslänken, diskuterats. Järnvägen skulle passera Enköping och Örsundsbro mellan Västerås och Uppsala. Ett tågstopp i Örsundsbro skulle innebära utökade pendlingsmöjligheter för boende på orten och dess omland samt på sikt bidra till ortens tillväxt.

Det finns ett markreservat för järnväg direkt väster om tätorten. Järnvägsreservatet är en preliminär bedömning av järnvägens placering och kommer att kunna bli mer precis allt eftersom utredningar kommer längre. Det är möjligt att söka förhandsbesked eller bygglov inom järnvägsreservatet men kommunen ställer sig generellt restriktiv till tillkommande bebyggelse inom reservatet då konsekvenserna av att bygga här kan bli stora den dagen järnvägens byggs. Målbilden är att en ny järnväg ska tilldelas statlig finansiering för perioden 2026–2037 och byggas ut kring år 2040.

Mark- och vattenanvändning

Mark- och vattenanvändningskartan, sida 106, visar den utveckling som möjliggörs genom planförslaget. Inom de områden som är markerade med bokstav + siffra, exempel Ö1 kan nuvarande mark- och vattenanvändning ersättas med ny mark- och vattenanvändning. Vilken ny markanvändning som möjliggörs, kan läsas i den efterföljande texten till varje område.

Avgränsningarna för olika ytor eller dragna linjer är inte exakta utan grovt uppskattade. På övriga ytor kan den pågående markanvändningen fortsätta. I efterföljande planering krävs såväl lokaliseringsprövning som detaljerande ställningstaganden och bedömningar. Mer information om kartorna finns Del 2: Inledning.

Karta 38: Mark- och vattenanvändningskarta Örsundsbro tätort.

Beskrivningar av områden med ändrad markanvändning

Område Ö1 - detaljplanelagt område för bostäder

Område 1 är cirka 1 hektar stort och ägs av kommunen. Området är detaljplanerat och utgörs idag av åkermark och planeras bebyggas med 30 hyresrätter.

Område Ö2 och Ö3 – två nya områden för bostadsbebyggelse

Områdena är ca 3,6 respektive 1,3 hektar stora och ägs av en privat markägare.

Områdena föreslås kunna bebyggas med radhus och parhus och bedöms kunna inrymma totalt omkring 60 nya bostäder.

Båda områden ligger med närhet till riksintresse kulturmiljö Gryta, regionalt intresse för kulturmiljö om Örunsdaåns mynning samt riksintresse för Mälaren med sjöar och stränder och landskapsbildskydd för Örsundaåns mynning. Här finns även två byggnadsminnen. Genom anpassningar i detaljplanen kring placering, byggnadsmaterial och byggnadshöjd samt anpassningar till topografin i området kan påverkan på exempelvis landskapsbild och siktlinjer värnas.

Uppsalavägen innebär en barriär mellan den befintliga och framtida bebyggelsen. Trafiken på vägen kan ge upphov till buller som kräver åtgärder när nya bostäder uppförs. Det är även viktigt att goda och säkra kopplingar och passager för gång- och cykelvägsnätet säkras i tidigt planeringsskede. Trots vägens barriäreffekt anses dessa två områden vara fördelaktiga att bebygga delvis på grund av sina goda kollektivtrafikförbindelser men också i och med att marken inte innefattas av något skydd. Av de föreslagna utvecklings områdena är område Ö2 mer gynnsamt placerade än övriga områden ur VA-synpunkt.

Här kan även finnas höga naturvärden kopplade till gräsmarksmiljöer och vattenmiljöer. Båda områden har inventerats och förekomst av Ullgrimmia har påträffats. Exploatering av områden kan behöva anpassas för att skydda arten. Det kan finnas föroreningar i mark intill den gamla banvallen och markundersökning krävs vid planläggning av områdena.

Område Ö4 - markreserv för bostadsbyggande efter år 2040

Området är cirka 5,2 hektar stort och ägs av en privat markägare.

Området brukas idag genom aktivt jordbruk. Området föreslås som markreserv om fler bostäder behöver tillkomma på orten. Det innebär att markägaren har möjlighet att i framtiden använda marken för bebyggelseutveckling. Det är troligt att behovet av fler bostäder uppstår först efter år 2040.

Sedan samrådsförslaget har ytan för område Ö4 justerats ned i storlek utifrån kraftledningens dragning och med hänsyn till inkomna synpunkter.

Då Örsundsbro är omsluten av åkermark finns det inte många alternativa placeringar för bostäder. Med den efterfrågan på bostäder som finns behöver mark föreslås för bostadsbyggande. Övriga placeringar har avfärdats. Norr om centrumkärnan finns ett större naturområde som brukas med

skogsbruk idag. Det är också en viktig yta för rekreation för invånarna. När ortens norra delar växer genom område Ö2 och Ö3 ökar behovet av gröna ytor både för invånare och för djur- samt växtlivet. I ortens västra del, på andra sidan väg 55, finns också ett större skogsparti med rekreationsytor och i förlängningen Signalbergets naturreservat. Med barriäreffekten av väg 55 och med samma argument kring värdet av tätortsnära rekreativa områden anses ingen av dessa skogsområden lämpliga. Örsundsbro föreslås växa genom förtätning i centrumkärnan (se Område Ö5 och Ö6) samt med årsringar utåt.

På den här föreslagna platsen kan vi skapa en närhet mellan bostäder och arbetsplatser och orten växer med årsringar utåt. Här behöver det tillkomma en anslutningsväg till det nuvarande handelsområdet, samt en grön korridor ut mot det annars öppna jordbrukslandskapet vid exploatering. Anpassningar mot kraftledningen i områdets södra del krävs också, exempelvis med en utökat grönstruktur och/eller dagvattenyta. Det kan finnas föroreningar i marken intill den gamla banvallen och markundersökning krävs vid planläggning av områdena.

Område Ö5 och Ö6– bostäder och möjlighet för lokalt näringsliv

Område Ö5 är cirka 2,7 hektar stort och ägs främst av en privat markägare men även av kommunen.

Område Ö6 är ca 8,7 hektar stort och ägs både av kommunen och privat markägare.

Område Ö5 är till största del obebyggt idag. Här föreslås en utveckling med ca 140 bostäder i flerbostadshus, stadsradhus eller liknande. Byggnaderna kan bebyggas med en sådan höjd att den smälter in i befintlig bebyggelse.

Område Ö6 inrymmer en stor variation av verksamheter idag. Industriområdets centrala läge intill ån bidrar till att det finns ett intresse hos Örsundsbroborna för bostäder i området. Över tid vore det önskvärt att störande och transportintensiva verksamheter flyttas ut till område Ö8 och Ö9 så att dessa transporter inte går genom samhället. Då kan område Ö6 istället utvecklas mot att inrymma service och centrumverksamhet med bostäder. Viss typ av verksamhet som finns här idag kan kvarstå vid omvandling. Örsundsbro industriområde med dess verksamheter är en viktig del av ortens näringsliv. Vid omvandling av området behöver vägarna till och från området ses över. I dagsläget saknas gång- och cykelvägar till området vilket måste säkerställas vid utbyggnad. Område Ö6 skulle kunna bebyggas med ca 100 bostäder i blandad hustyp. Området skulle då bli en naturlig förlängning av område Ö5.

Det finns ett antal utmaningar med båda områden som behöver hanteras i tidigt planeringsskede. Delvis är området beläget i direkt närhet till Örsundaån och ligger delvis inom Örsundaåns svämplan, det vill säga det området där ån då och då svämmas över vid högt vattenstånd. Svämplanets utbredning påverkar placering av byggnader och anpassning av byggnader. I områdets norra del, närmast ån, ställs högre krav på anpassningar. I byggnader utanför svämplanen kan bottenvåningarna inrymma lokaler för lokalt näringsliv för att förstärka området som del av ortens centrum.

Inom svämplanen finns också ett antal punkter där historisk verksamhet bidragit till föroreningar. Det finns en risk att skadliga ämnen läcker ut till vattenmiljöerna i händelse av översvämning vilket

kan ge både kortsiktiga och långsiktiga konsekvenser för vattenkvaliteten i Örsundaån och i förlängningen Mälaren. Genom att ta området i anspråk kan den förorenade marken utredas och efterbehandlas där behovs finns, vilket ger miljövinster. Samtidigt kan ianspråktagande av marken innebära att översvämningssituationen förvärras både inom området och nedströms.

Anpassningar av byggnader och angöringsvägar blir viktiga riskreducerande åtgärder. För att få ett effektivt markutnyttjande i det centrala läget vore det positivt att hitta gemensamma lösningar för parkering och andra mobilitetslösningar vid områdets allmänna ytor.

Område Ö6 angränsar också till Örsundsbro reningsverk. Anpassningar av bebyggelsen med skyddsavstånd krävs. En utvecklad grönstruktur i områdets östra del kan vara lämplig, både för att utgöra korridor mot tekniska anläggningar men även mot det omgivande flacka jordbrukslandskapet. En utveckling av årummets grönska mot torget inne i centrum skulle också förhöja känslan av grönska inne i centrumdelarna och bidra till en mer attraktiv centrumkärna. Trots de komplexa förutsättningarna gör det centrala läget att området ses som en bra förtätningssmöjlighet.

Område Ö7 – utveckling av Salnecke förskola

Området är cirka 0,2 hektar stort och ägs av kommunen.

Området ligger intill Salnecke förskola, och är idag planlagt för centrumändamål. Behovet av förskoleplatser i Örsundsbro ökar, ett behov som uppstår oavsett planförslagets nya utpekade bostadsområden. För att säkerställa att Salnecke förskola kan utöka och att det finns tillräckligt stor friyta för barnen, möjliggörs för utveckling av förskolan här.

Område Ö8 – möjlighet för verksamhetsområde och industri

Området är cirka 11,6 hektar stort och ägs av en privat markägare.

Området har ett logistiskt bra läge intill trafikplatsen vid riksväg 55. Området är lämpligt för transportintensiva eller bullerstörande verksamheter. Detta område skulle bidra att på sikt ersätta område Ö6 som verksamhetsområde, och på så vis möjliggöra annan utveckling i område Ö6.

Försiktighetsprinciper gäller vid exploatering av området på grund av förorenade massor i områdets västra del. Genom omvandling av detta område ökar miljövinster genom efterbehandling och flytt av transporter till ett logistiskt bättre läge. Det finns viss risk för översvämning inom området i händelse av skyfall eller långvarig nederbörd. Riskerna behöver hanteras i detaljplaneskedet och dagvattnet omhändertas inom planområdet. Eftersom området är lågt liggande finns särskilda utmaningar kring hanteringen av dagvattnet.

Här finns det möjlighet att utveckla olika typer av verksamheter. Det råder riskhanteringsavstånd om 150 meter samt skyddsavstånd om 30 meter till väg 55 eftersom det är en transportled för farligt gods. Det kan påverka vilken typ av verksamheter som kan inrymmas på område Ö8 samt placering av byggnader. Byggnader där människor stadigvarande uppehåller sig, så som hotell, ska inte förläggas närmast väg 55.

Här kan även finnas höga naturvärden kopplade till gräsmarksmiljöer och vattenmiljöer. Båda områden har inventerats och förekomst av Ullgrimmia har påträffats. Exploatering av områden kan behöva anpassas för att skydda arten.

Område Ö9 – möjlighet för verksamhetsområde och industri

Området är cirka 6 hektar stort och ägs av en privat markägare.

Området har ett logistiskt bra läge intill trafikplatsen vid riksväg 55. Området är lämpligt för transportintensiva eller bullerstörande verksamheter.

Det finns topografiska utmaningar i planläggningen av området eftersom delar av ytan är lågt liggande och riskerar att översvämmas vid långvarig eller hög nederbörd. Det troligaste är att delar av områdets sydöstra del inte kan anspråkställas för annat än fördröjning av dagvatten och som svämplan. Dagvattnet ska omhändertas lokalt och kan inte förskjutas till kringliggande områden.

Området ligger dessutom inom skyddsavstånd och riskhanteringsavstånd till transportled med farligt gods (väg 55) som ska beaktas. Det kan påverka vilken typ av verksamheter som kan inrymmas på området, och placeringen gentemot väg 55.

Här kan även finnas höga naturvärden kopplade till gräsmarksmiljöer och vattenmiljöer.

Sammantaget innebär en exploatering inom detta område att ett flertal anpassningar, bland annat utifrån topografi, rinnstråk, naturvärden och placering av byggnader behöver genomföras. Sammantaget ska hänsyn till dessa risker och värden hanteras i tidigt planeringsskede.

Idag består område Ö9 av åkermark. En alternativ plats för utveckling av ytterligare verksamhetsområde skulle kunna vara på norra sidan av väg 55. Även den ytan består av jordbruksmark och har sämre angöring samt närhet till område Ö8 försvagas genom placeringen på andra sidan väg 55. Område Ö8 har fått ett positivt planbesked under år 2024. Genom att utveckla även område Ö9, kan planen säkerställa att nödvändig störande verksamhet inte placeras för nära tätortens bostäder. Detta område skulle bidra till att på sikt ersätta verksamhetsområdet inom område Ö6 i Örsundsbro centrum, och på så vis möjliggöra annan utveckling i område Ö6, exempelvis centrumnära bostäder och lokal handel.

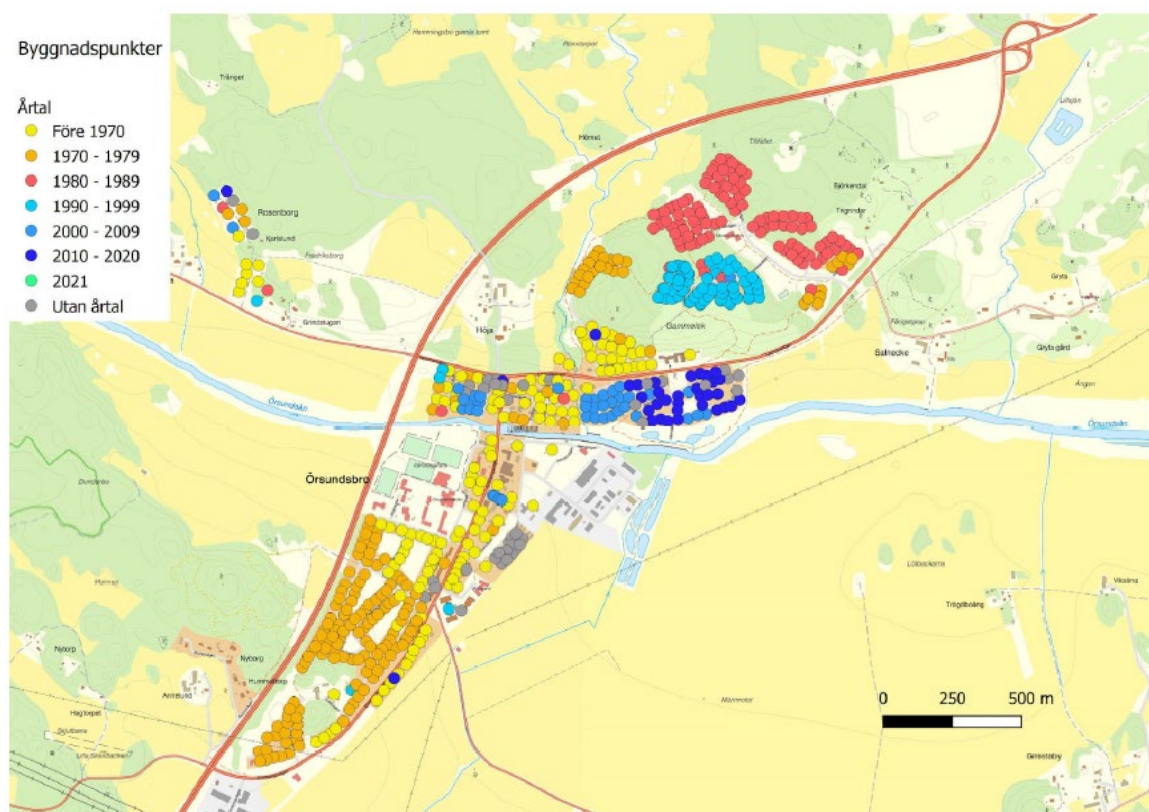
Planeringsförutsättningar för Örsundsbro

Mer att läsa om utveckling från dåtid till nutid, finns i ortsanalys för Örsundsbro ([Ortsanalyser – Enköping växer – Enköpings kommun \(enkoping.se\)](#)). Ortsanalysen har varit ett viktigt planeringsunderlag i arbetet med översiktsplanen.

Bebyggelseutveckling över tid

Örsundsbro bebyggelse har tillkommit under olika tidsepoker, vilket gör att samhället har en blandad karaktär och estetik. Traktens äldsta bebyggelse består främst av kyrkor, herrgårdar och jordbruksfastigheter. I de centrala delarna av Örsundsbro finns några två- till trevåningshus som är byggda mellan 1800–1930-talet. Ofta användes en del av huset till bostäder medan en avskild del

användes som verksamhet. I dag består byggnaderna framför allt av bostäder men en del används fortfarande till viss del i verksamheter, kontor eller industrilokaler. Det finns även kvar en del villabebyggelse från 1800-talet men denna har till stor del förtätats genom nybyggnation under 1900-talet.

Bilden visar utbyggnad av bostäder i Örsundsbro.

Mellan år 1940 och 1950 tillkom en del mindre villaområden i utkanten av samhället och redan utbyggda områden kompletterades. Under 1960–1970-talet var tillväxten stor och den bebyggda ytan nästan fördubblades. Bebyggelsen bestod främst av villor men även en del pensionärsbostäder byggdes. Samhället fick även sina första industriområden. Under 1980-talet och fram till idag har mycket av den äldre bebyggelsen kompletterats och förtätats genom ny bebyggelse. I Salnecke växte, under 1980-talet, ett nytt bostadsområde fram. Ungefär samtidigt byggdes även vårdcentralen och äldreboendet. Sammanfattningsvis kan sägas att samhället främst består av villabebyggelse och att även dagens exploatering främst består av villor.

Samhällsservice och mötesplatser

Torget i Örsundsbro är en historiskt viktig handelsplats. Dialogmöten med medborgare berättar om ett behov av torg som en samlande offentlig miljö. Upprustade Lionstorget kan bidra med en offentlig samlingsplats.

Föreningslivet i Örsundsbro är en av bygdens största tillgångar, men det kan fortfarande utvecklas. Här finns flertalet aktiva idrottsklubbar och aktiva föreningar. Utanför idrotten finns färre aktiviteter för barn och ungdomar. Även mötesplatser för äldre efterfrågas.

Foto: Park vid Örsundsaån. Fotograf: Enköpings kommun.

Grönstruktur, vatten och rekreation

Örsundsbro ligger i ett så kallat sprickdalslandskap bestående av bördig jordbruksmark omgiven av löv- och barrskog. Orten har generellt god tillgång till natur- och grönområden. I såväl ortens norra som södra delar finns sammanhängande grönstruktur – främst natur/skog i norr, och grönområden (klippta gräsytor) i söder. Genom tätorten rinner Örsundaån med en typisk åvegetation vilket kan ses som biologiskt värdefull miljö. Ån är även en viktig tillgång för Örsundsbrobor och längs dess norra strand finns en sammanhängande sträcka av i huvudsak planlagd parkmark, som till vissa delar ägs av kommunen. Här finns det stor potential att på sikt utveckla Örsundsbro's centrala grönstruktur och länka samman årummet med intilliggande och omgivande natur- och grönområden.

Foto från båtbrogga vid Örsundaån med utblick. Fotograf: Enköpings kommun.

Även den gamla banvallen som till stora delar finns bevarad, och sträcker sig genom orten, från söder till norr, har potential att på sikt tillvaratas och utvecklas till ett grönt rekreativt stråk.

Väster om Örsundsbro, på andra sidan väg 55, finns dels ett naturområde, dels Signalbergets naturreservat och Uvbergets naturreservat. Uvberget är ett naturreservat på och kring ett utsiktsberg. I nordöstra Örsundsbro finns Salneckes ekbacke. Naturreservatet Hagalund är beläget norr om Örsundsbro tätort, på gränsen till Uppsala kommun.

Alstasjöns badplats används för olika aktiviteter året om. Idag finns ett omklädningsrum, toaletter och bryggor vid badplatsen. I framtiden skulle ytterligare service så som caféverksamhet och uppställningsplats för husbilar kunna bidra till besöksupplevelsen och besöksnäringen på platsen. Området runt badet är därför föreslaget som LIS-område, landsbygdsutveckling i strandnära läge, för att möjliggöra och förstärka för såväl rekreation och friluftsliv som lokalt näringsliv.

Väster om riksväg 55 finns ett elljusspår på 1,2 och 3 kilometer. Vid spåret finns även en gräsplan, pulkabacke och två grillplatser. Idrottsplatsen i centrum möjliggör för olika grupper att ta del av tätortsnära rekreation och spontanidrott.

VA och Dagvatten

Orten är ansluten till det kommunala vatten- och avlopps nätet. Även tillkommande bebyggelse ska anslutas. Det finns kapacitet för vatten- och avloppsförsörjning för de områden som planeras inom område Ö2 och Ö3 och ska genomföras inom Ö1. Ytterligare byggnation medför behov av utbyggnation av VA-nätet då ortens ledningsnät är gammalt. Under 2023 påbörjades första etappen av förnyelse av inkommande ledningar till reningsverket. Det pågår också en utredning

med syfte att förbättra reningskapaciteten för att klara en framtida befolkningsökning och säkerställa att vi klarar befintliga och kommande utsläppskrav. Dagvatten belastar idag spillvattennätet och tar därmed i anspråk en del av reningsverkets kapacitet. Denna skulle kunna frigöras genom översyn av ledningsnätet.

Dagvattnet rinner ofördröjt till Örsundaån som avvattnar mot Mälaren, vilken är dricksvattentäkt för cirka två miljoner människor. Örsundaån uppnår måttlig ekologisk status och även Alstasjön har problem med övergödning. För att nå en långsiktig dagvattenhantering i Örsundsbro behöver åtgärder tillkomma som medverkar till rening och fördröjning av dagvattnet.

Karta 39: Område där behov finns av dagvattenåtgärd.

Skyddade områden och hänsynsområden

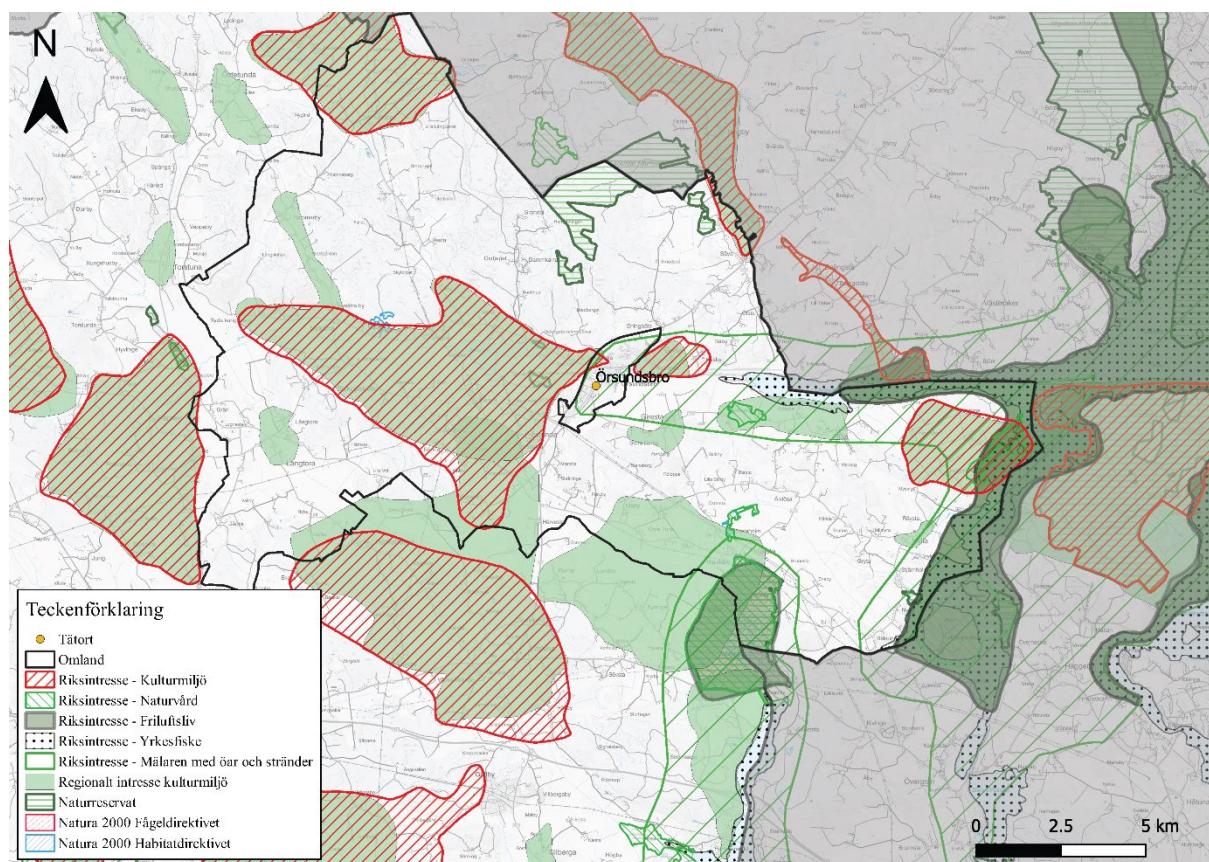
Inom de skyddade områdena gäller särskilda planeringsprinciper som beskrivs i Del 4, under respektive område. Örsundsbro ligger helt, delvis eller i anslutning till flera skyddade områden och objekt vilka ska beaktas tidigt i planeringsprocessen så att de i hög grad kan bevaras, se karta 40 och 41. Bedömningen om påverkan ska även omfatta angränsande områden. Örsundsbro ligger inom ett värdefullt kulturlandskap och här ställs krav på placering eller gestaltning inom nya områden för att bevara exempelvis siktlinjer i landskapet eller mot byggnadsminnen. För området som sammanfaller med riksintresse Mälaren ska hänsyn tas till riksintresset, men utveckling av

orten kan inte begränsas utifrån detta. Områdets värden ska dock alltid beaktas i planeringens alla skeden.

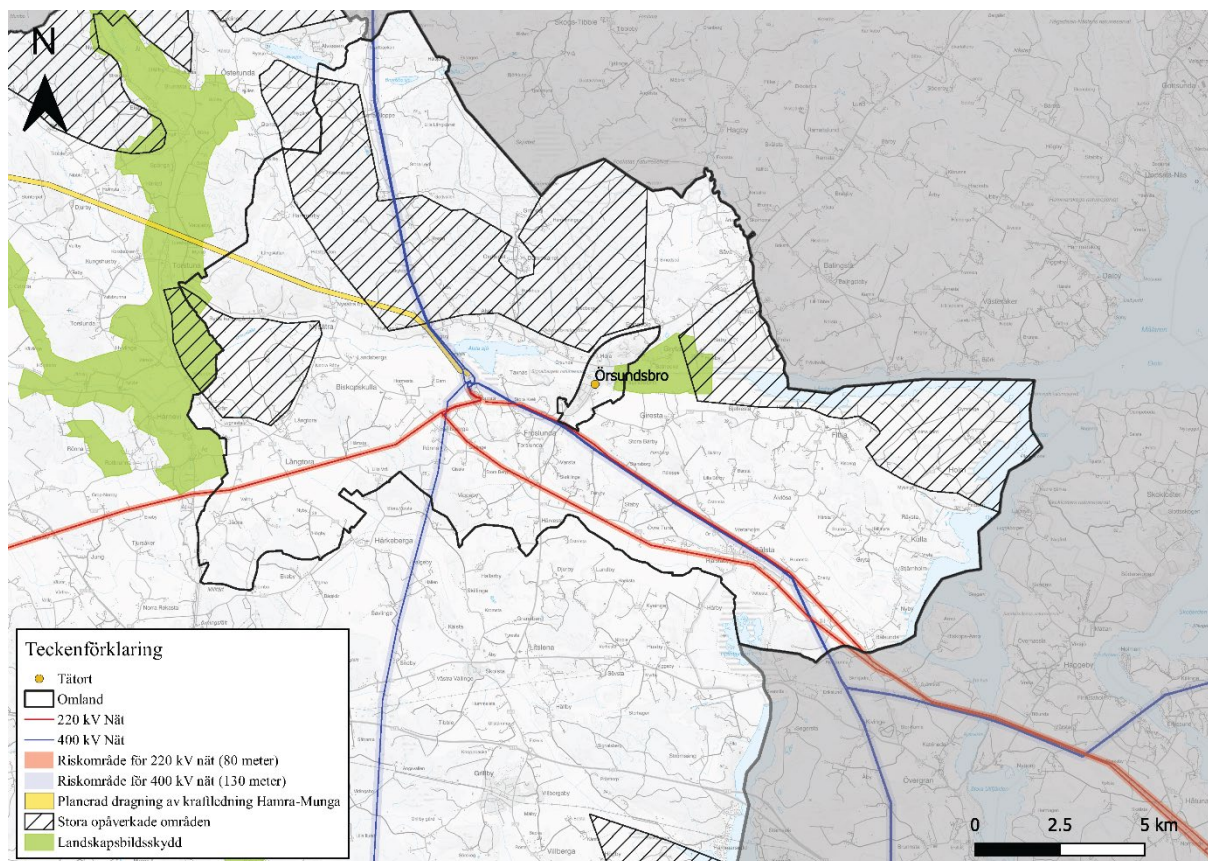
Hjälstaviken samt vissa mindre områden vid Vretaholm (Dumdals ängar), Bjelkesta och Sjö som är riksintresse naturvård. Områdena kring Alstasjön, Örsundaån och Gryta anses som ekologiskt känsliga. Strax intill Alstasjön ligger det lilla naturreservatet Uvberget med fin utsikt över såväl sjön som bergets lövträdsklädda branter.

I norra Örsundsbro berörs många viktiga skogspartier av Länsstyrelsens naturvårdsprogram. Även Örsundaåns dalgång väster om Örsundsbro och Gryta i öst har naturvårdsprogram för skötsel. Dessa områden är även skyddade av ett så kallat landskapsbildsskydd och som riksintresseområden kulturmiljövård. Det varierande landskapet har brukats i århundraden och innehåller en stor andel brukningsvärd jordbruksmark som ska skyddas mot exploatering och andra ingrepp.

Utöver föreslagen förändring i tätorten, samt de två föreslagna LIS-områdena, har kommunen inga andra utvecklingsprojekt i landskapet som påverkar de skyddade områdena eller särskilda intressen. Utvecklingen av exempelvis Aroslänken behöver bedömas när det finns mer underlag kring dessa framtida spårdragning.

Karta 40: Skyddade områden i Örsundsbro omland.

Karta 41: Skyddade områden i Örsundsbro och nuvarande samt framtida kraftledningar med skyddsavstånd.

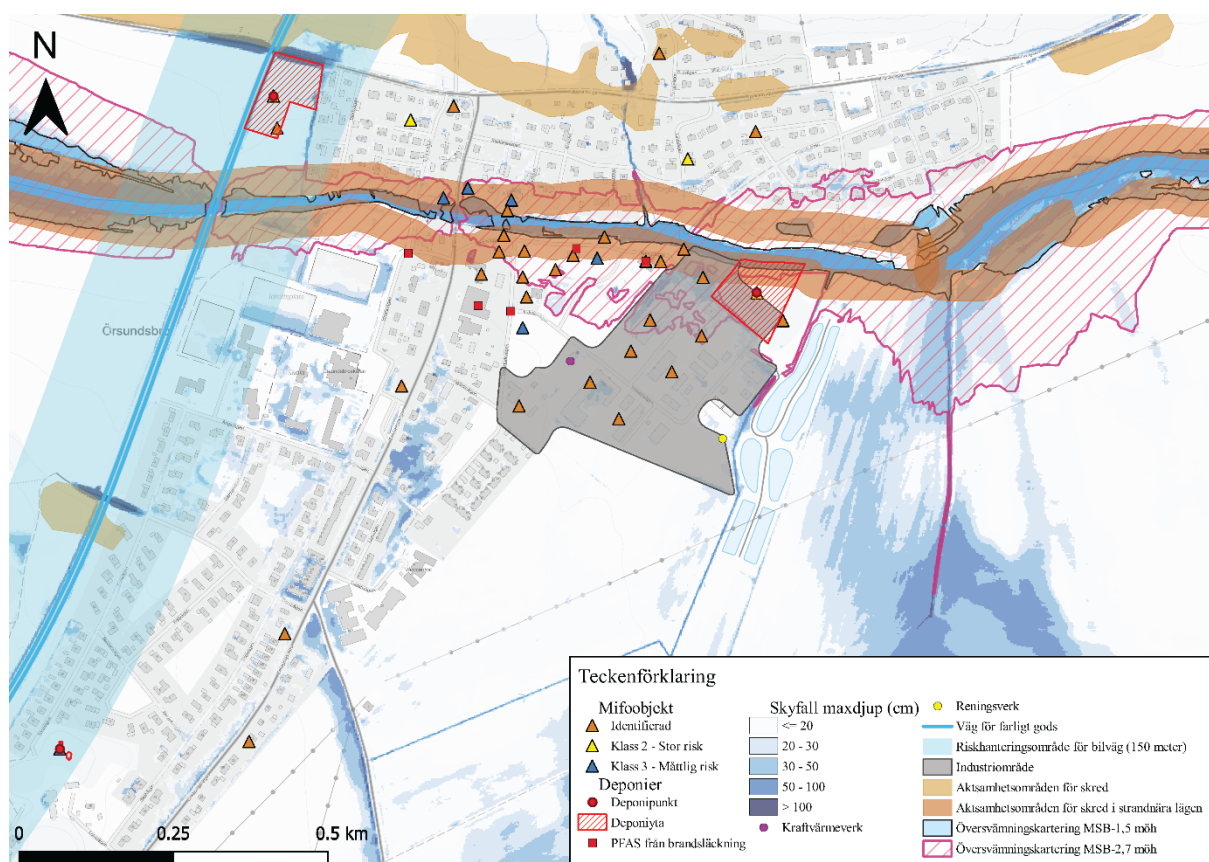
Risker för människans hälsa och miljö

I och runt tätorten finns ett antal risker som behöver hanteras i tidigt skede i planeringen, se karta 42 och 43. Dessa beskrivs under respektive område som föreslås för utveckling. Fördjupande beskrivningar finns i Del 3: Tematiska områden.

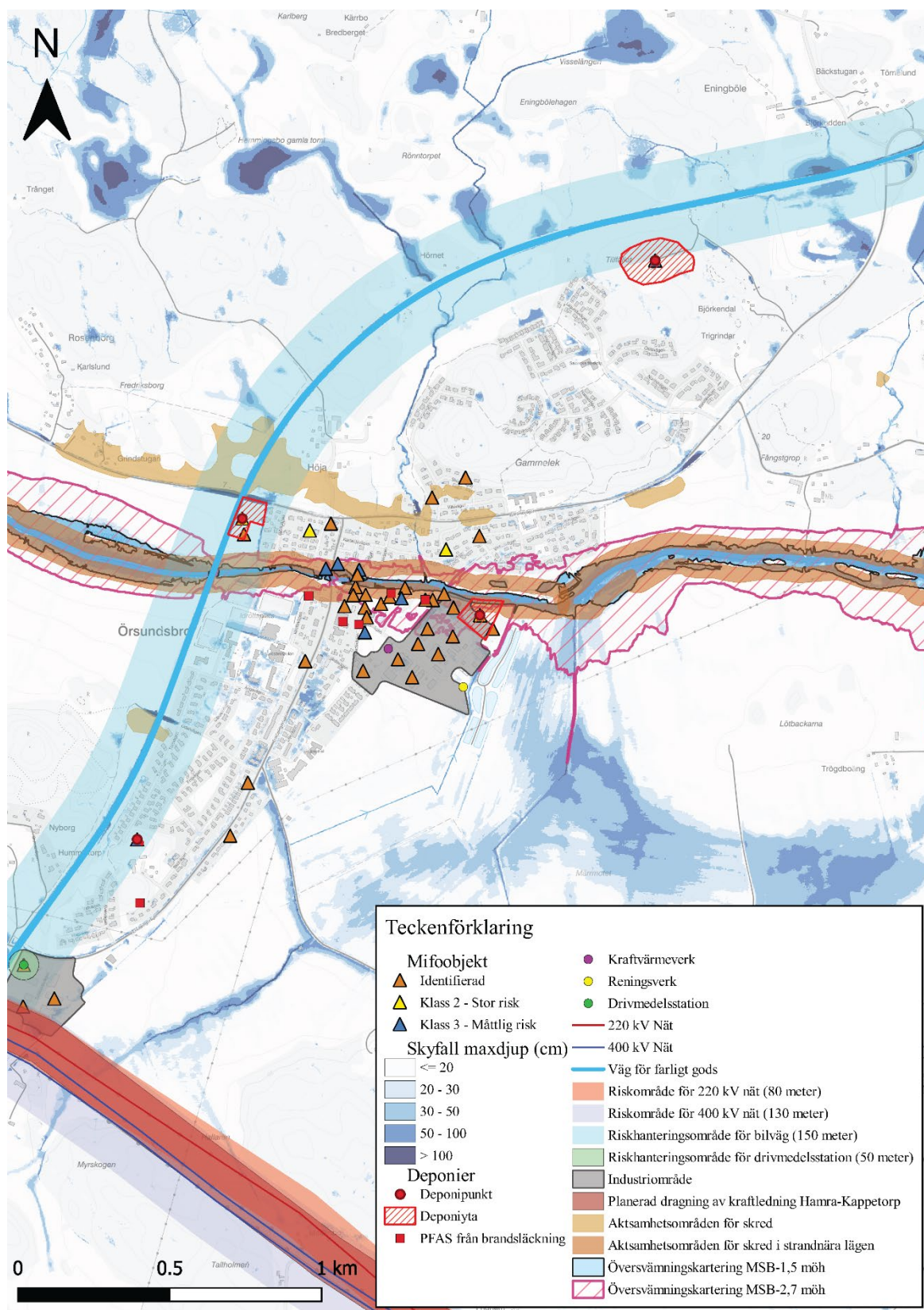
I Örsundsbro finns risk för översvämning både från ytvatten och nederbörd. Teknisk försörjning så som el, telefoni eller vatten- och avloppsnätet kan påverkas. Bron över väg 55 anses som betydande för infrastrukturen på grund av sin trafikmängd och är en känslig punkt i händelse av extremt höga flöden. Påverkan på teknisk infrastruktur och på bron får både lokala och regionala konsekvenser. Enskilda fastigheter och mindre anläggningar så som enskilda bryggor riskerar att påverkas vid mildare översvämningar. Anpassningar inom ortens utvecklingsområden kan vara nödvändiga, särskilt de områden som ligger längs med Örsundaån. Det obebyggda gröna stråket längs med Örsundaån kan tillfälligt användas som översvämningsyta. Inom svämplanet för Örsundaån finns ett antal punkter som genom historisk markanvändning innehåller olika grad av föroreningar. Översvämning här kan innebära att olika ämnen läcker ut i vattenmiljöerna med konsekvenser för vattenkvaliteten i Örsundaån och i förlängningen Mälaren som dricksvattentäkt. Både den förorenade marken och riskerna med påverkan på exploatering av höga flöden ska hanteras i tidigt planeringsskede.

Riskerna för störningar ingår i kommunens beredskapsarbete och kommunens kommande klimatanpassningsplan ska bidra till riskhanteringen. Nya samhällsviktiga funktioner ska inte lokaliseras inom områden med översvämningsrisk. Förebyggande åtgärder så som restaurering av vattendrag och återställning av våtmarker uppströms bedöms ha stor positiv effekt på översvämningsrisken i Örsundaån och genomförs i enlighet med vattenplanen. Även högre upp i Örsundaån riskerar flera fastigheter att påverkas av översvämning, risken för påverkan på bostadshus är dock begränsad. Den nya regleringen av Slussen kommer att innebära ett lägre vattenstånd i såväl Mälaren som i Örsundaån. Detta kan på sikt bidra till färre översvämningar runt ån. Trots detta måste åns översvämningsrisker alltid tas hänsyn till i all form av planering inom riskområden. Klimatförändringarna kan innebära att frekvens av översvämningar och skyfall ökar. Väg 55 är transportled för farligt gods och omges av skyddsavstånd. Även bensinstationen och reningsverket omges av skyddsavstånd där både risker och störningar behöver hanteras tidigt i planeringen inför exploatering.

Svenska kraftnät avser att bygga en kraftledning mellan Hamra och Munga vilket har markanspråk i omlandet. Kraftledningen planeras att stå klart för drift år 2028. Då projektet inte påbörjats har en korridor för kraftledningen markerats i kartan, se karta 55. Skyddsavstånd gäller till bebyggelse och berör den nordvästra delen av omlandet.

Karta 42. Detaljerad karta över risker i Örsundsbro centrum. PFAS-punkterna visar områden där det kan finnas risk att PFAS i brandskum använts.

Karta 43. Risker för människans hälsa och miljö. PFAS-punkterna visar områden där det kan finnas risk att PFAS i brandskum använts.

Lokaliseringsprövning på landsbygden

Olika typer av prövning

Kommunens fysiska planering spelar en avgörande roll för att kunna uppfylla mål om hållbar utveckling, värna allmänna intressen och säkerställa olika funktioner för våra invånare. Lokalisering av nya bostäder, verksamheter och infrastruktur måste därför prövas gentemot flera planeringsförutsättningar.

Våra planeringsprinciper används för att hitta lokaliseringar som anpassas och integreras med värdefull jordbruks- och rekreationsmark samt förbättrar förutsättningarna att tillgodose behoven av service och infrastruktur. Enköpings kommun välkomnar bebyggelse på landsbygden utifrån planeringsprinciper och vi bedömer alla ärenden genom en lämplighetsprövning.

Enligt Plan- och bygglagen 2 kap. ska en lämplighetsprövning göras i samband med planläggning och prövning i ärenden om lov eller förhandsbesked för att säkerställa att mark- och vattenområden används för det eller de ändamål som områdena är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet, läge och behov. Enligt lagstiftning så ges företräde åt sådan användning som medför en god hushållning. Kommunen har även ett särskilt ansvar att värna och främja de allmänna intressena.

Förhandsbesked eller detaljplan?

Byggande på landsbygden kan ske genom antingen förhandsbesked/bygglov eller detaljpaneläggning. Merparten av landsbygden är inte detaljpanelagd utan de flesta ansökningar om byggande på landsbygden i Enköpings kommun sker genom förhandsbesked eller bygglov.

Det är flera faktorer som avgör om det krävs en detaljplan eller om det är tillräckligt att bedöma ett ärende genom förhandsbesked. Bebyggelsens och platsens komplexitet är bidragande faktorer kring huruvida det behövs detaljplan eller inte. Komplexitet kan exempelvis vara om aktuellt område har högt bebyggelsetryck, om platsens förutsättningar innebär att det krävs olika typer av utredningar, om det är ett stort antal bostäder som ska uppföras samtidigt och vilken typ av bebyggelse det är. Detaljpaneläggning kan också krävas beroende på vilka kultur- eller naturvärden som finns inom området eller i dess närhet. Kumulativa effekter av stegvis komplettering av bebyggelse kan också innebära att det krävs detaljplan om det bedöms att påverkan på området är stor eller att kommunen behöver göra åtaganden kring utveckling och förvaltning. Sammantaget är det många aspekter som spelar in vid bedömning av när detaljplanekrav träder in. Det är kommunen som beslutar om ett ärende ska prövas genom detaljplan eller kan hanteras genom förhandsbesked.

När ett område detaljpaneläggs prövas även behovet av att tillgodose olika funktioner och service, och det kan innebära att kommunen får ett ansvar för att genomföra detta. Exempel är utbyggnad och drift av gator eller vägar, vatten- och avloppsförsörjning, belysning eller avfallshantering. Ekonomiska åtaganden för kommunen ska så långt det är möjligt bedömas innan beslut om

prövning genom detaljplan. Det finns alltså även situationer när en detaljplaneläggning inte anses lämplig på grund av omfattningen på den infrastruktur och service som behöver tillhandahållas som följd av planläggningen.

Bebyggelse som gradvis kompletteras med några års mellanrum ska bedömas utifrån den samlade kumulativa effekten på omgivningen. Det innebär att den kompletterande bebyggelsen bedöms i sig, men även i sitt sammanhang.

Bostadsbebyggelse	Grupper av ny bebyggelse		Enstaka bostadshus
	Prövningsform		
	Detaljplan		
			Bygglov/förhandsbesked

Figur 4: Illustration över vilken typ av bebyggelse som kan omfattas av prövning genom detaljplan, förhandsbesked eller bygglov.

Fototext till tillgänglighetsanpassning ska infogas. Fotograf: Thomas Henrikson

Kommunens utgångspunkt för utveckling på landsbygden

Landsbygden i Enköpings kommun ska fortsätta utvecklas med lokalt näringsliv och fler bostäder. Människor har levt och verkat på denna plats länge, något kommunens rika kulturmiljöer vittnar om. Landsbygden har varit och är fortfarande plats för både bostäder och arbete. Den har en egen identitet som definieras av dess historia och kultur som människorna som bor där utvecklat över tid. Människor lockas till landsbygden för ett annat sätt att leva med mer utrymme, lugn och tystnad, och med närhet till natur, kultur och friluftsliv. Landsbygden försörjer befolkningen med råvaror för livsmedel från odlingar och fält, med energi från skog, vatten, vind och sol. Jordbruket har varit, och är fortsättningsvis, den dominerande näringen på landsbygden. Förutsättningar för att bedriva och utveckla areella näringar är viktiga i sig och en betydande faktor för landsbygdens utveckling.

Den historiska uppodlingen av mark innebär att Enköping har ett rikt och varierat kulturlandskap med större värdetrakter för kulturmiljö och för naturvård. I det större perspektivet är landskapsbilden av ett sådant värde som ska värnas i samklang med de areella näringarna som ska kunna fortgå. De många och varierade kulturmiljöerna bidrar till en besöksnäring som har förutsättningarna att stärkas när landskapet behandlas och beaktas som en tillgång.

Sammantaget finns det många olika värden på landsbygden som Enköpings kommun ska bevara och förstärka. Det innebär en varsam komplettering av bebyggelsen med tyngdpunkt på strategiska lägen. Enköpings kommun tar också stor hänsyn till de markanspråk som lantbruket behöver.

Lämplighetsprövning

Lämplighetsprövningen sker stegvis utifrån olika perspektiv.

1. Platsens förutsättningar
2. Försörjningar och infrastruktur
3. Gestaltning och utformning

Dessa olika perspektiv utgör den sammantagna bedömningen i enlighet med plan- och bygglagens lämplighetsprövning oavsett om förfrågan gäller detaljplan, förhandsbesked eller bygglov.

Steg 1: Platsens förutsättningar

Lokaliseringssteget syftar till att bedöma om ny bebyggelse är lämplig på aktuell plats. Den genomförs för all ny bebyggelse i kommunen. De ytor som har föreslagits för ändrad markanvändning i tätorterna har exempelvis genomgått bedömning kring lämplighet.

När Enköpings kommun gör bedömningen utgår vi från platsens förutsättningar och relevant lagstiftning. Vissa platser eller områden har olika skydds- eller bevarandeintressen som påverkar om platsen är lämplig att bebygga eller inte, eller om särskilda anpassningar behöver ske.

Bedömningen av platsens förutsättningar utgör ett grundläggande och första steg i lämplighetsprövningen. Om ärendet inte uppfyller kraven här och anpassningar inte anses möjliga kommer inte nästa steg att bli aktuellt.

På marktyper som åkermark, skogsmark och i mosaiklandskap gäller bestämmelser i miljöbalken. På senare år har allt fler domar förtydligat lagstiftarens intentioner kring hur jordbruksmark kan användas. Det krävs allt mer omfattande motiveringar för att ta marken i anspråk: alternativa lokaliseringar ska vara uteslutna, samhällsviktigt intresse ska motiveras och det ska finnas stöd i översiktsplanen.

Jordbruksmark, ängs- och betesmark

I 3 kap. 4 § MB klargörs att brukningsvärd jordbruksmark endast kan tas i anspråk för annan användning om det tillgodoser väsentliga samhällsintressen som inte går att tillgodose genom att använda annan mark. Bestämmelserna förtydligas i flera domar från Mark- och miljödomstolar samt Mark- och miljööverdomstolen om byggnation på jordbruksmark. I domarna framgår att brukningsvärd jordbruksmark kan omfatta både åkermark och betesmark, att en fastighet inte behöver vara taxerad som jordbruksfastighet för att omfattas av denna lagstiftning och att enstaka bostadshus aldrig kan betraktas som väsentligt samhällsintresse. Förutsättningar för att bedriva och utveckla areella näringar är en betydande faktor vid markanspråk.

Planeringsprinciper jordbruksmark

- Byggnad på och ianspråktagande av brukningsvärd jordbruksmark får endast ske om det är förenligt med miljöbalkens 3 kap 4 §.
- För jord- och skogsbruk och jämförbara näringar som bedrivs aktivt på landsbygden gäller vissa undantag från lovplikten för byggnad utanför detaljplanerat område.

Skogsmark och mosaiklandskap

Bebyggelse på skogsmark kan prövas om det är förenligt med miljöbalkens 3 kap 1–4 §. Bedömningen av platsens lämplighet görs med flera perspektiv i åtanke. Exploatering tillåts främst i randzonen mot andra landskapstyper eller i skogsbryn mot större sammanhängande skogshöjdslandskap eller mosaiklandskap.

Mosaiklandskap är en landskapstyp där många olika landskapselement blandas; skog, åker, sjöar, vattendrag, dal och berg. Mosaiklandskapet är ett kulturhistoriskt och ekologiskt värdefullt landskap, som bär med sig sällsynta kvaliteter med sina skiften mellan skogsmark och öppen jordbruksmark. Störningar i form av bullriga barriärer och andra avgränsningar i landskapet minskar dess funktion för djur och växter, och dess värde som kulturlandskap.

Natur- och rekreationsvärden är exempel på aspekter som ska bedömas i samband med lämplighetsprövningens första steg. Kumulativa effekter av tillkommande bebyggelse bedöms också utifrån möjligheten att bibehålla spridningskorridorer för djur och växter i olika landskapstyper. Det kan därför vara mer eller mindre lämpligt att bebygga vissa skogspartier beroende på hur närliggande naturmiljöer ser ut. Det finns också ett antal biotopskyddade områden där dispens krävs för utveckling, läs mer i Del 4, Biotopskydd.

Planeringsprinciper skogsmark och mosaikmark

- I skogsmark kan bebyggelse tillkomma, främst i randzonen mot andra landskapstyper eller i skogsbryn mot sammanhängande skogshöjdslandskap eller mosaiklandskap och om det är förenligt med miljöbalkens 3 kap 1–4 §.
- I mosaiklandskap kan bebyggelse tillkomma, förutsatt att inga barriäreffekter skapas i värdefulla kulturhistoriska och ekologiska platser och om det är förenligt med miljöbalkens 3 kap 1–4 §.
- Kumulativa effekter av tillkommande bebyggelse bedöms också utifrån möjligheten att bibehålla spridningskorridorer för djur och växter i olika landskapstyper.
- Generella biotopskydd gäller för bland annat åkerholmar och odlingsrösen. Dispenskravet enligt miljöbalken ska vara uppfyllt innan prövning om förhandsbesked sker.

Närhet till vatten

Invid våra vatten råder strandskydd. Strandskyddet gäller vanligtvis 100 meter från strandkanten, men kan på vissa platser är det utökat till 300 meter, vilket gjorts för Mälaren, Alstasjön och Örsundaån. Strandskyddet är en förbudslagstiftning.

Planeringsprinciper närhet till vatten

- Strandskyddet gäller vanligtvis 100 meter från strandkanten, men är på vissa platser utökat till 300 meter, vilket gäller för Mälaren, Alstasjön och Örsundaån.
- Dispenskravet enligt miljöbalken ska vara uppfyllt innan prövning om förhandsbesked sker. Läs mer under Del 4, Strandskydd.

Oexploaterade landskapsrum

Kommunen har en stor spridd bebyggelse och det finns ett fåtal opåverkade landskapsrum kvar. Dessa ska så långt som möjligt fredas från ny bebyggelse. Ljusföroreningar ska undvikas och naturligt nattmörka områden ska värnas både för möjligheten att uppleva stjärnhimlen och för att undvika negativa effekter på alla de arter som riskerar att störas av artificiellt ljus. Dessa områden kan också utgöra spridningskorridorer för biologisk mångfald och håller värden för friluftslivet. Ett antal områden pekas ut som stora opåverkade områden, läs mer i Del 4, avsnitt Opåverkade områden.

Planeringsprinciper oexploaterade landskapsrum

- Helt ny bebyggelse undviks i tidigare oexploaterade landskapsrum, bryn eller, skogsområden.
- Ny bebyggelse ska bedömas utifrån placering i landskapet och utifrån påverkan på spridningskorridorer för biologisk mångfald.
- I dessa områden värnas frånvaron av störande ljus, ljud och annan påverkan på naturen.
- Enstaka hus som inte påverkar områdets karaktär kan prövas men däremot ska ny sammanhållen bebyggelse undvikas.

Riksintresseområden eller områden med skydd enligt förordnanden

I kommunen finns flera områden som skyddas genom statens riksintresseområden eller med annan lagstiftning så som miljöbalken eller kulturmiljölagen. Det finns ett visst utrymme för utveckling inom vissa områden, ofta förknippade med en hög grad av varsamhet kring områdets värden, men inte i alla. Vad som gäller för respektive område finns att läsa i Del 4.

Planeringsprinciper riksintressen och områden med skydd

- Inom riksintresseområden eller i anslutning till riksintresseområden ska riksintressets värden beaktas så att ingen påtaglig skada sker. Miljöbalkens hänsynsregler 3 kap, 1§ gäller tillsammans med kommunens ställningstagande i Del 4, respektive område.
- Områdenas värden är utgångspunkt för bevarande och utveckling. Kommunens inställning är att samtliga skyddade områden ska värnas i hög utsträckning och att kommunen är mycket restriktiv kring utveckling inom dessa områden.
- Ny sammanhållen bebyggelse kan inte tillkomma i riksintresseområden eller andra skyddade områden. Enstaka hus prövas utifrån kommunens ställningstagande per område.
- Bygglövsbefrielsen för Attefallshus gäller inte inom särskilt värdefulla bebyggelseområden, såsom riksintresse för kulturmiljövården.
- Påverkan på områdets värden bedömas utifrån såväl enskilda exploateringar likväl som kumulativa effekter av stegvis bebyggelseutveckling eller flertalet mindre exploateringar.
- Flera av områdena som skyddas som riksintresse, har också annat skydd genom förordnanden. Där flera skydd överlappar varandra stärker de också många gånger områdets status som särskilt skyddsvärt och därmed är möjligheterna till utveckling generellt lägre. Läs mer om vad som gäller för respektive skydd i Del 4.

Risker för människors hälsa och miljö

Exploatering ska så långt som möjligt ske utan att risker för människors hälsa eller att miljöskyddsmässiga konflikter uppstår. Exempel på risker som ska beaktas vid bebyggelseutveckling är närhet till kraftledningar, vägar och järnväg, aktiva jordbruk, djurhållning och farliga verksamheter. Dessa kan bidra till störningar som kan ge upphov till konsekvenser för människors hälsa eller miljö. Det finns exempelvis olika skyddsavstånd och nivåer av halter som bedöms i samband lämplighetsprövningen. Läs mer i del 3 – Miljö, skydds och riskfaktorer.

Vid flera vattendrag, längs kusten och vid sjöar råder risk för översvämningar samt områden, i flera fall med benägenhet till ras, skred eller erosion. Det gör vissa områden mer eller mindre lämpliga att bebygga. Ny bebyggelse ska också vara motståndskraftig mot klimatrelaterade risker i form av ras, skred, erosion och översvämning både för dagens och framtidens klimat. Ny bebyggelse kan därför inte tillkomma i områden där det föreligger hög risk för översvämning eller där markens stabilitet är låg. Utveckling i områden med lägre risk kan prövas och det kan fastställas att tillräckliga åtgärder vidtas för att reducera risker. läs mer under del 3, avsnitt Klimatanpassning.

Planeringsprinciper risker för människans hälsa och miljö

- Ny bebyggelse får inte tillkomma i områden där det föreligger högre risk för översvämningar, ras, skred, erosion eller liknande risker.
- I områden med lågpunkter ska åtgärder vidtas för att förhindra risk för översvämning i samband med skyfall för att nybyggnation ska tillåtas.
- För bebyggelseutveckling i områden med lägre risk ska tillräckliga åtgärder vidtas för att reducera risker för negativa konsekvenser för människors hälsa och miljö. Åtgärderna ska inte påverka nedströms liggande eller omgivande fastigheter.

Steg 2: Försörjning och infrastruktur

Nästa steg i lämplighetsprövningen handlar om förutsättningar på en plats utifrån bland annat dess möjlighet att understödja service och kollektivtrafik och möjlighet till teknisk försörjning. Detta steg behöver inte vara avgörande för lämplighetsprövningen, som det första steget. Här finns också ett visst utrymme för anpassningar för att öka lämpligheten.

Det är däremot skillnad hur dessa förutsättningar bedöms beroende på om det handlar om en ny sammanhållen bebyggelse, vilket är ett större antal hus, eller byggande av enstaka hus. Högre krav ställs på ny sammanhållen bebyggelse då den har större påverkan på omgivningen.

Närhet till kollektivtrafik och service

Genom att lokalisera ny bebyggelse i anslutning till våra tätorter eller annan befintlig sammanhållen bebyggelse kan lokaliseringen bidra till att understödja och utveckla service. Anläggningar som bidrar till utvecklad service på landsbygden, gynnar besöksnäring och friluftsliv eller areella näringar är särskilt prioriterat.

Ny bebyggelse i anslutning till kollektivtrafikstråken kan bidra till att behovet av bil minskar, att förutsättningarna för barn och ungdomars rörelsefrihet ökar och att kollektivtrafiken på sikt förstärks.

Bedömningen om vad som kan anses vara ett kollektivtrafiknära läge på landsbygden är komplex och beroende på var vi bygger i landskapet och i vilken omfattning, är innebörden att vara kollektivtrafiknära relativ. Exempelvis är ett större avstånd till kollektivtrafik godtagbart vid uppförandet av ett enskilt hus på landsbygden jämfört med en ny sammanhållen bebyggelse, eller för uppförandet av annan bebyggelse så som arbetsplatser, service och handel. Ju större exploatering, desto högre krav ställs på närhet till serviceorter och kollektivtrafiknära läge.

Närhet till kollektivtrafik med hög turtäthet, infrastruktur för cykel och pendlarparkering för cykel och bil vid hållplats är alla fördelar i prövningen av enstaka etableringar. Generellt räknas ett kollektivtrafiknära läge ligga upp till 2 km från hållplats med omkring 10 turer per riktning och dag. Det innebär att stråken till samtliga av våra prioriterade tätorter ingår, samt stråken mot Strängnäs och Bålsta.

Enköpings landsbygd är stor och det kommer fortsättningsvis att vara möjligt att hitta bostad för olika typer av behov och önskemål vare sig det är enskilt läge eller boende i kluster. Lokaliseringar i kollektivtrafiknära läge bedöms som en fördel men är inte avgörande i kommunens lokaliseringsprövning för byggande på landsbygden.

Planeringsprinciper närhet till kollektivtrafik och service

- Det är en fördel i bedömningen om tillkommande enskilda byggnader placeras i anslutning till våra tätorter eller annan sammanhållen bebyggelse där den bidrar till att understödja eller utveckla service. Särkrav gäller för ny sammanhållen bebyggelse som ska lokaliseras inom noder för att förstärka positiva effekter av bebyggelseutvecklingen och främja en hållbar utveckling.
- Det är en fördel i bedömningen ny bebyggelse tillkommer inom stråk för kollektivtrafiken. Särkrav gäller för ny sammanhållen bebyggelse som ska placeras inom kollektivtrafiknära läge.
- I områden med befintlig sammanhållen bebyggelse kan det vara en fördel att förtäta om det leder till ökade förutsättningar för effektivt nyttjande av infrastruktur och service eller minskade transportbehov. Beroende på kompletterings omfattning och komplexitet, kan detaljplanekravet inträda.

Teknisk försörjning och infrastruktur

Ny bebyggelse ska lokaliseras på lämplig plats utifrån viktig infrastruktur så som vatten och avlopp, bredband, elförsörjning och väginfrastruktur. Placering inom fastighetens gränser kan behöva anpassas efter sådan infrastruktur.

En fastighet utanför detaljplanelagt område ska vara av tillräcklig storlek för att klara sin tekniska försörjning; enskilt dricksvatten och enskilt avlopp samt uppvärmning, exempelvis bergvärme, samt utan att inverka på närliggande fastigheters möjlighet att tillgodose sina behov om teknisk försörjning.

Ett riktvärde för tomtstorlek utanför detaljplanelagt område kan därför vara 2000–2500 kvm beroende på fastighetens behov och läge samt relation till närliggande bebyggda fastigheter.

Planeringsprinciper teknisk försörjning

- En fastighet utanför detaljplanelagt område ska vara av tillräcklig storlek för att klara sin tekniska försörjning, utan att inverka på närliggande fastigheters möjlighet att tillgodose sina behov av teknisk försörjning. Möjligheten till avfallshantering och tömning av enskilda avloppsanläggningar behöver säkerställas där relevant.
- Inom detaljplanelagda områden ska kommunen vara huvudman om det inte finns särskilda skäl för enskilt huvudmannaskap, detta i enlighet med kommunens fastställda riktlinjer för huvudmannaskap för allmän platsmark inom detaljplanelagda områden. Endast i enstaka fall av nya bostads- och verksamhetsområden kan det vara aktuellt med enskilt huvudmannaskap. Ett större antal bostäder behövs för att investeringskostnaderna, för främst VA, ska vara motiverade. Kostnaden för utbyggnation av VA påverkas av läge och hur långt det är till befintligt VA-nät för påkoppling.
- Dagvattenhanteringen ska lösas inom detaljplanen, eller inom fastighetsgräns utanför detaljplanelagt område.

Ekonomiska åtaganden för kommunen

När ett område detaljplaneläggs prövas behovet av olika funktioner och service, och det kan innebära att kommunen får ett ansvar för att tillgodose detta. Exempel är utbyggnad och drift av gator eller vägar, vatten- och avloppsförsörjning, belysning eller avfallshantering. Ekonomiska åtaganden för kommunen ska så långt det är möjligt bedömas innan beslut om prövning genom detaljplan. Det finns alltså även situationer när en detaljplaneläggning inte anses lämplig på grund av omfattningen av den infrastruktur och service som behöver tillhandahållas.

Inom detaljplanelagda områden ska kommunen vara huvudman för allmän platsmark om det inte finns särskilda skäl för enskilt huvudmannaskap, detta i enlighet med

kommunens fastställda riktlinjer för huvudmannaskap för allmän platsmark inom detaljplanelagda områden. Endast i enstaka fall av nya bostads- och verksamhetsområden kan det vara aktuellt med enskilt huvudmannaskap. Ett större antal bostäder behövs för att investeringskostnaderna för främst VA, ska vara motiverade. Kostnaden för utbyggnation av VA påverkas av läge och hur långt det är till befintligt VA-nät för påkoppling.

Planeringsprinciper ekonomiska åtaganden

- Huvudregeln för allmän platsmark inom detaljplanelagda områden är att kommunen ska vara huvudman om det inte finns särskilda skäl för enskilt huvudmannaskap. Endast i enstaka fall av nya bostads- och verksamhetsområden kan det vara aktuellt med enskilt huvudmannaskap.
- Vid planläggning av områden med sammanhängande bebyggelse som har en fastighetsägare och där gatan/naturmarken i mycket liten omfattning kommer nyttjas av allmänheten ska huvudmannaskapet vara enskilt.
- Ekonomiska åtaganden för kommunen ska så långt det är möjligt bedömas innan beslut om prövning genom detaljplan. Det finns alltså även situationer när en detaljplaneläggning inte anses lämplig på grund av omfattningen på den infrastruktur och service som behöver tillhandahållas. Ny sammanhållen bebyggelse på landsbygden får inte äventyra målen i kommunens långsiktiga ekonomiska plan.
- En stegvis utbyggnad av ett område kan innebära krav på detaljplan. De kumulativa effekterna om påverkan på området ska bedömas likväl som om kommunen behöver göra åtaganden kring utveckling eller förvaltning.

Steg 3: Gestaltning och placering

I det sista steget i lämplighetsprövningen bedöms om ny bebyggelse är lämplig utifrån platsen avseende landskapsbild, kulturmiljö och arkitektur.

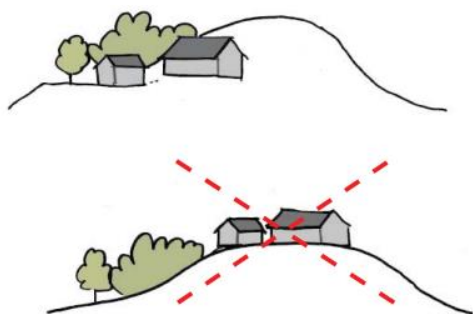
Gestaltning innebär hur byggnaden utformas och hur den ser ut. Gestaltningssmässigt eftersträvar kommunen ny bebyggelse som anpassas efter områdets bebyggelsetradition. Detta är särskilt viktigt inom kulturhistoriskt värdefulla miljöer, läs mer i del 4.

Med placering avses vilken plats på fastigheten som ska bebyggas och hur byggnaden placeras i relation till omgivningen, se exempel i figur 4–6 nedan (ska uppdateras till granskning). Placeringen av huskroppar kan behöva anpassning beroende på omgivning, angränsande fastigheter eller väg. Oberoende av var ny bebyggelse ska uppföras eller kompletteras så är kommunens ambition att bebyggelsen placeras så att den integreras i landskapet.

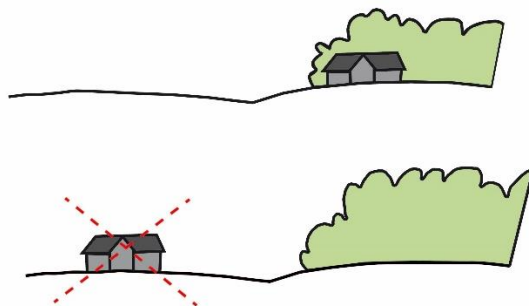
Både gestaltning och placering har betydelse beroende på vilken landskapstyp som ska bebyggas, om det är i närhet till redan bebyggda miljöer, storleken på byggnaden/byggnaderna och vilket arkitektoniskt uttryck området har.

Detta steg är mer påverkansbart än exempelvis det första steget som handlar om platsens förutsättningar. Gestaltning och placering går att justera för att anpassa bebyggelsen till platsen medan platsens egenskaper antingen gör det lämpligt att bebygga eller inte.

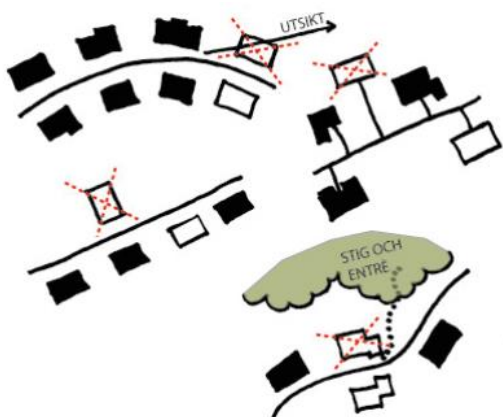
För att exemplifiera hur det kan se ut återfinns nedan ett antal figurer som beskriver ny bebyggelses placering i landskapet i förhållande till: befintlig bebyggelse, utblickar, väg, vegetation och topografi.

Figur 5: Bebyggelsens läge i terrängen.

Figur 6: Placering av byggnader vid skogsbryn

Figur 7, t.v: Placering av ny byggnad (vitt hus) i relation till befintlig bebyggelse. Ej lämplig placering är överkryssat vitt hus. Placeringarna visar att det är olämpligt att blockera befintlig bebyggelses utsikt med nytt hus eller försämra tillgång, stig eller entré till anslutande rekreationsområde, samt att fortsätta bygga i enlighet med befintlig bykaraktär och.

Planeringsprinciper för gestaltning och placering

- Lokalisering av tomtplatser ska ske med hänsyn till naturgivna förutsättningar så som kuperad mark samt med hänsyn till geologiska värden, naturvärden och kulturhistoriska värden.
- En fastighet ska vara av tillräcklig storlek för att möjliggöra anpassningar av bebyggelse till landskapsbild i både placering och höjdsättning. Både tomtens placering och angöringsvägar anpassas efter topografi och naturgivna förutsättningar. Alltför kuperad mark bör undvikas. Med en genomtänkt placering i landskapet kan behovet av markberedning minska. Omfattande schaktning bör undvikas. Massor som ändå uppstår ska i första hand återanvändas lokalt, förutsatt att de inte är förorenade. Förorenad massa kräver särskild hantering.

- I områden där det finns en utpräglad bebyggelsetradition eller arkitektonisk stil ska en särskild varsamhet gälla.
- Där ny sammanhållen bebyggelse placeras i anslutning till befintlig bystruktur, ska flera olika perspektiv beaktas. Byar på landsbygden har ofta flera hundra års ursprung och tillkomsttid med byggnader med varierande åldrar, storlekar och funktioner. Därför har de också en naturlig variation efter skilda tiders stilideal och förutsättningar. Placering av ny sammanhållen bebyggelse, eller kompletteringar i befintliga byar, behöver därför förhålla sig till denna lokala bebyggelsestruktur som tillkommit i och samtidigt skapat landskapsbilden i kulturlandskapet. På samma sätt behöver ny sammanhållen bebyggelse förhålla sig till topografi och naturvärden. Det innebär att variation i volym, placering och utformning, eftersträvas vid ny bebyggelse som uppförs i grupp. Samma princip är gällande vid kompletteringar vid senare tidpunkt.
- Kyrkor och byggnadsminnen är landmärken på landsbygden. Siktlinjen till dessa ska värnas.

Utsikt över kulturlandskapet. Fotograf: Anders Lindholm

Utveckling av infrastruktur och kollektivtrafik

Den långsiktiga planeringen av statlig infrastruktur sker genom nationell plan för transportinfrastruktur och länsplaner för regional infrastruktur. Trafikverket är ansvarig för framtagande av nationell plan för transportinfrastruktur. I Uppsala län är det Region Uppsala som har uppdraget att upprätta och fastställa länsplanen. Kommunerna får rapportera in sina behov och önskemål som brister längs det statliga och regionala vägnätet. Sen planerar och prioriterar Region Uppsala och Trafikverket de olika investeringarna i vägtransportsystemet i Uppsala län.

Nedan beskrivs kommunens behov av ny infrastruktur. Här beskrivs också kommunens behov av kollektivtrafik utifrån de större stråken utanför tätorterna. Kommunen har kommunicerat dessa behov till såväl Trafikverket som Region Uppsala.

Utveckling av kollektivtrafik eller infrastruktur i kommunens mindre tätorter beskrivs i respektive ortskapitel.

Järnvägen Mälardalen

Mälardalen, som trafikerar sträckan Örebro och Stockholm, är kommunens kommunikationsstråk för spårburen trafik. Idag finns kapacitetsbrist på Mälardalen och det är av stor vikt för hela Mälardalsregionens tillgänglighet att den pågående spårutbyggnaden fortgår enligt plan.

Mälardalen byggs ut från två spår till fyra mellan Tomtebodavägen och Kallhäll i Stockholms län. Syftet är att möjliggöra en bättre framkomlighet i Mälardalen genom att separera regionaltrafik och pendeltrafik. På sikt kan det bli aktuellt att bredda Mälardalen med ytterligare ett spår, men längre ut i systemet. På så vis kan pendeltrafikstrafiken på Mälardalen förlängas, och kapaciteten på banan ytterligare utökas. Målbilden är att ytterligare satsningar ska tilldelas statlig medfinansiering för perioden 2026–2037 och byggas ut kring år 2040.

Enköpings kommun är positiv till utvecklingen av Mälardalen och det finns utrymme längs med nuvarande järnvägssträckning för en framtida spårutbyggnad. En utveckling av Mälardalen kan på sikt möjliggöra för tågstopp i Grillby. Vid bebyggelseutveckling i närhet till Mälardalen ska alla ärenden bedömas utifrån om avståndet till järnvägen är lämpligt. Bedömningen ska göras både ur riskhanteringsavstånd men även utifrån möjlig påverkan på Mälardalens breddning.

Det finns även behov av ytterligare satsningar på dubbelspår mellan Västerås och Örebro för att bygga bort flaskhalsar i tågsystemet. Fler satsningar på spårtrafiken skulle gynna Enköpings pendling och utveckling. Kommunen ser även fördelar med ett framtida tågstopp på Finnsletten i Västerås utifrån ett vidgat arbetsmarknadsperspektiv där möjligheten till pendling till stora och växande arbetsplatser säkerställs.

För Enköpings kommun är också den framtida förbindelsen mellan Oslo och Stockholm med målsättningen under tre timmar av stor betydelse. Kommunen anser att stråket behöver gå norr om Mälaren längs med Mälardalen. Ett stationsstopp i Västerås skulle innebära en god möjlighet för

regional utveckling för såväl Enköpings kommun som för Mälardalen i stort. Stråket Oslo-Stockholm är även viktigt för försvarsmaktens intressen.

Prioriterade frågor:

- Breddning av Mälarbanan
- Stopp för Mälarbanan i Grillby.

Foto: Järnvägsräls. Fotograf Isabell Eklund

Järnvägen Arosälänken

Ur ett storregionalt perspektiv skulle Arosälänken underlätta resande från Mellansverige till Uppsala och vidare mot Norrland eller Arlanda utan att behöva passera Stockholm. Potentiellt skulle järnvägen även vara kapacitetsavlastande för Mälarbanan eftersom både person- och godståg kan gå via Uppsala istället. Dessutom finns det möjlighet att säkerställa förbättrade kopplingar mot Arlanda för Karlstad, Örebro och Västerås med flera städer. En utbyggnad av Arosälänken ger också positiva effekter på totalförsvarsförmågorna. Regionalt skulle en ny järnväg bidra till att ett ökat hållbart resande och gynna många dagliga pendlingsresenärer. Målbilden är att en ny järnväg ska tilldelas statlig finansiering för perioden 2026–2037 och byggas ut kring 2040.

I planförslaget finns ett större område reserverat mellan Enköping och Uppsala för att säkerställa tillräcklig plats för en ny järnväg. För att komma vidare i urvalet och kunna smalna av en specifik korridor för den framtida järnvägen anser Enköpings kommun att en åtgärdsvalsstudie snarast ska genomföras.

Örsundsbro skulle vara ett naturligt tågstopp på vägen mellan Enköping och Uppsala. Örsundsbro kommer på sikt att behöva plats för en tågstation med tillhörande funktioner och service så som parkeringsplatser, hållplatsläge för kollektivtrafik med mera. Ett lämpligt område för en tågstation skulle vara på den västra sidan av väg 55, med närhet till tätortens centrum.

Det är fortsatt möjligt att söka förhandsbesked eller bygglov inom järnvägsreservatet. Kommunen är generellt restriktiv till tillkommande bebyggelse inom reservatet delvis för att inte skapa hinder för utbyggnaden av järnvägen men även för att undvika att privatpersoner drabbas negativt när den faktiska spårdragningen är beslutad och det hus eller den anläggning som byggts påverkas.

Utbyggnaden av Arosälänken riskerar också att påverka ett flertal andra allmänna värden där särskild hänsyn gäller:

- Riksintresse för kulturmiljö: Örsundaåns dalgång (C50) och Härkeberga och Litslena (C54).
- Fornminnen,
- Signalbergets naturreservat,
- Landskapsbildskydd,
- Regionalt intresse för kulturmiljö område 10 - Enköping och område 18 - Härkeberga-Litslena.

Prioriterade frågor:

- Beslut om en åtgärdsvalstudie i syfte att konkretisera dragning av ny järnväg.
- Stopp för Arosälänken i Örsundsbro.

Ny Hjulstabro

En ny Hjulstabro är avgörande för att utveckla godstransporter på Mälaren med större lastfartyg och större godsmängder. Utvecklingen som bron leder till är nödvändig för att dra full nytta av gjorda investeringar i Södertälje sluss, farleder i Mälaren samt Västerås och Köpings hamnar. Bron är även viktig för framkomligheten på riksväg 55 som en länk över Mälaren.

Hjulstabron finns utpekad som en brist i den Nationella planen för transportinfrastruktur 2022–2033. Vägplanen blev klar sommaren 2020. Objektet har fått statlig finansiering men är i dagsläget endast delfinansierat och ligger i slutet av den nuvarande planperioden. Det är av vikt för Mälarsjöfarten att Hjulstabron tilldelas full statlig medfinansiering för perioden 2026–2037 och åtgärdas snarast.

Riksväg 55

Riksväg 55 är en såväl nationellt som regionalt viktig förbindelse mellan Norrköping och Uppsala. Vägen beskrivs också som en regionalt viktig väg i Trafikverkets "Funktionellt prioriterade vägnät" för både godstransporter och långväga personresor. Vägen är även en viktig regional länk för näringslivet och arbetsmarknaderna i Södermanland och Uppsala län. I det nationella vägnätet är

vägen viktig för gods och fungerar som en yttre alternativ vägsträckning mellan norra och södra delarna av Stor-Stockholmsområdena. För sträckan mellan Enköping och Uppsala pågår ett aktivt planeringsarbete och ombyggnationen ska genomföras under åren 2026–2028.

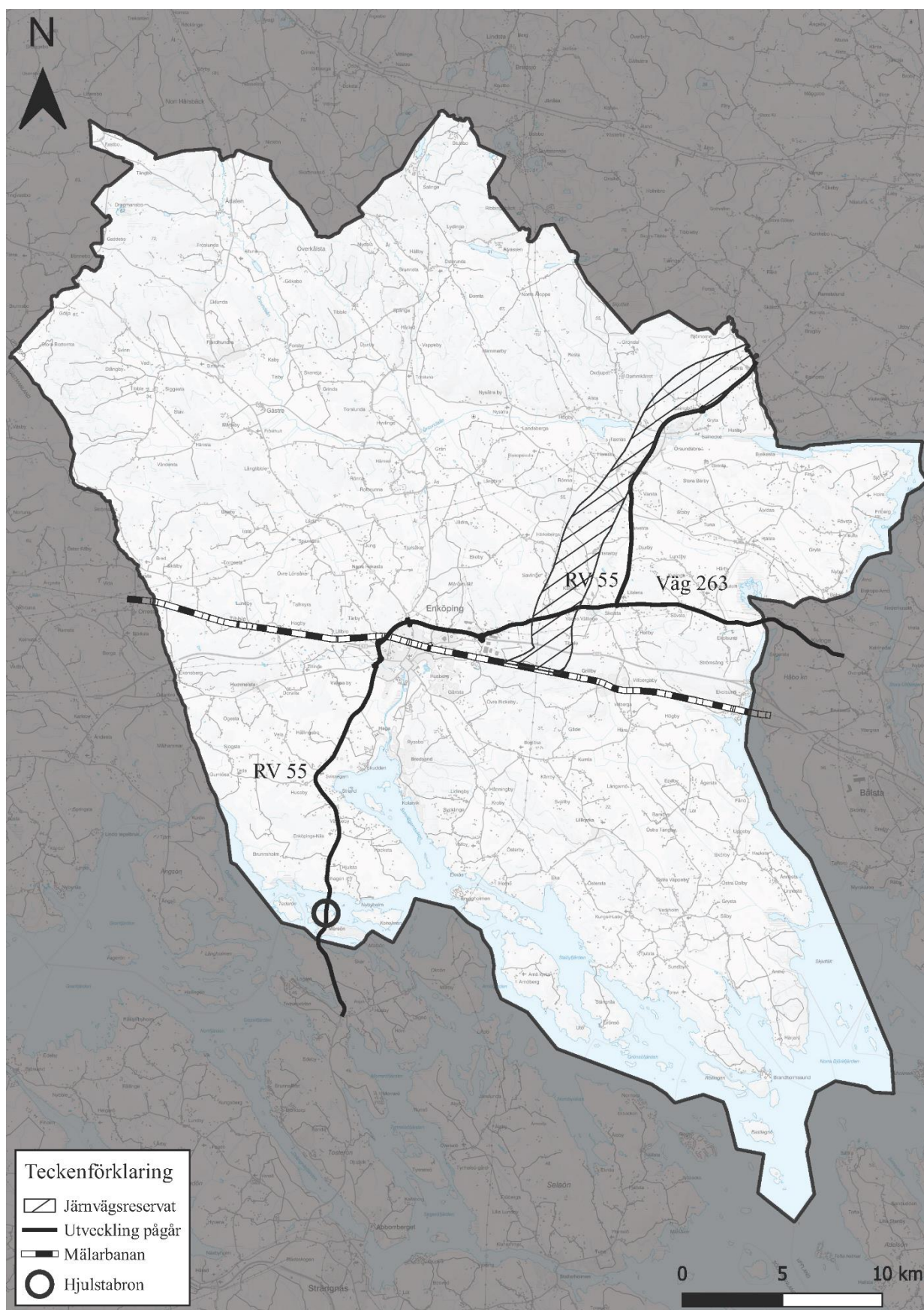
Vid ombyggnation av riksväg 55 ska ny gång- och cykelväg anläggas längs med sträckorna Litslena-Enköping och Uppsala-Örsundsbro. Det pågår även ett arbete med att anlägga ny gång- och cykelväg längs med den redan ombyggda sträckan mellan Örsundsbro:s södra infart och Litslena. För att säkerställa framkomligheten för gående och cyklister tillkommer ett antal planskilda korsningar för gående och cyklister exempelvis i Skolsta och vid Företagsparken i utkanten av Enköpings stad. Det planeras även för cykelparkeringar i vissa hållplatslägen för att underlätta kombinationsresor.

Sträckan söderut mellan Enköping och Strängnäs innebär alltså en felande länk i stråket. Gemensamt med Strängnäs kommun och samarbetet 4-Mälarstäder ser Enköpings kommun ett behov av standardhöjning, förbättrad framkomlighet och trafiksäkerhet längs sträckan. Den aktuella delsträckan mellan Enköping och Strängnäs håller idag inte den standard ur framkomlighets- och trafiksäkerhetssynpunkt som krävs för den gods- och persontrafik som går mellan E18 och E20. Aspekter att beakta är vägens nationella och regionala betydelse för persontrafik och tunga transporter samt även lokala behov av att resa med cykel och buss.

Väg 263

Inom projektet om ny gång- och cykelväg mellan Örsundsbro:s södra infart och Litslena ingår även att se över cykelbarheten mellan Litslena och Parnassen vid Hjälstaviken. Vägen utmed sträckan är bred och det är möjligt att använda befintlig väggen för anläggande av en ny gång- och cykelväg. En ny gång- och cykelväg skulle öka tillgängligheten till besöksområdet och naturreservatet Hjälstaviken.

Tillsammans med Håbo kommun ser Enköpings kommun också ett behov av att förlänga gång- och cykelvägen vidare mot Ekolsund, Krägga och Bålsta längs den gamla banvallen. Ett sådant stråk skulle innebära en utökad tillgänglighet till kollektivtrafik för de boende i orterna. Stråket fyller en regional funktion genom att koppla samman Enköpings kommun med Håbo. I samverkan med Region Uppsala och Upplandsstiftelsen ses möjligheten över att skapa en regional cykelled för besöksnäringen längs med sträckan.

Karta 44: Viktiga objekt för utvecklad infrastruktur i Enköpings kommun.

Infrastruktur för cykel

Det saknas till stor del större kommunikationsstråk för cykel i kommunen. Cykel kan vara användbart för en del av en sträcka och i kombination av ett annat färdmedel, ofta kollektivtrafik. Det finns en cykelväg till Hummelsta som används för arbetspendling. På sikt kommer det att bli möjligt att cykla mellan Uppsala och Enköping. Det finns även potential till ökad besöksnäring om kollektivtrafik och cykling till attraktiva besöksmål förbättras.

Enköpings kommun kommunicerar kontinuerligt behov kopplat till möjligheten att cykla längs med det statliga vägnätet till Region Uppsala. Regionen kommunicerar i sin tur med Trafikverket som tar fram en vägplan. För Enköpings kommun är följande prioriterade behov:

- se över cykelbarheten mellan Enköping och Fjärdhundra,
- möjliggöra cykling mellan Örsundsbro och Alstabadet,
- möjlighet att cykla mellan Skolsta och Grillby samt Enköping och Grillby,
- möjlighet att cykla från Litslena och över Ekolsundsviken till Krägga i Håbo kommun,
- möjlighet att cykla mellan Enköping och Lillkyrka,
- förlängd cykelväg från Hummelsta till länsgränsen i Västmanland.

Flera av de prioriterade tätorterna är starkt präglade av att en statlig genomfartsväg går genom orten och delar den i två, eller ligger i direkt anslutning till en ort. Det bidrar till problem med barriäreffekter som försämrar tillgängligheten och trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter samt bullerstörningar i orterna. Kommunen önskar se åtgärder som förbättrar situationen för boende längs med dessa vägar. På vissa sträckor avser kommunen ta över väghållarskapet över delar av vägarna för att få rådighet att själv genomföra åtgärder. Kommunen ska även verka för att bygga ut felande länkar i gång- och cykelvägnätet i orterna för att möjliggöra bättre framkomlighet för gående och cyklister.

Förbättrad kollektivtrafik

Kollektivtrafiken för buss behöver förbättras för att möjliggöra en högre andel hållbara resor. Länets och kommunens starkaste kollektivtrafikstråk för busstrafik återfinns mellan Enköping och Uppsala, med ungefär 3000 resande om dagen. Även stråket vidare mot Hummelsta och Västerås är av ett viktigt kollektivtrafiksstråk för busstrafik. Kommunen ser även ett behov av att utveckla kollektivtrafikstråk söderut mot Strängnäs och norrut mot Sala/Heby. För landsbygden och kommunens mindre orter är kopplingarna mellan orterna, mot staden och mot viktiga regionala kärnor av största vikt. Särskilt viktigt under planperioden är förbättrad kollektivtrafik till Lillkyrka och Grillby.

Foto över cyklar vid hållplatsläge för buss. Fotograf: Enköpings kommun

Landsbygdsutveckling i strandnära lägen (LIS)

Genom kommunens LIS-områden ges möjlighet att stärka besöksnäring och rekreation med hänsyn till Mälarens många värden. Totalt föreslås fem områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, LIS. Särskilda kriterier och planeringsprinciper gäller för utveckling inom dessa områden, som bygger på att området har dispens från strandskyddslagstiftningen.

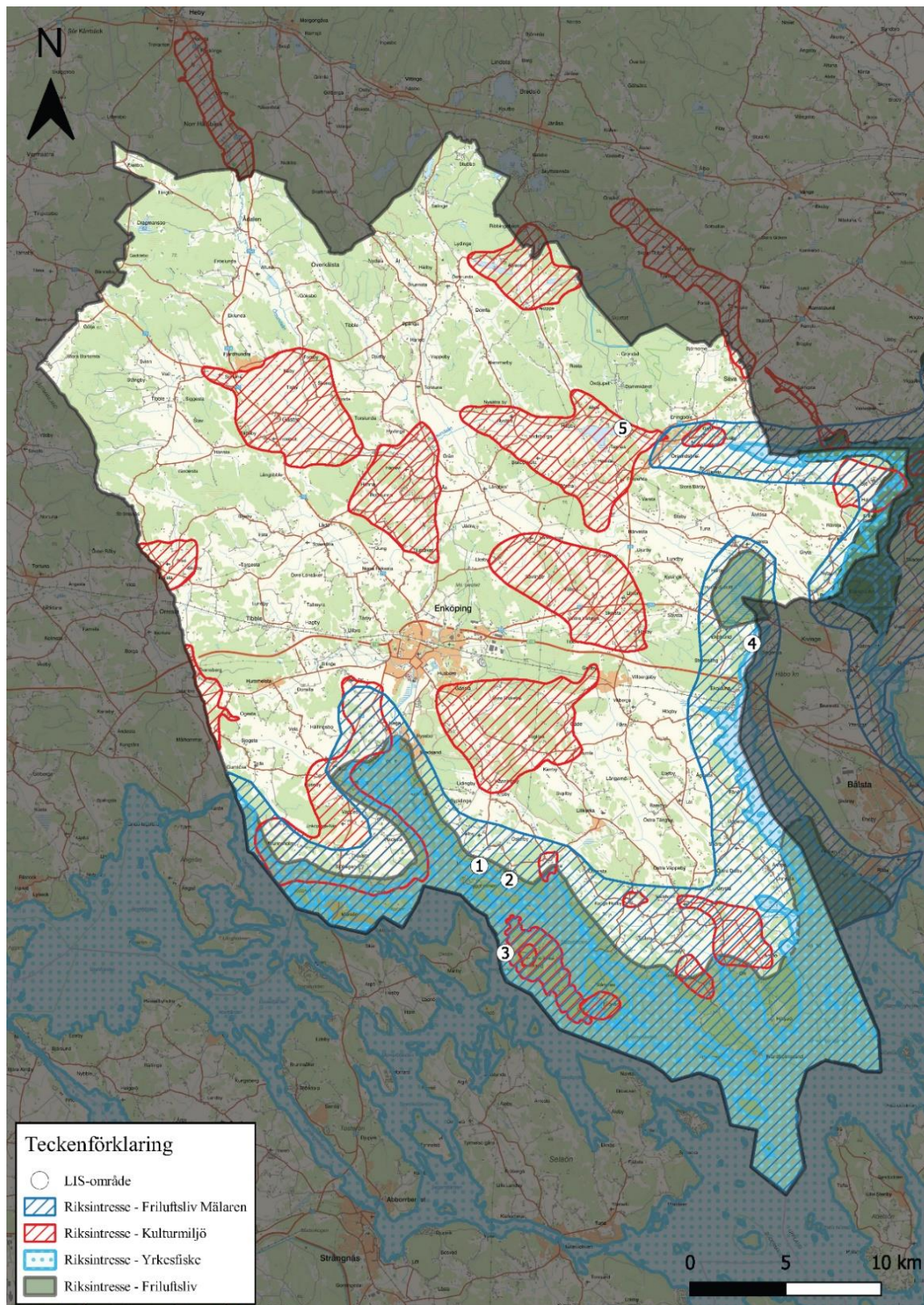
Kriterier för utpekande av LIS-områden i Enköpings kommun

1. LIS-området ska gynna landsbygdsutveckling inom exempelvis natur-, kultur- och besöksnäring eller lokalt näringsliv.
2. LIS-området ska bevara och/eller förbättra möjligheter till friluftsliv och rekreation, samt tillgängligheten till natur och strand för allmänheten.
3. LIS-områdets intentioner är inte möjliga att förverkliga utan dispens från strandskyddslagstiftningen. Det finns möjlighet att söka om dispens om det finns särskilda skäl enligt miljöbalken 7 kapitlet 18 c §.

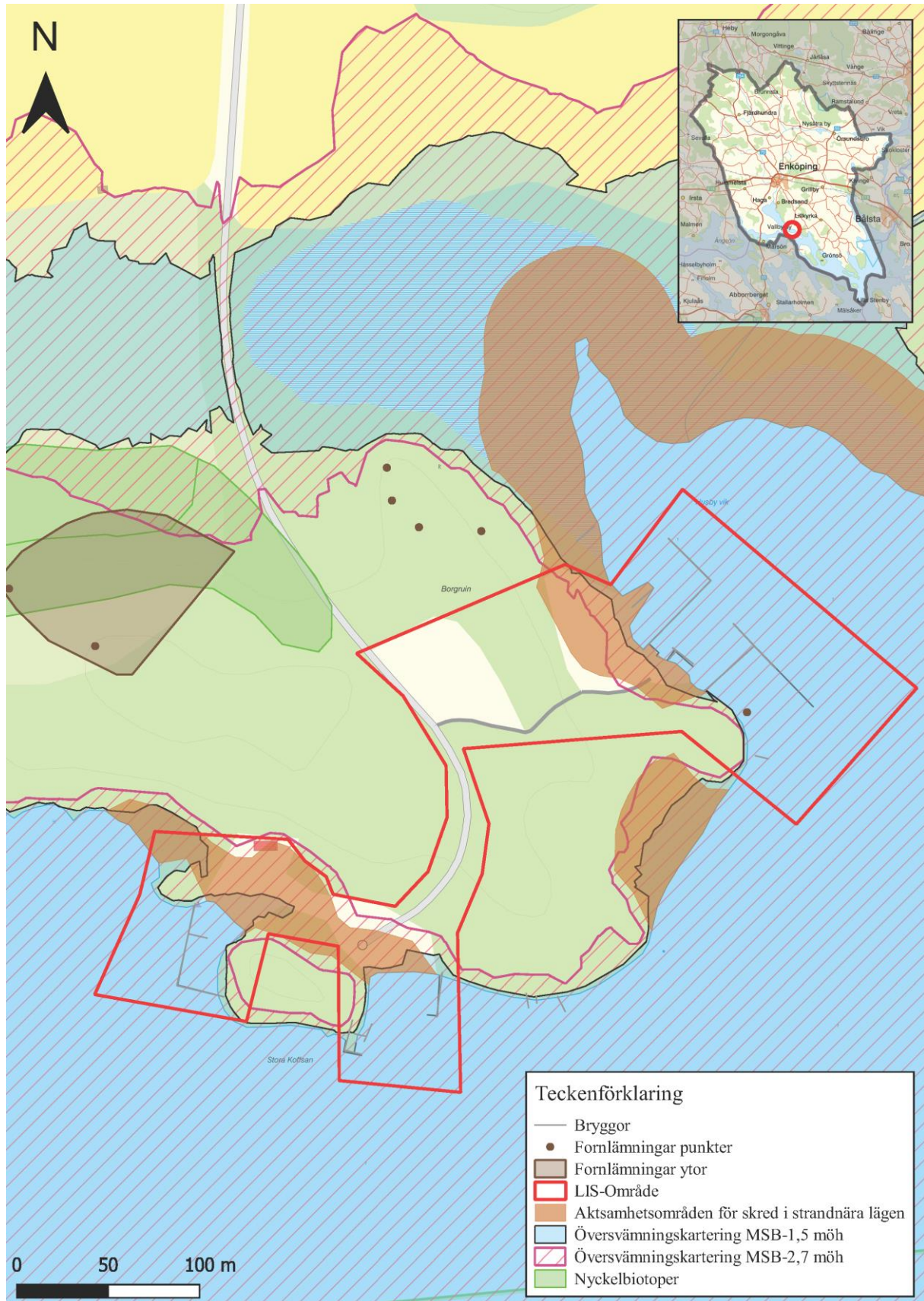
Planeringsprinciper för kommunens LIS-områden

- Byggnationer som kan tillåtas inom kommunens LIS-områden är sådana som främjar allmänna intressen såsom besöksnäring, rekreation, friluftsliv eller lokalt näringsliv. Exempel är glasskiosker, omklädningsrum, bryggor eller båthus.
- Det finns inte möjlighet att uppföra bostadshus inom kommunens LIS-områden, då enstaka tillkommande bebyggelse inte påtagligt förändrar underlaget för kommersiell eller kommunal service. Byggnation av bostadshus främjar inte heller allmänhetens nyttjande av platserna.
- Åtgärder som hindrar eller försvårar allemansrätten och allmänhetens rätt till strandområdet ska inte tillåtas.
- Fyra LIS-områden (undantaget område 5, Alstabadet) sammanfaller med riksintresse för friluftsliv, Mälaren med öar och stränder samt yrkesfiske genom sitt strandnära läge. LIS-områdenas geografiska utbredning har avgränsats så att de ska leda till ett så litet intrång i riksintresseområdena som möjligt. Utgångspunkten är att ingrepp i miljön i dessa områden endast får komma till stånd om det sker på ett sätt att det inte påtagligt skadar områdenas natur- och kulturvärden samt att det är fri tillgång och fri passage för människor och djurliv till vattenlinjen. De åtgärder som kan godkännas är sådana som förstärker riksintresse friluftsliv och Mälaren med öar och stränder. I avvägningar mellan småbåtshamnar och bevarandet av grunda havsvikar med lekmiljöer för fisk ska intresset för att bevara lekmiljöer prioriteras. Där möjligt ska befintliga småbåtshamnar istället nyttjas mer effektivt.
- Åtgärder i vatten eller kring vattenlinjen prövas som vattenverksamhet hos Länsstyrelsen i Uppsala län. Kommunens inställning är att påverkan på vattenmiljöerna ska begränsas

både till yta och i omfattning. Miljökvalitetsnormerna för vatten ska alltid beaktas, och möjligheterna att följa normen ska inte äventyras.

Karta 45. Kommunens fem utpekade LIS-områden och de riksintressen som dessa berörs av.

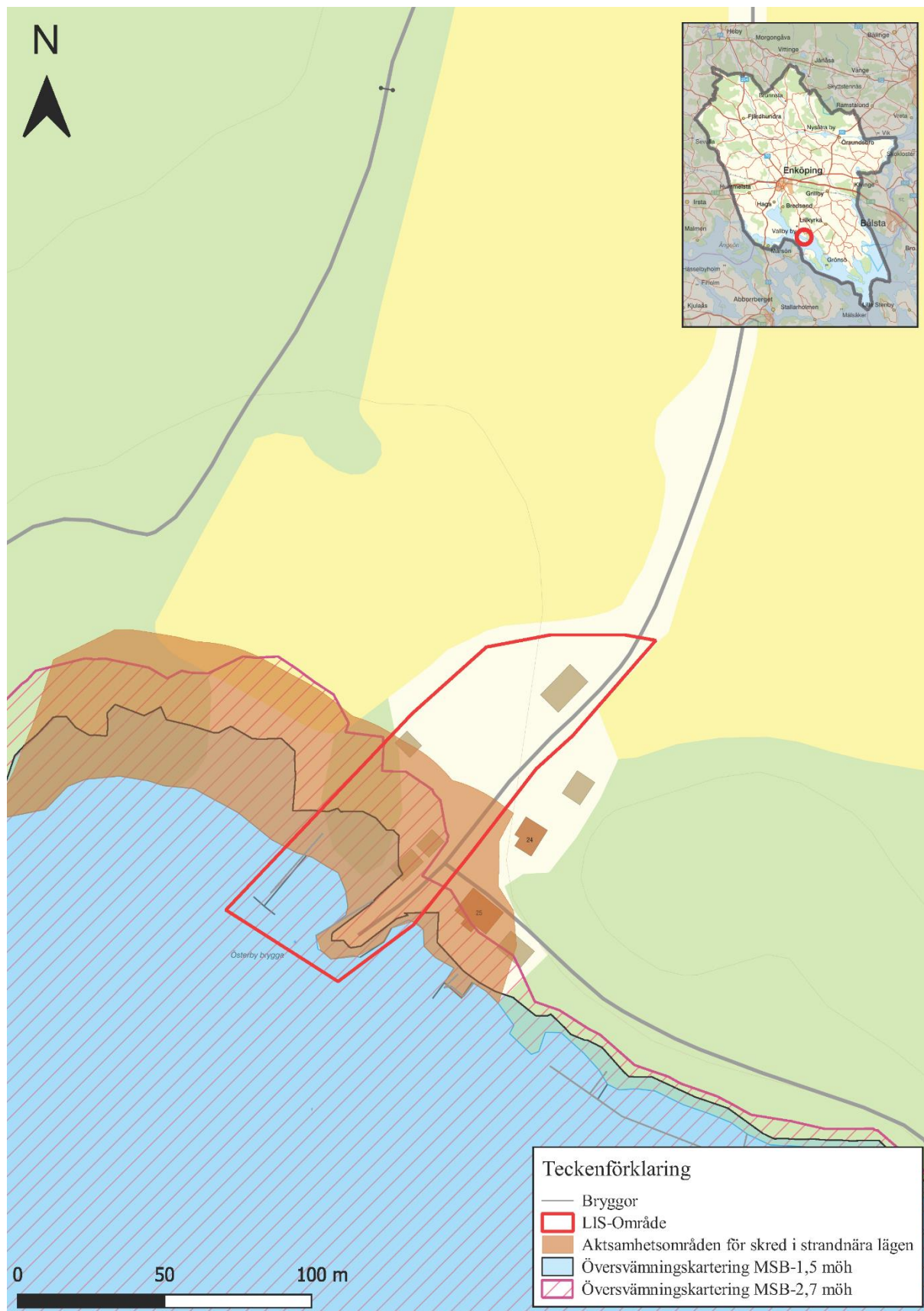
Karta 46. LIS-område 1 - Koffsan med badplats och bryggor.

LIS-område 1: Koffsan badplats och båtbyggor

Inom Koffsan badplats finns möjlighet att uppföra mindre byggnader vid badplatsen, så som kiosk eller kajakuthyrning, för att förbättra förutsättningarna för Koffsan som besöksmål. Koffsan är redan idag ett populärt besöksmål under sommarhalvåret med badstrand och badbrygga på områdets västra sida, möjlighet att parkera samt en båtbyggor för småbåtar på uddens östra sida. Här möjliggörs även för utveckling av marinan samt en utökad vändplan för buss med hållplatsläge och fler parkeringar för att öka tillgängligheten till området.

Planeringsprinciper för LIS-område 1

- Påverkan från ett ökat besöksantal kan hanteras genom krav på förhållningsregler på platsen, rutiner för renhållning, ordnade parkeringsmöjligheter med mera. I angränsning till området finns ett mindre skogsparti med nyckelbiotoper som särskilt ska uppmärksammas om området utvecklas och besöksantalet ökar.
- En utveckling av bryggan, med utökad båttrafik som följd, på uddens östra sida kommer att påverka området lokalt. Kommunens inställning är dock att påverkan på vattenmiljöerna ska begränsas både till yta och i omfattning. Om bryggan ska utvecklas ska det ske en prövning av vattenverksamhet hos Länsstyrelsen i Uppsala. Bedömningen ska omfatta påverkan på riksintresse för yrkesfiske om ytterligare grunda vattenområden ska tas i anspråk. Utökade ekologiska undersökningar kan bli nödvändiga.
- Närliggande fornminne behöver beaktas i kommande planprocesser. Fornlämningarna ska bevaras enligt 2 kap. kulturmiljölagen och omfattar både kända och okända lämningar. De är av stor vikt för förståelsen av vår historia och ska bevaras och tillvaratas i planeringen. Ingrepp och förändringar i fornlämningsmiljöernas närhet ska ske med varsamhet.
- Runt området föreligger översvämningsrisk, och delar av de strandnära partierna på udden är så kallade akksamhetsområden med skredrisk. Ju närmare strandlinjen, desto högre akksamhet krävs och desto högre krav ställs på tåliga och flexibla anläggningar. Dessa risker behöver hanteras i tidigt skede.
- LIS-området omfattas av Riksintresse Mälaren med öar och stränder (4 kap. 1–2 § MB) samt Riksintresse för friluftsliv (3 kap. 6 § MB). Läs mer om riksintressen i del 4. De åtgärder eller aktiviteter som genomförs ska inte förhindra fri tillgång eller passage till strandlinjen för varken djurliv eller människor. Kompletteringar kring service eller de funktioner som LIS-området möjliggör bedöms förstärka såväl friluftsliv och turismen i området. Påverkan på riksintressena ska bedömas vid tillståndsprövning och lovgivning.
- Området sammanfaller med område för regionalt intresse för kulturmiljö, Husbyborg, men utveckling i området bedöms inte påverka borgen. Tillkommande verksamhet ska bedömas utifrån påverkan på Husbyborg, och anpassning kan bli nödvändiga så att kulturmiljön inte skadas.

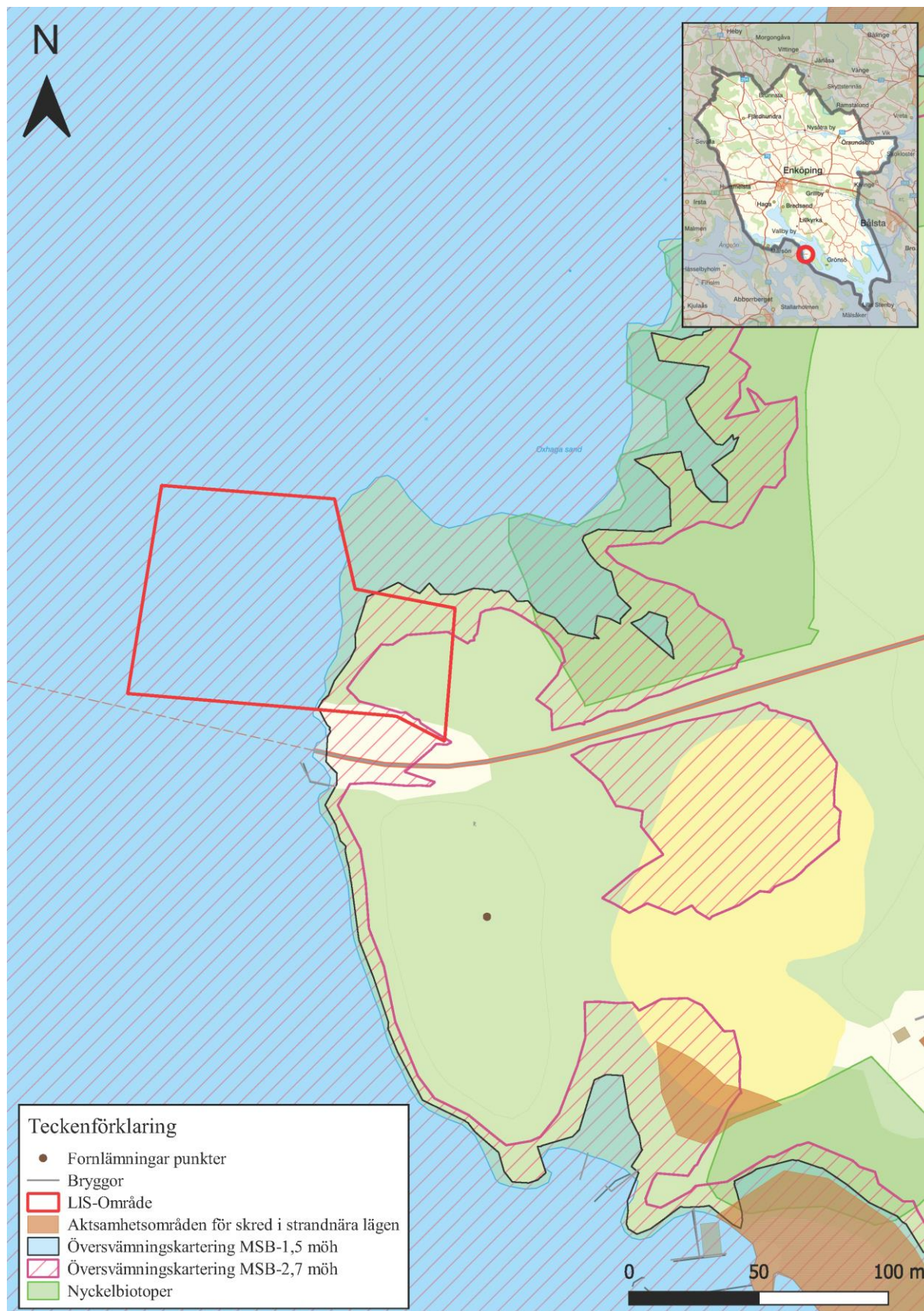
Karta 47. LIS-område 2 - Vallby, Österby brygga

LIS-område 2: Vallby - Österby brygga

LIS-området består av markområden vid Österby brygga, befintliga byggnader och infrastruktur. Inom området möjliggörs utveckling av aktiviteter som kan öka platsens attraktivitet, exempelvis en kiosk eller utveckling av båtklubbens aktiviteter.

Planeringsprinciper för LIS-område 2

- Påverkan från ett ökat besöksantal kan hanteras genom krav på förhållningsregler på platsen, rutiner för renhållning, ordnade parkeringsmöjligheter med mera. En utveckling av bryggan, med utökad båttrafik som följd, kan komma att påverka området lokalt. Kommunens inställning är dock att påverkan på vattenmiljöerna ska begränsas både till yta och i omfattning. Om bryggan ska utvecklas ska det ske en prövning av vattenverksamhet hos Länsstyrelsen i Uppsala. Bedömningen ska omfatta påverkan på riksintresse för yrkesfiske, om ytterligare grunda vattenområden ska tas i anspråk. Utökade ekologiska undersökningar kan vara nödvändiga.
- Området omfattas av en påtaglig översvämningsrisk samt en förhöjd skredrisk, främst med anledning av markens jordarter. Riskerna med översvämning och skred ska hanteras i bygglovsansökan. Ju närmare strandlinjen, desto högre krav ställs på tåliga och flexibla anläggningar.
- LIS-området omfattas av Riksintresse Mälaren med öar och stränder (4 kap. 1–2 § MB) samt Riksintresse för friluftsliv (3 kap. 6 § MB). Läs mer om riksintressen och skyddade områden i del 4. De åtgärder eller aktiviteter som genomförs ska inte förhindra fri tillgång eller passage till strandlinjen för varken djurliv eller människor. Kompletteringar kring service eller de funktioner som LIS-området möjliggör bedöms förstärka såväl friluftsliv och besöksnäringen i området. Påverkan på riksintressena ska bedömas vid tillståndsprövning och lovgivning. LIS-området är även en del av utpekat opåverkat område (område 9). De åtgärder som kan tillkomma i området bedöms dock påverka område 9 i begränsad omfattning då området redan är delvis ianspråktaget.

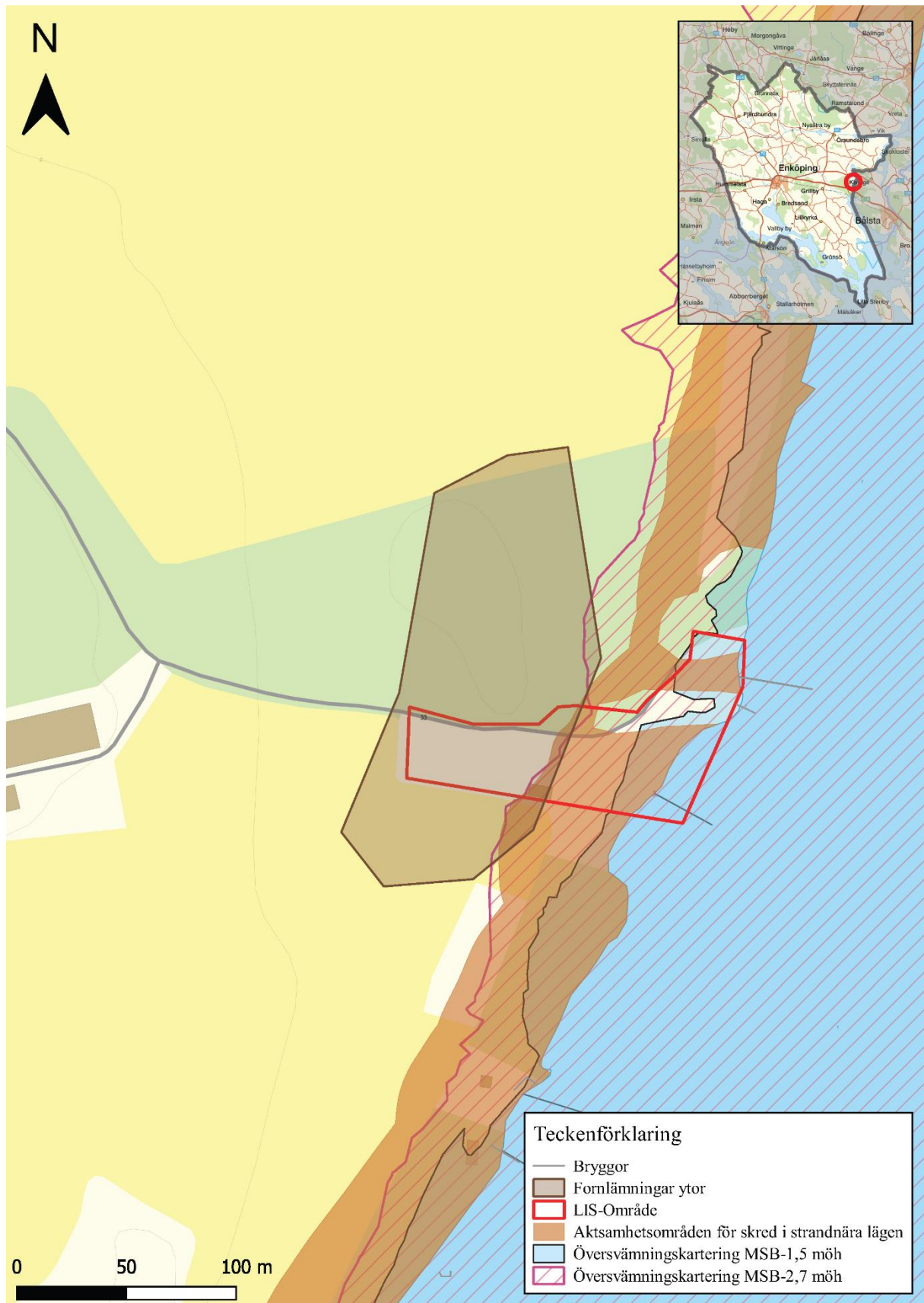
Karta 48. LIS-område 3 - Färjeläget på Arnö

LIS-område 3: Färjeläget på Arnö

Arnö är ett populärt utflyktsmål och kan nås med färja eller fritidsbåt. LIS-området ska möjliggöra en utveckling av bryggan så att flera får möjlighet att besöka ön med båt. Ön har en lång historia, väl synlig i landskapet, samt intressanta naturmiljöer och ett levande jordbruk. Med anledning av platsens historiska användning och tradition som båtplats är området intressant för utveckling av verksamheter som har koppling till vatten och båtliv. En utökad sjökontakt är särskilt värdefull under de tider färjan inte går. Sammantaget har området attraktionsvärde för friluftsliv och besöksnäring, vilka behöver balanseras med känsliga biotoper och för att bevara öns historiska arv.

Planeringsprinciper för LIS-område 3

- En utveckling av bryggan och en vågbrytare, med utökad båttrafik som följd, kommer att påverka området lokalt. Kommunens inställning är dock att påverkan på vattenmiljöerna ska begränsas både till yta och i omfattning. Om brygga med vågbrytare ska utvecklas ska det ske en prövning av vattenverksamhet hos Länsstyrelsen i Uppsala. Bedömningen ska omfatta påverkan på riksintresse för yrkesfiske, om ytterligare grunda vattenområden ska tas i anspråk. Utökade ekologiska undersökningar kan vara nödvändiga.
- I anslutning till färjelägets norra och södra del finns ekologiskt känsliga marker samt nyckelbiotoper som utgör viktiga habitat för sårbara arter. Påverkan från ett ökat besöksantal kan hanteras genom krav på förhållningsregler på de olika platserna och utökad skyltning.
- Hänsyn behöver tas till de översvämningsrisker som finns längs med kustlinjen. Detta ska göras i tidigt planeringsskede.
- Området omfattas av Riksintresse Mälaren med öar och stränder (4 kap. 1–2 § MB) samt Riksintresse för friluftsliv (3 kap. 6 § MB). Läs mer i del 4, Riksintressen. De åtgärder eller aktiviteter som genomförs ska inte förhindra fri tillgång eller passage till strandlinjen för varken djurliv eller människor. Påverkan på riksintressena ska bedömas vid tillståndsprövning och lovgivning, men bedöms i detta skede snarare förstärka de värden som riksintresse Mälaren med öar och stränder och riksintresse friluftslivet värnar, så länge bryggan hålls öppen för allmänheten.
- Hela Arnö utgör ett riksintresse för kulturmiljövården med anledning av sitt karaktäristiska herrgårdslandskap som har rötter i medeltiden. Kommunens inställning är att dessa områden ska värnas i hög utsträckning. Flera välbevarade byggnader från äldre tider finns ännu kvar. Ett utökat besöksantal kan påverka dessa värden. Utökad information om de olika skyddsvärda objekten eller platserna kan behövas om besöksantalet innebär en ökad påverkan på områdets kulturhistoriska värden.
- Närliggande fornminnen behöver beaktas i kommande processer men bedöms inte påverkas av utvecklingen av en brygga. Ingrepp och förändringar i fornlämningsmiljöernas närhet ska ske med varsamhet.

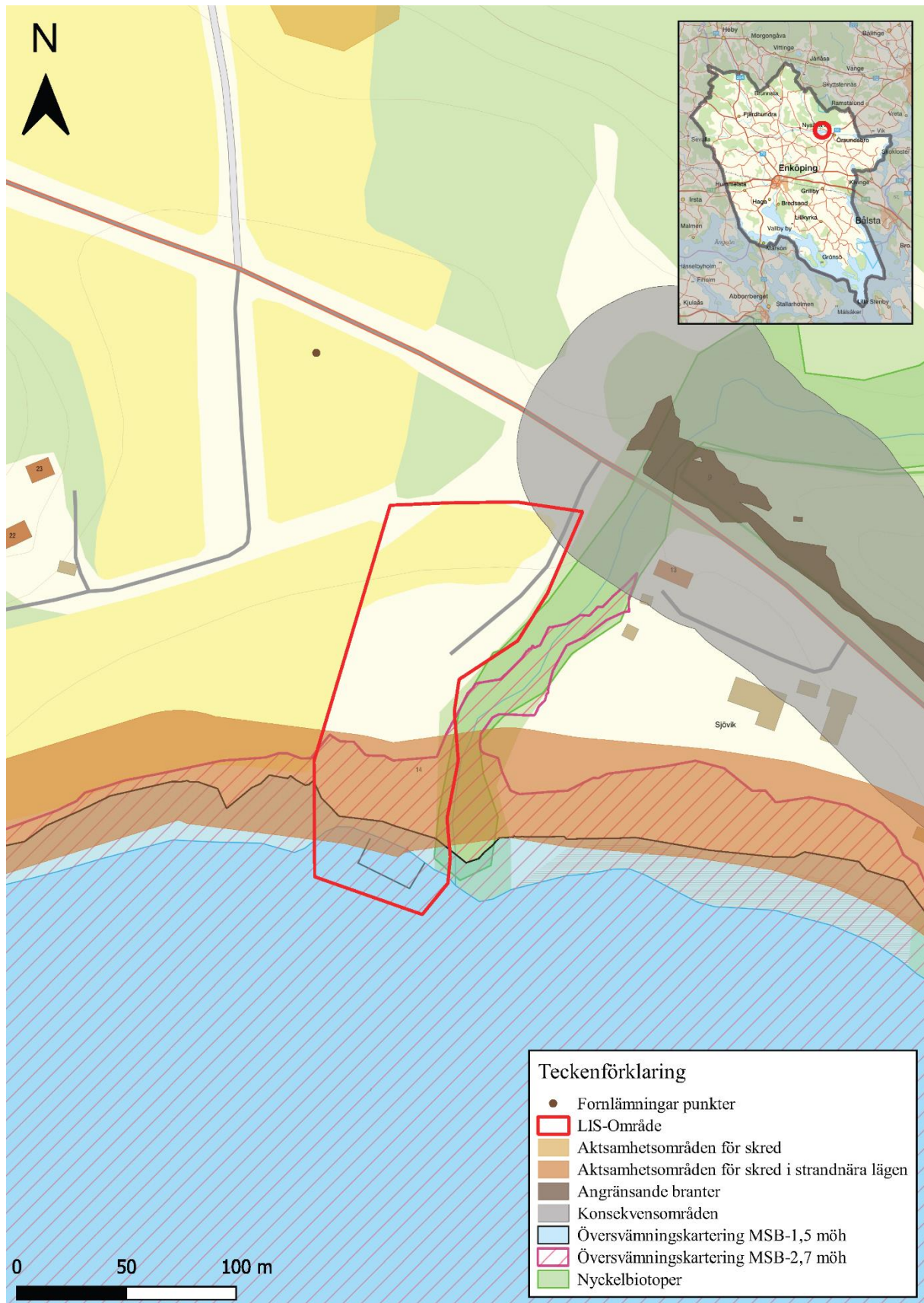
Karta 49: LIS-område 4 - Nylada

LIS-område 4: Nylada

Området omfattar badplatsen i Nylada och naturområdet närmast badplatsen. Inom området skulle det vara fördelaktigt med en utveckling som leder till en ökad sjökontakt för närboende och besökare. Detta kan bli särskilt angeläget när närliggande Ekolsund växer med nya bostäder och därmed fler invånare. Inom LIS-området finns också möjlighet att utöka parkering för bil och cykel, och möjlighet att utveckla olika typer av service som caféverksamhet, kiosk och kajakuthyrning. Det är också möjligt att uppföra exempelvis omklädningsrum och toaletter. Med anledning av det rika djurlivet i området ska bryggan inte byggas ut för en ökad småbåtstrafik.

Planeringsprinciper för LIS-område 4

- En utveckling av olika anläggningar i strandnära läge kommer att påverka området lokalt. Kommunens inställning är dock att påverkan på vattenmiljöerna ska begränsas både till yta och i omfattning. Bedömningen ska omfatta påverkan på riksintresse för yrkesfiske, om ytterligare grunda vattenområden ska tas i anspråk. Utökade ekologiska undersökningar kan vara nödvändiga. Påverkan från ett ökat besöksantal kan hanteras genom krav på förhållningsregler på platsen, rutiner för renhållning, ordnade parkeringsmöjligheter, med mera.
- En större del av området omfattas av en påtaglig översvämningsrisk. Denna risk behöver beaktas vid planering och utveckling av området. Ju närmare strandlinjen, desto högre krav ställs på tåliga och flexibla anläggningar. Inom området finns även en viss risk för strandnära skred. Översvämningsriskerna och skredrisker behöver därför hanteras i tidigt skede.
- Området ingår i riksintresse Mälaren med öar och stränder (4 kap. 1–2 § MB) samt Riksintresse för friluftsliv (3 kap. 6 § MB). Läs mer i del 4, Riksintressen. Friluftsliv främjas genom de åtgärder som möjliggörs genom LIS-området. De åtgärder som kan tillkomma motverkar privatisering av strandområdet. De åtgärder eller aktiviteter som genomförs ska exempelvis inte förhindra fri tillgång eller passage till strandlinjen för varken djurliv eller människor. Påverkan på riksintressena ska bedömas vid tillståndsprövning och lovgivning, men bedöms i detta skede snarare förstärka de värden som riksintesse Mälaren med öar och stränder och riksintesse friluftslivet värnar, så länge området hålls öppet för allmänheten.
- Det finns en potentiell målkonflikt med ett närliggande fornminne som inte är fullständigt utrett. Det är troligt att där finns byggnadslämningar. Detta behöver hanteras i kommande planprocesser med den varsamhet som krävs. Fornlämningar är skyddade enligt lag och omfattar både kända och okända lämningar. De är av stor vikt för förståelsen av vår historia och ska bevaras och tillvaratas i planeringen. Ingrepp och förändringar i fornlämningsmiljöernas närhet ska ske med varsamhet.
- Området sammanfaller med område för regionalt intresse för kulturmiljö, Ekolsund. Tillkommande verksamhet ska bedömas utifrån påverkan på kulturmiljön, och anpassning kan bli nödvändiga så att denna inte skadas.

Karta 50: LIS-område 5 - Alstabadet

LIS-område 5: Alstabadet utanför Örsundsbro

Alstasjön är ett besöksmål för hela regionen, och badet är även en populär plats för invånarna i Enköpings kommun. Idag finns ett omklädningsrum, toaletter och badbryggor vid badplatsen. I framtiden skulle ytterligare service, så som caféverksamhet och uppställningsplats för husbilar kunna bidra till besöksupplevelsen och besöksnäringen på platsen.

Planeringsprinciper för LIS-område 5

- En utveckling av olika anläggningar i strandnära läge kommer att påverka området lokalt. Påverkan från ett ökat besöksantal kan hanteras genom krav på förhållningsregler på platsen, rutiner för renhållning, ordnade parkeringsmöjligheter med mera. I anslutning till LIS-området finns flera olika värden som ska värnas när platsen utvecklas, exempelvis stranden och vattenområdet närmast strandkanten där det finns höga naturvärden. Även skogsområdet till öster om själva LIS-området innehåller nyckelbiotoper för skog som fredas. Utökade ekologiska undersökningar kan vara nödvändiga för att värna närliggande värden.
- Inom området föreligger översvämningsrisk och viss risk för strandnära skred. Ju närmare strandlinjen, desto högre aktsamhet krävs och desto högre krav ställs på tåliga och flexibla anläggningar. Översvämningsriskerna och skredrisker behöver därför hanteras i tidigt skede.
- Området omfattas också av riksintresse för kulturmiljö Örsundaåns dalgång samt regionalt intresse för kulturmiljö Enköping. LIS-områden är tydligt geografiskt avgränsat för att minimera intrånget i dessa värdeområden. Inom LIS-området finns inte några särskilt skyddsvärda värdekärnor. Därför är bedömningen att varken riksintresset påtagligt skadas, eller att det regionala intresset för kulturmiljö skadas av de aktiviteter som möjliggörs. Detta behöver dock bedömas vid tillståndsprövning.

DEL 3 – TEMATISKA OMRÅDEN - FÖRDJUPNINGAR

I denna del av översiktsplanen beskrivs ställningstaganden för olika områden. Dessa är tematiska fördjupningar och deras planeringsprinciper gäller för hela kommunen och i efterföljande planering, prövning och tillståndsgivning.

De tematiska områdena är:

- Bostäder
- Näringsliv
- Transporter och infrastruktur
- Grönstruktur och mötesplatser
- Natur och friluftsliv i kulturlandskapet
- Teknisk försörjning
- Miljö-, skydds- och riskfaktorer

Bostäder

En lämplig bostad är en grundläggande förutsättning för att skapa ett fungerande vardagsliv för nuvarande och framtida Enköpingsbor. Det är av stor vikt att det finns en variation av boenden som tillgodoser behovet av bostad genom livets alla skeden. En välfungerande bostadsmarknad som möter invånarnas behov och efterfrågan är viktig för att behålla och öka kommunens attraktivitet.

Det är även viktigt att den omgivande miljön är trivsamt och trygg. Genom att utgå från ett barnperspektiv i planeringen skapas miljöer som är tillgängliga för olika grupper. Kommunens bostadsförsörjningsprogram är vägledande vid planering av nya bostäder.

Enköpings kommun växer!

Enköping kommuns befolkning är stadigt växande. Fram till år 2040 tar Enköpings kommun höjd för att bli 60 000 invånare dvs 12 000 fler invånare än idag. Befolkningsökningen beror främst på inflyttning, ett resultat av kommunens läge i Mälardalen med närhet till regionala kärnor som Uppsala, Västerås och Stockholm.

Med befolkningstillväxt följer många positiva effekter men också vissa utmaningar kopplat till bostadsförsörjning samt utbyggnad av infrastruktur och service. Enköpings kommun ska ha en god framförhållning i den fysiska planeringen för att möta befolkningsutvecklingen och framtida behov inom bostadsförsörjningen. För det krävs ett långsiktigt och strategiskt arbete kring kommunens markinnehav.

Planberedskap

Översiktsplanen ska tillgodose det långsiktiga behovet av bostäder i kommunen. Kommunens planeringsinriktning innebär ett behov av cirka 5–6 000 nya bostäder fram till år 2040. Av dessa kommer de flesta tillkomma inom området för den fördjupade översiktsplanen för Enköpings stad (inklusive Haga och Bredsand).

Denna översiktsplan möjliggör för ungefär 500 nya bostäder i kommunens sex prioriterade tätorter utöver de knappt 250 som finns i planberedskap i samma orter. Örsundsbro är den ort som beräknas växa mest, följt av Grillby och Hummelsta. Cirka 1200 nya bostäder beräknas även tillkomma på landsbygden fram till år 2040. Det totalt tillskottet blir ungefär 2000 bostäder utanför Enköpings tätort.

Tätorterna har också olika behov och förutsättningar för utveckling, exempelvis tillgång och efterfrågan på bostäder eller förutsättningar i omgivande mark. Det påverkar hur många nya bostäder som möjliggörs inom respektive tätort. Utvecklingen av bostäder, både i tätorter och på landsbygd, är i hög grad beroende av privata aktörer då kommunens markinnehav är begränsat.

Foto över stadsbyggnation. Fotograf: Enköpings kommun.

Varierat bostadsbestånd

För att tillgodose olika gruppers behov krävs ett varierat bostadsutbud, med en variation av upplåtelseformer, bostadsstorlekar, hustyper och prisnivåer. I dagsläget är bostadsbeståndet relativt ensidigt i de mindre tätorterna och består till största del av villor där majoriteten är äganderätter. Behovet av hyresrätter med relativt lägre hyror är generellt stort och flera grupper konkurrerar idag om samma typer av boende. Samtidigt är det en utmaning att få till nyproducerade hyresrätter med lägre hyra. Ett mer varierat bostadsbestånd bidrar till att invånare i större utsträckning kan bo kvar, även när bostadsbehov och livsförutsättningar förändras, vilket ökar tryggheten för den enskilda. Det kan också bidra till minskad boendesegregation genom att attrahera olika hushåll till samma område.

När kommunen planerar för nya bostadsområden ska dessa därför komplettera tätorternas nuvarande bostadsbestånd med blandade upplåtelseformer. Det kommunala bostadsbolaget

Enköpings Hyresbostäder har i uppdrag att prioritera nyproduktion av hyresrätter i de mindre tätorterna. Vid förtätning ska områden i första hand kompletteras med bostadstyper och upplåtelseformer som saknas. Nya områden planeras med ett blandat bostadsutbud och upplåtelseformer från början med fokus på att komplettera med det som saknas i det aktuella området.

Många som bor på landsbygden i kommunen har bott i sin bostad under en lång tid. Att erbjuda ett mer varierat bostadsbestånd inom de prioriterade tätorterna kan bidra till att flyttkedjor även skapas på landsbygden. En stor del av bostadsbebyggelsen på landsbygden tillkom för flera årtionden sedan och under senare decennier har ytterligare bostadsbebyggelse tillkommit. Landsbygdens bebyggelse består av en blandning av småhus, gårdar och byar. Flertalet av gårdarna bedriver ett aktivt lantbruk. På landsbygden ska det fortsatt möjliggöras för boende på olika platser, gärna med närhet till våra mindre tätorter för att underlätta vardagslivet. Genom en tydlighet kring var ny bebyggelse är lämplig på landsbygden, skapas också en trygghet för de som redan bor och verkar på landsbygden kring vad de kan förvänta sig, och för de som önskar bygga nytt eller utveckla sitt boende och/eller verksamhet.

Trygga och tillgängliga miljöer

Det är viktigt att våra tätorter är välkomnande och trygga för alla åldrar och grupper i samhället. Att se andra människor och själv kunna bli sedd är trygghetsskapande. Miljöer som befolkas under många av dygnets timmar, upplevs ofta som tryggare. Genom att kombinera bostadsområden med service, arbetsplatser och kultur-, fritids- och idrottsanläggningar och andra mötesplatser skapas ett mer levande samhälle med ökade förutsättningar till upplevd trygghet.

Parker, grönområden och lekplatser ska finnas i närheten av bostäderna för att främja möten och rörelse. Det förbättrar de offentliga rummen så att människor i alla grupper kan röra sig tryggt genom utemiljöer. Genom olika insatser och anpassningar ska Enköpings kommun minska fysiska och sociala barriärer för att minska segregation.

Enköpings kommun bygger samhällen utan sociala eller fysiska barriärer och förbättrar redan byggda miljöer. För barnen säkerställs extra trygga trafikmiljöer där barn ofta rör sig, lekplatser i närområdet och planerar nya skol- och förskolelokaler på de bästa platserna och utrymme utifrån barnens behov. För personer med funktionsnedsättning och äldre personer byggs tillgängliga utemiljöer med säkra färdvägar mellan målpunkter, och tillgänglighetsanpassade bostäder. Enköpings kommun utformar därför nya områden med höga krav på trygghet och tillgänglighet för människor med olika bakgrund, behov och förutsättningar. Möjligheten att bo kvar i olika skeden av livet ska främjas och personer med funktionsnedsättning ska ha goda möjligheter till ett självständigt liv.

Våra särskilda bostäder som till exempel för äldre och personer med särskilda behov, bör så långt det är möjligt integreras i bebyggd miljö för att främja integrering i samhället för de boende.

Särskilda boendeformer bör även ha nära till allmänna kommunikationer med tanke på de boende, personal och besökare.

Nya bostadsområden inom tätorterna växer med en närhet till dess centrumkärna. Enköpings kommun planerar med närhet till kollektivtrafik, till handel och till service vilket är positivt för många grupper i samhället.

Förslaget innehåller ett ökat fokus på förebyggande och tidiga insatser som ett exempel på social hållbarhet.

Planeringsprinciper bostäder

- Bostadsförsörjningsprogrammet ska vara vägledande för planering av bostäder.
- Enköpings kommun har en planberedskap i balans med kommunens planeringsinriktning. En förtätning av befintliga områden eftersträvas då det ger förutsättningar för effektivt nyttjande av infrastruktur, service och minskar transportbehov.
- Vid all bebyggelseplanering ska behov utifrån jämställdhet, jämlikhet, trygghet, funktionsnedsättning, integrationsaspekter och barnperspektiv beaktas. Det ska finnas möjlighet till ett gott och tryggt liv i alla kommundelar oavsett kön, ålder och inkomstnivå.
- Bostadsområden ska planeras så att de stimulerar till ett aktivt och hälsosamt liv genom närhet till rekreations- och grönområden för alla grupper i samhället.
- Den fysiska planeringen ska motverka fysiska och sociala barriärer för att på så vis minska segregationen.

Näringsliv

Ett välmående och varierat näringsliv är en grundläggande förutsättning för Enköpings fortsatta positiva utveckling. Genom företagen skapas arbetstillfällen och sysselsättning för våra kommuninvånare, och skatteintäkter som möjliggör vår samhällsservice såsom upplevelser, skola, vård och infrastruktur med mera.

Företagande i utveckling

Det gynnsamma geografiska läget i Mälardalsregionen, i kombination med ett ökat intresse för inflyttning till mellanstora kommuner, och den snabba digitaliseringen har gjort att kommunens attraktionskraft ökat snabbt de senaste åren.

Småföretagen utgör en majoritet av samtliga företag i kommunen. Det är också bland småföretagen som den största tillväxten sker och flest arbetstillfällen skapas. Ledningsregementet är en av Enköpings största arbetsgivare med fokus på ledningssystem och IT-säkerhet. Regementets närvaro har skapat gynnsamma förutsättningar för tillväxt även inom den privata IT-säkerhetsbranschen.

Tillgång till innovation och forskning bidrar också till näringslivets utveckling och konkurrenskraft. Samverkan med universiteten i Uppsala och Västerås/Eskilstuna möjliggör för näringslivet att ta del av viktig forskning inom till exempel energi och teknik. I digitaliseringens spår växer nya typer av företag och tjänster fram, där det idag är möjligt att verka såväl lokalt som globalt från samma fysiska plats.

Behov av mark för näringslivet

Idag äger kommunen en begränsad andel mark. Intresset har ökat för mark i strategiska lägen nära transportvägar för industri –lager/logistiketableringar. Det finns även behov av ersättningsmark för befintliga verksamheter som behöver omlokaliseras i takt med stadens omvandling och tätorternas utveckling. I samband med översynen av den fördjupade översiktsplanen för Enköping stad ska denna fråga studeras vidare. Här krävs ett nära samarbete med de privata markägarna i kommunen för att hitta konstruktiva lösningar. Kommunen arbetar därför aktivt med markstrategiska frågor för att skapa förutsättningar för att möta näringslivets behov.

Nya områden för industri och verksamheter föreslås framför allt vid E18, riksväg 55 och riksväg 70, vilka är goda transportlägen. Det finns även fördelar med att hålla samman större verksamhetsområden, exempelvis att arbetstillfällen och fler kompetenser samlas på en plats. Det är samtidigt en mer effektiv markanvändning där verksamheterna kan dra nytta av investeringar i infrastruktur, teknisk försörjning eller där mindre verksamheter kan samlokaliseras.

Gröna näringar kliver fram

Jordbruket och skogsbruket har en lång tradition i Enköpings kommun. De är viktiga för livsmedelsförsörjningen och för råvaruförsörjningen men bidrar även till en växande besöksnäring.

Enköping är historiskt en viktig lantbrukskommun med ett lantbruk som haft goda förutsättningar att följa med i 1900-talets rationaliseringar mot ett storskaligt jordbruk med ökad avkastning.

Antalet lantbrukare har minskat medan verksamheterna och gårdarna har blivit större. Samma utveckling kan man se inom skogsbruket. Av kommunens arbetstillfällen finns en hög andel inom jord- och skogsbruk i jämförelse med resten av riket.

Fototext.

Jordbruk

Två procent av landets totala åkerareal finns i Enköpings kommun. Ungefär 46 procent av kommunens yta utgörs av åkermark vilket gör att Enköpings kommun har näst störst areal åkermark i hela landet efter Gotland.

Genom stora arealer åkermark bidrar kommunens lantbruk till att öka den svenska självförsörjandegraden på spannmål. Det innebär att kommunens fysiska planering har ett stort ansvar att värna jordbruksmarken för att det fortsatt ska vara så. Under senare decennier har många djurhållare avslutat sin verksamhet, och betesmarkerna har därför tagits ur produktion. Enköpings lantbrukare bedöms ändå ha bättre förutsättningar för att fortsätta med djurhållning jämfört med i många andra delar av landet. Närheten till en stor marknad i Stockholm och Mälardalsregionen, som efterfrågar lokalproducerade livsmedel av god kvalitet är en konkurrensfördel. Förutsättningarna för fortsatt och ökad efterfrågan på jordbruksprodukter från kommunens jordbruksmark bedöms vara goda.

Jordbrukets betydelse för nationell beredskap kring livsmedelsförsörjningen är viktig att poängtera, särskilt med tanke på det säkerhetspolitiska läget i världen och med tanke på hur livsmedelsförsörjningen påverkas av ett förändrat klimat. Klimatförändringarnas påverkan på den globala produktionen av livsmedel kan innebära att det svenska lantbruket får en allt mer betydande roll, vilket också betonas i den nationella livsmedelsstrategin. Klimatförändringarna antas även föra med sig nya behov av anpassningsåtgärder i de nuvarande verksamheterna.

Förutom livsmedelsförsörjning och odling av energigrödor är jordbruksmark värdefull av fler anledningar. Lantbruket förvaltar och utvecklar både natur- och kulturvärden och bidrar med värden knutna till en rad olika ekosystemtjänster. En levande lantbruksnäring är en avgörande förutsättning för att bibehålla kulturlandskapet.

Det är vanligt att dagens jordbrukare bedriver sitt jordbruk i kombination med andra typer av näringsverksamhet till exempel energiproduktion, hästverksamhet, hantverk, gårdsbutiker och lokalproducerad mat. Det har bidragit till att även besöksnäringen växer i kommunen. Möjligheten att kunna bedriva småföretagande är viktigt för att hålla landsbygden levande och för att skapa möjligheter till arbetstillfällen utanför tätorterna. Arbetet med att utveckla besöksnäringen i kommunen pågår med stöd av kommunens näringslivsprogram.

Planeringsprinciper för jordbruk

- Byggande på och ianspråktagande av brukningsvärd jordbruksmark får endast ske om det är förenligt med miljöbalkens 3 kap 4 §. För jord- och skogsbruk och jämförbara näringar som bedrivs aktivt på landsbygden gäller vissa särbestämmelser för byggande utanför detaljplanerat område.
- Vid utveckling av infrastruktur ska jordbrukets möjligheter att bedriva verksamhet beaktas, exempelvis genom att möjliggöra för god framkomlighet för dess fordon.
- Fragmentering av sammanhängande jordbruksmark ska undvikas i all fysisk planering för att underlätta för ett rationellt jordbruk.
- Där jordbruksmark ianspråktagas för annan användning, premieras sådan markanvändning som inte permanent tar marken ur produktion.

Foto över vetestrå på ett spannmålsfält. Fotograf: Kristina Gylde.

Skogsbruk

Skogsbruket har en viktig del i omställningen till fossilfria bränslen. Skogen är också en viktig kolsänka. En växande skog bidrar till kolinlagringen.

En majoritet av skogen som finns inom kommunens gränser ägs av privatpersoner och kommunen har därför inte rådighet över hur de markerna brukas. Kommunen uppmuntrar dock till en skötsel som kan gynna natur- och rekreationsvärden samt andra skogliga ekosystemtjänster.

Kommunens egen skogsmark ligger i huvudsak tätortsnära och där sköts skogen med många värden och funktioner i åtanke, varför plock- och luckhuggning föredras framför kalhyggesbruk. Skogsbruket bidrar med bland annat virke och biobränsle. Genom en aktiv, ansvarstagande och kunskapsburen skogsskötsel med landskapsperspektiv går det i de flesta fall att kombinera produktion av virke och attraktiva miljöer. Detta åstadkoms bäst genom planering, lokal anpassning och lokal dialog.

Planeringsprinciper för skogsbruk

- Skogsmark som har betydelse för skogsnäringen skall i enlighet med miljöbalkens 3 kap 4 §, så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra ett rationellt skogsbruk.
- Kommunen ska sköta det egna skogsinnehavet med fokus på att utveckla friluftslivs- och naturvärden.

God kommunal service

Efterfrågan på mark och lokaler ökar, så även behovet av bostäder, skolor, fungerande infrastruktur, energiförsörjning med mera, för att tillgodose näringslivets och samhällets behov. En effektiv kommunal service och samhällsbyggnadsprocess blir allt viktigare för att tillgodose dessa behov. För att lyckas krävs ett nära samarbete mellan näringsliv, kommun och kommuninvånare, men också ett stort ansvarstagande för att tillväxten sker på ett hållbart sätt med minimal påverkan på våra gemensamma resurser.

Hållbar tillväxtkommun

Enköpings kommun har höga ambitioner och tydliga mål vad gäller hållbarhetsarbetet och har tecknat ett klimatkontrakt med mål om att bli klimatneutrala år 2030. Arbetet sker bland annat inom ramen för Klimatkontraktet och projektet Viable Cities, där Enköping representerar målgruppen en mellanstor kommun i tillväxt. Det är ett strategiskt viktigt engagemang där Enköping bidrar till klimatomställningen på nationell nivå och tar ansvar för medborgarnas och företagens förväntningar och framtidsperspektiv. Genom att utveckla och marknadsföra platsen Enköping och vårt unika erbjudande kan kommunen attrahera fler nya företag, efterfrågad kompetens och investeringar hit som kompletterar det befintliga näringslivet på ett positivt sätt.

Transporter och infrastruktur

Enköpings kommun har ett bra kommunikationsläge med Stockholm, Uppsala och Västerås inom nära avstånd. Väl fungerande kommunikationer och transportinfrastruktur är avgörande för kommunens kompetensförsörjning och klimatomställning. Idag sker majoriteten av resorna i kommunen med bil. För att nå klimatmålen behövs incitament för att såväl minska bilberoende som öka andelen hållbara resor. Lokalisering av nya bostäder och verksamheter behöver gå hand i hand med trafikplanering. Ett exempel är att lokalisera ny bebyggelse i kollektivtrafiknära lägen och skapa förutsättningar för att hållbara transporter är norm.

Hållbara transporter är norm

De fossildrivna transporterna behöver minska och andelen resor med hållbara transportmedel öka för att Enköpings kommun bidra till att uppfylla klimatmål kring utsläppsminskning. Det räcker inte med att fordonens bränslen blir fossilfria utan fler åtgärder behövs. För att skapa förutsättningar för ett mer hållbart resande krävs både åtgärder i den fysiska miljön och förändringar i människors beteende och resmönster. När Enköpings kommun prioriterar de hållbara trafikslagen minskar utsläpp och buller och det är ofta mer ekonomiskt då det innebär ett mer effektivt användande av marken. Bilar tar yta i anspråk och dessa ytor kan istället användas för att skapa platser för människor vilket bidrar till en mer levande miljö. Att prioritera de hållbara trafikslagen bidrar även till ett mer jämlikt transportsystem då alla människor inte har tillgång till bil. Samtidigt är Enköpings kommun en landsbygdskommun där bilen kommer att vara det huvudsakliga transportmedlet för en stor andel människor. Det ska den kunna fortsätta vara. I staden och tätorterna är förutsättningarna goda för att variera transportmedel.

Kommunens prioriteringsordning för trafikslagen är en central och viktig del av kommunens Trafikstrategi. Trafikstrategin är utgångspunkten vid planering av trafiksystemet inom staden. På sikt ska Trafikstrategin uppdateras så att den omfattar hela kommunen. Prioriteringsordningen är redan nu applicerbar på kommunens sex prioriterade orter. Enligt prioriteringsordningen ska de hållbara trafikslagen gång, cykel och kollektivtrafik premieras. Det innefattar både planering och investering samt vid situationer där trafikslagen står i konflikt med varandra gällande yta eller framkomlighet.

I en landsbygdskommun som Enköping med hög andel bilburna medborgare, en utspridd bebyggelse på landsbygden och en varierad tillgång till kollektivtrafik beroende på var våra medborgare bor, finns en särskild utmaning med en övergång till de mer hållbara trafikslagen. Val av trafikslag så som kollektivtrafik styrs till hög grad av tillgänglighet och bebyggelsens lokalisering. I Örsundsbro och Skolsta finns betydligt större valmöjligheter för resande med kollektivtrafik än från Grillby eller Fjärdhundra.

Landsbygdsborna ska erbjudas attraktiva pendlarparkeringar för både bil och cykel samt grundläggande resmöjligheter med buss. Här kan även andra alternativ vara möjliga som exempelvis mobilitetslösningar, samåkning och anropsstyrd busstrafik. I Enköpings kommun ska mobility management genomsyra samhällsbyggnadsprocessen. Mobility management är ett arbetssätt som handlar om att påverka efterfrågan på transporter. Målet är att påverka människors beteende så att resan rent av inte behövs alls eller att flytta över resor till kollektivtrafiken, cykel eller till gång, att genomföra bilresan på andra tider på dygnet, samåkning eller att välja andra färdvägar. Arbetssättet ska bidra till att effektivisera användandet av den befintliga infrastrukturen. Detta används i kombination med traditionella åtgärder.

Planeringsprinciper för hållbara transporter

- Kommunen optimerar trafikslag med utgångspunkt i Trafikstrategins prioriteringsordning av trafiken vid ny- eller ombyggnation av infrastruktur.
- Mobility management ska genomsyra hela samhällsbyggnadsprocessen för att bidra till att öka andelen hållbara transporter i kommunen.

Trafikfrågorna centrala vid nybyggnation

Det är en stor fördel om ny bebyggelse lokaliseras i anslutning till kommunens kollektivtrafikstråk så att kommunen bidrar till ökade förutsättningarna för hållbart resande, rörelsefrihet hos barn och ungdomar och förstärker underlaget för kollektivtrafik så att turtätheten på sikt kan öka. Nya områden för bostäder och verksamheter inom tätorterna ska ligga inom befintliga gång- och cykelstråk alternativt knytas ihop med dessa genom anläggning av nya. Det gäller även vid lokalisering av skolor och förskolor samt kultur-, fritids- och idrottsanläggningar.

För att forma invånarnas resmönster är det viktigt att kollektivtrafiken finns på plats redan när de flyttar in i ett nytt område. Att dessutom arbeta med beteendepåverkande åtgärder i tidigt skede genom riktade kampanjer till nyinflyttade eller nya verksamheter är ett bra sätt att uppmuntra till hållbart resande. Goda vanor sätts tidigt i livet, därför fokuserar kommunen en stor del av sitt informationsarbete på skolorna genom konceptet Säkra skolvägar.

Det är även viktigt att vid nybyggnation skapa utrymme för olika typer av mobilitetslösningar och kvalitativa cykelparkeringar. Bilparkering i gemensamma anläggningar minskar ytanspråket och bidrar till att intilliggande ytor kan användas till andra funktioner. Kommunens inriktning är att samla bilparkering i gemensamma anläggningar på kvartersmark. Det gäller bilparkering för såväl boende, verksamheter som allmänheten. Genom att exploatören bidrar med mobilitetstjänster så som exempelvis bil- och cykelpool kan kravet på antalet bilparkeringsplatser komma att sänkas.

Planeringsprinciper vid nybyggnation

- Det är en fördel att ny bebyggelse tillkommer inom befintliga kollektivtrafikstråk samt stråk för gång och cykel.
- Enköpings kommun samlar bilparkering i yteffektiva gemensamma anläggningar på kvartersmark.
- Enköpings kommun verkar för etablering av mobilitets- och delningstjänster i såväl nya som befintliga områden.

Foto: Barn som cyklar längs med Åpromenaden. Fotograf: Most

Trafiksäkerhet i fokus

Trafiksäkerheten är en viktig faktor att arbeta med, i enlighet med nollvisionen. Fokus ligger på att öka trafiksäkerheten för oskyddade trafikanter genom att säkerställa ett sammanhängande gång- och cykelvägnät, hastighetssäkra korsningspunkter och passager samt att, när det är möjligt, separera trafikslagen gång och cykel.

Gångtrafikanternas flöde och säkerhet är beroende av tillgängligheten i gaturummet. Kommunen planerar för ett sammanhängande och säkert gångnät som är tillgängligt för alla. Barns och funktionsnedsattas rörelsemönster ska särskilt beaktas. Det innebär att kommunen löpande ska arbeta med trafiksäkerhetsfrågor i anslutning till viktiga målpunkter som skolor, förskolor, fritidsanläggningar och andra besöksmål. Kommunen ska verka för att begränsa biltrafik i anslutning till skolor och där det är lämpligt kan områden närmast skolor med fördel omvandlas till bilfria zoner.

Kommunen jobbar aktivt med att sänka hastigheter samt hastighetssäkra korsningspunkter inom tätbebyggda områden. I flera av kommunens kransorter saknar kommunen full rådighet över vägnätet då Trafikverket är väghållare av genomfartsleder som har stora barriäreffekter på orten. Kommunen verkar därför för att ta över väghållarskapet på dessa vägar.

Planeringsprinciper för trafiksäkerhet

- Gång- och cykelstråk ska bidra till att främja barn och ungdomars möjligheter till vardagsmotion och ett självständigt liv. Viktiga målpunkter så som skolor, förskolor, kultur-, fritids- och idrottsanläggningar är särskilt prioriterade.
- Enköpings kommun verkar för att minska effekten av befintliga barriärer samt undviker uppkomsten av nya. Exempelvis genom hastighetssäkring, säkra passager etc.

Trygga och attraktiva gaturum

Trygga gaturum handlar ofta om att det finns tillräcklig yta för att separera trafikslagen, men att ett gaturum anses trafiksäkert är inte detsamma som att det upplevs tryggt. Vad olika personer upplever som tryggt eller otryggt varierar men när det kommer till trygga gatumiljöer berörs ofta aspekter som belysning, växtlighet och överblickbarhet. Kommunen ska kontinuerligt arbeta förebyggande med trygghetshöjande åtgärder i gaturum och andra offentliga miljöer.

Gaturummen ska även vara attraktiva och bjuda in till vistelse. Forskning visar att gaturum med gröna inslag bidrar till att fler väljer gång och cykel som färdmedel, vilket är positivt för folkhälsan. Inbjudande och attraktiva gaturum kräver tillräcklig yta för att få plats med grönska men även för att gaturummet inte ska upplevas trångt i relation till fasadernas utformning.

Planeringsprinciper trygga och attraktiva gaturum

- Gång- och cykelstråk ska vara trygga, attraktiva och inbjudande. Tillräcklig yta för att gaturummen ska kunna erbjuda detta ska säkerställas i planprocessen.

Foto: Cyklar på cykelparkering. Foto: x

Utgå från ett hela resan-perspektiv

När det gäller val av färdmedel och en övergång till mer hållbart resande måste hela resan beaktas. Transporten till och från hållplatsen är också en resa, och det är viktigt att se alla trafikslag på ett likvärdigt sätt. Kommunen ser ett behov av att lyfta statusen för gångtrafiken och för att det ska ske behövs att gångtrafiken fullt ut ses som ett färdssätt i planeringen. Att prioritera gångtrafiken är ett sätt att planera miljövänligt och öka folkhälsan i kommunen.

Kollektivtrafiken samt kollektivtrafik i kombination med cykel är redan idag ett alternativ till biltrafiken för många resor i kommunen. Även kollektivtrafiken i kombination med bil är ett bra alternativ för de som bor på landsbygden långt från kollektivtrafik eller har bristfälliga kollektivtrafikförbindelser. Region Uppsala, som ansvarar för kollektivtrafiken, och Enköpings kommun samarbetar för att göra kollektivtrafiken mer attraktiv och därmed öka kollektivtrafikens andel av resandet.

För att underlätta byten mellan olika transportslag är det viktigt med bytespunkter i strategiska lägen för att boende på landsbygden ska ha möjlighet att åka kollektivt. Dessa bytespunkter behöver innehålla parkeringar för både cykel och bil samt ha säkra och tillgängliga anslutningsvägar för oskyddade trafikanter. Dessa kan även fungera som samåkningsplatser.

Enköpings kommun samordnar skolskjuts och kompletteringstrafik i kommunen. Dessa resor fungerar i dagsläget som komplettering för boende på landsbygden där kollektivtrafikutbudet är lågt eller obefintligt. För att möjliggöra för landsbygdsboende att åka kollektivt vore det positivt med en utveckling av anropsstyrd trafik i kommunen vilken även till viss del skulle kunna ersätta den kompletteringstrafik som kommunen idag tillhandahåller.

Genom att verka för etablering av mobilitets- och delningstjänster i redan bebyggda delar av kommunen kan transportbehovet komma att minska. Olika typer av delningstjänster som bil- och cykelpooler kan ha en viktig funktion på en del av en längre sträcka.

Planeringsprinciper för hela-resan

- Enköpings kommun möjliggör för pendlarparkeringar för bil och cykel i kollektivtrafiknoder.
- Enköpings kommun verkar för kompletteringstrafik och nya typer av lösningar på landsbygden så som anropsstyrd trafik och strategiskt placerade bytespunkter.

Effektiv samordning av godstransporter

De senaste åren har flera logistikanläggningar nyetablerats eller flyttat från Stockholmsregionen till Enköping. Dessa, ofta transportintensiva, verksamheter har framför allt lokaliserats i stadens östra delar, i anslutning till de stora trafiklederna. Några transportintensiva verksamheter finns även lokaliserade i våra mindre tätorter.

Kommunen ser ett behov på sikt, att skapa en samlastningscentral i utkanten av Enköping stad för en mer effektiv samordning av godstransporter. Det är även viktigt att säkerställa att trafiksystemet klarar av den ökade mängden godstransporter till och från dessa etableringar samt att stödjande infrastruktur tillkommer. Exempel på stödjande infrastruktur är parkeringar för lastbilar, service för

chaufförer och möjligheter att tanka lastbilar med hållbara drivmedel som el och vätgas. Översiktsplanen möjliggör också för fler verksamhetsområden i närhet till de större transportstråken. Även inom dessa områden ska det finnas utrymme för stödjande infrastruktur.

I och med breddningen av Mälarfarleden samt en ny Hjulstabro kan transporter av gods med lastbilar på kommunens vägar komma att minska då mer gods istället kan transporteras med lastfartyg på Mälaren. Det är av stor vikt att utveckla gods via sjöfart in till Mälardalen i syfte att avlasta vägnätet. Utvecklingen av järnvägen och andra satsningar på hållbar infrastruktur bidrar även det till en förflyttning till mer hållbar godshantering.

Planeringsprinciper för samordning av godstransporter

- Verksamheter med många och tunga transporter ska lokaliseras i nära anslutning till stora trafikleder och trafikplatser för att undvika tunga transporter genom tätbebyggda områden.

Grönstruktur och mötesplatser

Enköpings kommun har en stor landsbygd, rika naturmiljöer och väletablerade gröna besöksmål som vävs ihop i en sammanhängande grönstruktur. I Enköping ska det vara nära till mötesplatser oavsett om du bor i staden eller på landsbygden. Enköpings kommun ska bevara och utveckla ekosystemtjänster, och på så sätt låta naturen lösa vissa av nutidens och framtidens utmaningar.

Enköpings kommun erbjuder ett stort och varierat kultur-, idrottsutbud och fritidsliv för sina invånare och besökare. Närhet till kultur bidrar till en stimulerande vardag, och ett varierat idrottsutbud skapar förutsättningar för ett gott liv hos våra medborgare. Goda förutsättningar för vistelse, organiserade och spontana aktiviteter och för möten mellan olika människor och grupper, ska bibehållas och utvecklas.

En sammanhängande grönstruktur

Grönstruktur är den samlande benämningen på det gröna nätverket av parker, trädgårdar och naturområden. Olika typer av grönområden fyller olika funktioner i den sammanhängande grönstrukturen i staden och tätorterna. Det finns ett viktigt samband mellan storleken på ett grönområde och den biologiska mångfalden. Det är därför viktigt att länka ihop grönstrukturens större och mindre områden via gröna kopplingar. En sammanhängande grönstruktur är också en förutsättning för viktiga ekosystemtjänster så som frisk luft, bullerdämpning, och biologisk mångfald i kommunen.

Bostadsnära grönska i form av träd, mindre parker eller mindre grönområden är en viktig del av grönstrukturen och bidrar till upplevelsen av en attraktiv kommun. Enköpings kommun har ett ansvar att i planeringen säkerställa både närhet och tillgång till tätortsnära natur med tillräcklig storlek. Detta sker genom att värna och utveckla befintliga områden samt genom att tillskapa grönområden eller stråk. Kommunen ska exempelvis planera för skyddsplanteringar mellan bebyggelse som gränsar mot ett öppet slättlandskap eller större vägar. Dessa fungerar som vindskydd, rekreationsstråk, spridningskorridorer för flora och fauna, verkar positivt för landskapsbilden och minskar konfliktrisen mellan olika markanvändningar.

Enköpings kommun använder regeln om 3–30–300 som en ambition och ett analysverktyg för att avgöra hur mycket träd och grönska ett område behöver. Regeln bygger på följande:

- 3 träd: Alla ska kunna se minst tre träd från sin bostad, skola och arbetsplats.
- 30 procent: Varje stadsområde ska ha minst 30 procents krontäckningsgrad.
- 300 meter: Alla invånare ska ha max 300 meter till ett grönområde.

De stråk eller grönområden som utvecklas ska vara av tillräcklig storlek för att kunna skötas rationellt. Vid planering av ny bebyggelse eller annan exploatering som kan påverka grönområden eller dess värden negativt, gäller följande i prioriteringsordning enligt balanseringsprincipen:

1. Undvika påverkan
2. Minimera påverkan
3. Kompensera påverkan.

Principen innebär att exploatören betalar för kostnader som uppstår för att kompensera för negativ påverkan på grönområden eller dess värden.

Planeringsprinciper för en sammanhängande grönstruktur

- Grönstrukturer ska hanteras som en viktig utgångspunkt i den fysiska planeringen, om befintliga grönytor bedöms otillräcklig för områdets/närområdets behov ska nya ytor identifieras och säkerställas.
- Den blå-gröna strukturen ska utvecklas och stärkas vid exploatering så att stråk, kilar och enkaver integreras i en större sammanhängande struktur.
- Nybyggnation utgår från följande princip för hänsyn, i prioriteringsordning: undvika, minimera eller kompensera påverkan på gröna värden. Exploatören har ansvaret att realisera planeringsprincipen i dialog med kommunen.
- Bevara, utveckla och skapa gröna kopplingar inom bostadsområden för att främja rekreation, ekosystemtjänster och klimatanpassning. Stråken ska vara tillräckligt breda för att de ska kunna skötas på ett rationellt sätt.
- Planera för skyddsplanteringar med naturlig karaktär på minst 40 meter för att separera bebyggelse från öppna slättlandskap eller större vägar för att minska omgivningsbuller och för att öka förutsättningarna för biologisk mångfald.
- Tillämpa 3-30-300-regeln i den fysiska planeringens alla led för att säkerställa en god tillgång på, och en närhet till grönska i våra tätbebyggda områden.
- I befintliga områden med ringa tillgång på grön- och blåstruktur, där det är svårt att anlägga nya parker- och grönområden, fokuserar Enköpings kommun på att plantera fler träd på allmän plats - längs gator och på publika mötesplatser.
- Beakta behov av att reservera plats för grönområden så att dessa successivt kan utvecklas och möta framtida behov när stad och tätorter växer.

Foto på gran och andra växter i Skolparken som blivit frostiga.

Mötesplatser, rörelse- och lekmiljöer för allas välmående

Enköping ska erbjuda miljöer för möten, rekreation, rörelse och lek. Kommunens parker, spontanaktivitetsytor, torg, uteklassrum, lekplatser och friluftsanordningar har stora sociala värden för boende och besökare. Utöver sociala målpunkter på allmän plats är även kommunens kultur-, fritids- och idrottsanläggningar andra exempel på viktiga mötesplatser. Mötesplatserna är viktiga för den långsiktiga utvecklingen av kommunens tätorter såväl som för deras omgivande landsbygd. Målsättningen är att de ska vara inkluderande, inbjudande och tillgängliga för alla grupper i samhället.

Det långsiktiga arbetet med Enköpings parker har satt kommunen på kartan som en både nationellt och internationellt känd parkstad. Idag är parkerna viktiga målpunkter för såväl våra invånare som besökare, och bidrar stort till kommunens besöksnäring. I vardagen ger parkerna plats för möten, reflektion och återhämtning. En god tillgång till parker, natur och grönområden skapar välmående för oss människor och utevistelse bidrar till en god folkhälsa. I Enköpings kommun ska tillgången till parker av olika karaktär vara god och när tätorterna växer, ska parkerna få ta plats.

Vid planering av allmänna mötesplatser såsom park- och lekmiljöer ska lokaliseringen prövas med hänsyn till funktionens, platsens och omgivningens specifika behov och förutsättningar. Det kan handla om exempelvis lämpliga markförhållanden och tillräcklig yta, närhet för besökare med

olika behov, men även ljud- och ljusförhållanden, luftkvalitet, väderstreck och möjlighet till årstidsvariation.

Foto över mötesplats i parkmiljö. Fotograf: Enköpings kommun.

Kommunens lekplatser, aktivitetsytor och kultur- och idrottsanläggningar är särskilt viktiga målpunkter för barn och unga. När kommunen växer ska utrymme för, och närhet till, dessa områden säkerställas. Det kan handla om att utveckla eller anlägga nya lekplatser, att utveckla gröna områden eller att värna om och skapa ytor för spontanaktivitet och rörelse. För barns hälsa och utveckling är det viktigt att förskole- och skolgårdar är tillräckligt stora och erbjuder gröna skuggiga miljöer för lek och rörelse.

Närhet och nåbarhet är viktiga utgångspunkter i planeringen utifrån ett områdes behov och ett varierat lekutbud och rörelseformer. Lokalisering nära naturområden främjar att lek sprider sig. En förutsättning för att kommunen ska kunna tillhandahålla lekplatser är att det finns tillgång på lämplig allmän platsmark som kommunen är huvudman för. Enköpings kommun strävar efter att varje barn ska ha tillgång till miljöer som möjliggör för lek och rörelse inom 300 meter från bostaden. Detta kan vara på den egna tomten/bostadsgården, i form av en anlagd lekmiljö eller ett natur- eller grönområde med ytor för spontanaktiviteter och rörelse.

I Enköping ska det finnas ett attraktivt och varierat kultur- och fritidsliv med anläggningar och mötesplatser för alla grupper i samhället. Konstnärlig gestaltning i tätorterna är viktig att beakta i den fysiska planeringen. I kommunen finns ett medborgarhus, Joar Blå, som ligger i Enköpings stad. Där bedrivs en varierad kulturell fritidsverksamhet. I Enköpings kommun finns tre folkbibliotek som är lokaliserade i Enköpings stad, Fjärdhundra och Örsundsbro. På landsbygden och i övriga tätorter förser biblioteksbussen invånarna med litteratur. I kommunen finns ett rikt föreningsliv med bygdegårdar och hembygdsföreningar, idrottsföreningar och kulturföreningar som utgör mötesplatser för invånare. De bidrar till en social hållbarhet i kommunen. Tätorternas idrottsplatser är också viktiga mötespunkter som fortsatt ska förvaltas som sådana. Kommunen har också ett flertal motions- och elljusspår. För att öka den fysiska aktiviteten hos kommunens invånare är det viktigt att områden för spontanidrott och friluftsområden är jämnt fördelade efter var i kommunen och tätorterna människor bor och rör sig.

Planeringsprinciper Mötesplatser, rörelse- och lekmiljöer för allas välmående

- Det ska finnas minst en anlagd park, i varje tätort eller stadsdel. Parkerna ska utgå från den specifika platsens förutsättningar och behov, och fungera som en mötesplats. Möjligheten för en god tillgänglighet ska särskilt beaktas.
- Bevara, utveckla eller tillskapa trygga, inkluderade och tillgängliga mötesplatser och målpunkter som kan främja utevistelse i varje tätort inom kommunen. Platsens funktion ska utgöra ett komplement till det befintliga utbudet sett till både platsen och kommunen i stort.
- Sträva efter att varje barn ska ha tillgång till miljöer som möjliggör för lek och rörelse inom 300 meter från bostaden. I all fysisk planering ska hänsyn tas till närheten till aktivitets-, lek- och mötesplatser. Kopplingar mellan lek och bostad bör inte hindras av exempelvis stora vägar eller barriärer som kan innebära risker. Lekplatser ska med fördel lokaliseras med närhet till naturområden.
- Sträva efter att uppnå Boverkets rekommendationer för friytestorlek vid skolor och förskolor, för såväl kommunala som fristående.
- Säkerställa att alla förskolor och skolor ska ha gårdar som uppfyller Boverkets riktlinjer om gröna gårdar samt skuggade miljöer samt att gårdarna är av tillräcklig storlek för att rymma miljöer som stimulerar till såväl lek och rörelse som till ro och avskildhet.
- Kommunala aktivitets-, lek- och mötesplatser ska främja sociala möten och rörelseglädje för olika åldrar, generationer och grupper.
- Vid planering av allmänna lekplatser och parkmiljöer ska dessa placeras på ett sådant sätt att dessa är nåbara och säkerställer en god luft och ljudmiljö, som riktlinje bör bullernivån understiga 50 dB. Bevara och utöka ytor som kan fungera som arenor för spontanidrott och som därigenom är viktiga för folkhälsan. De ska utformas ur ett jämställdhets- och tillgänglighetsperspektiv.
- Bevara och bygga ut anläggningar och lokaler för kultur, idrott och föreningslivet vartefter befolkningen växer, då dessa är avgörande i att skapa en meningsfull fritid.

Foto på en anlagda park med sommarblommor. Fotograf: Enköpings kommun.

Vad är ekosystemtjänster?

Ekosystemtjänster är ett begrepp som beskriver de produkter och tjänster från naturens ekosystem som bidrar till människans välbefinnande. Det handlar dels om det naturen producerar, allt från spannmål till honung och papper men också om andra tjänster som att rena vatten, dämpa buller, reglera klimat och pollinera växter. Vi människor får antingen nyttan direkt, exempelvis när växter producerar syre, eller genom en insats, som när vi bedriver jordbruk.

Bevara och utveckla ekosystemtjänster

Enköpings kommun vill bevara och utveckla ekosystemtjänster, och på så sätt låta naturen lösa vissa av framtidens utmaningar. Grönstruktur bidrar med ekosystemtjänster och ett

sammanhängande och finmaskigt nät av gröna och blå strukturer skapar förutsättningar för att maximera ekosystemtjänsterna. Den kan bland annat fördröja och rena dagvatten, skänka skugga och bidra med parkbris vilket ger ett jämnare klimat i tätbebyggda områden. Träd och annan vegetation bidrar till ett bättre mikroklimat i tätbebyggda eller hårdgjorda miljöer under värmeböljor, genom bland annat skuggning.

Grönstruktur bidrar med ekosystemtjänster och upplevelsen av en grön kommun såväl allmänna ytor som grönska på privat kvartersmark. Naturmark, parker, privata trädgårdar, bostadsgårdar och grön förgårdsmark kan bidra till exempelvis gatugrönska, dagvattenfördröjning och andra ekosystemtjänster beroende på utformning, innehåll och inramning.

Det tar lång tid att återskapa etablerade, välfungerande ekosystem och uppväxt grönska. Genom att tillvarata och bevara befintliga gröna strukturer, kan vi spara såväl tid som pengar och tillvarata nyttan av befintliga ekosystemtjänster.

I förvaltningen av kommunens grönområden ska Enköpings kommun arbeta för att skapa fler ekosystemtjänster, det kan exempelvis vara genom medvetna växtval och en omställning från klippta gräsytor till högräsytor/artrika ängsmarker där så är möjligt, för att ge mat till våra pollinere.

Genom att kartlägga kommunens ekosystemtjänster, i samband med planläggning, får vi en samlad bild över vilka grönytor som är viktiga för olika tjänster. Vi får också en bild över tillgångar, brister och utvecklingspotential. I planeringen finns goda möjligheter att åtgärda identifierade brister genom att komplettera grönstrukturen.

Planeringsprinciper för att bevara och utveckla ekosystemtjänster

- Utveckla, gestalta och förvalta befintliga områden för att bidra till att skapa fler ekosystemtjänster.
- Bevara befintliga och utveckla nya områden för ekosystemtjänster vid förändrad markanvändning.
- Från planering till förvaltning, informerar Enköpings kommun privata fastighetsägare om möjligheterna att bidra med gröna värden på kvartersmark och vilka fördelar det innebär för områdets ekosystemtjänster.

Natur och friluftsliv i ett kulturlandskap

Kommunen består av många olika naturmiljöer, från Mälaren och vidsträckta åkerlandskap till småbrutet kulturlandskap och skogsområden med många olika värden. De olika landskapstyperna är hembygd för många människor och tillgången och närheten till natur i vardagen är viktig, under livets alla skeden. Enköpings kommun säkrar tillgången till närnatur och utvecklar områden för friluftsliv. Vårt brukande av naturmiljöerna behöver vara långsiktigt hållbart, både för areella näringars behov och utifrån natur- och miljövärden. Vi behöver förstå naturens plats i våra liv och vårt beroende av naturen för en hållbar samhällsutveckling.

Skydd av naturens värden

Förståelsen för att vi är en del av naturen är avgörande för att samhället ska kunna bli långsiktigt hållbart. Exploateringar och andra ingrepp i miljön påverkar landskapet och arter i olika stor utsträckning. Det är viktigt att värna om en sammanhängande struktur av natur- och vattenområden för såväl djur- och växtliv som friluftsliv. Ett hänsynsfullt brukande och förvaltande är avgörande för om landskapets olika värden ska bestå. På sina ställen är natur-, kulturmiljö- eller friluftslivsvärden så höga och omistliga att områden har skyddats som naturreservat, eller med andra former av skydd (läs mer i Del 4: Riksintressen och skydd enligt förordnanden).

Klok och eftertänksam utbyggnad medför hushållning med landskapets olika värden så att landsbygdens attraktivitet kan förstärkas och den sammanhängande grön-blå strukturen bibehållas. Kommunens storstadsnära läge gör Enköpings landsbygd attraktiv som bostadsort, och vi behöver vara uppmärksamma på de värden som kan påverkas när bebyggelsen på landsbygden ökar. Många små ingrepp i värdefulla naturområden tillsammans kan resultera i att värden går förlorade. Därför bedömer Enköpings kommun även kumulativa effekter i samband med ansökningar om exploatering eller gradvis komplettering av bebyggelse.

Skogar är viktiga livsmiljöer för arter och för människor. De bidrar med många ekosystemtjänster som är värdefulla för samhället, inte minst i form av rekreation och friluftsliv. Viktiga tätortsnära skogsområden ska också i möjligaste mån bevaras och förvaltas så att de är tillgängliga för medborgarna och för att utveckla förutsättningarna för skoglig biologisk mångfald. Natur- och rekreationsvärden tillsammans med tillgänglighet för allmänheten, är exempel på aspekter som ska bedömas i samband med att markens lämplighet provas.

I delar av Enköpings kommun är landskapet mer småskaligt, småbrutet med en växling mellan småskalig jordbruksmark och moränhöjder. Ett mosaikartat landskap där olika landskapstyper möts. De är kulturhistoriskt och ekologiskt värdefulla landskap som bär med sig sällsynta och värdefulla kvaliteter. De ingår i den blå-gröna strukturen och utgör spridningskorridor för djur och växter. Varsam placering av ny bebyggelse är önskvärt i den här typen av landskap.

Planeringsprinciper för skydd av naturens värden

- Främja sammanhängande grönstrukturer i den fysiska planeringen. Områden med höga naturvärden ska bevaras och utvecklas. Kopplingar till omgivande natur tryggas och förstärks som ekologiska spridningsvägar och rörelsestråk både inom tätorter och på landsbygden.
- Naturliga spridningskorridorer i landskapet ska värnas för den biologiska mångfalden. Särskilt områden med mosaiklandskap där en högre biologisk mångfald tenderar att finnas.
- Naturreservaten i kommunen är en resurs. Områden som är mycket värdefulla för biologisk mångfald, upplevelsevärden, rekreation och friluftsliv kan i lämpliga fall skyddas som nya naturreservat.
- Kommunens varierade naturtyper förvaltas utifrån sina specifika förutsättningar och unika värden, för att behålla och utveckla ekosystemtjänster.
- Stora opåverkade områden som saknar storskaliga exploateringar är en resurs att hushålla med. Exploateringsingrepp ska därför undvikas och kan endast tillåtas i mindre skala.
- Exploatering i skogsmark ska bedömas utifrån ett vidare geografiskt perspektiv om påverkan på spridningskorridorer och utifrån kumulativa effekter av byggnation.
- Inför fysisk planering inom naturmark skall naturvärdesinventeringar (NVI) och inventeringar av adekvata artgrupper genomföras.

Friluftsliv och naturupplevelser

Inom Enköpings kommun finns ett varierat fritids- och friluftslivsutbud. Mälaren, naturreservat, Upplandsleden, motionsspår, idrottsanläggningar och allemansrättsligt tillgänglig naturmark ger möjlighet för våra invånare att hitta sin favoritplats eller fritidsaktivitet. Enköping erbjuder ett brett utbud oavsett om man är intresserad av aktiviteter, social gemenskap, upplevelser eller möjlighet till avkoppling, oavsett om man befinner sig på landsbygden eller i en tätort.

Allemansrätten och tillgången till natur är grundläggande för friluftslivet. Allemansrätten ger oss rätt att vistas ute i skog och mark men det krävs även en tillgänglighet och närhet för att människor ska hitta ut i naturen. I Enköpings kommun värnas därför de tätortsnära naturområdena för att fler ska få möjlighet till naturupplevelser. De är också viktiga platser för skolor och förskolors utomhuspedagogik.

Friluftslivsaktiviteterna sker antingen i allemansrättsligt tillgänglig natur eller vid anläggningar som exempelvis motionsspår, vandringsleder, grillplatser och vindskydd. Genom god förvaltning ser Enköpings kommun till att områdena klarar många besökare med minskad risk för slitage, nedskräpning eller konflikter. I Enköping ska friluftslivet vara tillgängligt utifrån olika gruppers förutsättningar och erbjuda iordningsställda områden för olika former av friluftslivsaktiviteter. De flesta av kommunens tillgängliggjorda naturområden kräver tillgång till bil, naturreservatet Hjälstaviken kan dock även besökas via buss. Tedaröns naturreservat har höga naturvärden och det

skulle vara önskvärt att göra ön mer tillgänglig för besökare. Enköpings kommun ska informera om våra natur- och friluftsområden vid entréer till områdena, på kommunens webbplats och i andra digitala kanaler för att få fler att hitta ut i naturen.

Hjälstavikens naturreservat är det naturreservat i kommunen som är mest känt och områdets höga naturvärden i kombination med dess kulturvärden och upplevelsevärden lockar årligen många besökare. I Mälaren finns ett pärlband av naturreservat som är viktiga för Mälarnaturens biologiska mångfald och sommarens båtliv. Bryggholmen med naturreservat och Bryggholmens gård erbjuder relativt många besökare ett natur- och kulturesmål. Andra värdefulla naturområden kan komma att bli naturreservat i framtiden.

Även naturreservaten Hårsbäcksdalen, Skattmansöadalen, Vånsjöåsen och Hemsta hagar utgör populära utflyktsmål i kommunen. Flera av kommunens badplatser är populära för såväl kommuninvånare som andra besökare. Bredsand lockar långväga besökare, likaså badplatserna vid Härjarö naturreservat. Även Alstabadet attraherar besökare från exempelvis Uppsala tätorts västra delar.

Foto på en skylt vid stora Hemstahällen i Enköping. Fotograf: Thomas Henrikson.

För att möjliggöra utveckling i strandnära lägen, särskilt vid Mälaren, har kommunen föreslagit fem områden för landsbygdsutveckling i strandnära lägen, LIS-områden. Här kan anläggningar uppföras som främjar allmänna intressen såsom turism, rekreation och friluftsliv. Exempel på anläggningar är glasskiosker, omklädningsrum, bryggor eller småbåtshamn. Det finns en stor efterfrågan på fler småbåtspplatser samt områden för säker vinterförvaring av båtar. Läs mer i Del 2: Landsbygdsutveckling i strandnära lägen.

Gästhamnar finns i hamnområdet i centrala Enköpings tätort, Örsundsbro, på Bryggholmen, vid Härjarö samt på Klubbholmen vid Kolarudd. En mindre gästhamn planeras också i Bredsand. På sikt är det viktigt att se över hur småbåtstrafiken rör sig, tillgänglighet till isättningsramper och hur servicen i gästhamnarna kan utvecklas ur ett regionalt perspektiv.

Planeringsprinciper för friluftsliv och naturupplevelser

- Tätortsnära natur som är attraktiv för friluftsliv, vardaglig rekreation, lek, rörelse och utomhuspedagogik ska säkerställas i den fysiska planeringen.
- Kommunägda naturområden ska göras tillgängliga för fler människor. Enköpings kommun prioriterar en hög grad av tillgänglighet i anslutning till entréer och dess närhet och anpassar oss efter platsens förutsättningar.
- Enköpings kommun kompletterar och utvecklar kommunens leder, för vandring och cykling.
- I natur- och friluftsområden kan Enköpings kommun tillåta anläggningar som tillför värden till området samt har en koppling till dess funktion som natur- och friluftsområde. Hänsyn behöver tas till såväl naturvärden som olika former av friluftsintressen.
- Enköpings kommun värnar tysta områden från buller och förbättrar ljudnivån i natur- och friluftsområden som är utsatta för buller. Områden som ligger i anslutning till de större trafiklederna E18 och väg 55 är särskilt prioriterade.
- Enköpings kommun förstärker utbudet av friluftsaktiviteter och förbindelsen till Mälarens naturområden med hänsyn till Mälarens värden på land och i vatten.

Kulturlandskapets attraktionskraft

Kulturlandskapet förvaltas främst inom de areella näringarna. Landskapet är en boendemiljö och en hembygd med ett kultur- och naturarv som behöver hanteras med varsamhet. Den historiska uppodlingen av jordbruksmark inom dagens kommungränser har varit så betydelsefull och omfattande att Enköping har en betydande del den svenska livsmedelsförsörjningen. Samtidigt har hundra år av storleks- och stordriftsrationaliseringar medfört att vårt tidigare odlingslandskap med sina kulturhistoriska värden och naturvärden har påverkats i stor omfattning.

Typiskt för jordbrukslandskapet är det öppna landskapet med varierad skala på bebyggelsen. Många gånger finns även närhet till fornlämningar och andra kulturhistoriska värden vilket kan vara både utflyktsmål och rekreationsområden. Jordbrukslandskapet bidrar också med värden knutna till en rad olika ekosystemtjänster, som producera mat och energi, pollinering, flödesutjämning vid höga vattenstånd. Områdena utgör även viktiga resurser inom besöksnäringen, som växer sig starkare för varje år. Exempel på besöksmål inom kulturmiljön är Grönsö, det hållristningsrika området kring Rickeby-Hemsta-Boglösa, Fjärdhundratrakten, Hjälstaviken med Ekolsunds slott och Härkeberga kyrka.

Det är viktigt att slå vakt om kulturlandskapet både ur ett lokalt och ett regionalt perspektiv. Småbrutna landskap med naturbetesmarker, småbiotoper, odlingsrösen och åkerholmar är viktiga

för den biologiska mångfalden i den lokala skalan, där finns även spridningsmöjligheter mellan olika biotoper genom en fungerande grön infrastruktur. Många arter knutna till ett äldre kulturlandskap är idag rödlistade och tillbakaträngda till små fragmenterade och isolerade naturmiljöer. Till viss del påverkas markanvändningen genom exempelvis olika bestämmelsen i miljöbalken och kulturmiljölagen men också med kommunala planeringsprinciper för lokaliseringssprövning på landsbygden.

Landskapets värden och resurser ska behandlas och utvecklas med en helhetssyn i samexistens med kommunens utveckling. Vi har en förståelse för platsen och hur dess historia har format dagens livsmiljö. Bebyggelsens placering i landskapet och topografin är viktiga inslag att värna i den fysiska planeringen likväl som gestaltungsfrågor (färgsättning, materialval, former). Samtidigt ska möjlighet finnas för dagens samhälle att sätta sin prägel på framtidens kulturmiljöer. Olika intressen behöver därför balanseras och förändring ske i samklang med historiska och nutida värden utifrån platsens förutsättningar. Fornlämningar ska där det är möjligt integreras i bebyggelsemiljön. Byggnader och landskap i kyrkors närmaste omgivning är av stor betydelse för upplevelsen av kyrkomiljön och siktlinjer mot kyrkor ska värnas.

Planeringsprinciper för kulturlandskapet

- Värna landskapsbilden, i linje med nationella beslut om att planera, skydda och förvalta vårt landskap.
- Bevara kulturlandskapets karaktärsdrag genom att behandla kulturvärden tillsammans med andra värden och i ett vidare geografiskt perspektiv.
- Värdefulla naturvärden så som exempelvis skogspartier, parker, äldre träd, särpräglade geologiska företeelser bör pareras och sparas i samband med exploatering.
- Placering av ny bebyggelse ska ske i samklang med traditionell lokal bebyggelsestruktur, landskapsbild, topografi och naturvärden. Vid exploatering av större arealer ska en variation eftersträvas i gestaltning, exempelvis volym, placering och utformning, färgsättning, av bebyggelse som uppförs i grupp och särskilt i kulturhistoriskt värdefulla miljöer. Samma princip är gällande vid kompletteringar vid senare tidpunkt.
- Särskild värdefull kulturhistorisk bebyggelse ska så långt som möjligt skyddas från förvanskning eller rivning. Noggranna krav ska därför ställas på planering, placering och utformning av ny bebyggelse på sådant som ligger i närhet till sådan värdefull bebyggelse.
- Fornlämningar skapar historisk förankring och kunskap om det förflutna, ger karaktär och upplevelser i landskapet och boendemiljön. De ska värnas och där möjligt integreras i bebyggelsemiljöer.
- Byggnader och landskap i kyrkors närmaste omgivning är av stor betydelse för upplevelsen av kyrkomiljön. Tillkommande byggnader i kyrkors närmaste omgivning ska utformas med särskild varsamhet och ska vara underordnad den befintliga bebyggelsen. Vi värnar siktlinjer mot kyrkor.
- Solenergianläggningar är olämpliga i miljöer som är historiskt eller kulturhistoriskt värdefulla, exempelvis inom känsliga kultur- eller naturlandskap.

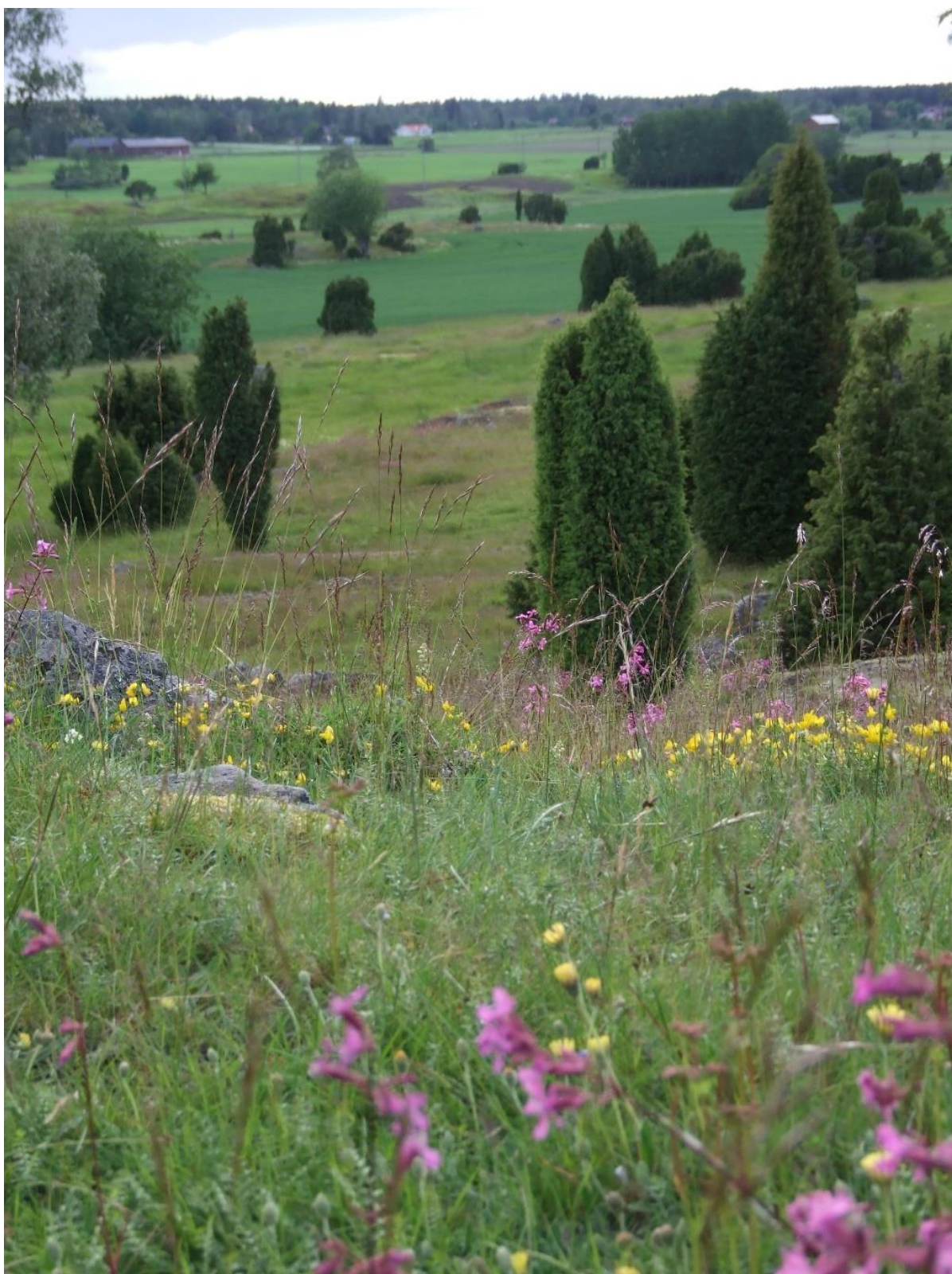

Foto över ängsmark med enar och blommor. Fotograf: Anders Lindholm.

Teknisk försörjning

Teknisk försörjning är en viktig förutsättning för ett välfungerande samhälle både idag och i framtiden. Kommunen utvecklar och förvaltar egna system och bedriver tillsyn på enskilda anläggningar. Hushållning med material och naturresurser prioriteras, så att kommande generationer kan leva ett gott liv. Kommunen ska ha en väl fungerande och driftsäker energiförsörjning som utvecklas i takt med samhällets utveckling.

Kommunalt vatten och avlopp

Tillgången till rent dricksvatten och fungerande avloppshantering är livsnödvändig. En ökande befolkning och klimatets förändring ställer krav på vatten- och avloppsförsörjningen i kommunen. Kommunens invånare försörjs av det kommunala nätet eller av enskilda anläggningar.

I takt med att Enköping växer kartlägger kommunen kapaciteten i kommunens ledningar, tar fram skyfallsmodeller och övervakar nivåer i grundvattenmagasin för att tillse att kommunens system har beredskap för en växande befolkning och ett förändrat klimat. I framtiden kan tillgången till vatten styra vilken typ av bebyggelse eller verksamhet som är lämplig och i vilken omfattning. Ett nytt kommunalt dricksvattenverk planeras i utkanten av Enköpings tätort. För att öka den framtida driftsäkerheten kommer även en överföringsledning från Västerås anläggas i samarbete med Västerås kommunala VA-bolag Mälarenergi AB.

Kommunen arbetar aktivt med två av våra vattentäkter för att trygga tillgången på grundvatten av god kvalitet. I ett fall för att utreda och lösa problem med förhöjda värden av tetrakloretylen. I det andra fallet med att justera halterna av naturligt förekommande grundämnen i vattnet exempelvis kalk och uran. För att skydda dricksvattnet från föroreningar finns vattenskyddsområden med skyddsföreskrifter.

Avloppsvatten från det kommunala nätet renas i någon av de fyra kommunala avloppsreningsverken i Enköping, Örsundsbro, Grillby och Fjärdhundra, samt i ett minireningsverk i Ådalen, se karta 51. För att klara strängare miljökrav samt möjliggöra för fler anslutningar byggs ett nytt avloppsreningsverk utanför Enköpings stad. Det nya avloppsreningsverket ersätter det befintliga i Enköping, och driftsätts under 2028.

Enköpings kommun har några områden med antingen fritidshus eller permanentboende som på grund av bristfälliga avloppslösningar ska anslutas till kommunalt VA. Ekudden och Märsön är exempel på områden som kommer att få kommunala vatten- och spillvattentjänster. Tidsplanen för utbyggnaden är förlängd i väntan på den vattentjänstplan som kommunen tar fram. Vattentjänstplanen ska beskriva hur vatten- och avloppsfrågorna ska tillgodoses i kommunens olika områden.

Planeringsprinciper för kommunalt vatten och avlopp

- Vid exploatering inom vattenskyddsområden som kan påverka vattentäkten negativt ska riskerna bedömas i alla skeden från planering till genomförande. Även kumulativa effekter ska bedömas.
- VA-planen är vägledande i plan- och bygglovsprocesserna och ingår som underlag till andra kommunala strategiska dokument. När vattentjänstplanen är antagen ersätter den nuvarande VA-plan.
- Vid bebyggelseutveckling i närhet till reningsverk ska skyddsavstånd bedömas. Hur stort skyddsavstånd som är lämpligt beror bland annat på reningsverkets utformning och typ av bebyggelse.

Bild på Enköpings vattentorn.

Dagvattenhantering

Under århundraden har vattnets väg genom landskapet påskyndats genom raka, snabba diken, rörläggning och hårdgörande av mark med snabb avrinning, vilket ökat risken för översvämningar. Inom Enköpings kommun sker all avrinning till Mälaren. Vatten från uppströms belägen jordbruks- och skogsmark blandas med kommunalt dagvatten när vattnet passerar genom tätorterna. Länsstyrelsen i Uppsala publicerade under år 2023 en länsövergripande skyfallskartering och i samband med arbetet med kommunens nya vattentjänstplan har även kommunen tagit fram en skyfallskartering över kommunens tätorter. Resultatet av kommunens skyfallskartering visar att det

finns ett antal lågpunkter inom tätorterna med förhöjd risk för översvämning i händelse av skyfall och hög långvarig nederbörd. Några är kända sedan tidigare, medan andra ännu inte drabbats. Se kartor 10, 17, 24, 31, 35, 42-43, över risker för respektive ort i Del 2.

Enköpings kommun tar hänsyn till hela avrinningsområdets totala vattenvolym i vår samhällsplanering och inte bara det dagvatten som uppkommer på platsen för exploatering. För att hitta ett arbetssätt där dagvattenfrågan hanteras utifrån avrinningsområdet och för att arbeta aktivt med att minska risken för skador och negativa effekter på bebyggelse och miljön har Enköpings kommun formulerat en dagvattenplan utifrån den tidigare beslutade dagvattenpolicyn.

Kommunen använder olika typer av dagvattenåtgärder för att minska risken för översvämning till följd av nederbörd. De mest kostnadseffektiva och resurseffektiva åtgärderna när det gäller vattenfördröjning, är att fördröja nära källan. Det skapar en så lång väg som möjligt för vattnet att rinna genom landskapet. För att minska risken för översvämning strävar Enköpings kommun efter att bygga in blå-gröna ytor där vattnet tas upp eller där vattnet kommer att befinna sig under vissa delar av året. Kommunens markägande är begränsat, men det finns behov av fler dagvattenåtgärder i landskapet. Under respektive ortskapitel i Del 2 redovisas områden där behov av dagvattenfunktioner finns. Kommunen arbetar även tillsammans med markägare med att restaurera våtmarker och andra vattenfördröjande åtgärder. Flera åtgärder är multifunktionella och naturbaserade vilket bidrar till en ökad biologisk mångfald. Arbetet med lokalt åtgärdsarbete bidrar med ökat kunskapsunderlag inför prioritering av olika åtgärder.

I planläggning, såväl ny- som ombyggnation, är dagvattenplanen vägledande för hur dagvatten ska omhändertas så att hållbara lösningar skapas. Tekniska system och byggnader ska placeras på ett sätt som minimerar risken för skador vid översvämningar, multifunktionella ytor kan användas för att begränsa konsekvenserna av översvämningar och anpassning till framtida klimatförändringar ska göras. Att dagvatten planeras för i tidigt skede bidrar även till att undvika onödig belastning på markavvattningsföretagen, som inte bör belastas med stora mängder dagvatten. För vidare läsning om markavvattning, se Del 3: Miljö-, skydds, och riskfaktorer.

De vattenförekomster som är recipient för tätorternas dagvatten är Lillån och Örsundaån (Örsundaåns avrinningsområde), Fiskviks kanal och Blackfjärdskanal i Mälarens närområde och Enköpingsån (Enköpingsåns avrinningsområde). Utsläppen från dagvatten är störst från Enköpings tätort.

Foto över vattenparken, Enköpings stad

Planeringsprinciper för dagvatten

- Dagvattenplanen är vägledande i plan- och bygglovsprocesserna samt vid teckning av exploateringsavtal och utgör underlag till andra kommunala strategiska dokument.
- Dagvatten ska inte medföra att recipientens status försämras eller att gällande miljökvalitetsnormer inte uppnås.
- Säkerställa att dagvattenhanteringen berikar bebyggelsemiljön avseende estetiska upplevelser, rekreation, lek, naturvärden och biologisk mångfald samt klimatanpassning utifrån platsens förutsättningar.
- Vid förtätning inom befintliga områden samt vid ombyggnad av befintlig bebyggelse ska behov och möjlighet till förbättrad dagvattenhantering beaktas i ett tidigt skede. Efter ombyggnation ska det säkerställas att dagvatten omhändertas med en lösning som medför en tydlig förbättring jämfört med nuvarande situation.
- Dagvattenutredning krävs vid detaljplanering och vid större exploatering som sker utanför detaljplanelagt område, exempelvis för ny sammanhållen bebyggelse på landsbygden. Behov och möjlighet till förbättrad dagvattenhantering med utgångspunkt i utredningen som ska beaktas vid genomförande.

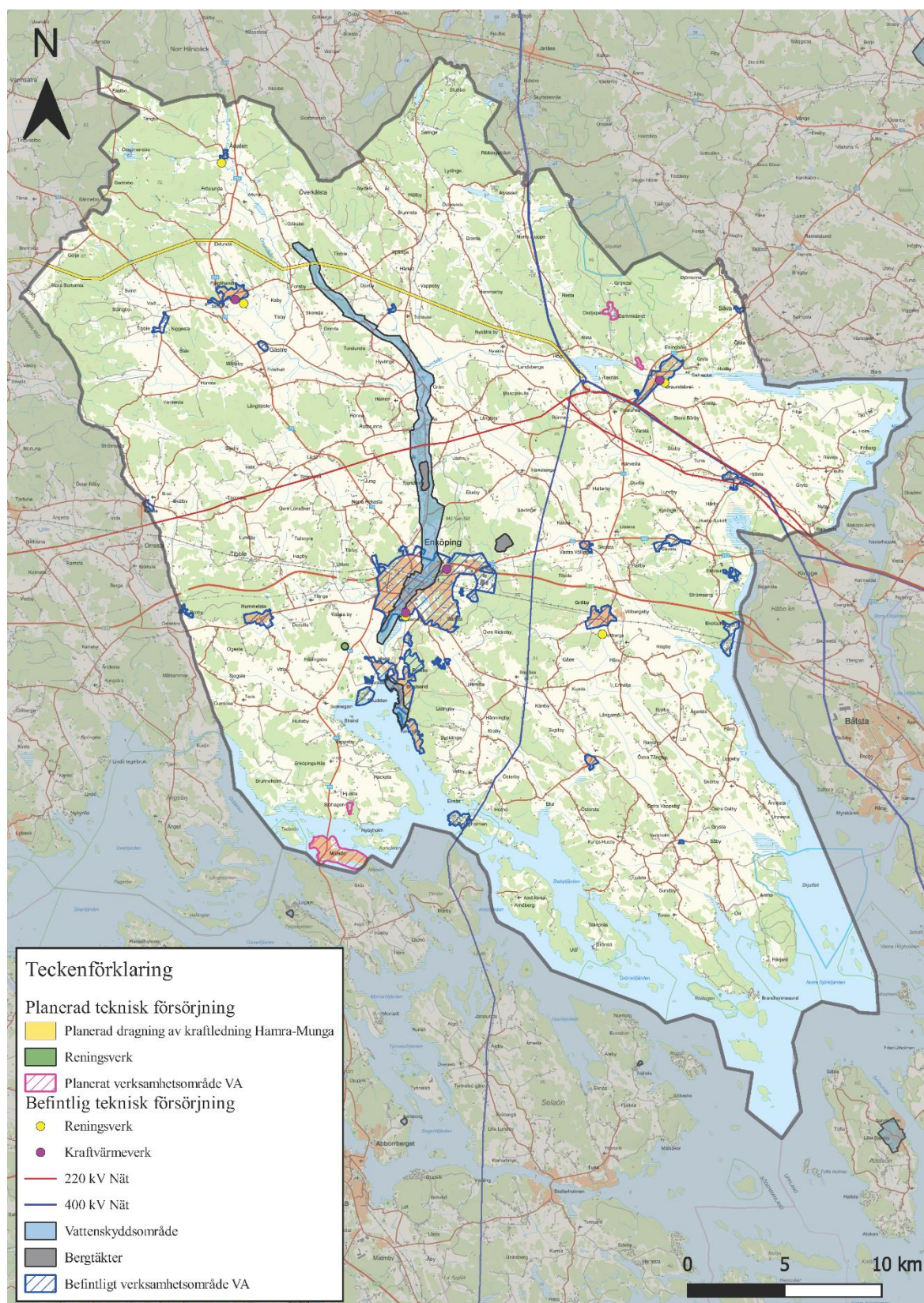
- Andra lösningar än avledning av dagvatten via ledning ska prioriteras, naturbaserade lösningar förespråkas.
- I första hand ska dagvatten hanteras nära källan genom fördröjning och infiltration. Vid exploatering ska dagvattnet fördröjas så att flödet inte ökar jämfört med före exploatering.
- Dagvattenanläggning ska vid ny- och ombyggnation dimensioneras utifrån rådande branschstandard. Hänsyn ska tas till klimatförändringar.
- Höjdsättning av mark och byggnader ska göras med hänsyn till risken för översvämning och skyfall. Grundprincipen ska vara att lågt liggande områden i första hand ska vara gröna och att byggnader aldrig ska placeras i lågpunkter.
- Gröna stråk ska planeras så att de vid stora regnmängder kan magasinera regnvatten, men under andra förhållanden erbjuda andra parkkvaliteter så som yta för lek, rekreation och grön infrastruktur.

El och energiförsörjning

Energiförsörjning är en av de grundläggande byggstenarna för att möta behov från en växande befolkning och näringslivet, och en faktor i omställningen till det förnybara samhället. Många frågor och utmaningar är framförallt kopplade till teknisk utveckling och social acceptans men även till olika markanspråk.

I Enköpings kommun förordar vi markförlagda kraftledningar för att minska strålningsrisken för de närboende, frigöra mark till annan markanvändning och undvika barriäreffekter i landskapet. Detta särskilt i tätbebyggda områden. Enköpings kommun förordnar också särskilt hänsyn i de stora opåverkade områdena samt i värdefulla områden för naturvård och kulturmiljövård. Som sista alternativ ska kraftledningar förläggas ovan mark.

Kraftledningen mellan Hamra och Munga som Svenska Kraftnät avser bygga i kommunens norra del, har flera markanspråk och bidrar till att förbättra kapaciteten i det regionala elnätet, se karta 51. Kraftledningen planeras att stå klart för drift år 2028. För att Enköpings kommun ska gynnas av projektet behöver nödvändiga investeringar och förbättringar av lokal- och regionalnät genomföras. Vattenfall Eldistribution utreder möjligheterna till en spänningskonvertering från 70 till 130 kV vilket skulle medföra en större kapacitetsökning i regionnätet till Enköpings kommuns fördel. Det är ett omfattande projekt som troligtvis kräver ytterligare markanspråk för ombyggnation av flera stationer och ledningar samt en genomgång av skyddsavstånd till byggnader där människor stadigvarande uppehåller sig. Projektet är planerat att genomföras under 2020- och 2030-talet.

Karta 51. Översiktlig karta över befintlig och planerad teknisk försörjning.

I Enköpings kommun tillämpas säkerhetsavstånd mellan byggnader där människor stadigvarande uppehåller sig och luftledningarna och dess anläggningsdelar för att minska konsekvenser från strålning. Läs mer om olika skyddsavstånd under avsnitt Strålning, se Del 3: Miljö-, skydds- och riskfaktorer. I Enköpings kommun tillämpas de råd och riktlinjer som Svenska kraftnät, Elsäkerhetsverket och Strålsäkerhetsmyndigheten beslutar eller rekommenderar om strålning.

Tidig dialog ökar förutsättningar för tillräcklig elförsörjning

Översiktsplanen föreslår ett antal nya verksamhetsområden inom eller i närheten av kommunens mindre tätorter för att skapa förutsättningar för verksamheter att flytta ut från tätortens inre, till dess ytterkant. Här kan förstås anslutningar till elnätet spela roll och därför behöver utveckling av dessa områden ske i tidig dialog med elnätsägarna. Det kan inte heller uteslutas att tillkommande verksamheter har andra behov av elförsörjning. Kommunen ska därför samråda med flera parter vid utveckling av dessa områden. Svenska Kraftnät ska höras om utveckling planeras inom 500 meter från de anläggningar som Svenska kraftnät ansvarar för. Utbyggnad och ombyggnad av elnätet behöver ske i nära dialog med nätägarna: Vattenfall Eldistribution och Eon Energidistribution. Kommunen ska också fortsättningsvis föra en dialog med det kommunägda aktiebolaget ENA Energi om framtidens el och värmeproduktion. Detta är främst kopplat till behov inom Enköpings stad där den största utvecklingen av nya bostäder sker.

I kommunens energiförsörjningsplan som revideras under 2024 och krisberedskapsplanen som antogs 2023 finns mer att läsa kring kommunens energiförsörjning. Enköpings kommun kan påverka förutsättningar för utbyggnad och ombyggnad av elnätet genom planeringsprinciper och avvägningar kring markanvändning i översiktsplanen. Det finns vissa frågor som kvarstår att utreda, exempelvis principer om markanvändning för mer ytkrävande anläggningar.

Planeringsprinciper för el och energiförsörjning

- Enköpings kommun förordnar markförlagda kraftledningar för att minska strålningsrisken för de närboende, frigöra mark till annan markanvändning och undvika barriäreffekter i landskapet. Detta särskilt i tätbebyggda områden.
- Riktvärde och riktlinjer samt vägledning om strålning och skyddsavstånd från nationella myndigheter ska följas vid planering och lovgivning.
- Tidig dialog krävs med nätägare så att kapaciteten och effekten i elförsörjningen är tillräcklig för de områden som ska utvecklas. Detta blir särskilt viktigt för verksamhetsområden med energikrävande verksamheter.

Solenergi

Enköpings kommun ska bidra till omställningen till förnyelsebara energikällor genom att möjliggöra för lokalproducerad solenergi, både solel och solvärme. Solvärme har också en stor potential ihopkopplat med fjärrvärmenätet.

Förutsättningarna för lokalproducerad solenergi på byggnader optimeras genom taklutning och byggnadernas placering för ny bebyggelse. I områden där särskild hänsyn krävs kan krav på bygglov ställas i detaljplaneskedet. Reglering som försvårar för lokalproducerad solenergi bör dock användas med försiktighet och enbart när det finns mycket goda skäl.

Markförlagda solenergianläggningar kan vara lämpliga på mark som;

- redan används eller platser i närhet till hög mänsklig påverkan. Exempelvis närhet till större infrastruktur som väg eller järnväg samt anläggningar som kraft -, värme -, vatten -, avloppsverk eller återvinningscentraler.
- ligger i anslutning till befintligt elnät eller angöringsväg.
- inte planeras för annan typ av samhällsviktig byggnation eller markodling.

Markförlagda solenergianläggningar är olämpliga i miljöer som är särskilt värdefulla ur ett historiskt, kulturhistoriskt eller miljömässigt perspektiv. För att ge vägledning på en mer detaljerad nivå föreslås fördjupade undersökningar om solenergi.

Enköpings kommun ska bidra till en robust regional och nationell livsmedelsförsörjning vilket kan påverka möjligheten till markanspråk för solenergianläggningar. Enköpings kommun följer utvecklingen av agrivoltaiska anläggningar med stående solcellspaneler kombinerat med bete eller odling mellan raderna, dess resultat och utvärdering av dess påverkan och bidrag till livsmedelsförsörjningen.

Enköpings kommun har områden av riksintresse för totalförsvarets militära del och dessa omges av påverkansområden. Det finns en risk att solpaneler på vissa platser medför skada på totalförsvarets militära del genom elektromagnetisk störning. Försvarsmakten ska därför ges möjlighet att yttra sig om kommande planer, lov och tillståndsärenden som berör deras intresseområden. Detta för att bland annat säkerställa att ingen skada sker på riksintressen som omfattas av sekretess och inte kan redovisas öppet i kartor.

Planeringsprinciper för solenergi

- Optimera möjligheterna till lokalproducerad solenergi på byggnader genom taklutning och byggnadernas placering för ny bebyggelse.
- I områden där särskild hänsyn krävs kan krav på bygglov ställas i detaljplaneskedet.
- Markförlagda solenergianläggningar kan vara lämpliga på mark som redan används eller platser i närhet till hög mänsklig påverkan, mark som ligger i anslutning till befintligt elnät

eller angöringsväg, eller mark som inte planeras för annan typ av samhällsviktig byggnation eller markodling.

- Markförlagda solenergianläggningar är olämpliga i miljöer som är historiskt, kulturhistoriskt eller miljömässigt värdefulla så som riksintresse och andra skydd enligt förordnanden.
- Inom riksintresse samt påverkansområde för totalförsvaret ska plan-, tillstånd- och lovärenden remitteras Försvarmakten för bedömning.

Vindkraft

Kommunen har relativt få lämpliga områden för etablering av vindkraft i större skala. Detta orsakas främst av att Enköpings kommun har en mycket spridd bebyggelse där stora arealer undantas på grund av skyddsavstånd till vindkraftverk, samt att försvarets stoppområde för höga objekt berör en stor del av kommunen. I nu gällande översiktsplan finns ett fåtal områden utpekade möjliga för vindkraftetablering men inga ansökningar har inkommit sedan översiktsplanen antogs.

Vindkraftparker

Vindkraftverken har ökat i storlek och med höjden på kraftverken ökar också skyddsavståndet till bebyggelse. Kombinationen av kraven på skyddsavstånd till bebyggelse och försvarets stoppområden gör att Enköpings kommun inte pekar ut några områden som lämpliga för etablering av vindkraftparker.

Enstaka vindkraftverk

Enköpings kommun kan pröva ansökningar om att uppföra vindkraftverk i mindre skala. Bygglov krävs för att uppföra, flytta eller väsentligt ändra vissa vindkraftverk. Det gäller både inom och utanför detaljplanlagt område. Bygglov krävs inte om kommunen i detaljplan eller områdesbestämmelser har beslutat om undantag från krav på bygglov för att anordna, flytta eller väsentligt ändra ett vindkraftverk. Om det rör sig om större verk är de oftast tillståndspliktiga eller anmälningspliktiga enligt miljöbalken. Mindre vindkraftverk kan behöva samråd enligt 12:6 vilket Länsstyrelsen ansvarar för.

Försvarmakten har inom stoppområde för höga objekt en mycket restriktiv hållning till uppförandet av även enstaka vindkraftverk. Försvarmakten accepterar generellt inte objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse då dessa bedöms medföra påtaglig skada på riksintresset. Inom stoppområde för höga objekt ska ärenden gällande uppförande av höga objekt remitteras Försvarmakten för bedömning av påtaglig skada. För att vindkraftverk eller andra höga installationer inte ska bli ett hinder för radiokommunikationssystem ska placeringen av konstruktioner högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse även remitteras till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Planeringsprinciper för vindkraft

- Bygglov krävs för att uppföra, flytta eller väsentligt ändra vissa vindkraftverk. Det gäller både inom och utanför detaljplanlagt område. Bygglov krävs inte om kommunen i detaljplan eller områdesbestämmelser har beslutat om undantag från krav på bygglov för att anordna, flytta eller väsentligt ändra ett vindkraftverk.
- Objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse, ska remitteras Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, och inom stoppområde för höga objekt, remitteras Försvarsmakten.

Fjärrvärme och fjärrkyla

Fjärrvärme är den vanligaste uppvärmningsformen i Sverige. Ungefär hälften av all uppvärmning kommer från fjärrvärme som är lokalproducerad värme genom bränsle till mesta del från olika avfall och rester från industri, skogsavverkning eller återvinning.

Det kommunala energibolaget ENA Energi AB levererar fjärrvärme till hushåll och verksamheter i Enköpings tätort. ENA Energi har utrett möjligheter med fjärrkyla och hur fjärrkyla skulle kunna etableras. Det finns även privatägt värmeverk i Örsundsbro och Fjärdhundra som kan förse tätorterna med fjärrvärme. Anläggningarna har kapacitet för ytterligare anslutningar.

Planeringsprinciper för fjärrvärme och fjärrkyla

- Nya byggnader ska i möjligaste mån anslutas till fjärrvärmenätet där det är tekniskt och ekonomiskt möjligt. Det kommer att frigöra elnätskapacitet som kan användas för kommunens utveckling. Om anslutning till fjärrvärmenätet inte är möjligt uppmuntrar kommunen istället till förnyelsebara källor så som exempelvis bergvärme eller solvärme.
- Nybyggnation ska i största möjliga mån utrustas med vattenburna värmesystem.

Avfall och återvinning

Kommunen hanterar avfall och återvinning tillsammans med kommunalförbundet VafabMiljö. I Enköpings kommun innebär vår ökande befolkning att vi på sikt behöver inrätta ytterligare en återvinningscentral för insamling av grovavfall och farligt avfall från hushåll och verksamheter. Platsen kommer att väljas utifrån behov med tanke på avstånd och befolkningstäthet, och anläggningens påverkan med buller och nedskräpning. Anläggningen kommer troligtvis att byggas inom Enköpings tätort. Det är VafabMiljö som är ansvarig för detta.

Från och med år 2027 ska samtliga återvinningsstationer för insamling av förpackningsmaterial ersättas av fastighetsnära insamling. Detta gäller såväl flerbostadshus, småhus som fritidshus. Vissa återvinningsstationer för mer skrymmande sällanförpackningar kommer att finnas kvar. På grund

av detta skifte ska inga fler återvinningsstationer skapas. Sedan en tid erbjuder VafabMiljö även mobila återbruk som komplement till befintlig återvinningscentral i Enköping tätort.

Avfallshanteringsinfrastruktur, med behov av framkomlighet och säkerhet, behöver finnas med tidigt i planprocessen och säkerställas i byggfasen. Goda lägen för avfallshantering kan vara i anslutning till gemensamma anläggningar för bilparkeringar. Tillräckligt med utrymme för tömning av exempelvis avfall eller tömning av enskilt avlopp behöver säkerställas (där relevant).

Planeringsprinciper för avfall och återvinning

- Vid detaljplanering av nya bebyggelseområden eller vid förhandsbesked ska utrymmen som krävs för en god avfallshantering tryggas, exempelvis vändzon för fordon för avfallstransport eller tömning av enskilt avlopp om det är relevant.
- Vid planering av ny bebyggelse ska gemensam avfallshantering i bästa möjliga läge eftersträvas.

Materialförsörjning

Grus- och bergkross används inom byggnadsindustrin och vid anläggningar av vägar och är värdefulla för materialförsörjningen. I kommunen finns två bergtäkter, se karta 52, i nästa kapitel. Ny täktverksamhet ska inte lokaliseras i områden som har höga natur- eller kulturmiljövärden eller i områden som är värdefulla friluftslivet. Sådana områden omfattas av olika typer av områdesskydd men det kan även finnas områden som formellt inte omfattas av områdesskydd, men där täktverksamhet inte är lämplig på grund av områdets olika värden.

Planeringsprinciper för materialförsörjning

- Vid nyetablering av täktverksamhet får ingen negativ påverkan på människors hälsa och säkerhet ske.
- Ny täktverksamhet ska lokaliseras så att de inte riskerar att ha negativ påverkan på vattenkvalitet eller påverka dricksvattenförsörjningen. Bedömningen ska utgå från ett avrinningsområdesperspektiv.
- Ny täktverksamhet ska inte lokaliseras i områden som har höga natur- eller kulturmiljövärden eller i områden som är värdefulla friluftslivet.

Digital infrastruktur

Digitaliseringen hjälper till att sudda ut geografiska gränser mellan stad och landsbygd. Utbyggnaden av fiber är viktig för landsbygdens utveckling. I Enköping är vi på god väg mot ett vältäckande fibernät genom privata aktörer. En väl fungerande och god tillgång till digital infrastruktur blir viktigt för ett varierat näringsliv och för ett fungerande vardagsliv på landsbygden.

En utmaning för operatörerna är att den mobila täckningen har påverkats av nedsläckningen av 2G och 3G-näten, trots täckning via 4G och 5G-nät.

För kommunen är bredband en förutsättning för att utveckla demokrati, utbildning, omsorg, välfärdstjänster samt innovation och utveckling av den egna verksamheten. Efterfrågan på utökad e-förvaltning sker från både förvaltning och invånare vilket naturligt kräver uppkoppling vare sig den är fast eller mobil. Om inte IT-infrastruktur beaktas i samhällsplaneringen finns risken att de tjänster som är beroende av infrastrukturen inte når ut till användarna.

Planeringsprinciper för digital infrastruktur

- Nya byggnader ska förberedas eller anslutas till fiber.
- Planering av IT-infrastruktur ska vara en del av samhällsplaneringsprocessen.

Infrastruktur för förnybara drivmedel

För att täcka framtida behov av infrastruktur för förnybara drivmedel behöver laddinfrastruktur samt nya tankställen lokaliseras runt om i kommunen. När det gäller laddinfrastruktur handlar det främst om snabbladdningsstationer samt laddningsstationer för tyngre trafik. Det är viktigt att det finns tillräcklig kapacitet i elförsörjningen på platser där den här typen av infrastruktur bör etableras. När det gäller nya tankställen handlar det främst om etanol, biogas och vätgas. De flesta kommer att lokaliseras inom Enköpings stad, vid trafikplatserna Annelund och Romberga. Resterande kan lämpligen placeras mer utspritt i kommunen, i anslutning till befintliga tankstationer och transportleder.

Foto: Mostphoto

Länsstyrelsen i Uppsala län har inventerat behovet av förnybara drivmedel i deras rapport Infrastrukturplanering för förnybara drivmedel i Uppsala län. Deras analys beskriver följande behov i Enköpings kommun fram till år 2030.

- Cirka 40 hubbar för snabbladdning av lättare fordon. Länsstyrelsen föreslå att dessa fördelas ut om 30 laddstationer i två hubbar för att förstärka nuvarande laddplatser i närhet av trafikplats 142, och en ny hub i närheten av trafikplats 143. Resterande snabbladdpunkter kan lämpligen placeras mer utspridd i kommunen och med fördel vid befintliga tankstationer.
- En laddstation för tunga fordon har beviljats stöd i korsningen E18 och riksväg 70. Ytterligare en bör tillkomma, förslagsvis i direkt närhet till E18, förslagsvis vid östra delen av Enköping stad.
- Befintligt biogastankställe i kommunen bedöms täcka kommunens behov fram till år 2030.
- Ett vätgastankställe för att bidra till redundans för den viktiga sträckan mellan Uppsala och Örebro. Tankstället bör placeras i direkt närhet till någon av de markerade platserna för snabbladdning av tunga fordon.

Det finns även ett behov av så kallad destinationsladdning för boende, besökare och arbetande. Detta är särskilt relevant i centrala delar av staden där flera fastigheter är gamla och har få eller inga egna parkeringsplatser men kan även vara relevant vid andra målpunkter runt om i kommunen som skolor, pendlarparkeringar och besöksmål.

Planeringsprinciper för infrastruktur för förnybara drivmedel

- Främja utveckling av laddpunkter för såväl lättare fordon som tyngre fordon.

Miljö-, skydds- och riskfaktorer

Beredskap och totalförsvaret

Beredskap handlar om att vara förberedd för olika tillstånd så som olyckor, kriser eller andra händelser av kritisk natur. Som en konsekvens av det säkerhetspolitiska läget i världen har efterfrågan på en stärkt civil beredskap och försvar ökat. Den fysiska planeringen påverkas av dessa händelser och kommunen har ett ansvar att se till att kommunala verksamheter är väl förberedda i händelse av kris, krig eller svår samhällsstörning. Det gör Enköpings kommun bland annat genom vår samhällsplanering där vi arbetar med förebyggande och riskreducerande åtgärder. När ny bebyggelse, verksamheter eller infrastruktur planeras och lokaliseras behöver olika risker beaktas. Riskerna utreds både i relation till varandra och i relation till totalförsvarets verksamhet, samt en bedömning hur människor kan förflytta sig mellan olika målpunkter.

Kommunens krisberedskapsplan som antogs 2023 slår fast att kommunen bedöms ha goda förutsättningar att skapa ett robust samhälle och upprätthålla kommunala samhällsviktiga verksamheter under störda förhållanden. Kommunen kommer dock behöva förstärka strategier för storskalig evakuering och för att ta emot evakuering från andra områden.

Kommunen fortsätter att utveckla såväl den operativa som den strategiska krisberedskapen, bland annat genom nödvattenplanering, reservkraftberedskap och trygga livsmedelsförsörjningen. Det kommunala energibolaget ENA Energi har i sitt ägardirektiv att undersöka förutsättningar för så kallad ö-drift, dvs att kunna försörja delar av Enköping med både el och värme vid en krissituation.

Det finns utpekade trygghetspunkter i brandstationerna i Fjärdhundra, Veckholm och Örsundsbro samt idrotts huset i Enköping. Trygghetspunkterna ska fungera som samlingsplatser där befolkningen kan få hjälp, i händelse av kris eller allvarlig störning. Det finns även ett antal skyddsrum runt om i kommunen. Behovet av såväl fler trygghetspunkter behöver utredas mer, och behovet av skyddsrum behöver beaktas i samband med planering av nya fastigheter. Mer att läsa om kommunens krisberedskap finns i krisberedskapsplanen.

Ett nytt kommunalt dricksvattenverk planeras i utkanten av Enköpings tätort. För att öka den framtida driftsäkerheten kommer även en överföringsledning från Västerås att anläggas i samarbete med Västerås kommunala VA-bolag Mälarenergi AB.

Den elektroniska kommunikationen är också samhällsviktig för möjligheten att genomföra betalningar, säkerställa leveranser och delge information. Förmågan behöver upprätthållas även i kristider.

Lantbruken i Enköpings kommun bidrar till att öka den svenska självförsörjandegraden på spannmål. Kommunens betydelse för nationell livsmedelsproduktionen förstärks än mer genom att produktionen sker mitt i en befolkningstät region. Det innebär att den fysiska planeringen får ett allt

större ansvar att värna jordbruksmarken från exploatering och säkerställa framkomlighet för jordbruksmaskiner. Särskilt de tätortsnära jordbruken kan få en speciell betydelse i kristid.

Sverige är numera en del av Natos gemensamma försvar. I Enköping finns flertalet områden där Försvarsmakten meddelat att de har eller ska utöka sin verksamhet. Ytterligare markanspråk kan inte uteslutas då Försvarsmaktens verksamhet ska kunna växa i enlighet med nationella beslut. Områden redan utpekade som riksintresse för totalförsvar skyddas mot åtgärder som påtagligt kan motverka totalförsvarets intressen eller kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna.

Planeringsprinciper för beredskap och totalförsvar

- Beredskapsperspektivet beaktas vid planering av ny bebyggelse, verksamhet eller infrastruktur. Det avser hur samhällsfunktioner placeras i relation till varandra och hur människor förflyttar sig mellan olika målpunkter. Även närheten till totalförsvarets anläggningar och intresseområden ska beaktas.
- Vid nybyggnation av kommunala fastigheter ska inkoppling av mobil reservkraft vara möjlig. Vilka delar av fastigheten som ska kunna matas med reservkraft avgörs beroende på tänkt verksamhet.
- Vid nybyggnation av kommunala fastigheter som ska användas som trygghetspunkter eller tillagningskök, ska det finnas möjlighet att koppla in trycksatt vatten. Beroende på vilken ambition kommunen bestämmer sig för gällande trygghetspunkter kan kravet på trycksatt vatten gälla även där.
- Skyddsrummen kan påverkas av ianspråktagande av mark i närheten av dessa.
- Områden utpekade som riksintresse för totalförsvar skyddas så långt som möjligt mot åtgärder som påtagligt kan motverka totalförsvarets intressen eller kan försvåra tillkomsten eller utnyttjandet av anläggningarna.
- Kommunen ska samråda med Försvarsmakten om lov, förhandsbesked och planer enligt plan- och bygglagen, som ligger inom riksintresseområde totalförsvar eller dess påverkansområde. Detta för att bland annat säkerställa att ingen skada sker på riksintressen som omfattas av sekretess där inget kan redovisas öppet på en karta.

Framkomlighet för utryckningsfordon från strategiskt placerade stationer

Enköpings kommun ska säkerställa framkomlighet för utryckningsfordon i den fysiska planeringen. Räddningstjänsten och ambulanssjukvården ska ha god framkomlighet för utryckningsfordon vilket innebär att bebyggelseområden om möjligt ska ha flera möjliga angöringsvägar. Runt flerbostadshus med byggnadshöjd från 11 meter upp till 23 meter använder Räddningstjänsten gatanätet eller särskilt anordnade räddningsvägar som uppställningsplatser för höjdfordon för att skapa en alternativ utrymningsväg. Planering av tätbebyggda områden ska ta detta i beaktande vid planläggning och gestaltning, tex med träd i närhet till högre byggnader. Träd, parkeringar och andra hinder ska beaktas utifrån framkomlighet för utryckningsfordon.

Lokalisering av nya stationer, vårdinrättning och offentliga lokaler ska placeras och utformas så att ambulans och räddningstjänst har förutsättningar att operera med tillräcklig vändzon och fritt utrymme. Placering i förhållande till tillfartsvägar är av stor vikt. Vid planering av samhällsviktiga funktioner ska även risk för översvämningar från ytvatten eller nederbörd hanteras så att tillfartsvägar eller alternativa körvägar är möjliga.

Vid bebyggelseplanering behöver erforderligt brandskydd etableras. Brandvatten kan tas från brandposter, sjöar/vattendrag eller från tankbilar. I tätbebyggt område behöver tillgång till brandvatten säkerställas. Områden eller platser i kommunen med lång insatstid kan behöva särskilda brandskyddsåtgärder. Särskilt att beakta är kommunens ytterområden samt robusthet inom Enköpings stad.

Planeringsprinciper för utryckningsfordon

- Blåljusmyndigheterna ska fortsatt ha strategiskt placerade stationer runt om i kommunen.
- Framkomligheten för utryckningsfordon i tätbebyggda områden ska vara god och vid planering av nya bebyggelseområden eller vid förtätning ska alternativa utryckningsvägar studeras och föreslås. Detta kan inkludera dimensionering för vändplatser och utformning av uppställningsytor för större utryckningsfordon samt hänsyn till risker med översvämningar. Placering i förhållande till tillfartsvägar är av stor vikt.
- I detaljplanering ska behov av brandvattenförsörjningen tillgodoses. I tätbebyggt område behöver tillgång till brandvatten säkerställas.

Miljö- och hälsorisker

Strålning och radon

Det finns olika källor till strålning som på olika sätt kan innebära hälsorisker för människor vid alltför stor eller långvarig exponering. Försiktighet ska tillämpas vid planering av sådant som påverka människors hälsa negativt. I Enköpings kommun tillämpas de råd och riktlinjer som berörda myndigheter beslutat om, eller rekommenderar om strålning eller skyddsavstånd.

Svenska kraftnät planerar att bygga ny kraftledning mellan Munga i Västerås och Hamra i Uppsala. Den nya 400 kV-kraftledningen leds genom Enköpings kommuns norra delar. Utöver denna planerar även Vattenfall Eldistribution en omfattande ombyggnation av flera stationer och ledningar i kommunen för att öka kapaciteten i regionnätet. Placering av nya kraftledningar och transformatorstationer i närheten av byggnader där människor stadigvarande vistas kan innebära hälsorisker. Enköpings kommun förordar i första hand nedgrävda kraftledningar bland annat för att minska påverkan på människors hälsa på grund av strålning. Läs mer om elförsörjning i del 3: Teknisk försörjning. Magnetfält invid ledningar påverkas av ledningens utformning och varierar dessutom över tid, men kan behöva beaktas upp till 130 meter från en 400 kV-ledning och 80 meter från en 220 kV-ledning. För avstånd utifrån en lednings faktiska årsmedelströmvärde och uppbyggnad krävs en magnetfältberäkning.

Inom kommunen finns också områden med hög risk för radon. Radon är en radioaktiv gas som bildas naturligt i berggrunden när radium sönderfaller. Långvarig exponering för radongas ökar risken att utveckla lungcancer. Radon kan komma från marken, från byggnadsmaterial eller i hushållsvattnet. Gränsvärden för radon har fastställts i samarbete med berörda myndigheter och ska inte överskridas. Markradonförhållanden ska uppmärksammas i detaljplanläggning, vid förhandsbesked och bygglovsprövning så att riskerna kan bedömas. Radon från marken är den vanligaste källan till radon i byggnader enligt Statens geologiska undersökningar. Risken behöver hanteras vid förhandsbesked. Information ska lämnas till den sökande.

Planeringsprinciper för strålning och radon

- Riktvärde och riktlinjer samt vägledning om strålning och skyddsavstånd från nationella myndigheter ska följas vid planering och lovgivning.
- Enköpings kommun förordar i första hand nedgrävda kraftledningar. Nya kraftledningar ovan mark och dess anläggningsdelar ska utformas och placeras så att exponering av magnetfält begränsas.
- Planering av ny bebyggelse och andra åtgärder i närheten av kraftledningar ska samrådas med nätägaren. För ledningar med 220 kV gäller en samrådszon på 500 meter från ledningen.
- Ombyggnationer av befintliga byggnader ska inte leda till att exponeringen för magnetfält ökar.

- Vid planläggning och lovgivning ska risken för radon beaktas. Radonundersökningar ska genomföras vid exploatering på områden där det föreligger hög eller medelhög risk för radon från berggrund.

Förorenad mark

Det finns flera områden med misstänkt eller konstaterad förorenad mark i Enköpings kommun. Dessa områden har ofta förorenats till följd av tidigare verksamhet. Den nationella databasen för förorenade områden (EBH-stödet) används som en del i kunskapsunderlaget i tidigt skede vid detaljplanering respektive prövning av förhandsbesked och bygglov. Utredningar om förorenad mark ska ske innan en detaljplan kan antas eller ett bygglov kan ges. Det ska vara fastlaget om marken är lämplig för ändamålet, om och hur platsen behöver efterbehandlas, vilket ofta kräver undersökningar i flera steg. Undersökningar genomförs för att klargöra föroreningsgrad, farlighet, typ av förorening, läge i förhållande till befintlig eller föreslagen förändring av markanvändningen. I samband med dessa undersökningar ska det redovisas vilka åtgärder man avser vidta så att den miljömässiga och ekonomiska rimligheten framgår.

I orterna Skolsta, Grillby och Örsundsbro finns en önskan att på sikt omvandla verksamhetsområden till områden med andra funktioner så som bostäder, lokalt näringsliv och mötesplatser. Genom att omvandla befintlig verksamhetmark i centrala lägen finns möjlighet att uppnå dubbla miljöeffekter. Dels genom efterbehandling av marken och dels genom minskning av tunga transporter i tätortsnära miljö. Det anses också positivt ur ett klimatperspektiv att återanvända redan ianspråktagen mark. Beroende på framtida exploatering och dess omfattning kan här bli aktuellt med undersökningar och efterbehandling. Föroreningssituation och utbredningsområdets storlek kan variera beroende på vilken verksamhet som bedrivits på området.

Planeringsprinciper för förorenad mark

- Den nationella databasen för förorenade områden, EBH-stödet, ska användas som en del i kunskapsunderlaget i tidigt skede, vid detaljplanering samt vid prövning av förhandsbesked och bygglov.
- Innan mark kan fastslås som lämplig för ändamålet behöver det vara klarlagt om och hur platsen behöver efterbehandlas.

Masshantering

Det uppstår stora mängder massor i samhället, till exempel som en följd av exploatering, nybyggnation och underhåll av infrastruktur. Massor kan bestå av olika slags material så som uppgrävd jord, krossat berg, uppriven asfalt etc. Dessa schaktmassor ska i princip alltid ses som ett avfall. Det är innehavaren som ska klargöra om avfallet behöver provtas efter föroreningar och därefter hur det ska hanteras och på vilket sätt det påverkar miljön.

Det kan vara svårt att hitta nya lämpliga ytor för masshantering lokalt en bit in i genomförandeprocessen vilket kan leda till långa transporter av massor med ökade utsläpp som följd.

Därför ska det tidigt i byggprocessen utredas hur och var massorna ska hanteras. I första hand ska massorna omhändertas lokalt för återanvändning, förutsatt att de inte är förorenade. Tillräckliga ytor för mellanlagring och ytor för provtagning behöver också finnas under olika byggskedet. Lokal masshantering bidrar till att uppfylla de globala, nationella och regionala miljö- och klimatmålen.

För att undvika uppkomsten av överskottsmassor som inte kan återanvändas lokalt bör byggnationen anpassas efter markförhållandena, vilket även minskar behovet att schaktning/påverkan på markområdet.

Återvinning av massor i anläggningssyfte är ofta förenat med miljöprovning av något slag, exempelvis anmälan, tillstånd eller 12:6-samråd enligt miljöbalken. Marklov enligt plan- och bygglagen kan också krävas.

Masshanteringen är och kommer fortsatt att vara en aktuell fråga i exploateringsprojekt framöver när Enköpings kommun växer. I syfte att skapa bättre förutsättningar för en mer resurseffektiv hantering av massor, öka förutsättningarna att massfrågorna hanteras i tidigt planeringsskede och öka tydlighet kring kommunens ställningstaganden för kommunikation internt och med exploitörer, behöver kommunen arbeta vidare med sina riktlinjer för masshantering.

Planeringsprinciper för masshantering

- Massor ska i första hand omhändertas lokalt förutsatt att de inte är förorenade.
- Lagring och hantering av massa ska planeras i tidigt planeringsskede i samtliga byggprojekt. Tillräckliga ytor för mellanlagring och ytor för provtagning behöver finnas under olika byggskedet.
- Byggnation ska till största möjligaste mån anpassas efter markförhållanden för att minska behovet av schaktning så att massor uppstår.

Påverkansområden kring flygplatser och lufthinder för civil luftfart

I närhet till Enköpings kommun finns både Uppsala flottilflygplats samt Arlanda flygplats. För att säkra starter och landningar till dessa omfattas stora delar av Enköpings kommun av stoppområde för höga objekt. Det innebär att inga höga objekt kan generellt uppföras inom stoppområdet. Det gäller såväl byggnader, master, torn, vindkraftverk etc. som kan hindra militärt eller civilt flyg.

Inom stoppområde för höga objekt tillhörande riksintresset Uppsala flottilflygplats, har Försvarmakten en mycket restriktiv hållning till uppförandet av höga objekt och accepterar generellt inte objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållen bebyggelse då dessa riskerar att påtagligt skada riksintresset. Inom stoppområde ska alla ärenden gällande uppförande av höga objekt remitteras Försvarmakten.

Enköping kommun omfattas även av MSA-område tillhörande riksintresset Uppsala flottilflygplats, som är ett påverkansområde kring en flygplats. MSA anger den minimihöjd kring en militär flygplats inom vilken det är säkert att genomföra in- och utflygningar och syftar till att säkerställa möjligheten

att genomföra visuell inflygning till en flygplats. Inom MSA-område ska alla ärenden gällande uppförande av höga objekt remitteras Försvarmakten för bedömning av påtaglig skada.

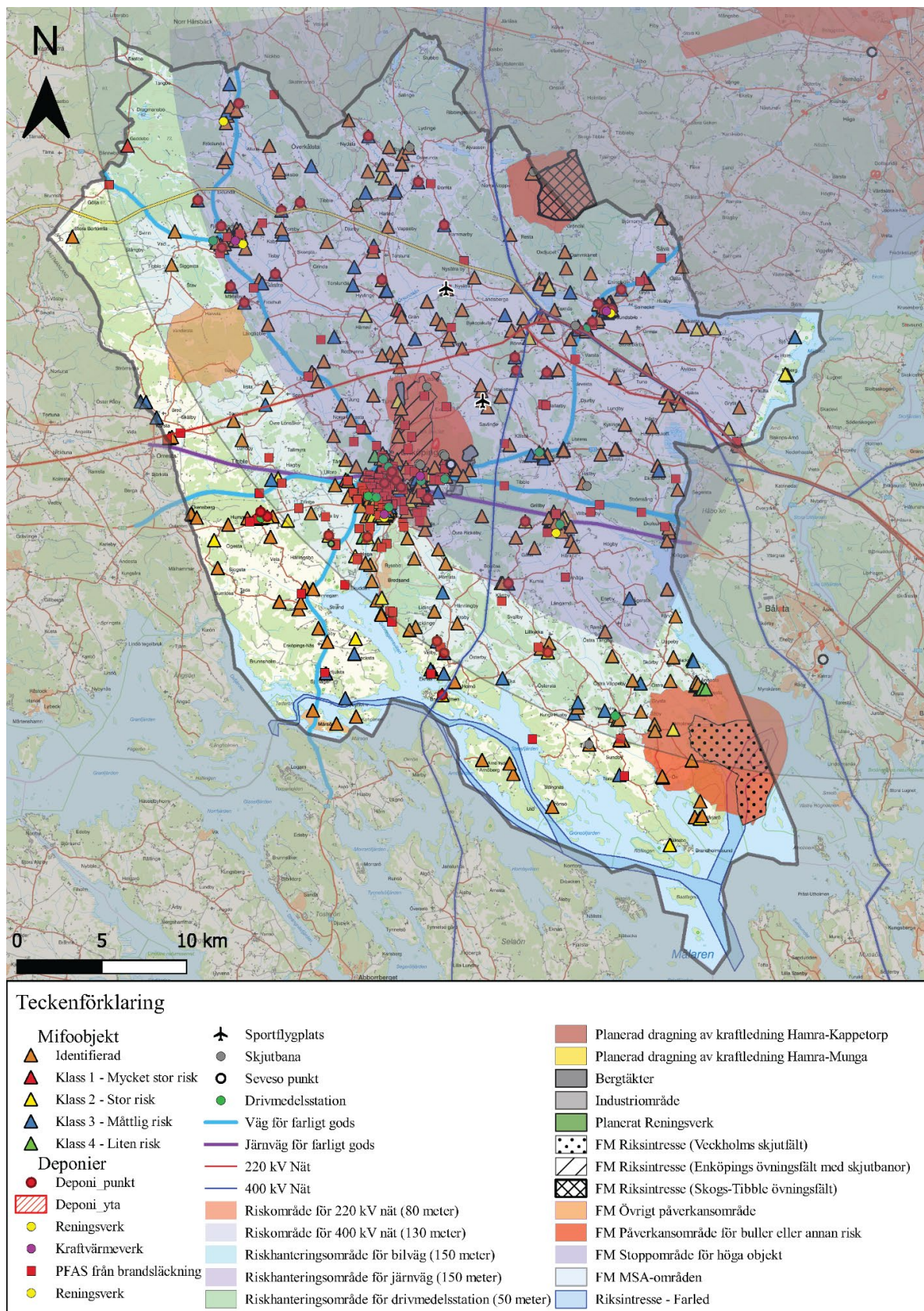
Vidare ska alltid samråd ske med berörda flygplatser inom 80 km radie från det objekt som är högre än 20 meter över mark eller vattenytan som ska uppföras. Luftfartsverket ska alltid remitteras för objekt högre än 20 meter över mark, oavsett avstånd till flygplatser.

Alla byggnadsobjekt oavsett typ som master, torn, pyloner, skyltar, konstverk, byggnader etc. som är högre än 20 meter över mark eller vattenytan ska remitteras till LFV. Detta gäller oavsett position på svenskt territorium. Befinner sig objektet till havs eller i insjö ska även Kustbevakningen i Karlskrona remitteras.

Samråd ska alltså inte enbart ske med Försvarmakten när det gäller höga objekt utan även med LFV för civil luftfart. Vidare ska alltid samråd ske med berörda flygplatser inom 80 km radie från det objekt som är högre än 20 meter över mark eller vattenytan som ska uppföras. (Det finns ett skyddsområde på 80 km kring flygplats, de s.k. MSA/TAA ytorna, där flygplanen påbörjar den sista delen av inflygningen.)

Planeringsprincip för påverkansområden flygplatser och civil luftfart

- Generellt kan inga höga objekt uppföras inom stoppområdet. För höga objekt gäller att samtliga objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållande bebyggelse kan utgöra flygsäkerhetsrisk och begränsa verksamheten vid flygflottiljen.
- Höga objekt kan eventuellt uppföras inom MSA-område om totalhöjden över marken inte uppnår de höjdbegränsningarna som gäller (samt om ingen annan konflikt med riksintresse eller påverkansområde föreligger).
- Berörda flygplatser inom 80 km radie från planerade objekt högre än 20 meter över mark eller vattenytan som ska uppföras. Luftfartsverket ska alltid remitteras för objekt högre än 20 meter över mark, oavsett avstånd till flygplatser.

Karta 52: Översiktlig karta över objekt eller verksamheter som kan påverka människors hälsa eller miljö.

Verksamheter med omgivningspåverkan

Översiktsplanen ska ta hänsyn till olika miljöfarliga verksamheter. Med miljöfarlig verksamhet avses användning av mark, byggnader eller anläggningar som kan ge upphov till utsläpp till mark eller vatten eller medföra andra störningar för människors hälsa eller miljön. Vad som är en miljöfarlig verksamhet regleras i 9 kap. i Miljöbalken. I Enköpings kommun finns ett antal miljöfarliga verksamheter idag bland annat täkter, avloppsreningsverk, kraftvärmeverk, bensinstationer, djurhållande lantbruk, industrier, se översiktlig karta 66. I Enköpings kommun finns också ett antal verksamheter som klassas som farliga verksamheter enligt 2 kap 4§, lag (2003:778) om skydd mot olyckor. Beroende på verksamhetens utformning, omfattning och lokalisering finns riskhanteringsavstånd inom vilket en riskhänsyn ska tas.

Skyddsavstånd tillämpas för olika typer av verksamheter för att skydda människors hälsa, skydda känsliga miljöer från påverkan från verksamheten eller skada i händelse av olycka. Samtidigt kan verksamheterna vara viktiga ur ett samhällsperspektiv och därför ska de ha utrymme att verka. De tillstånd som utfärdas till miljöfarliga verksamheter brukar reglera lämpligt avstånd till bostadsbebyggelse och annan bebyggelse där människor stadigvarande uppehåller sig. Uppförande av ny bostadsbebyggelse eller annan känslig bebyggelse i närheten av miljöfarliga verksamheter kan försvåra för dessa att få förnyade tillstånd. Enköpings kommun tillämpar nationella riktvärden, riktlinjer och vägledningar om skyddsavstånd till farliga verksamheter.

Särskilt riskfyllda verksamheter bör inte tillåtas inom vattenskyddsområde eller på vattentäkt med hänvisning till områdets skyddsföreskrifter. Riskerna för negativ påverkan ska bedömas i alla skeden från planering till genomförande. Landbaserade utsläpp från väg- eller järnvägstransporter eller från industriella anläggningar, oljedepåer och andra verksamheter som hanterar farliga ämnen, kan leda till allvarliga konsekvenser för dricksvattenförsörjningen. Även risker med låg sannolikhet ska behandlas eftersom dricksvatten är en samhällsviktig funktion och konsekvenserna av exempelvis en förorening kan bli omfattande.

Generella planeringsprinciper för verksamheter med omgivningspåverkan

- Enköpings kommun tillämpar nationella riktvärden, riktlinjer och vägledningar om skyddsavstånd till bebyggelse och infrastruktur.
- Samhällsviktig verksamhet eller bebyggelse där människor stadigvarande uppehåller sig bör endast planeras i anslutning till skyddsområde för miljöfarlig verksamhet eller farlig verksamhet om utredningar visat att detta kan ske på ett säkert sätt. Detta bör bedömas och utredas i detaljplaneskede.
- Ny bebyggelse i närhet av befintlig miljöfarlig verksamhet kan påverka verksamhetens framtida möjligheter att få förnyade tillstånd. Detta ska tas i beaktande vid detaljplanering eller lovgivning av ny bebyggelse.
- Nya miljöfarliga verksamheter ska lokaliseras på ett sådant avstånd till bebyggelse att möjligheten för framtida förnyade miljötillstånd säkras.

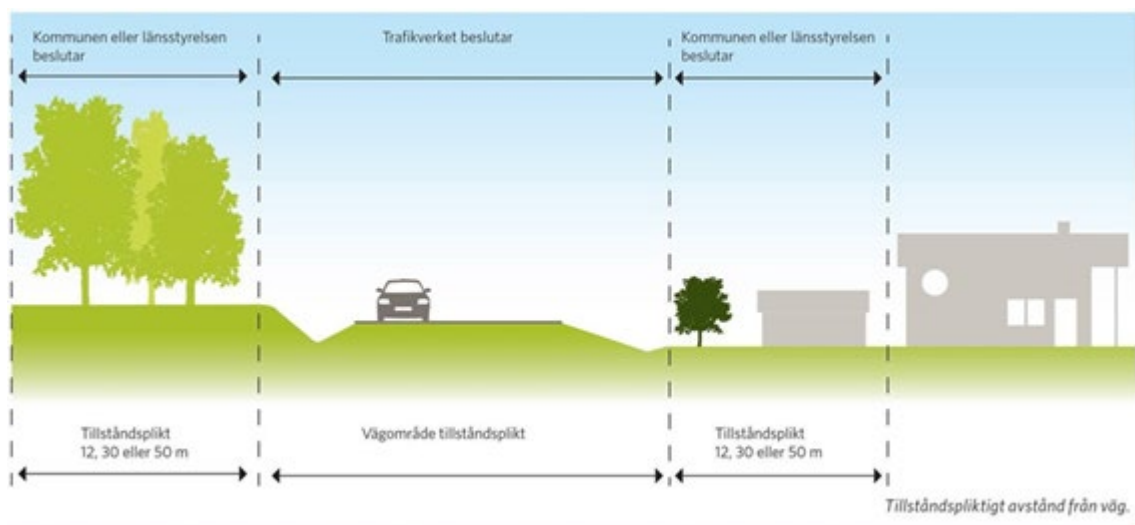
- Vid planering och utveckling av verksamheter eller bostäder i närhet till reningsverk, eller pumpstationer, bör en riskanalys genomföras.
- Förändringar inom planområde med verksamhet som hanterar farliga gaser eller vätskor ska involvera Räddningstjänsten Enköping-Håbo och aktuell verksamhetsutövare för att bedöma riskhanteringsavstånd
- Särskilt riskfyllda verksamheter bör inte tillåtas inom vattenskyddsområde eller på vattentäkt med hänvisning till områdets skyddsföreskrifter.

Skyddsavstånd till väg och järnväg samt transport av farligt gods

Skyddsavstånd väg

För objekt som inte ligger inom detaljplan och som inte kräver bygglov gäller enligt väglagen en tillståndspliktig zon på minst tolv meter från en väg. Inom detta område ska om möjligt inte finnas byggnader eller andra anordningar som kan äventyra trafiksäkerheten (se figur 8).

Det är naturligtvis lika viktigt att ta hänsyn till trafiksäkerheten inom detaljplan och för objekt utanför detaljplan som kräver bygglov. Då detaljplanen upprättas ska kommunen samråda med Trafikverket så att tillräcklig hänsyn till trafiksäkerheten tas inom den tillståndspliktiga zonen. Detsamma gäller vid bygglov.

Figur 8: Tillståndspliktigt avstånd från väg. Källa Trafikverket.

Följande avstånd gäller för vägar inom Enköpings kommun:

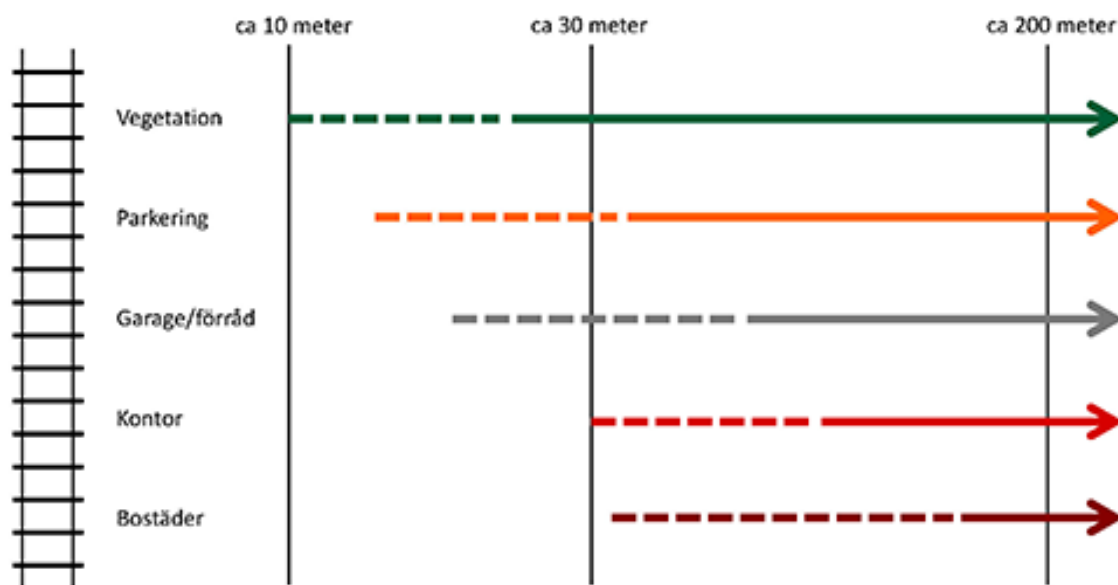
- E 18 - 50 meter
- Väg 55, 70, 254 och 263 - 30 meter
- Övriga allmänna vägar - 12 meter

Länsstyrelsens tillstånd krävs om byggnader eller anläggningar som kan inverka på trafiksäkerheten ska uppföras inom den tillståndspliktiga zonen (47 § väglagen). Länsstyrelsens tillstånd krävs inte om åtgärden prövas i en detaljplan eller i ett bygglov. Länsstyrelsen kan, om det är nödvändigt med hänsyn till trafiksäkerheten, föreskriva att avståndet ökas, dock högst till 50 meter.

Skyddsavstånd järnväg

Enköpings kommun följer Trafikverkets rekommendation om skyddsavstånd till järnväg.

Längs järnvägen bör generellt sett ingen ny bebyggelse tillåtas inom 30 meter från närmsta spårmitt. Skyddsavståndet syftar till att skydda bebyggelse från urspårning av tåg och ger utrymme vid eventuella räddningsinsatser om det skulle ske en olycka. Skyddsavståndet ska inte enbart tillämpas vid nybyggnad, utan även ligga till grund för bedömning om lämplig verksamhet vid ändrad användning av befintlig bebyggelse. Inom detta avstånd är det också svårt att utan skyddsåtgärder klara gällande riktvärden för trafikbuller. Verksamhet som inte är störningskänslig och där människor endast tillfälligtvis vistas, till exempel parkering, garage och förråd, kan dock finnas inom 30 meter från spårmitt (figur nedan). Hänsyn bör dock tas till möjligheterna att underhålla järnvägsanläggningen och bebyggelsen.

Figur 9: Trafikverkets generella råd om avstånd till järnväg för olika typer av verksamheter. Avstånden som anges utgör inte fasta regler utan verksamhetens lokalisering är en bedömningsfråga från fall till fall. Linjerna i figuren har därför streckats. Källa: Trafikverket.

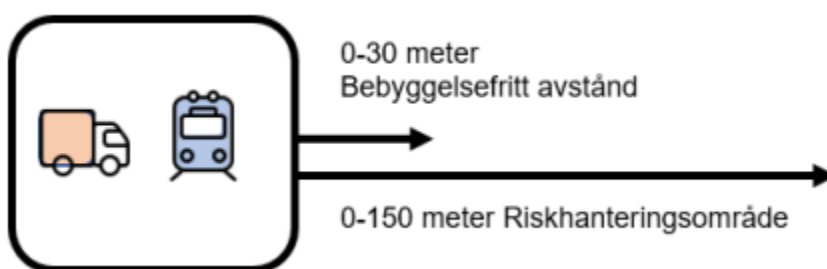
Transport av farligt gods

Det är viktigt att beakta transporter av farligt gods när ny bebyggelse planeras intill transportanläggningar, när ny transportinfrastruktur planeras och när markens användning ska förändras på annat sätt.

Länsstyrelsen har pekat ut fyra vägar som rekommenderas för transport av farligt gods i Enköpings kommun: E18, väg 55, väg 70 och väg 254. Farligt gods ska också vara möjligt att transporteras på järnvägen. Visst farligt gods transporteras sjövägen på de två sjöfartslederna som går genom kommunen.

Transport av farligt gods medför risker för föroreningar, brand eller explosion i vid en eventuell olycka som kan få långtgående konsekvenser för människors hälsa, för miljön och påverka olika försörjningar. För att säkerställa att transporterna inte utsätter människor eller miljö för oacceptabla risker tillämpas skyddsavstånd.

Enköpings kommun följer Länsstyrelsen i Uppsalas rekommendation om skyddsavstånd. Inom 150 meter från transportled behöver en riskbedömning alltid göras vid planläggning och bygglov. Vid vilket avstånd som en riskanalys bör tas fram beror på typ av bebyggelse, samt typ av väg eller järnväg. Avståndet kan också vara längre, till exempel där det är nära till flera transportleder. Det bedöms från fall till fall.

Figur 10. Riskhanteringsavstånd och skyddsavstånd för väg och järnväg vid transport av farligt gods. Källa: Länsstyrelsen i Uppsala län.

Flertalet tätorter berörs direkt eller indirekt av transportleder för farligt gods. I Fjärdhundra, Skolsta och Örsundsbro finns transportleden i direkt närhet till tätorten, i Grillby finns möjlighet att transportera farligt gods på järnvägen genom tätorten. Inom Enköpings tätorter är det förbjudet att transportera farligt gods i märkningspliktiga fordon (med orange skylt) annat än på de anvisade transportlederna. Förbudet gäller dock inte trafik i samband med lastning och lossning eller trafik till och från terminal inom förbudsområdet. Medgiven trafik inom förbudsområdet ska alltid ske med val av kortaste lämpliga väg. Vid detaljplanläggning inom dessa fyra tätorter ska riskerna med godstransporter på lederna, samt lastning, lossning och trafik till och från terminalområdet inom förbudsområdet beaktas. Det kan räcka med att översiktligt beskriva vad som transporteras och hur

ofta transporterna passerar planområdet. Om det handlar om en högre frekvens av transporter, och flera olika typer av farligt gods ska en utökad riskbedömning genomföras.

För att säkerställa åtkomligheten för räddnings- och bärgningsinsatser, minska risk för direkt konflikt mellan fordon och byggnader och begränsa antalet människor som drabbas av en olycka bör ett skyddsavstånd om minst 30 meter från järnvägens spårmitt eller vägkant i bebyggelsefritt område fredas från tillkommande bebyggelse.

Huvuddelen av tankfartygstransporter utgörs av dieselbränsle och bensin till Västerås samt gastankfartyg lastad med ammoniak till Köping. Eventuella utsläpp vid fartygsolyckor kan få omfattande konsekvenser för miljö och för dricksvattenproduktionen från Mälaren. Enköpings kommun tar idag sitt dricksvatten från grundvattentäkt men på sikt, när den nya dricksvattenledningen mellan Västerås och Enköping är färdig, kommer Enköpings kommun kunna använda ytvatten från Mälaren som dricksvatten.

Risken för läckage av dieselbränsle genom fartygskollision, grundstötning eller brand på fartyg beräknas som låg men kan få allvarliga konsekvenser för dricksvattenförsörjningen om det inträffar. Riskerna behöver beaktas när farlederna breddas för att möjliggöra för utökad godstrafik på Mälaren. Under sommartid finns även en risk för att fritidsbåtar råkar ut för haveri eller läckage vid tankning som kan orsaka temporära störningar för dricksvattnet och tillfälliga störningar på vattenekologin.

Planeringsprinciper för skyddsavstånd för väg och järnväg

- Inom 30 meter från väg eller järnväg gäller skyddsavstånd. Här ska ingen bebyggelse med samhällsviktig karaktär eller där människor stadigvarande uppehåller sig tillkomma.
- Vid prövning av ändrad markanvändning inom 150 m från järnväg och rekommenderad led för transporter med farligt gods behöver en riskbedömning göras. Det gäller tätorterna Grillby, Skolsta, Örsundsbro och Fjärdhundra. Även lastning, lossning och trafik till och från terminalområde inom förbudsområdet beaktas.
- Känslig verksamhet eller byggnader där människor stadigvarande uppehåller sig ska placeras utanför riskhanteringsavståndet från transportleder för farligt gods.
- Området närmast transportled för farligt gods ska utformas så att det inte uppmuntrar till stadigvarande vistelse.
- Området i närhet till transportled för farligt gods kan utformas med vallar eller diken för att, i händelse av olycka, minska spridning av vätskor till områden där människor stadigvarande uppehåller sig.
- Åtgärder kan behöva vidtas för byggnader med mindre än 30 meter till transportled för farligt gods.
- Vid planering eller tillståndsgivning ska farleder för sjötransporter beaktas så att möjligheten till farliga godstransporter till sjöss inte försvåras.

Karta 53: Transportleder för farligt gods.

Djurhållning

Ett naturligt inslag i kommunens landsbygdsboende är närheten till djurhållande gårdar. Dessa gårdar utvecklar och utökar sin verksamhet i olika stor utsträckning. I vissa lägen kan verksamhets- och näringsutvecklingen stå i konflikt med boendemiljöaspekter som till exempel lukt och allergi. För att i största möjliga mån undvika sådana konflikter ska frågor som berör djurhållning och bebyggelse behandlas tidigt i förhandsbesked, bygglov eller i detaljplaneringen.

I Enköpings kommun tillämpas skyddsavstånd mellan djurhållande gårdar och ny bebyggelse. Skyddsavstånden ska ses som en utgångspunkt för vidare utredning i varje enskilt fall, vid såväl detaljplaneläggning, förhandsbesked och bygglov samt vid utveckling av djurhållande verksamheter.

För ny bebyggelse i tätbebyggda områden ska skyddsavstånd till hästverksamheter som stall, hästhagar och paddock enligt Folkhälsomyndighetens rekommendation om 200 meter gälla. För ny bebyggelse i områden med mer lantlig karaktär kan ett kortare skyddsavstånd tillämpas. Skyddsavståndet mellan ny bebyggelse och ladugård, stall, rasthage, paddock eller ridbana bör inte understiga 50 meter.

Om verksamheten medför, eller riskerar att medföra, näringsläckage till vattendrag eller sjö kan verksamheten påverka förutsättningarna att följa miljö kvalitetsnormer i närliggande recipient. Eftersom miljö kvalitetsnormen inte får försämrats, eller äventyras, behöver risken för utsläpp av näringsämnen bedömas och förebyggande åtgärder vidtas. Det är verksamhetsutövaren som är ansvarig för att tillräckliga åtgärder vidtas.

Planeringsprinciper för djurhållning

- Skyddsavstånd mellan tillkommande bebyggelse eller tillkommande djurhållande gårdar i tätbebyggda områden är 200 meter. Skyddsavståndet mellan tillkommande bebyggelse eller tillkommande djurhållande gårdar i landsbygdsmiljö bör inte understiga 50 meter.
- Vid lokaliseringsprövning av verksamheter med särskild risk för näringsläckage till vattendrag eller sjö behöver hänsyn tas till miljö kvalitetsnormer för vatten från närliggande recipient. Verksamheten får inte leda till att försämrats eller äventyras recipientens status.

En betande häst: Fotograf Cassandra Telldahl Bjelkelöv

Vattenverksamhet

I samband med planläggning och åtgärder i strandnära lägen genom t.ex. bryggor, båthus och liknande ska det i första hand ske genom samlokalisering av gemensamma anläggningar i stället för många enskilda objekt. Lokaliseringen av gemensamhetsanläggningar bör väljas så att endast begränsade åtgärder i vattenområdet behövs. Anläggande, utökning och visst underhållsarbete av en småbåtshamn och brygganläggningar är vattenverksamhet och ansökan görs hos Länsstyrelsen. Vid exploatering av strandnära områden måste utbyggnad ske i enlighet med strandskyddsbestämmelser.

Planeringsprincip för vattenverksamhet

- I största mån ska samlokalisering ske för att minska påverkan på strandnära lägen och på ekologin i vattenmiljön.
- I första hand ska områden där det går att undvika återkommande muddringsinsatser för att erhålla lämpligt djup väljas.
- Påverkan på ekologin i vattnet och längs stranden ska alltid bedömas.

Markavvattning och markavvattningsföretag

Stora delar av jordbruksmarken i Enköpings kommun ingår i något markavvattningsföretag. Detta kan ha stor betydelse för kommande planering då både bebyggelse, avlopp och dagvattenhantering många gånger är beroende av väl fungerande markavvattningssystem i landskapet och befintliga system ofta inte är dimensionerade för ytterligare belastning.

I samband med planläggning av områden där det finns våtmark eller annan mark där markavvattning kommer att krävas, ska markavvattningsförbudet vägas in tidigt i planeringsprocessen. Prövningen sker i två steg, först krävs en dispens från markavvattningsförbudet och därefter tillstånd till den markavvattnande åtgärden.

Markavvattningsföretag är att betrakta som juridiska personer och det är viktigt att inkludera dem tidigt i planläggningsprocessen eftersom det i många fall krävs juridiska processer för att komma till rätta med ansvar, utformning och underhåll när omgivningen förändras. Vid förändringar i markanvändningen ska kommunen planera så att markavvattningsföretagen inte belastas med ökade mängder dagvatten. I de fall där redan befintlig bebyggelse belastar markavvattningsföretag tar kommunen ansvar för sin belastning genom möjliggörande av olika åtgärder. I vissa fall kan det behövas vidare utredningar för att få kännedom om belastning. Kommunen arbetar kontinuerligt med att utveckla dialog med berörda parter.

Planeringsprincip för markavvattning och markavvattningsföretag

- Kommunen ska ta ansvar för sin ökade belastning på befintliga markavvattningsföretag.
- Vid nybyggnation ska kommunen tillse att ökat flöde av dagvatten inte belastar befintliga markavvattningsföretag.

Miljökvalitetsnormer

Miljökvalitetsnormerna syftar till att skydda människor och miljö samt att uppfylla de krav som ställs på Sverige genom vårt medlemskap i EU. Det finns miljökvalitetsnormer för buller, luft och vatten.

Miljökvalitetsnormer för omgivningsbuller

Miljökvalitetsnormen för buller infördes år 2004 genom förordning (2004:675) om omgivningsbuller.

Buller påverkar människor på olika sätt beroende på: typ av buller, bullrets styrka, frekvens, variation över tid och tid på dygnet. Tätorterna är mer bullerpåverkade än landsbygden samtidigt som en betydligt lägre bullersituation kan uppfattas som störande i landsbygdsmiljö. Oavsett så ska Enköpingsborna ha tillgång till goda ljudmiljöer i vardagen. Det handlar både om god ljudmiljö i bostadsområden för att inte störa sömn och vila och även på offentliga platser så som parker, grönområden och torg. Enköpings kommun följer nationell vägledning, riktlinjer och riktvärden för buller och vibrationer.

Vart femte år ska kommuner med över 100 000 invånare genomföra en strategisk bullerkartläggning. Kartläggningen ska också följas av åtgärdsprogram innehållande handlingsplaner för att minska bullret. I mindre kommuner eftersträvas begränsat omgivningsbuller.

Ny bebyggelse ska anpassas så att bullerstörningar minimeras. Det kan göras genom val av byggmaterial, placering av byggnader men också åtgärder i omgivningen för bullerreducering så som ökad grönska, hastighetsreducerande åtgärder eller minskad biltrafik. Om en alternativ lokalisering inte är möjlig, exempelvis vid förtätning, ska bullerdämpande åtgärder eller åtgärder för att minska bullersituationerna vidtas.

Den dominerande bullerkällan i de mindre tätorterna är vägtrafiken från personbilar och yrkestransporter. Genom flertalet orter går väl trafikerade vägar och verksamhetsområden är ofta belägna inom tätbebyggda områden. Det är önskvärt att omlokalisera verksamheter som genererar tung trafik eller buller eller andra störningar, i utkanten av tätorterna och i närhet till större vägar. Ett antal sådana utvecklingsområden har föreslagits i markanvändningskartorna för orterna, se orterna Örsundsbro och Grillby.

Genom kommunen går järnväg med person- och godstransport. Järnvägsbuller och vibrationer från tågtrafik kan vara störande om än i begränsade områden. På sikt kan utveckling av järnväg i Grillby och Örsundsbro, persontågtrafiken på Mälardalsbanan och en utökning av godstrafiken påverka såväl vibrationer och bullersituationen i kommunen, dock i ett begränsat område. Risker med Buller och vibrationer ska beaktas i tidigt skede i samhällsplaneringen så att riskerna kan minimeras.

Inom kommunen finns även olika verksamheter som genererar buller, exempelvis skjutfält på försvarsmaktens övningsområden, sportskytteanläggningar, motoranläggningar, transportintensiva verksamheter med tung eller frekvent trafik, med flera. Flera av dessa har rekommenderade skyddsavstånd som ska följas vid planering och lovgivning. För tillkommande verksamheter eller

utökad verksamhet ska bullersituationen noga undersökas och omgivningspåverkan utvärderas. Risk för påverkan på miljö och människors hälsa ska utredas och lämpliga åtgärder för att minimera påverkan på människans hälsa föreslås. En utökad verksamhet kan leda till krav om åtgärder för att dämpa bullersituationen från verksamheten eller att åtgärder behöver vidtas för bebyggelse i närheten.

Ingen ny bostadsbebyggelse eller annan störningskänslig bebyggelse ska planeras inom områden som beräknas utsättas för buller från försvarsmaktens verksamheter som överskrider rekommenderade riktvärden. Detta då det riskerar att påtagligt skada riksintressen för totalförsvarets militära del.

Planeringsprinciper för buller och vibrationer

- Riktvärde och riktlinjer samt vägledning om buller och vibrationer, från nationella myndigheter ska följas vid planering och lovgivning. Miljökvalitetsnormer för buller ska följas.
- Buller och vibrationer ska beaktas i tidigt skede i samhällsplaneringen så att riskerna kan förhindras eller minimeras.
- Verksamheter som genererar tung trafik eller annat buller koncentreras i utkanten av tätorterna i lägen där de är mer lämpade.
- Ny bebyggelse anpassas så att bullerstörningar minimeras. För tillkommande verksamheter eller utökad verksamhet ska bullersituationen noga undersökas och omgivningspåverkan utvärderas.

Miljökvalitetsnormer för luft

Påverkan på luftkvaliteten uppstår främst i större tätorter och beror framförallt på utsläpp från trafik genom bilavgaser och utsläpp av slitagepartiklar men kan även uppstå genom eldning i exempelvis braskaminer. Trånga gaturum med omgivande hög och tät bebyggelse kan också vara en bidragande orsak till lokalt höga föroreningshalter. Luftkvalitetsfrågorna ska beaktas tidigt i planeringen för att skapa förutsättningar för en god luftkvalitet.

Enköpings kommun är medlem i Östra Sveriges Luftvårdsförbund (ÖSL) som övervakar och analyserar luftkvaliteten. Enköping genomför inga egna luftmätningar. Miljökvalitetsnormerna för luft riskerar inte att överskridas i dagsläget. Däremot finns det lokala utmaningar till följd av utsläpp från transporter inom Enköpings tätort.

De viktigaste åtgärderna för att minska utsläpp av luftföroreningar berör vägtrafiken. Kommunens trafikstrategi är utgångspunkten vid planering av trafiksystemet inom staden där de hållbara trafiklagen är prioriterade. Kommunen tillämpar även Trafikverkets skyddsavstånd mellan väg och bebyggelse i detaljplaneringen utifrån luftkvalitetsaspekter samt följer nationella myndigheters vägledningar, riktlinjer och miljökvalitetsnormer för luft.

Planeringsprinciper för luft

- Miljökvalitetsnormer för luft med gällande gränsvärdes- respektive målsättningsnormer ska följas, men även miljökvalitetsmålet för frisk luft ska beaktas.
- Luftkvalitetsfrågorna beaktas tidigt i planeringsprocesserna i utvecklingsprojekt i våra tätorter, såväl vid utveckling av nya områden eller vid förtätning.
- Trafikverkets skyddsavstånd mellan bebyggelse och väg tillämpas i detaljplanering.

Foto på vandringshinder i en stenbro. Fotograf Cassandra Telldahl Bjelkelöv

Miljökvalitetsnormer för vatten

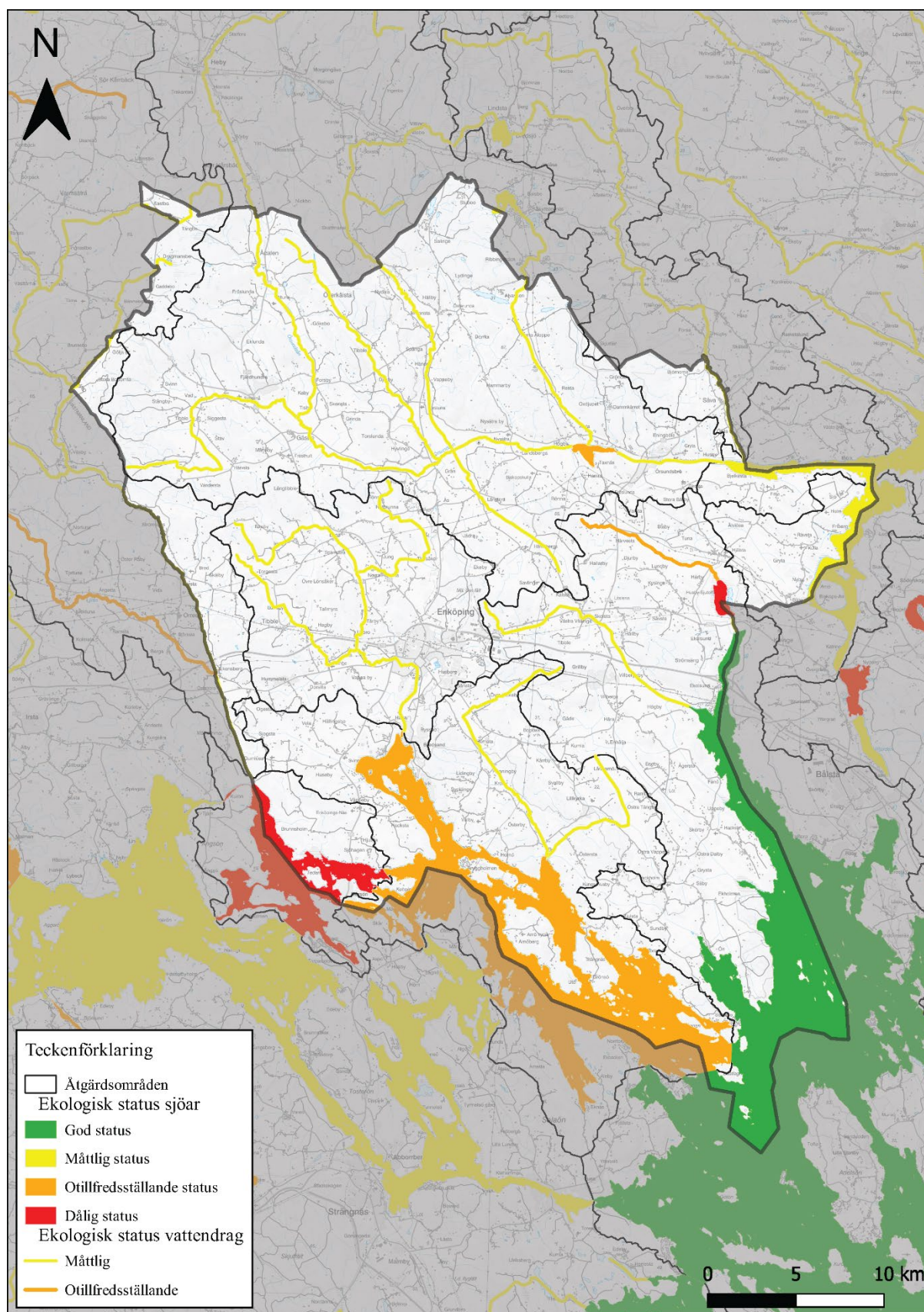
Vattendirektivet är ett regelverk som ställer krav på alla EU:s medlemsländer att uppnå god vattenkvalitet. Miljökvalitetsnormer för vatten omfattar sjöar, vattendrag, kustvatten och grundvatten. Miljökvalitetsnormen beskriver vilken vattenkvalitet eller kvantitet som vattnet ska nå vid en viss tidpunkt. Normen anger den lägsta tillåtna nivån och får inte underskridas eller äventyras.

Av kommunens fem grundvattenförekomster uppnår samtliga god kvantitativ status, fyra uppnår god kemisk status och en uppnår inte god kemisk status. Av ytvattenförekomsterna (sjöar och vattendrag) är det endast en förekomst som uppnår god status, medan 29 uppnår måttlig status och fyra otillfredsställande status och resterande fem saknar data för att kunna klassas. Vattenkvaliteten och miljökvalitetsnormer för vatten beskrivs i Länsstyrelsernas databas VISS. Läs mer i Enköping kommuns vattenplan.

Enköping är en utpräglad jordbrukskommun. Åkermarken har ett högt innehåll av lera som förs ut till sjöar och vattendrag i samband med att regn faller över landskapet. Resultatet blir ett högt läckage av näringsämnen till vatten som orsakar övergödning. För att minska övergödningen prioriterar Enköpings kommun åtgärder för att minska läckaget från jordbruksmark och urbana miljöer. Genom bland annat åtgärdssamordning och framtagande av lokala åtgärdsplaner samverkar kommunen med och stöttar enskilda markägare till genomförande av fysiska åtgärder som minskar läckaget av övergödande ämnen. För att minska belastningen från fysisk påverkan (rätning/rensning av vattendrag) de naturliga vattenekosystemen värnas och utvecklas. För att minska belastningen från miljögifter behöver alla vatten skyddas från utsläpp.

Med stöd i Enköping kommuns vattenplan prioriterar och vidtar kommunen åtgärder som förbättrar våra vatten och beskriver hur miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna säkerställas. Vår vattenplan är vägledande i plan- och bygglovsprocesserna, vid teckning av exploateringsavtal, och ingår som underlag till andra kommunala strategiska dokument. Vattenplanen är framtagen i tvärsektoriellt samarbete och arbetet prioriteras och följs upp av vår förvaltningsövergripande styrgrupp för vatten. Vattenstrategisk kompetens kopplas också in som en expertfunktion i flera olika planeringsskeden för att säkerställa att vattenfrågorna hanteras ur ett helhetsperspektiv inom exempelvis detaljplanens område eller i samband med lokaliseringsprövning vid ansökan om förhandsbesked. Läs mer om kommunens arbete med dagvattenhantering under Del: 3, Teknisk försörjning.

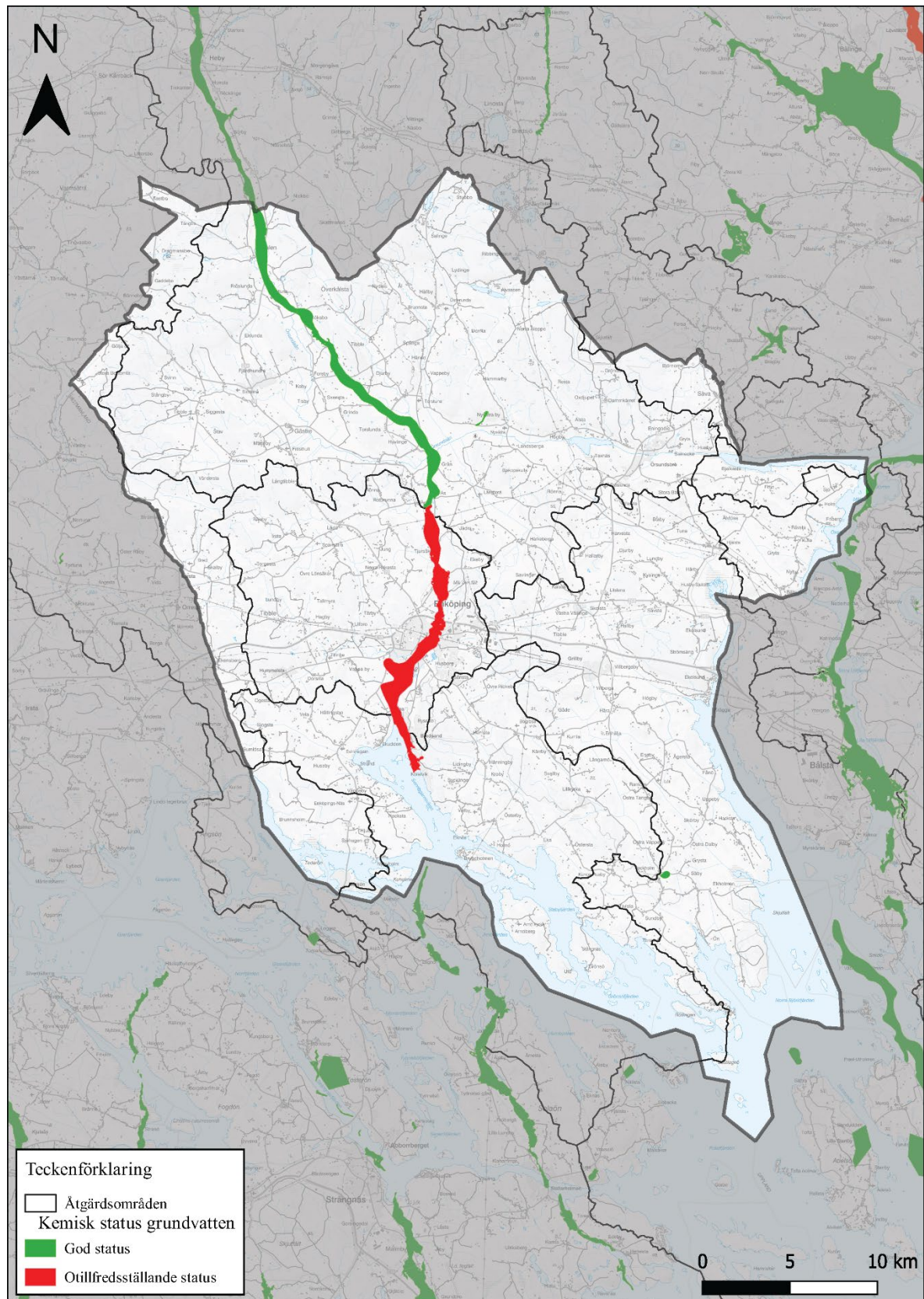
Flera kommunala strategiska dokument berör också olika aspekter av vattenfrågorna med konkreta åtgärder för att säkerställa att miljökvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas: exempelvis kommunens VA-plan, dagvattenplan samt vattentjänstplan som är under framtagande. I Lokala åtgärdsplaner (LÅP) identifieras platser där åtgärder kan genomföras för att förbättra vattenkvaliteten. Kommunen bedriver tillsyn av enskilda avlopp i syfte att hitta avloppsanläggningar som inte klarar miljökrav på rening så att dessa kan åtgärdas av anläggningens ägare. Vattenmyndighetens klassning av vattendragens status ligger till grund för vilka avrinningsområden som fortsättningsvis ska prioriteras i inventeringen.

Karta 54: Vattenstatus för ytvatten.

Planeringsprinciper för miljökvalitetsnormer för vatten

- Vattenfrågorna hanteras ur ett helhetsperspektiv där olika aspekter av kvalitet, kvantitet, och tillrinning samt avrinning ingår. Den geografiska avgränsningen är avrinningsområden och samverkan med andra aktörer kan därför sträcka sig utanför kommunens gränser.
- Vattenfrågorna ska hanteras i tidiga skeden i den fysiska planeringen för att ta tillvara på synergier kring måluppfyllelse och kostnader, förankring bland berörda samt för att förhindra att vattnets kvalitet eller kvantitet försämras. Vid förändrad markanvändning ska miljökvalitetsnormerna för vatten följas.
- Kommunens vattenplan och dagvattenplan ska användas som planeringsunderlag i fysisk planering. I dessa planer beskrivs vilka åtgärder som krävs för att Enköpings kommun ska uppfylla kraven enligt Ramdirektiv för vatten.
- Kommunen ska bedriva ett aktivt arbete för att våtmarker och fosfordammar ska anläggas på kommunal mark, och fortsatt stödja anläggning av våtmarker på privatägd mark genom åtgärdssamordning. Effekterna av våtmarker och fosfordammar är värdefulla utifrån flera perspektiv, de magasinerar vatten, utjämnar vattenflöden och erbjuder viktiga livsmiljöer för växter och djur. De är därför en viktig del i vår klimatanpassning.
- Högre krav på skyddsnivån för enskilda avlopp ska ställas i lägen där risk finns för att god vattenstatus enligt vattendirektivet inte uppnås.
- Fortsatt samverkan med lokala markägare för att stötta/hjälpa till konkreta fysiska åtgärder för att minska utsläpp av näringsämnen från jordbruksmark.

Karta 55: Vattenstatus för grundvatten.

Klimatanpassning

Klimatet förändras och det innebär många utmaningar för hur vi bygger och använder vårt samhälle. Klimatanpassning innebär medvetenhet om hur effekterna av klimatförändringarna kommer påverka oss men också hur vi förbereder oss för att skydda och minska riskerna för negativ påverkan på naturmiljöerna, bebyggd miljö och hälsa. Detta är nödvändigt för att kunna göra avvägningar om var befintlig och ny bebyggelse, verksamheter eller infrastruktur ska utvecklas. I översiktsplanen ska kommunen enligt lagkrav redogöra för sin syn på klimatrelaterade risker för skador på den byggda miljön till följd av översvämning, ras, skred och erosion. Det kan finnas anledning att även titta på andra områden för klimatanpassning som exempelvis torka. Klimatanalysen för Uppsala län (SMHI, 2015) pekar ut de förändringar vi kan vänta oss till följd av förändrat klimat.

- Temperaturen höjs med 3–5 grader till år 2100
- Fler perioder med extrem värme under sommaren (värmeböljor), vilket kan få stora konsekvenser för exempelvis jordbruket.
- Vegetationsperioden blir längre, vilket påverkar jordbruket positivt, i form av längre växtsäsong, men också negativt då fler invasiva arter får fäste och ny teknik kan behövs utvecklas för att hantera nya utmaningar.
- Det beräknas regna 20–30 procent mer än idag.
- Under vintern kommer mer nederbörd som regn, mindre som snö.
- Högre flöden i vattendragen under vintern och mindre vårflood.

Klimatrelaterade risker ska alltid bedömas tidigt i samhällsplaneringen för att skapa handlingsutrymme för bäst lösning på bäst plats och till bäst pris. Åtgärder i efterhand kommer att kosta långt mer än de förebyggande åtgärderna. Kommunen arbetar med klimatanpassning genom en medveten planering och förebyggande åtgärder. En kommunal klimatanpassningsplan är på väg att arbetas fram och skall användas som planeringsunderlag.

Generella planeringsprinciper för riskreducering i samhällsplaneringen

- I all efterföljande planering ska klimatförändringarnas effekter på planerad markanvändning bedömas.
- All samhällsplanering ska utgå från aktuella planeringsunderlag om klimatförändringar, exempelvis Länsstyrelsens klimatanalys och SMHIs Framtidsklimat i Uppsala län
- Risker med klimatförändringar ska hanteras tidigt i planeringen. Vid ombyggnation eller utveckling av befintliga strukturer ska möjligheten till klimatanpassning beaktas.
- Ny sammanhållen bebyggelse och infrastruktur ska lokaliseras, placeras och utformas så att den är hållbar över tid.
- Naturbaserade lösningar för att hantera effekter av ett klimat i förändring kan med fördel användas. Klimatanpassning ska samordnas med kommunens hållbarhetsarbete så att sociala och ekologiska faktorer beaktas i val av multifunktionella åtgärder.

Översvämningar

Risken för översvämning i sjöar och vattendrag påverkas av ökade flöden till följd av nederbörd eller snösmältning. När klimatet blir varmare kan Enköpings kommun förvänta sig högre flöden framför allt vintertid. På längre sikt kommer även globala havsnivåhöjningar påverka vattenståndet i Mälardalen vilket kan leda till ett permanent högre vattenstånd.

Inom Enköpings kommun sker all avrinning till Mälaren. Vatten från uppströms belägen jord- och skogsmark blandas med kommunalt dagvatten när vattnet passerar genom tätorterna. Mälaren är en reglerad sjö men risken för översvämning är hög eftersom tillrinningen av vatten till Mälaren kan vara större än den kapacitet som finns att tappa vatten från Mälaren.

Till viss del kan olika typer av dagvattenåtgärder högre upp i vattensystemet minska risken för översvämning i Mälaren. Det kan handla om att bygga in blå-gröna ytor där vattnet tas upp eller där vattnet kan befinna sig under vissa delar av året. Med ett fördröjt vattenflöde kan intensiteten av översvämningar mildras. Under respektive ortskapitel i Del 2 redovisas områden där behov av dagvattenfunktioner finns. Kommunen arbetar även tillsammans med markägare med att restaurera våtmarker och andra vattenfördröjande åtgärder. Flera åtgärder är multifunktionella och naturbaserade vilket bidrar till en ökad biologisk mångfald. Läs med om dagvattenhantering under Del 3: Teknisk försörjning.

I Enköpings kommun finns risk för översvämning till följd av ökad tillrinning längs med Örsundaåns avrinningsområde och Enköpingsåns avrinningsområde, och i anslutning till Mälaren, se karta.

Mälarens nivå beror idag huvudsakligen på tillrinningen från omkringliggande vattendrag och möjligheterna att tappa vatten genom slussarna i Stockholm och Södertälje. Mälaren ligger i medel 70 cm över Saltsjöns vattenyta. I och med ombyggnationen av Slussen i Stockholm kommer Mälarens reglering att ändras när slussen fulla kapacitet tas i bruk år 2025. Det gör det möjligt att tappa mer än dubbelt så mycket vatten från Mälaren till Saltsjön jämfört med idag. När den nya regleringen införs minskar därmed risken för översvämning runt Mälaren kraftigt fram till slutet av seklet.

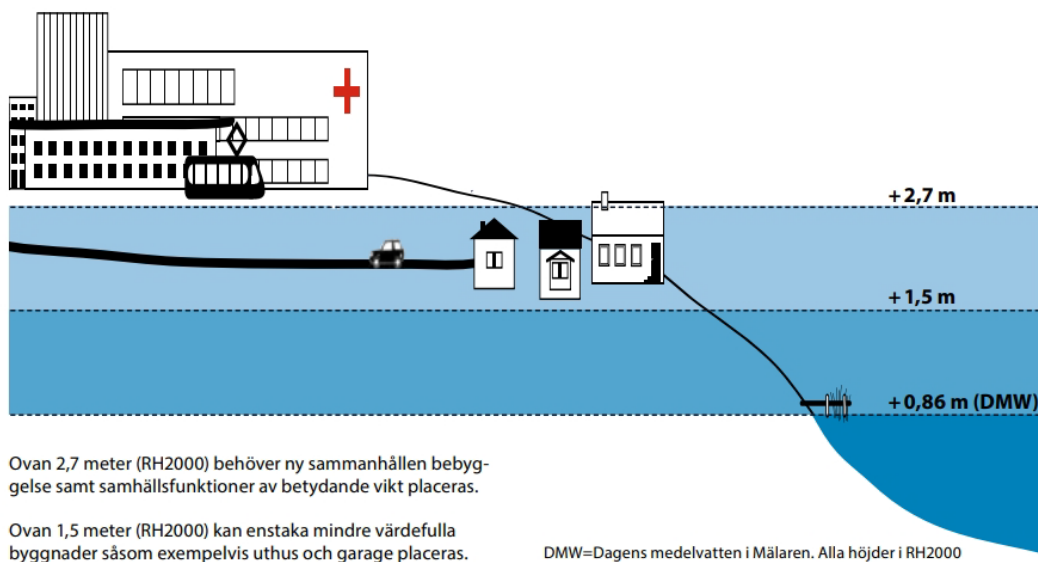
I ett varmare klimat stiger havet till följd av smältande isar och termisk expansion. På lång sikt, efter sekelskiftet 2100, kommer det bli svårare att tappa ut vatten från Mälaren då havsnivån i Saltsjön höjts. Osäkerheten kring Saltsjöns och Mälarens vattennivåer efter år 2100 är fortfarande stor och det finns flera tänkbara sätt att hantera dessa. Möjliga scenarier kan medföra negativ påverkan på tillgången till dricksvatten på de platser där Mälaren används som dricksvattentäkt, men kan även innebära permanent förhöjd vattennivå i Mälaren. Enköpings kommun tar dock inte dricksvatten från Mälaren utan nyttjar grundvattentäkter. Enköpings kommun följer utvecklingen och inväntar vägledning från länsstyrelserna.

Karta 56: Översiktlig karta över svämningsriskområden.

Länsstyrelserna runt Mälaren har tagit fram rekommendationer för lägsta grundläggningsnivå för ny sammanhållen bebyggelse. Rekommendationerna utgår från dagens situation för Mälaren men tar även med det längre tidsperspektivet och osäkerheten kring ett förändrat klimat och stigande havsnivåer. Rekommendationerna innebär att ingen ny sammanhållen bebyggelse eller samhällsfunktioner av betydande vikt ska placeras under nivån 2,7 meter (RH2000). Enstaka byggnader av lägre värde kan placeras ovan nivån 1,5 meter (RH2000). Enköpings kommun tillämpar rekommendationerna. Andra riskreducerande åtgärder kan handla om att använda nedersta våningen i byggnader som cykel- eller parkeringsgarage som tål att översvämmas.

Vid exploatering i områden med översvämningsrisk kan det behövas kompletterande riskanalyser med åtgärdsförslag för att minska negativa konsekvenser i händelse av översvämning. Sådant analysunderlag behöver tas fram i programskede eller detaljplaneskede. Det kan handla om exempelvis översvämningsanalyser eller utökade skyfallskarteringar. Områden med översvämningsrisk sammanfaller ibland med aktsamhetsområden för ras, skred eller erosion och därför ska dessa risker samlat bedömas.

Figur 11: Rekommendationer för lägsta grundläggningsnivå för ny sammanhållen bebyggelse.

Planeringsprinciper för översvämnningar

- Ny bebyggelse ska lokaliseras, placeras och utformas med hänsyn till risker för påverkan från höga flöden eller skyfall.
- Riskanalyser ska genomföras i tidigt skede, även för ombyggnation eller utveckling av befintliga strukturer som riskerar att påverkas av översvämning.

- Samhällsviktiga verksamheter ska inte placeras inom riskområde.
- Vid förtätning eller omvandling i områden som ligger inom riskområde bör endast samhällsfunktioner av mindre vikt lokaliseras, till exempel byggnader av mindre värde, byggnader av mer robust konstruktion, vägar med förbifartsmöjligheter, enstaka villor, fritidshus och mindre industrier med liten miljöpåverkan.
- Ingen ny bebyggelse bör tillåtas inom områden som riskerar att översvämmas vid 100-årsflöde eller ett beräknat högsta flöde.
- Ingen ny sammanhållen bebyggelse ska placeras under 2,7 meter över havet om inte åtgärder samtidigt genomförs. Om avsteg sker, ska detta motiveras och en åtgärdsplan som redogör för hur riskerna hanteras ska tas fram.
- Tillgängligheten till befintliga samhällsviktiga verksamheter som ligger under 2,7 meter ska säkerställas genom klimatanpassningsåtgärder. Samhällsviktig verksamhet ska kunna upprätthålla sina funktioner i händelse av översvämning.
- Avrinningsvägar och ytor som kan hantera extrem nederbörd, exempelvis som tillfälliga översvämningsytor ska identifieras, bevaras och användas. Val av lösning måste utgå från platsen och dess specifika förutsättningar.

Ras-, skred- och erosionsrisker

Ras, skred och erosion innebär olika former av rörelser i jordtäcke, berg eller bland stenblock och sand. De har olika händelseförlopp beroende på om det är långsamma processer eller snabba rörelser och de kan orsakas av antingen naturliga processer, utlösas av mänskliga ingrepp eller en kombination av dessa. Konsekvenserna kan bli stora beroende på vilka värden som påverkas i det drabbade området.

I Enköpings kommun finns fyra större områden med spår av tidigare jordskred och raviner, och där översiktliga analyser visar att risk kvarstår, se karta 70a.

1. Sagåns dalgång, mellan Bredsdal och Nykvarn
2. Ådalen längst Örsundaån
3. På ömse sidor om Skattmansöåns dalgång mellan Ytterkvarn och bron mellan Torstuna och Österrunda
4. Sävaån vid Focksta och vid Ölsta

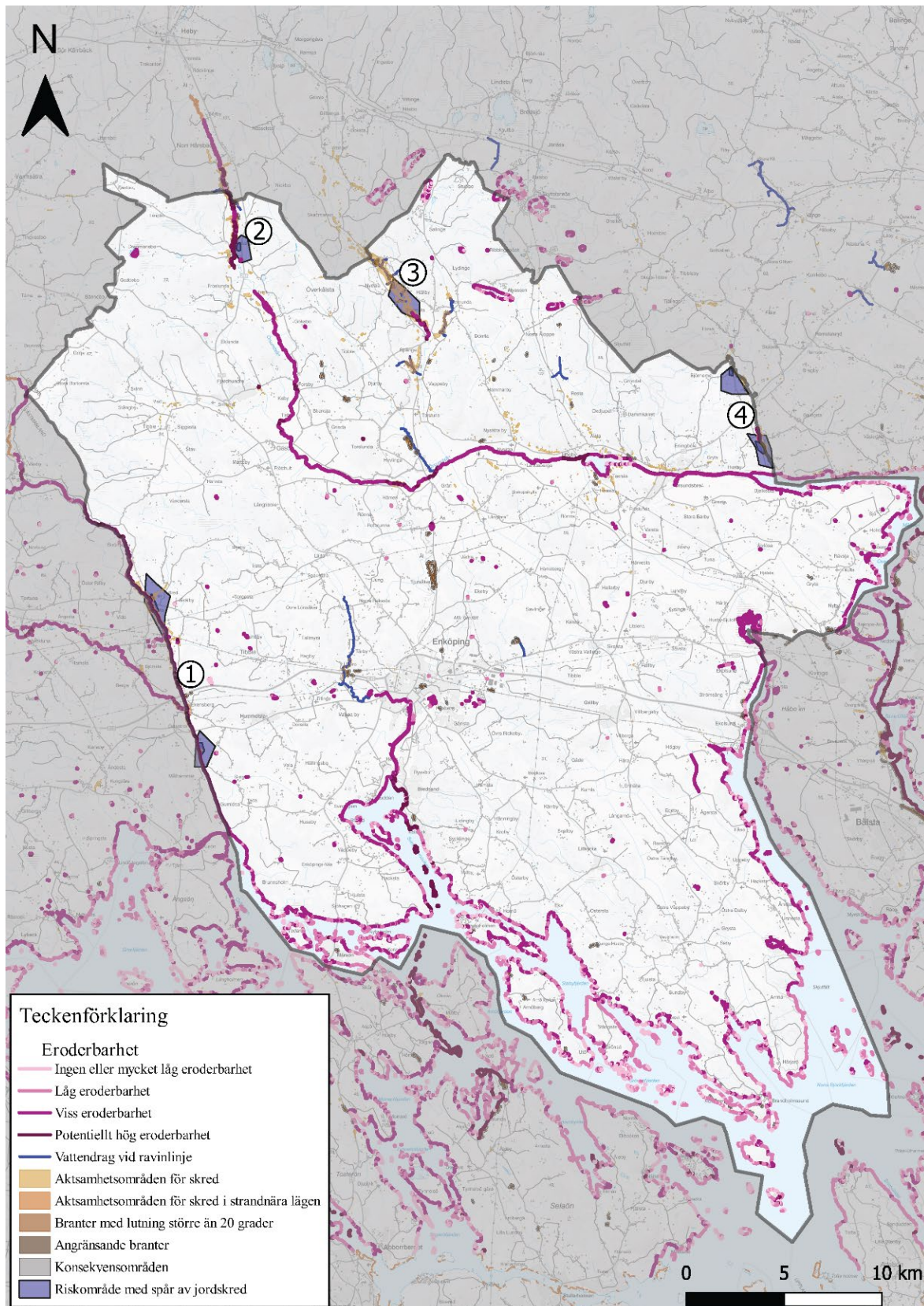
Utöver dessa områden finns ett antal aktsamhetsområden för ras, skred och erosion. Ofta sammanfaller dessa i närhet till sjöar och vattendrag, men inte alltid. Det kan även vara branter eller sluttningar. Det beror på markens beskaffenhet och att lutningen ändrats genom att marken brukats, exempelvis genom skogsbruk eller annan markbearbetning. I närhet till vissa vattendrag där raviner förekommer kan också slamströmmar utvecklas. Vid en slamström kan även angränsande områden påverkas varpå riskerna behöver bedömas utifrån ett vidare geografiskt perspektiv. Riskerna påverkas av en rad faktorer och riskbilden kan förändras över tid. Riskområdena är identifierade i utredningar och analyser från nationella aktörer. I de tätorter där det förekommer riskområden för ras, skred och erosion återfinns de i slutet av varje tätortskapitel med beskrivningar och karta.

I samtliga områden där det föreligger risk för ras, skred, erosion eller slamströmmar behöver extra försiktighet vidtas vid åtgärder som påverkar markens stabilitet. Detta för att undvika kostsamma konsekvenser för framförallt markägare och fastighetsägare. Riskerna bedöms i samband med lokaliseringsprovning.

Då riskkartans avgränsning och utbredning är en grov uppskattning av riskområdet, behöver mer detaljerade undersökningar ingå i bedömningar av möjlig exploatering i dessa områden.

Planeringsprinciper för riskområden med ras, skred, och erosion

- I samband med detaljplanering ska det alltid genomföras en inledande bedömning av geotekniska förutsättningar för platsen. Utredningen ska bedöma markens lämplighet för bebyggelse samt föreslå åtgärder för att minska risken för skador.
- Vid planläggning eller bygglovsgivning utanför planlagt område kan det ställas krav på geotekniska stabilitetsutredningar om marken ligger inom eller i anslutning till ett identifierat riskområde.
- Bebyggelse inom känsliga områden kan tillåtas om riskerna klargörs genom tillräckliga geotekniska undersökningar och åtgärder vidtas för att säkra markens stabilitet. Analysen ska göras utifrån nuläge och med hänsyn till effekter av ett förändrat klimat.
- Vid planläggning och bygglovsgivning ska konsekvenser av förändrade marknivåer uppmärksammas. Exempelvis hur schaktning eller utfyllnad kan påverka sannolikheten för ras och skred.
- På redan bebyggda fastigheter inom riskområde för ras, skred eller erosion samt höga flöden/översvämning, kan möjligheten till utveckling av fastigheten och bygglov påverkas beroende på risknivå.

Karta 57: Översiktlig karta över ras- skred- och erosionsrisker.

Värmeböljor

Till följd av klimatförändringar ökar risken för fler och längre perioder av extrem värme. Många hårda ytor som betong och asfalt höjer temperaturen vid värmeböljor, likaså en tätare bebyggelse, medan grönska och, till viss del, vatten har en kylande effekt.

I mer tätbebyggda områden ska Enköpings kommun se till att det finns förutsättningar för att reducera risker till följd av värmeböljor genom att bibehålla eller utveckla gröna strukturer. Gröna strukturer har flera funktioner, de kan både bidra med bättre luftkvalitet, ge skuggning och samtidigt bidra till en ökad biologisk mångfald. Regeln 3-30-300, som är en vägledande princip för en hållbar grönstruktur, säkerställer att Enköpings kommun både bevarar grönskan och att medborgare har ett rimligt avstånd till dessa ytor. Hårdgjorda ytor bör undvikas eller kompletteras med vegetation för att uppnå en avkylande effekt vid höga temperaturer. Direkt solexponering av känsliga byggnader ska begränsas genom att planera in mer vegetation och grönytor.

I bebyggelseplaneringen ska särskild hänsyn tas till små barn, personer över 80 år, personer i särskilda boenden och personer med vissa kroniska besvär. Det kan innebära att bygga med särskilda krav för att klimatanpassa byggnader eller områden så att inomhustemperaturen inte blir ohälsosamt hög i samband med värmeböljor. Krav kan då komma att ställas på skuggning, ventilation eller byggmaterial. Ena Energi, kommunens energibolag, har utrett fjärrkyla som en alternativ metod för att sänka inomhustemperatur.

Med stöd av Myndigheten för samhällsskydd och beredskaps översiktliga värmekartering går det att konstatera att det är få platser i kommunen som riskerar värmeöar. Karteringen är ett övergripande planeringsunderlag som är till hjälp för att peka ut var det kan behövas fysiska åtgärder för att skydda sårbara grupper och samhällsviktiga verksamheter vid händelse av värmebölja. Det kan dock behövas ytterligare fördjupade undersökningar, särskilt om medeltemperaturerna stiger och framförallt våra tätorter och industriområden utökas.

Planeringsprinciper för värmebölja

- Grönska i tätorterna bör behållas eller kompletteras. Regeln 3-30-300 används som vägledande princip i stadsbyggnadsutvecklingen.
- Fjärrkyla kan tas i beaktning som ett alternativt sätt att sänka inomhustemperaturen.
- Vid ny bebyggelse kan krav komma att ställas på värmesänkande åtgärder, framför allt för att skydda små barn, personer över 80 år, personer i särskilt boenden och personer med vissa kroniska besvär.
- Ny bebyggelse och förtätning bör kombineras med mer grönska samt andra värmesänkande åtgärder.

Torka

Torka uppstår oftast under sommarhalvåret och efter längre perioder utan nederbörd. Bristen på vatten kan få flera effekter i samhället. Några exempel är att jordbrukets skördar och djurhållning påverkas, skogsbruket riskerar att påverkas av insektsangrepp, minskad tillväxt och ökad risk för skogsbränder.

Torka riskerar också att hota ekologiska förhållanden i vattenmiljöer, särskilt redan känsliga miljöer. Dricksvattenproduktionen riskerar störningar både på kort och lång sikt. I Enköping finns en sårbarhet kring dricksvattenproduktionen då kommunen använder grundvatten. Det finns också ett stort antal enskilda dricksvattenanläggningar på landsbygden som riskerar att torka ut eller där vattenkvaliteten påverkas av låga vattennivåer. När det nya dricksvattenverket och den nya överföringsledningen mellan Enköping och Västerås är klar kommer sårbarheten att minska.

Kortsiktiga åtgärder kan bli aktuella i händelse av torka, så som bevattningsförbud eller riktlinjer kring sparsam vattenanvändning om kvantiteten hotas. Sådana åtgärder har redan tillämpats vid några tillfällen.

Planeringsprinciper för torka

- Nödvattenförsörjningen behöver utredas vidare för att hantera negativa effekter av torka på längre sikt.
- Främja utveckling och återställning av våtmarker i syfte att motverka torka.

Del 4 – Riksintressen och förordnanden om skydd

I denna del finns beskrivningar av områden där skydd eller hänsyn gäller. Här beskrivs också vilka ställningstaganden och planeringsprinciper som gäller för olika områden.

Generella planeringsprinciper för skyddade områden

- De kommunala ställningstagandena och planeringsprinciperna gäller för de områden eller delar av områden som geografiskt ligger inom Enköpings kommun.
- Vid planläggning och lovprövning av åtgärder
 - nära kommungränsen ska kommunen samråda med berörda grannkommuner.
 - ska bedömningen omfatta även angränsande områden.
 - ska de kumulativa effekterna även från små åtgärder, bedömas och beskrivas.
- Särskilda miljökonsekvensbedömningar kan krävas även för enklare anläggningar beroende på områdets skyddsinstitut och anläggningens lokalisering, typ, syfte och placering.
- Inom områden där dispens kan ges, ska dispenskravet vara uppfyllt innan ansökan om förhandsbesked eller detaljplan kan behandlas.

Riksintressen i Enköpings kommun

Ett riksintresse är ett område, en plats eller enstaka objekt, som är särskilt viktigt att skydda ur ett nationellt perspektiv. Det är olika nationella myndigheter som beslutar om vilka områden som utgör riksintresseområden och vilka värden inom respektive område som är särskild skyddsvärda.

Kommunens inställning är att den fysiska planeringen ska bidra till att riksintressena skyddas mot åtgärder som kan skada dess värde. Det gäller såväl enskilda åtgärder som kumulativa effekter av flera skilda åtgärder eller stegvis komplettering av åtgärder. Kommunen prioriterar en långsiktig hushållning av resurser inom de områden som omfattas av riksintresse.

Samtliga riksintressen i Enköpings kommun redovisas i detta kapitel.

Sammanfattning av påverkan från planförslaget på riksintresseområdena

Enköpings kommun gör anspråk på mark inom följande riksintresseområden:

- Riksintresse för Mälaren med sjöar och stränder, Riksintresse för friluftsliv, Riksintresse för yrkesfiske sammanfaller med fyra av våra föreslagna LIS-områden. LIS-områdets geografiska utbredning har avgränsats för att utgöra ett så litet intrång i riksintresseområdena som möjligt. Utgångspunkten är att ingrepp i miljön i dessa områden endast får komma till stånd om det sker på ett sätt att det inte påtagligt skadar områdenas

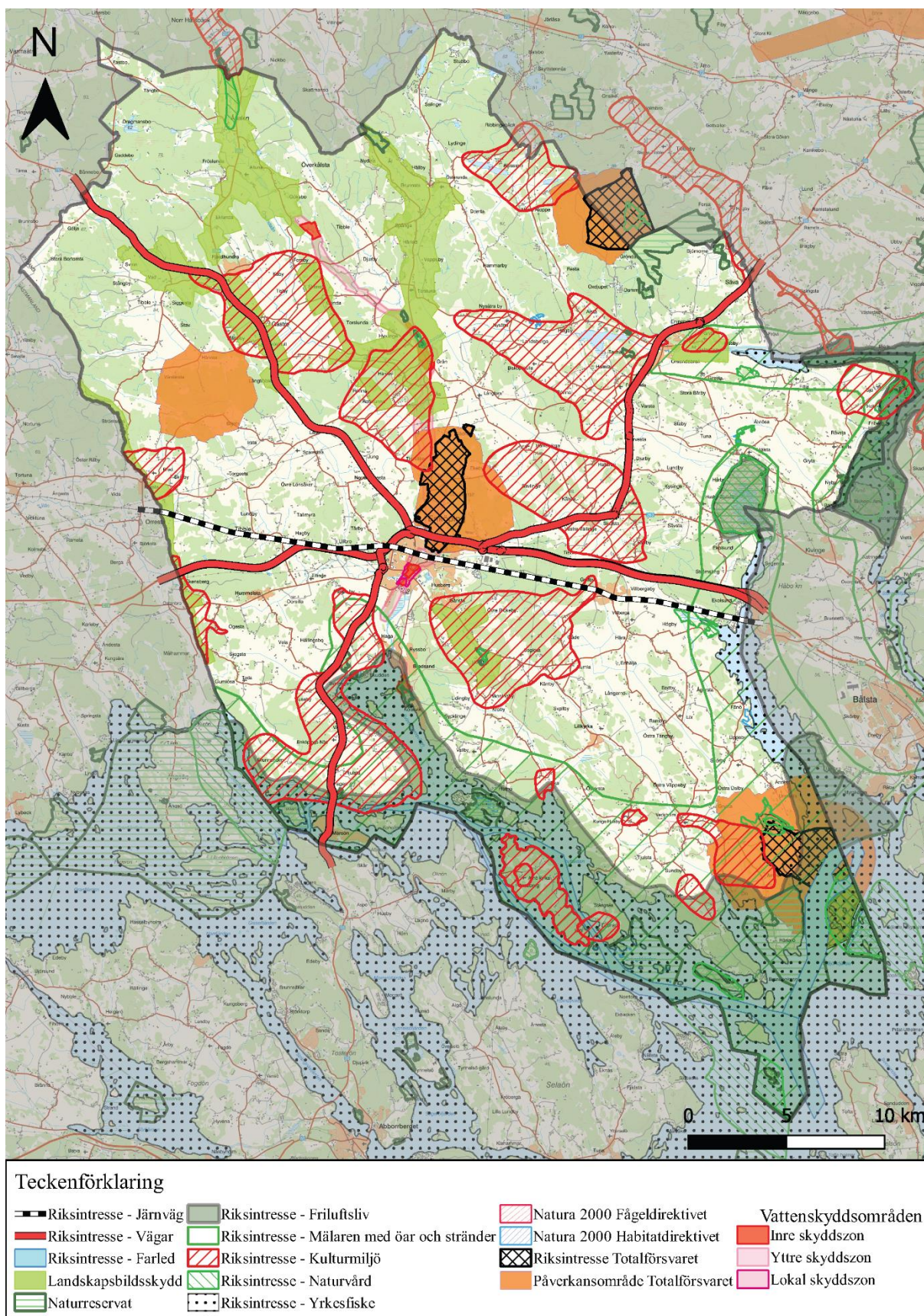
natur- och kulturvärden samt att det är fri tillgång och fri passage för människor och djurliv till vattenlinjen. De åtgärder som kan godkännas är sådana som snarare förstärker riksintresse friluftsliv och Mälaren med öar och stränder.

- Riksintresseområde för kulturmiljövård: Örsundaåns dalgång och Härkeberga och Litslena samt Sävaåns dalgång (område som delas med Uppsala kommun) tangerar markreservat för utveckling av järnvägen Aroslänken. I en mer detaljerad åtgärdsvalsstudie ska påverkan på riksintresseområdenas värden studeras för att bedöma intrånget i dessa. Kommunens inställning är att intrånget i riksintresseområdenas värdekärnor helt ska undvikas.
- Utvecklingen av Hjulstabron bedöms riskera att påverka närliggande Natura 2000-område samt kan påverka riksintesse yrkesfiske. Det är Trafikverket som är ansvarig för utbyggnation av Hjulstabron där exempelvis en miljökonsekvensbeskrivning bör beskriva påverkan på riksintesse yrkesfiske samt närliggande Natura 2000-område.

Mark- och vattenområden som är av allmänt intresse på grund av deras värden ska så långt som möjligt skyddas mot åtgärder som påtagligt kan skada dem. Dessa mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål de är mest lämpade för med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företråde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning (Miljöbalken 3 kap, 1§).

Följande riksintressen finns inom Enköpings kommun:

- Naturvård
- Yrkesfiske
- Kulturmiljövård
- Friluftsliv
- Kommunikationer
- Totalförsvaret
- Mälaren med öar och stränder
- Natura 2000-områden

Karta 58: Översiktlig bild över riksintresseområden och skydd enligt förordnanden.

Naturvård

Miljöbalken 3 kap. 6 §

Ansvarig myndighet: Naturvårdsverket

Riksintresseområden för naturvården är mark- och vattenområden som utgör specifika livsmiljöer för växt- och djurlivet. De olika områdena ska representera och belysa landets utveckling och naturens mångfald ur ett nationellt perspektiv. Urvalet görs av Naturvårdsverket tillsammans med bland andra länsstyrelser och kommuner.

De huvudsakliga kriterierna för skydd av dessa områden är sammanfattat: deras naturtyper som väl visar utvecklingen av landskapet. Här finns sällsynta, sårbara och/eller hotade sårbara naturtyper, biotoper och arter. Områdena visar också en rik flora och/eller fauna. Röllingen är också väsentligt opåverkat område. Naturvårdsverket håller fullständiga värdebeskrivningar för varje område i deras kartverktyg: [Skyddad natur \(naturvardsverket.se\)](https://www.naturvardsverket.se/Skyddad-natur). Dessa utgör underlag vid bedömning av olika ärenden.

Följande områden omfattas av riksintressen för naturvård (inklusive huvudkriterier för deras skydd):

- Område 1 - Flostaåsen-Hårsbäckdalen, NRO 03037 (framstående exempel på landskapstyper som väl visar dess utveckling, sällsynta biotoper, hotade arter och rik flora).
- Område 2 - Vånsjöåsen, NRO 03038 (framstående exempel på naturtyp som väl visar landskapets utveckling, sällsynta naturtyper, hotade eller sårbara arter och biotoper och mycket rik flora/fauna).
- Område 3 - Hjälstaviken, NRO 03039 (framstående exempel på landskapstyper eller naturtyper som särskilt väl visar landskapets utveckling, hotade eller sårbara biotoper och arter, mycket rik flora och fauna).
- Område 4 - Röllingen NRO 03040 (väsentligt opåverkat område, område med hotade biotoper och arter samt rik fauna).
- Område 5 - Norra Björkfjärdens övärld-Ådö NRO 03041 (område med framstående och/eller sällsynta naturtyper och mycket rik flora och fauna).
- Område 6 - Veckholms prästholme NRO 03042 (väl dokumenterade naturtyper som visar landskapets utveckling, hotade eller sårbara biotoper och arter, mycket rik flora och fauna).
- Område 7 - Landsholmsängarna NRO 03064 (område med framstående exempel på landskapstyper och utvecklingsförlopp, område med hotade eller sårbara biotoper och arter och rik flora samt fauna).
- Område 8 - Bjelkesta NRO 03080. (område med exempel på naturtyper som särskilt väl visar landskapets utveckling, områden med hotade eller sårbara biotoper och arter, rik fauna).
- Område 9 - Dumdals ängar och Dumdals dike NRO 03081 (område med bra exempel på naturtyper som väl visar landskapets utveckling, område med sällsynta naturtyper, hotade eller sårbara biotoper och arter, mycket rik flora/fauna).

- Område 10 - Hemsta (Hemsta hagar) NRO 03082 (framstående exempel på landskapstyper och utvecklingsförlopp, hotade eller sårbara biotoper och arter, områden med rik flora och fauna).
- Område 11 - Sissammarsviken NRO 03083 (område som särskilt väl visar landskapets utveckling, område med hotade eller sårbara naturtyper och arter, område med mycket rik flora).
- Område 12 - Grystaviken NRO 03084 (område med framstående exempel på landskapstyper och utvecklingsförlopp, område med rik flora och fauna).

Avvägningar mellan olika intressen

Områden med riksintresse för naturvård sammanfaller med andra riksintressen. Riksintresse för totalförsvaret ska ges företräde övriga riksintressen, men hänsyn bör tas till värden som riksintresse naturvård värnar.

Riksintresse naturvård ska prioriteras före riksintresse friluftsliv. Åtgärder för att främja friluftslivet ska anpassas efter områdets naturvärden. Enklare anläggningar för att förstärka friluftslivet kan prövas förutsatt att höga krav ställs på hänsyn till naturvårdens intressen. Exempel på enklare anläggningar är fågeltorn, spångar, rastplats, skyltning och anläggning av leder. Vid anläggning av parkering för angöring oavsett inom eller i anslutning till riksintresseområde, ska risken för påverkan på riksintresset bedömas. Förvaltningen av området (för friluftslivet) kan också behöva bevaka om naturvårdens värden påverkans negativt av ett ökat besöksantal och om åtgärder behöver vidtas. Det avgörande i bedömningen är om de naturvärdena som gjort området till riksintresse riskerar att ta skada.

Flera av de områden som omfattas av riksintresse naturvård omfattas även av föreskrifter om naturreservat och där är avvägningen mellan olika intressen omhändertagen i reservatsbildningsprocessen. Där riksintresseområden sammanfaller med naturreservat instiftat av Länsstyrelsen gäller de statliga reservatföreskrifterna. För prövning och tillsyn ansvarar därför Länsstyrelsen i Uppsala län. Några områden med riksintresse för naturvård sammanfaller med Natura 2000-områden. Det är Länsstyrelsen som tillståndsprövar aktiviteter eller åtgärder inom ett Natura 2000-område. Kommunens inställning är att dessa områden fortsättningsvis ska skyddas från exploatering som kan skada dess värden.

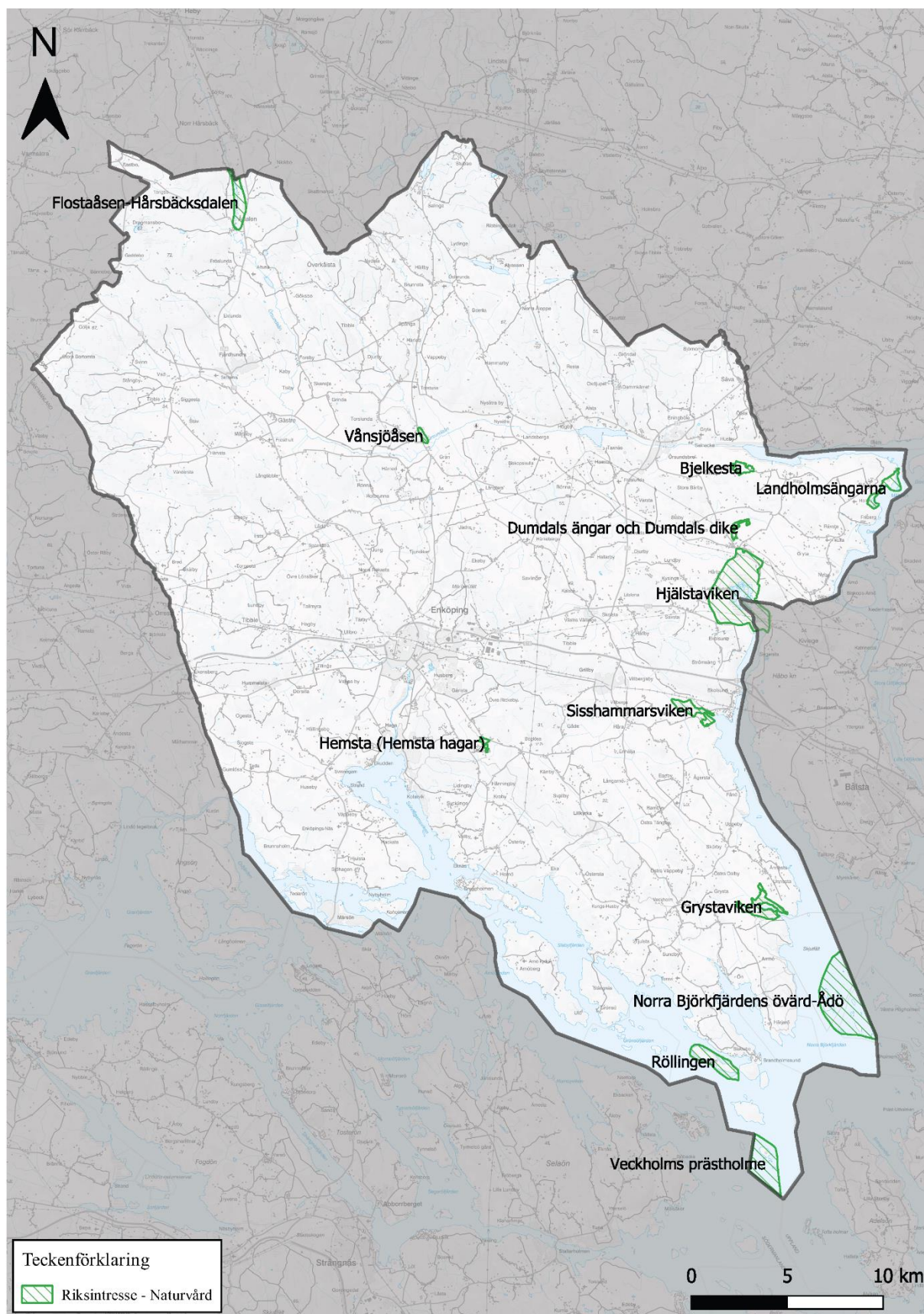
Där riksintresseområden sammanfaller med landskapsbildskydd, sker prövning om dispens för åtgärder hos Länsstyrelsen i Uppsala län. Kommunens inställning är att landskapsbildskyddet i hög grad ska respekteras. Där dessa två skyddsinstitut sammanfaller kan det finnas restriktioner kring vad som får uppföras.

Hur berörs riksintresseområden naturvård av översiktsplanens förslag

Kommunen planerar inga utvecklingsområden för bebyggelse, verksamheter eller infrastruktur som direkt eller indirekt kan komma att skada värden inom riksintresseområden naturvård.

Planeringsprinciper för riksintresse naturvård

- Områdets värden är utgångspunkt för bevarande och utveckling. Kommunens inställning är att dessa områden ska värnas i hög utsträckning. Områdets värden finns beskrivna i Naturvårdsverkets kartverktyg: [Skyddad natur \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se) och ska utgöra underlag i planläggning och lovgivning.
- Bedömning av påverkan på riksintresseområdets värden behöver innefatta ett större geografiskt perspektiv, ex. avrinningsområde. Naturmiljön i ett visst område kan ta skada av exploatering eller verksamheter såväl inom området som i angränsande områden. Framför allt våtmarker, sjöar och vattendrag kan påverkas av ingrepp högre upp i tillrinningsområdet
- Kommunens inställning är att riksintresseområdena naturvård ska skyddas mot all storskalig exploatering. Inom dessa områden får därför ingen ny sammanhållen bebyggelse tillkomma. Småskalig exploatering prövas:
 - Vid komplettering av befintlig bebyggelse gäller hög varsamhet för områdets värden. Enstaka bebyggelseutveckling kan prövas förutsatt att den placeras i anslutning till annan befintlig bebyggelse, och att den i sig eller genom kumulativ effekt, inte innebär en skada på riksintressets värden.
 - Obebyggda områden inom riksintresse för naturvård ska inte bebyggas.
 - Ju större, mer sammanhängande och ostört ett område är, desto lägre lämplighet för bebyggelseutveckling.
 - Där flera skydd överlappar varandra stärker de också många gånger områdets status som särskilt skyddsvärt, och därmed är möjligheterna till utveckling generellt lägre.
 - Åtgärder så som upphörd eller vikande hävd av naturbetesmark, tillförsel av näringsämnen och gifter på naturbetesmark, igenväxning, plantering av träd eller energigrödor på jordbruksmark, bebyggelseexploatering, täkt eller dikning kan alla verka negativt på riksintresseområdenas värden och ska undvikas. Bevarandet av våtmarkers värde kräver att områdets hydrologi skyddas mot dränering, vattenreglering, dämning och torvtäkt. Avverkning av sumpskogar, skogar på fastmarksholmar och i kantzon bör ej utföras.
 - Areell näring ska kunna fortgå med hänsyn till områdets värden och skyddsinstitut. Ekonomibyggnader och enklare anläggningar som behövs för utveckling av verksamheten prövas förutsatt att naturvårdens intressen inte påtagligt skadas. Åtgärder i omgivningarna som kan försvåra djurhållning bör inte tillåtas inom de områden där betesdrift är en förutsättning för bevarande av områdets värden.
 - Vid bedömning av småskalig exploatering används även översiktsplanens planeringsprinciper för byggande på landsbygden, se Del 2: Lokaliseringsprövning på landsbygden.

Karta 59: Riksdalen naturvård.

Yrkesfiske

Miljöbalken 3 kap. 5 §

Ansvarig myndighet: Havs- och vattenmyndigheten

Hela Mälaren är av riksintresse för yrkesfisket och ska skyddas mot åtgärder som kan försvåra för näringen. I Mälaren finns ett flertal olika fisk- och kräftarter som har eller har haft betydelse för yrkesfisket. För mer information om riksintresseområden yrkesfiske, se Havs- och vattenmyndigheten.

Översiktsplanen ska säkerställa fiskesektorns tillgång till fångstområden. Det är också avgörande att planeringen säkrar viktiga lek- och uppväxtområden för betydande arter, samt nödvändig infrastruktur i form av hamnar som möjliggör exempelvis landning, samt underhåll och service av fiskefartyg.

Kommunens inställning är att kända lekplatser för fisk ska skyddas och yrkesfiskets behov av anläggningar beaktas. Runt Mälarens stränder äger en stor del av reproduktionen av fisk i Mälaren rum. Särskilt grunda bottnar har ett värde för reproduktion av fisk, förutom det allmänna värdet för växt- och djurliv. Särskild försiktighet tillämpas därför vid alla typer av ingrepp eller åtgärder vid grunda bottnar. Det gäller även fritidsfiskets och besöksnäringens behov av tillgänglighet som är en del av värdegrunden för friluftslivets riksintresse.

I avvägningar mellan småbåtshamnar och bevarandet av grunda havsvikar med lekmiljöer för fisk ska intresset för att bevara lekmiljöer prioriteras. Där möjligt ska befintliga småbåtshamnar istället nyttjas mer effektivt.

Avvägningar mellan olika riksintressen

Området sammanfaller med riksintresse för totalförsvaret. Totalförsvaret ska ges företräde. Hänsyn bör dock tas till övriga riksintressen vid utveckling av totalförsvaret för att minimera påverkan på dessa.

Området sammanfaller med riksintresse för kommunikationer på två punkter. Breddning av farleden på Mälaren ska underlätta för att större lastfartyg kan trafikera Mälaren. Kommunen utgår från att breddningen av farleden föregås av adekvat miljökonsekvensbeskrivning som bedömer påverkan på yrkesfiskets möjligheter samt andra angränsande riksintressen om dessa riskerar att påverkas samt beskriver möjligheten för hur riksintresse yrkesfiske och riksintresse kommunikationer kan samexistera. Hjulstabron har föreslagits för ombyggnation i Trafikverkets nationella plan för transportinfrastruktur 2022–2033. Vid ombyggnation av Hjulstabron bör riksintresse yrkesfiske beaktas. Miljökonsekvensbeskrivningen bör beskriva påverkan på riksintresse yrkesfiske. Även detta är utanför kommunens rådighet då Trafikverket är ansvarig myndighet.

Riksintresse yrkesfiske prioriteras framför riksintresse friluftsliv och riksintresse Mälaren med öar och stränder. Bedömningen är att om vi värnar grunda vikar där fiskens reproduktion till största del sker, kan vi främja såväl yrkesfisket som olika friluftaktiviteter.

Hur berörs riksintresseområden yrkesfiske av översiktsplanens förslag

Våra fyra mälarnära LIS-områden kan ge en lokal påverkan på grunda vikar beroende på vilken typ av verksamhet som ska bedrivas eller vilka åtgärder som ska genomföras. LIS-områdets geografiska utbredning har avgränsats så att det ska leda till ett så litet intrång i riksintresseområdena som möjligt. Åtgärder i vatten eller kring vattenlinjen prövas som vattenverksamhet hos Länsstyrelsen i Uppsala län. Kommunens inställning är att påverkan på vattenmiljöerna ska begränsas både till yta och i omfattning. Utgångspunkten är att ingrepp i miljön i dessa områden endast får komma till stånd om det sker på sådant sätt att det inte påtagligt skadar riksintressets värden.

Kommunen har inga andra utvecklingsförslag som påverkar riksintresse yrkesfiske.

Kommunens ställningstagande för riksintresse yrkesfiske

- Åtgärder där kommunen har rådighet, som påtagligt kan försvåra fiskets bedrivande och/eller som påtagligt kan skada riksintresse yrkesfiske bör inte genomföras. Det kan handla om åtgärder i vatten i strandzon där många arters lekplatser och föryngring sker, eller ute i vattenmassorna. Kommunens inställning är att försiktighet tillämpas vid alla typer av ingrepp eller åtgärder vid grunda bottenar.
- De anläggningar som uppförs inom områden för landsbygdsutveckling i strandnära läge (LIS) bedöms utifrån påverkan på yrkesfisket. Endast mindre anläggningar kan tillkomma. Eventuellt kan kompletterande studier kring ekologi krävas vid uppförande av anläggningar i eller i närhet av vatten. Prövning av vattenverksamhet sker hos Länsstyrelsen i Uppsala län.

Friluftsliv

Miljöbalken 3 kap. 6 §

Ansvarig myndighet: Naturvårdsverket

De områden som pekas ut som riksintresse för friluftsliv har goda förutsättningar för människors vistelse och upplevelser i natur- och kulturlandskap. Inom dessa områden finns värden som bidrar till olika upplevelser och möjligheter till friluftsaktiviteter både på land och i vatten.

I Enköpings kommun finns följande områden med riksintresse friluftsliv:

1. Södra delarna av Mälaren.
2. Hjälstaviken.
3. Norra delen av Mälaren samt nedre delarna av tillflödena Fyrisån och Hågaån.

Till layouten För fullständiga värdebeskrivningar, se Naturvårdsverket.

Inom de tre riksintresseområdena finns stränder med omväxlande topografi och vegetation. På sina håll finns även större sammanhängande grönområden. Här finns även ett antal utkiksplatser och tilltalande landskapsbilder och herrgårdslandskap med fler kulturhistoriskt värdefulla miljöer inklusive byggnadsminnen. Här finns vattenområden med höga värden för rekreation och turism

såväl vintertid som sommartid. Det finns även ett varierat djurliv. Mälaren ska också försörja en växande befolkning i regionen med dricksvatten.

På sina håll finns det anläggningar för friluftslivet: parkeringsplatser, rastplatser, fågeltorn, markerade vandringsleder och informationsskyltar. I flera fall finns iordningsställda anläggningar för friluftslivet samt möjlighet att besöka områdena med bil, kollektivtrafik, cykel eller båt. Vid friluftsbaden och inom några av naturreservaten som ligger inom riksintresseområdena har friluftsanordningar utvecklats. Delar av riksintresseområdena har utvecklats för att göra det mer attraktivt för barn och mer tillgängligt för alla. Anpassningsåtgärder för funktionshindrade har också genomförts men är önskvärt att utveckla vidare.

Kommunens inställning är att dessa områden ska värnas och vid utveckling inom dessa områden ska dess värden värnas och utvecklas.

Foto över Mälaren och skogligt landskap. Foto: Anders Lindholm

Avvägningar mot andra intressen

I många fall sammanfaller riksintresseområdena friluftsliv med andra skyddsinstitut. I flera fall förstärker de olika skydden varandra med samma syfte men inte alltid.

Totalförsvaret har företräde men planering och utveckling av totalförsvarets verksamhet bör beakta riksintresse friluftsliv för att minimera påverkan på riksintresset.

De värden som skyddas som riksintresse för naturvård bidrar många gånger till de värden som skyddas inom riksintresse friluftsliv, exempelvis sammanhängande naturområden, tysta miljöer och rikt djur- och växtliv. Genom att prioritera ett antal andra riksintressen så som naturvård, yrkesfiske, kulturmiljövård före friluftsliv kan vi bevara många av de värden som utgör grund för de upplevelser som riksintresse friluftsliv omfattar.

Inom naturreservat gäller de statliga reservatföreskrifterna. För provning och tillsyn ansvarar därför Länsstyrelsen. Länsstyrelsen ansvarar också för provning av åtgärder inom Natura 2000-områden.

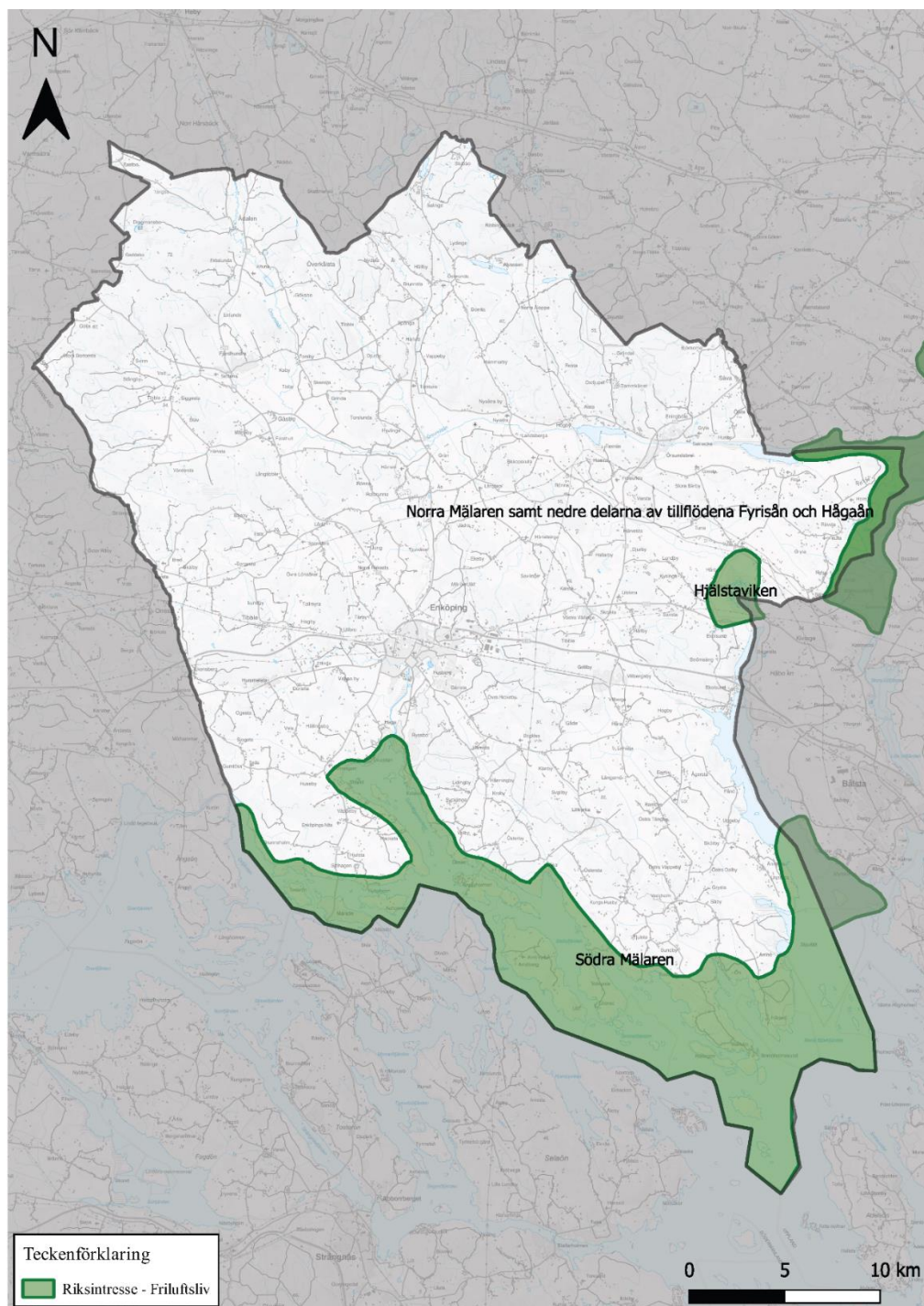
Hur berörs riksintresseområden friluftsliv av översiktsplanens förslag

Planförslaget möjliggör för utveckling inom kommunens LIS-områden. Här kan det tillkomma åtgärder som främjar friluftsliv. I övrigt planeras inga utvecklingsområden som påverkar riksintresset.

Kommunens ställningstagande för riksintresse friluftsliv

- Områdets värden är utgångspunkt för bevarande och utveckling. Kommunens inställning är att dessa områden ska värnas i hög utsträckning.
- Åtgärder som hindrar eller försvårar allmänhetens tillgång till riksintesseområden för friluftsliv ska inte tillåtas. Exempel som kan påverka riksintresset är privatiseringar, barriäreffekter eller ianspråktagande av vandringsstigar, stränder och bryggor. Åtgärder, verksamheter och andra intressen som kan skada områdets värden är större bebyggelseexploatering, infrastrukturåtgärder som skapar buller och barriärer, byggande av vindkraftverk samt andra bullerstörande verksamheter och anläggningar.
- I de mer strandnära områdena ska det till exempel alltid finnas fri passage till vattnet som möjliggör för allmänhetens tillgänglighet.
- I redan bebyggda områden inom riksintresset kan enstaka kompletterande bebyggelse prövas genom förhandsbesked, dock ej sammanhållen bebyggelse. Ju större, mer sammanhängande och ostört ett område är, desto lägre lämplighet för bebyggelseutveckling. Där flera skydd överlappar varandra stärker de också många gånger områdets status som särskilt skyddsvärt, och därmed är möjligheterna till utveckling generellt lägre.
- Vid bedömning av småskalig exploatering tillämpas även översiktsplanens planeringsprinciper för byggande på landsbygden, se Del 2: Lokaliseringsprovning på landsbygden.
- Påverkan från exploatering prövas likväl som kumulativa effekter av tillkommande mindre och större anläggningar.
- Områden som är opåverkade av bebyggelseutveckling ska fortsättningsvis erbjuda lugna, rofyllda och tysta platser för att främja sådant friluftsliv där det efterfrågas. Ju större, mer sammanhängande och ostört ett område är, desto lägre lämplighet för bebyggelseutveckling. Detsamma gäller för områden där flera skyddsinstitut sammanfaller.

- Strandskyddslagstiftningen gäller. Där det finns skäl till dispens ska anläggningar med behov av sjökontakt lösas genom samlokalisering av bryggor och anläggningar vid vattnet för att minska exploateringsgraden och privatiseringen av strandområdet. Särskild hänsyn ska tas till grunda vikar så att ingen negativ påverkan på riksintresse naturvården eller riksintresse yrkesfisket medföljer eller så att miljökvalitetsnormer för vatten inte kan följas eller uppnås.

Karta 60. Riksintresse för friluftsliv.

Totalförsvaret

Miljöbalken 3 kap. 9 §

Ansvarig myndighet: Försvarmakten

År 1943 organiserades Göta pansarlivgarde (P1) och förlades i Enköping. Under åren har olika försvarsbeslut inneburit att Försvarmaktens verksamheter i Enköping förändrats och utvecklats. För att Försvarmakten ska kunna tillväxa i enlighet med försvarsbeslutet pågår kontinuerligt en översyn av riksintressen och påverkansområden för totalförsvarets militära del i landet.

Inom kommunen finns markområden som är av riksintresse för totalförsvaret:

- Enköpings övningsfält,
- Veckholms skjutfält,
- Skogstibble skjutfält.

Riksintresseområdena omges av påverkansområden. Påverkansområdena tydliggör utbredning och typ av omgivningspåverkan för verksamheten som bedrivs inom riksintresset eller området av betydelse. Planeringsprinciperna gäller för såväl riksintesseområden som tillhörande påverkansområde.

Enköpings kommun påverkas även av riksintresset Uppsala flygplats stoppområde och MSA-område samt påverkansområde väderradar tillhörande riksintresset väderradar Håtuna.

För en fullständig redovisning av riksintresset totalförsvaret, hänvisas till Försvarmakten.

Avvägningar mellan olika riksintressen

Riksintresse för totalförsvaret har företräde framför andra riksintressen. Utveckling av anläggningar, infrastruktur eller utökning av störande verksamhet bör beakta övriga riksintressens värden för att minimera påtaglig skada på dessa. Där det krävs ska miljökonsekvensbeskrivningar beskriva påverkan på olika värden i området.

Hur berörs riksintesseområdena naturvård av översiktsplanens förslag

Översiktsplanen innehåller inga utvecklingsområden inom eller i närheten av totalförsvarets riksintesseområden.

Planförslaget omfattar utvecklingsförslag för ny bebyggelse och/eller infrastruktur inom stoppområde för höga objekt för Uppsala flygflottilj samt MSA-område och område för väderradar. Anpassningar av höjd på byggnader kan krävas för att tillgodose riksintressets påverkansområden.

Kommunens planeringsprinciper för riksintresse totalförsvar

- Kommunen ska samråda med Försvarmakten om lov, förhandsbesked och planer enligt plan- och bygglagen, som ligger inom riksintresseområde totalförsvar eller dess påverkansområde. Detta för att bland annat säkerställa att ingen skada sker på riksintressen som omfattas av sekretess och inte kan redovisas öppet på en karta.
- Civila anläggningar, infrastruktur och verksamheter som i sig är bullerstörande, kan med fördel förläggas i närhet till militära anläggningar eller områden så länge det inte riskerar medföra direkt eller indirekt skada på riksintressen för totalförsvarets militära del. Varje ärende ska prövas för att säkerställa att utvecklingen inte innebär begränsningar för försvarets verksamhet i samråd med Försvarmakten.
- Ny eller tillkommande störningskänslig bebyggelse så som bostadsbebyggelse ska inte uppföras inom område som utgör påverkansområde för buller eller annan risk. Störningskänslig bebyggelse ska inte heller uppföras i anslutning till påverkansområde. En prövning kan göras i varje enskilt fall, i samråd med Försvarmakten, eftersom det kan finnas områden där risk för omgivningspåverkan inte föreligger på sådant sätt att nytillkommen bebyggelse medför påtaglig skada på riksintresset.
- Planer, bestämmelser, anläggningar, leder eller andra åtgärder som uppmuntrar till friluftsliv och rekreation bör inte uppföras inom påverkansområdet. En prövning kan göras i varje enskilt fall eftersom det kan finnas områden där risk för omgivningspåverkan inte föreligger på sådant sätt att åtgärder för friluftslivet medför påtaglig skada på riksintresset.
- Förändringar i infrastruktur i närområdet som negativt påverkar möjligheterna att transportera fordon, materiel eller personal till fältet och dess närområden ska inte ske.

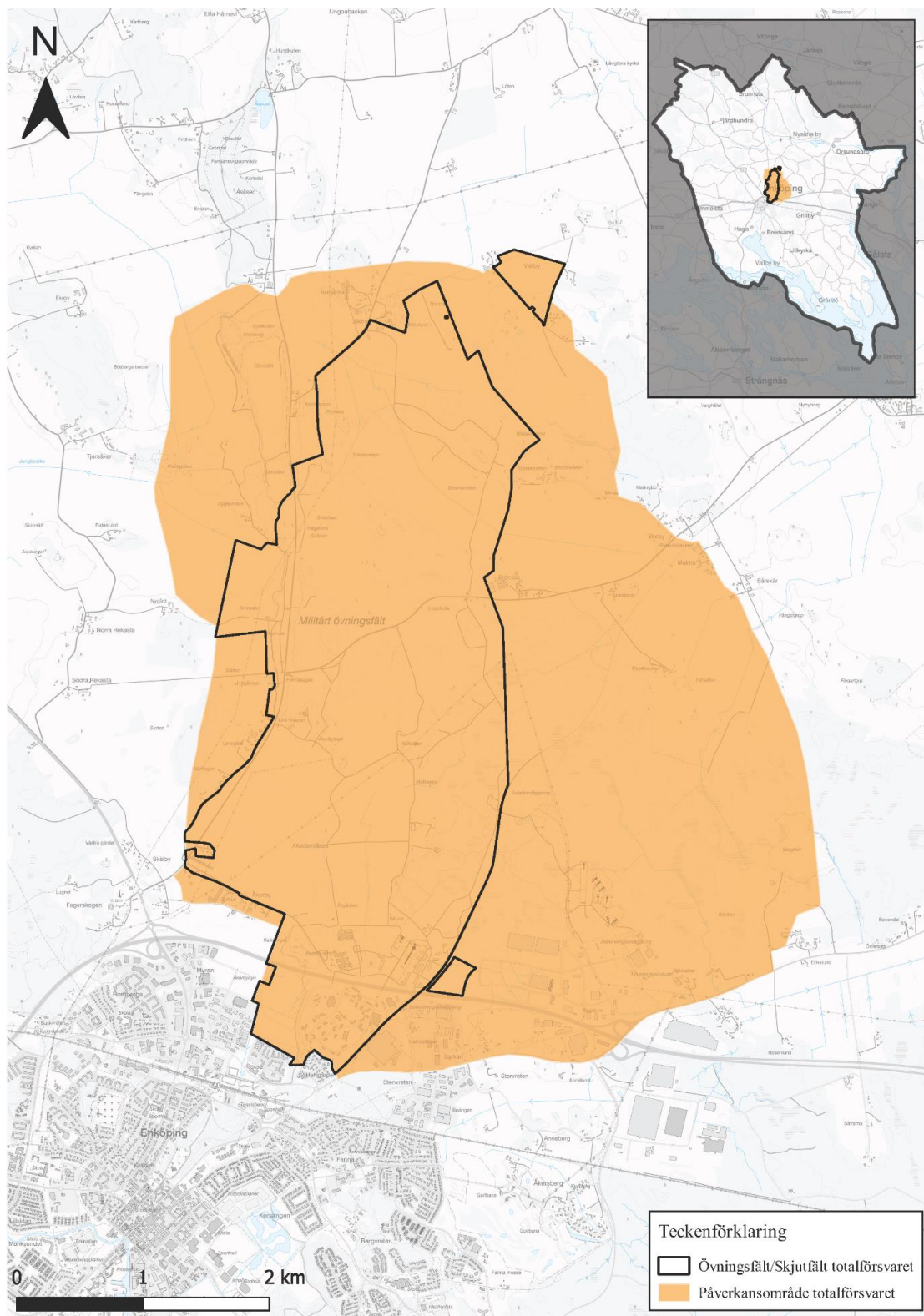
Specifikt ställningstagande kring Riksintresse Uppsala flygflottilj stoppområde för höga objekt eller MSA-område:

- För höga objekt gäller att samtliga objekt högre än 20 meter utanför sammanhållen bebyggelse och högre än 45 meter inom sammanhållande bebyggelse (enligt Luftfartsverkets definition) kan utgöra flygsäkerhetsrisk och begränsa verksamheten vid flygplatsen/flottiljen. Inom stoppområde för höga objekt kan generellt inga höga objekt uppföras utan att påtaglig skada på riksintresset uppstår. Även inom MSA-område (Minimum Sector Altitude) kan höga objekt medföra påtaglig skada. Höga objekt kan eventuellt uppföras inom MSA-område om totalhöjden över marken inte uppnår de höjdbegränsningarna som gäller (samt om ingen annan konflikt med riksintresse eller påverkansområde föreligger). Samrådskrav med Försvarmakten gäller för objekt högre än 20 meter utanför tätort och 45 meter inom tätort.

Enköpings övningsfält med tillhörande påverkansområden (TM0016)

Området omfattar övnings- och skjutfält med omistliga produktionsresurser för Försvarmaktens övningar. Det är väsentligt att skjutfältets funktion liksom garnisonsområdet kan skyddas och bibehållas. Verksamheten innebär påverkan på omgivningen genom skottbuller som kan uppfattas som störande och i vissa fall även utgöra en annan påverkan. Här planeras en utökning

av försvarsmaktens verksamhet. I samband med detta kommer nya bullerutredningar göras och då kan påverkansområdet komma att utökas. Detta är viktigt att beakta i samband med en framtida revidering av den fördjupade översiktsplanen för Enköpings stad samt vid planering av rekreationsområden.

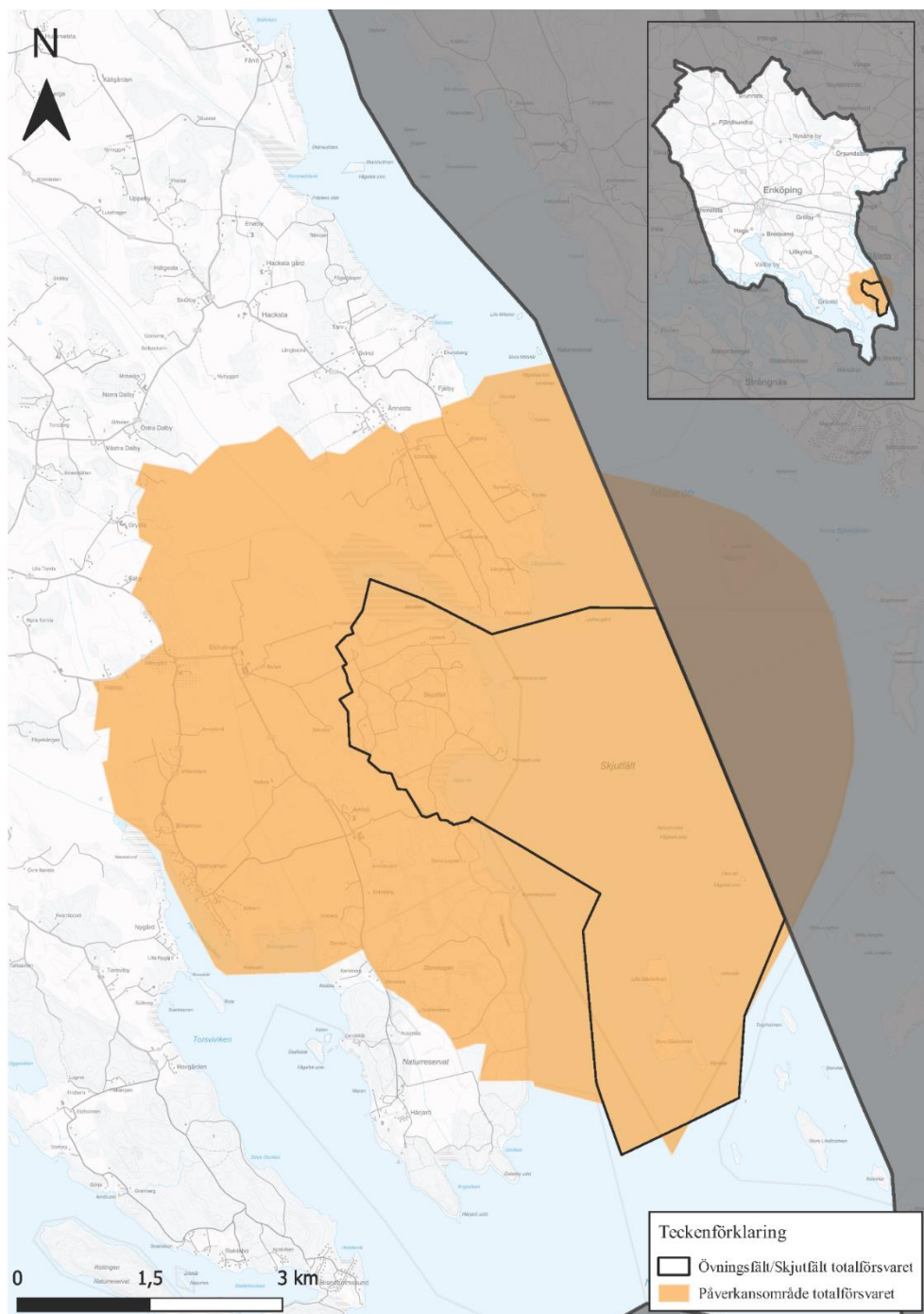

Karta 61: Riksintresse totalförsvaret, område Enköping.

Veckholms skjutfält med tillhörande påverkansområden (TM0019)

Områdets övnings- och skjutfält utgör omistliga produktionsresurser för Försvarsmakten. Riksintresseområdet utgörs av skjutfältet samt riskområdet över vattnet. Dess verksamhet innebär påverkan på omgivningen genom skottbullen som kan uppfattas som störande.

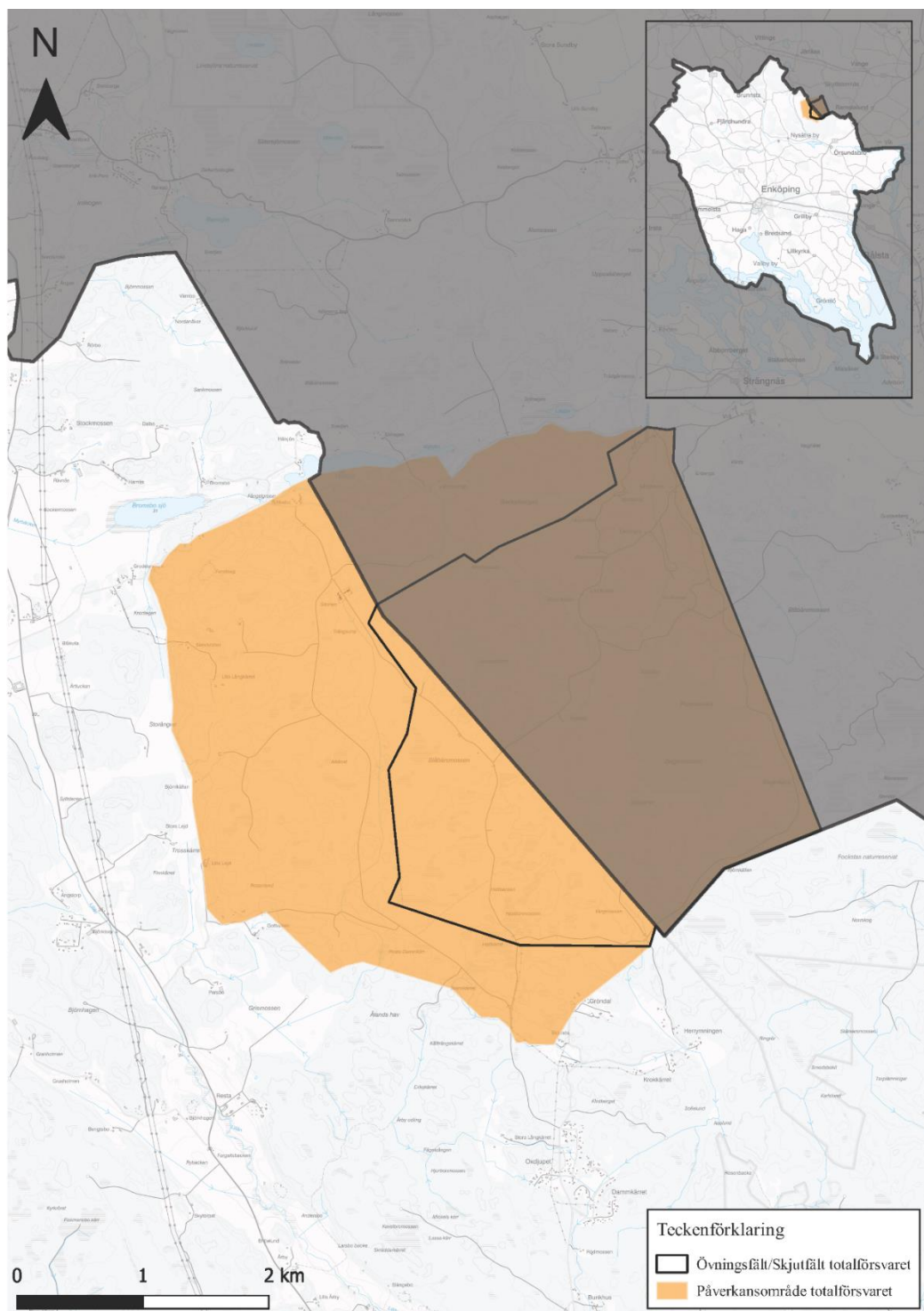
Härjarö Naturreservat ligger till del inom påverkansområdet för Veckholms skjutfält, däremot inte inom skjutfältsgården. Vid planering av aktiviteter eller åtgärder för friluftsliv eller vid förändringar i föreskrifter i naturreservatet ska detta beaktas.

Karta 62: Riksintresse totalförsvaret, område Veckholm.

Skogs-Tibble övningsfält med tillhörande påverkansområden (TM0018)

Övningsfältet används framförallt för övningsändamål inom sambands- och ledningsområdet. Skogs-Tibble övningsfält är sedan 2022 åter skjutfält och därmed har mängden buller ökat på senare tid. Den verksamhet som bedrivs vid fältet kan innebära påverkan på omgivningen och ska beaktas i planering av angränsande områden.

Karta 63: Riksintresse totalförsvaret, område Skogs-Tibble.

Stoppområde och MSA-område för Uppsala flottilflygplats (TM0020)

Uppsala flottilflygplats är belägen inom Uppsala kommun och dess stoppområde och MSA-område påverkar Enköpings kommun. Den militära flygverksamheten är varierad och pågår såväl dagtid som kvällstid. Den påverkar därmed bebyggelseplaneringen i flygplatsens närhet, både beträffande flygbuller och beträffande hinderfrihet.

Påverkansområde väderradar tillhörande riksintresset väderradar Håtuna TM0101

Inom ett påverkansområde kring en väderradar riskerar vindkraft och andra höga objekt skada väderradarstationen. Påverkansområdet utgörs av ett cirkulärt område med 50 kilometers radie i förhållande till väderradarstationen. Inom påverkansområde väderradar ska alla ärenden gällande uppförande av höga objekt remitteras Försvarsmakten för bedömning av påtaglig skada.

Kommunikationer

Miljöbalken 3 kap. 8 §

Ansvarig myndighet: Trafikverket

Inom Enköpings kommun finns flera kommunikationer av riksintresse. Dessa omfattar vägar, järnväg och farleder. För en fullständig redovisning av riksintresset kommunikationer, hänvisas till Trafikverket. Vid utveckling inom eller i närheten av riksintresse kommunikationer ska Trafikverket höras.

Avvägningar mellan olika riksintressen

Kommunens utgångspunkt är att kommunikationerna ska tryggas. Det gör vi genom att vi tar hänsyn till riksintresset i kommunens samhällsplanering, från översiktsplanering till bygglov. Vi saknar full rådighet kring utveckling av kommunikationer av riksintresse då andra statliga aktörer prioriterar och genomför sådana projekt.

Kommunen reserverar mark för utbyggnad av Aroslänken och breddning av Mälarbanan. Båda projekt kommer troligtvis att påverka ett flertal andra skyddade områden. Aroslänkens korridor i dess nuvarande utbredning omfattar exempelvis riksintresseområden för kulturmiljö, ett naturreservat, flertalet områden med naturvårdsprogram och odlingslandskapets bevarandeområden. Anpassningar mot dessa värdeområden behöver vägas av om korridoren utreds genom åtgärdsvalsstudie. Mälarbanans möjliga breddning behöver bedömas i tidigt planeringsskede när detta blir aktuellt.

Kommunen har inga utvecklingsprojekt som påverkar möjligheterna för farlederna att breddas.

Hur berörs riksintresse kommunikationer av översiktsplanens förslag

Vi avsätter utrymme för utveckling av järnväg och vår bebyggelseutveckling sker med hänsyn till de skyddsavstånd som vägledande myndigheter anvisar för väg och järnväg.

Kommunen har inga utvecklingsprojekt som i övrigt påverkar riksintresse kommunikationer. Det är två pågående projekt av riksintresse vilka drivs av andra aktörer: utveckling av Hjulstabron och breddning av farleder.

Kommunens samhällsplanering ska underlätta en breddning av Mälarbanan.

En utbyggnad av järnväg mellan Enköping-Uppsala, Aroslänken, bör också utgöra riksintresse kommunikationer efter utbyggnad.

Kommunens ställningstaganden för riksintresse kommunikationer

- Kommunen ska, i sin samhällsplanering, ta hänsyn till riksintresse kommunikationen så att dessa kan bibehållas eller utvecklas och så att ingen påtaglig skada sker på riksintressets värdeområden eller funktioner.
- Kommunen beaktar markanspråk för utveckling av infrastruktur som är utpekad som riksintresse eller där det finns en möjlighet att det i framtiden pekas ut som riksintresse.

E18, riksväg 55 och riksväg 70

De större vägarna inom kommunen, E18, riksväg 55 och riksväg 70 är riksintresse för kommunikationer. E18 ingår också i det av EU utpekade Trans European Transport Network, TEN-T. Vägarna som ingår i TEN-T är av särskild internationell betydelse för långväga transporter av såväl gods som persontransporter. Vägen förbinder Stockholm med Oslo och passerar genom Enköpings kommun. Riksväg 55 ingår i det regionala vägnätet och förbinder Norrköping med Uppsala. Vägen är utpekad som regionalt viktig väg i Trafikverkets "Funktionellt prioriterade vägnät" för både godstransporter och långväga personresor. I det nationella vägnätet är vägen viktig för gods. Riksväg 70 ingår i det nationella stamvägnätet och har särskild nationell betydelse. Den är viktig för transporter från Stockholm till Dalarna och södra fjällen. Samtliga vägar är viktiga transportnoder för kommunen.

Det pågår ett utvecklingsarbete för riksväg 55 där Trafikverket är ansvarig. Kommunen kan, i dialog med Trafikverket, framföra kunskap om olika lokala aspekter.

Järnväg

Befintlig järnväg mellan Örebro och Stockholm, Mälarbanan, är av riksintresse. Utbyggnaden av Mälarbanan från två till fyra spår mellan Tomtebodavägen och Kallhäll pågår.

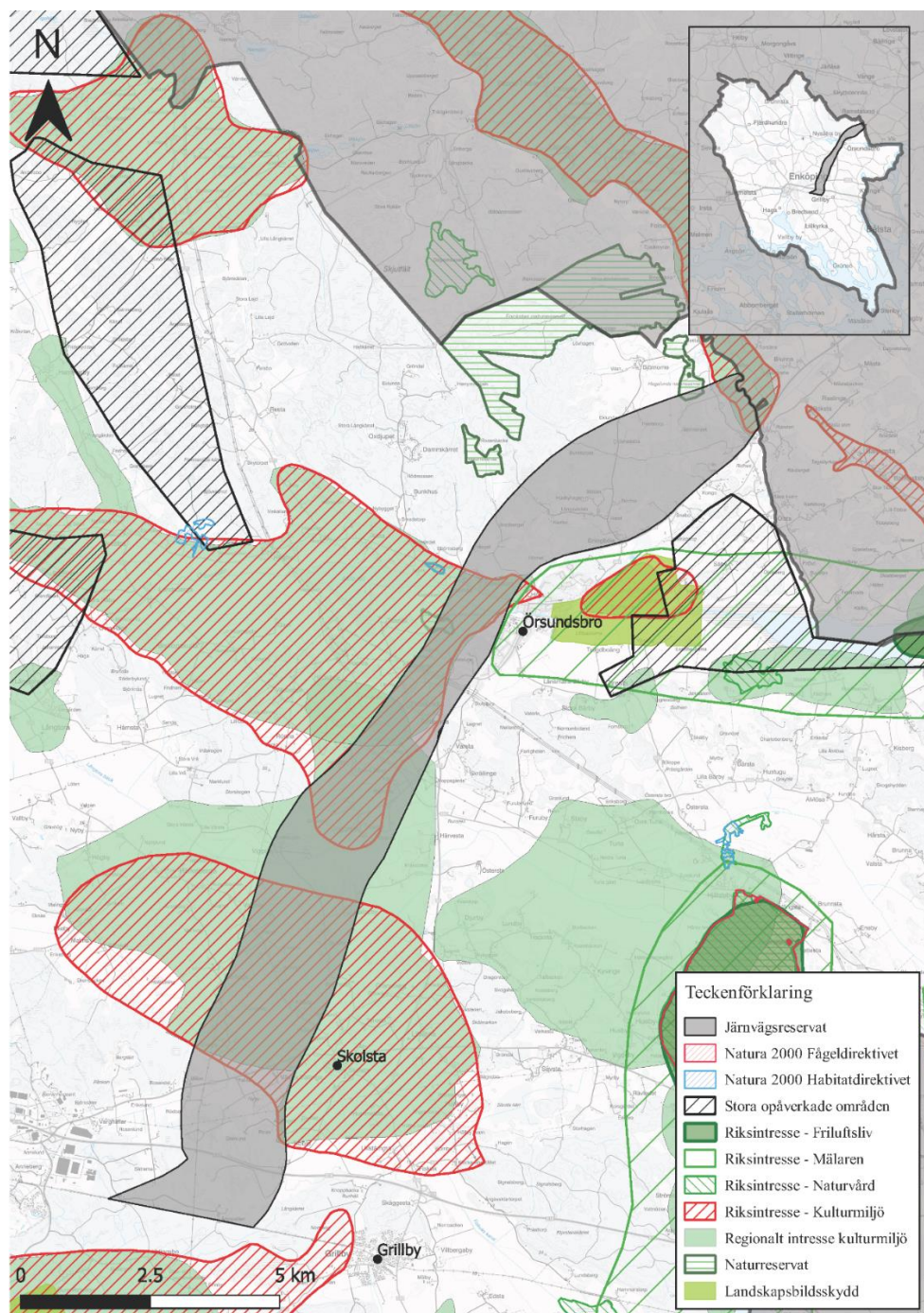
Farleder

Mälaren har allmänna farleder som passerar genom Enköpings kommun. Samtliga tre farleder är av riksintresse och ingår som inre vattenvägar i det Transeuropeiska transportnätet (TEN-T).

- Farled 901 - Södertälje sluss- Västerås, farledsklass 1,
- Farled 925 - Stråket in i Bålsta (Ytterholm-Bålsta farled, Farledsklass 2)
- Farled 902 - Stråket Grönsöfjärden - Bryggholmen (V Arnö), farledsklass 4.
- Farled 923 - Oknö-Enköping, farled 923, farledsklass 4.

Hjulstabron

Hjulstabron i kommunens sydvästra del, behöver byggas om för att möjliggöra utvecklade godstransporter på Mälaren och krävs för att dra full nytta av gjorda investeringar i Södertälje sluss, farleder i Mälaren samt Västerås och Köpings hamnar. Miljökonsekvensbeskrivningen bör beskriva påverkan på riksintresse yrkesfiske samt närliggande Natura 2000-område. Det är Trafikverket som är ansvarig för utbyggnation av Hjulstabron. Bron är även viktig för framkomligheten på riksväg 55 som förbinder Enköping med södra delen av Mälaren.

Karta 64: Karta över reservatets utbredning och olika värdeområden som påverkas.

Kulturmiljö

Miljöbalken 3 kap. 6 §

Ansvarig myndighet: Riksantikvarieämbetet

Områden som särskilt tydligt berättar om kulturhistoriska sammanhang i landskapet kan pekas ut som riksintressen för kulturmiljövården. I Enköpings kommun finns flera områden som omfattas av riksintresse för deras kulturhistorisk värdefulla karaktär. Områdena berättar om Sveriges och Enköpings historia, och har attraktionskraft för turismen.

Följande områden omfattas av riksintressen kulturmiljövård. Fullständiga värdebeskrivningar kan hämtas hos Riksantikvarieämbetet och vi utgår från dessa i bedömning i vår ärendehandläggning [Riksintressebeskrivningar | Riksantikvarieämbetet \(raa.se\)](#). För samtliga områden, se karta 78.

- Åloppe C47 – motivering: En av östra Sveriges viktigaste stenåldersmiljöer av central betydelse för kunskapen om den gropkeramiska kulturen. (Fornlämningsmiljö).
- Fjärdhundra C48– motivering: Odlingslandskap i slättbygd med rikt innehåll av fornlämnings- och bebyggelsemiljöer från äldre järnålder till historisk tid. (Fornlämningsmiljö).
- Härnevi C49– motivering: Odlingslandskap med dominerande brons- och järnåldersålderslämningar i karaktäristiska höjdlägen samt byar och medeltida kyrkomiljö. (Fornlämningsmiljö).
- Örsundaåns dalgång C50 – motivering: Odlingslandskap utmed viktig forntida kommunikationsled med ett rikt innehåll av fornlämningar och herrgårdsmiljöer av medeltida ursprung. (Fornlämningsmiljö, Kyrkomiljö, Kvarnmiljö).
- Gryta C51– motivering: Herrgårdslandskap med arkitekturhistoriskt värdefulla herrgårdsanläggningar från 1600- och 1700-talen. (Boställsmiljö).
- Sjöö C52– motivering: Slottslandskap med arkitekturhistoriskt värdefull slottsanläggning från stormaktstiden. (Fornlämningsmiljö, Kyrkomiljö).
- Bred C53– motivering: Herrgårdslandskap i dalgång som sedan medeltiden präglats av sätesgårdar med underlydande frälsehemman och kvarnar. (Kvarnmiljö, Kyrkomiljö).
- Härkeberga och Litslena C54– motivering: A. En av landets rikaste fornlämningsmiljöer med omfattande lämningar från bronsålder och järnålder, belägna i odlingslandskap. B. Härkeberga och Litslena medeltida kyrkomiljöer. (Vägmiljö).
- Östanbro C55 – motivering: Fornlämningsmiljö av central betydelse invid Eriksgatan vilken varit en viktig knutpunkt under såväl förhistorisk som historisk tid. (Forn- och medeltida vägmiljö).
- Boglösa C56– motivering: Odlingslandskap med ett rikt innehåll av fornlämningar och bebyggelse bl.a. en av landets största och mest koncentrerade fornlämningsmiljöer från bronsåldern, utgörande kärnan i det s.k. centrala hållristningsområdet. (Kyrkomiljö).
- Enköpings-Näs C57– motivering: Herrgårdslandskap i förhistorisk centralbygd med ett flertal herrgårdar av medeltida ursprung. (Fornlämningsmiljö, Kyrkomiljö).
- Eka C58– motivering: Herrgårdsmiljö av medeltida ursprung med delvis unik bebyggelse.

- Kungs-Husby C59– motivering: Kyrkby och sockencentrum som under medeltiden var av central betydelse. (Kvarnmiljö).
- Veckholm C60– motivering: Odlingslandskap i förhistorisk centralbygd med sockencentrum samt herrgårdslandskap av medeltida ursprung. (Fornlämningsmiljö).
- Bond-Arnö och Grönsö (C61) – motivering: Småbrutet herrgårdslandskap av medeltida ursprung beläget i Mälaren med flera välbevarade gårdsbyggnader från medeltid och framåt. (Fornlämningsmiljö, Kyrkomiljö, Vägmiljö, Slottsmiljö)
- Torsvi C63 – motivering: Herrgårdslandskap i förhistorisk centralbygd med ett rikt innehåll av fornlämningar och bebyggelse. (Fornlämningsmiljö, Kyrkomiljö).

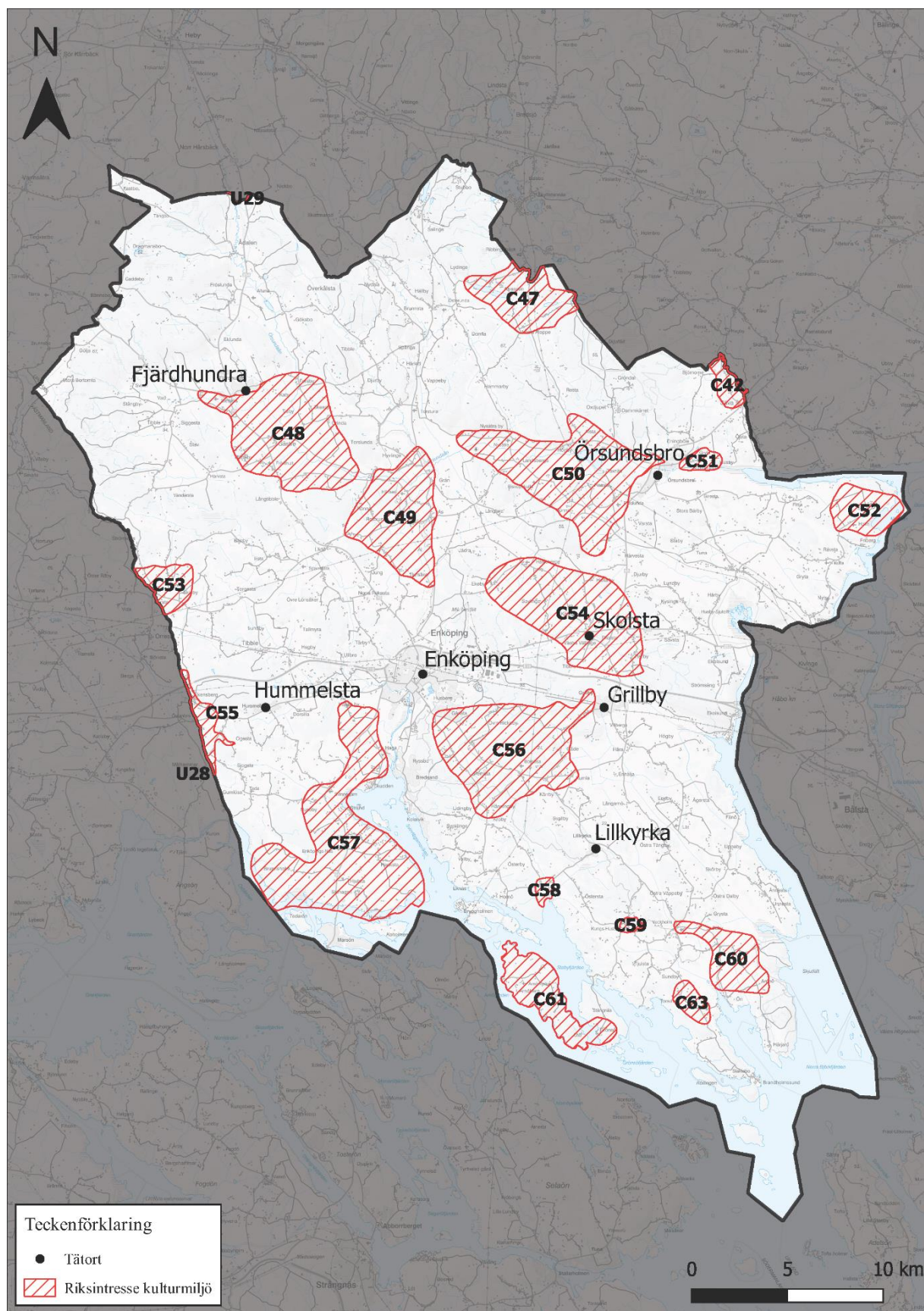

Foto på ett skepp på stora Hemstahällen i Enköping. Fotograf: Thomas Henrikson.

Avvägningar mellan olika riksintressen

Riksintresse för kommunikationer och totalförsvar prioriteras men utveckling inom dessa områden bör ske med hög grad av hänsyn till andra riksintresseområdets värden och med särskild varsamhet kring riksintresse kulturmiljös värdekärnor.

Riksintresse kulturmiljö prioriteras före riksintresse för friluftsliv och riksintresse Mälaren med sjöar och stränder. De värden som riksintresse kulturmiljö avser att skydda utgör också värden för riksintesse friluftsliv samt Mälaren med sjöar och stränder.

Karta 65: Riksintresse kulturmiljövård.

Hur berörs riksintresse kulturmiljö av översiktsplanens förslag

Översiktsplanen föreslår inga utvecklingsområden inom något av kommunens riksintresseområden för kulturmiljö.

Den framtida spårdragningen för järnvägen Aroslänken behöver ytterligare utredas. Järnvägen kan påverka flera riksintresseområden för kulturmiljö. En ny järnväg inom eller i närheten av ett riksintresseområde kan medföra påtaglig skada på riksintressets värden. Kommunens inställning är att Aroslänkens utveckling ska så långt som möjligt ska undvika eller minimera påverkan på riksintresseområdets värdekärnor. Påverkan behöver utredas när det finns mer underlag kring Aroslänkens spårdragning.

Kommunens ställningstagande för riksintresse kulturmiljö

- Områdets värden är utgångspunkt för bevarande och utveckling. Kommunens inställning är att dessa områden ska värnas i hög utsträckning, särskilt i och kring områdenas värdekärnor. Värden av betydelse för riksintresset finns beskrivna i Riksantikvarieämbetets värdebeskrivningar för respektive område och ska utgöra underlag i planläggning och lovgivning.
- Kulturhistoriskt utpekade värdefulla bebyggelsemiljöer, såväl enskilda byggnader som torp eller exempelvis radbyar, ska inte förändras på ett sådant sätt att deras karaktär går förlorad. Värden så som bebyggelsemönster, byggnadsskick eller markanvändning från historisk tid ska värnas.
- Byggnader med kulturhistorisk betydelse ska värnas från åtgärder och bör bevaras i sin karaktär och underhållas. Det gäller exempelvis slott och herrgårdar med tillhörande historiskt värdefulla anläggningar, parker och alléer. Siktlinjer mot slott och herrgårdar ska värnas.
- Kyrkor med tillhörande kyrkomiljöer, exempelvis prästgård, klockstapel, tillfartsvägar med flera, ska bevaras och underhållas. Kyrkorna innebär viktiga landmärken i landskapet och siktlinjer mot kyrkorna bör bevaras.
- Vägnätet, som markeras av runstenar, broar och annan historisk infrastruktur, bidrar till förståelse för vår historia och ska värnas.
- Det skogsbruk och jordbruk som bedrivs i riksintresseområden ska kunna fortgå med hänsyn till områdets kulturhistoriska miljöer, fornlämningar och fornlämningsmiljöer. Åtgärder i omgivningarna som kan försvåra djurhållning bör inte tillåtas inom de områden där betesdrift är en förutsättning för bevarande av områdets värden.
- Hävdade ängs- och hagmarker samt brukad åker inom kulturhistoriskt skyddade områden ska i största mån bevaras. Odlingslandskapets öppna landskapsbild ska värnas. Odlingslandskapet med ängs- och hagmarker ska undantas från plantering med gröda som påverkar den öppna landskapsbild.
- En restriktiv inställning gäller för bebyggelseutveckling inom riksintresseområden.

- Ny sammanhållen bebyggelse kan inte tillkomma i områden som utgör riksintresse kulturmiljö.
- Enstaka hus kan prövas förutsatt att en hög grad av anpassning och varsamhet till områdets värden och befintlig bebyggelse sker. Ny- och ombyggnation ska underordnas och utformas med hänsyn till den traditionella och äldre bebyggelsen i området. Det innebär att den utformas i skala, placering och färgsättning med utgångspunkt i områdets bebyggelsetradition och landskapsbild. Särskilt noggrann prövning ska ske inom eller i närhet av riksintresseområdenas värdekärnor. Ny bebyggelse i områdenas värdekärnor ska undvikas.
- Där flera skydd överlappar varandra stärker de också många gånger områdets status som särskilt skyddsvärd, och därmed är möjligheterna till utveckling generellt lägre.

Mälaren med öar och stränder

Miljöbalken 4 kap. 1-2 §

Ansvarig myndighet: Naturvårdsverket

Mälaren med stränder och öar har en unik landskapstyp med mycket höga naturvärden och många naturtyper med rik biologisk mångfald. För fullständig värdebeskrivning, se Naturvårdsverket.

Mälaronrådet har en lång historia med sjöfart, fiske och odling och landskapet är präglad av sin bebyggelsehistoria. Området är rikt på fornlämningar men även herrgårds- och slottsmiljöer. Mälarens farleder mellan Köping och Västerås samt Ytterholm till Bålsta passerar igenom kommunen. Mälaren nyttjas även flitigt för båtsport och fritidsfiske. För friluftslivet finns flera besöksmål såsom bad, gästhamnar, campingplatser och naturreservat.

Avvägningar mellan olika riksintressen

Mälaren med öar och strandområden är i sin helhet av riksintresse. Inom detta område ska besöksnäringens och friluftslivets intressen särskilt beaktas. Riksintresset ska dock inte hindra utvecklingen av de befintliga tätorterna Bredsand, Haga och Örsundsbro, det lokala näringslivet eller uppförande av anläggningar för totalförsvaret. Vid några platser sammanfaller riksintresset med områden för landsbygdsutveckling i strandnära områden (LIS-områden). Den föreslagna utvecklingen inom LIS-områdena bidrar till att stärka de olika intressen kring besöksnäring och friluftslivet som värnas inom riksintresset.

Särskild hänsyn ska tas till grunda vikar så att ingen negativ påverkan på riksintresse naturvärden eller riksintresse yrkesfisket medföljer eller så att miljökvalitetsnormer för vatten inte kan följas eller uppnås.

Hur berörs riksintresseområden naturvård av översiktsplanens förslag

Planförslaget möjliggör för utveckling inom kommunens LIS-områden. Här kan det tillkomma åtgärder som främjar friluftsliv. I övrigt planeras inga utvecklingsområden som påverkar riksintresset.

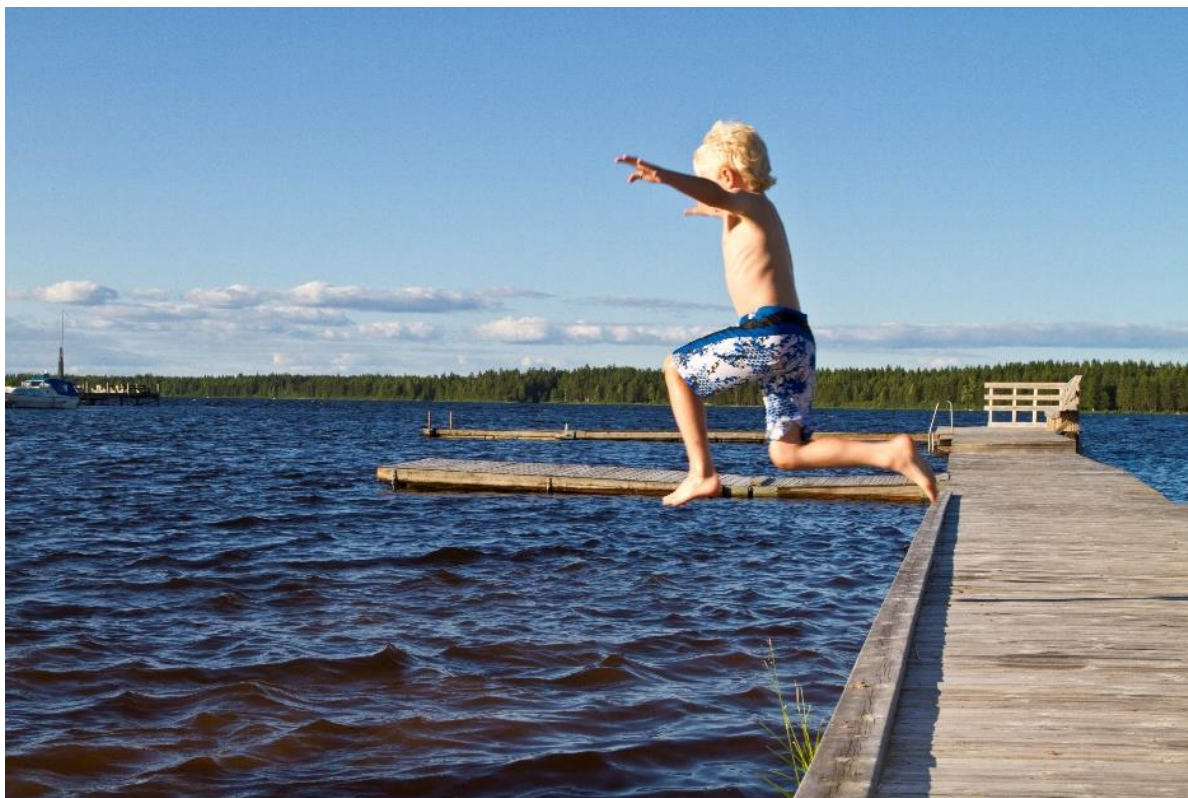

Foto på ett barn som hoppar från en brygga i sjön. Fotograf: mostphotos

Kommunens ställningstagande för riksintresse Mälaren med öar och stränder

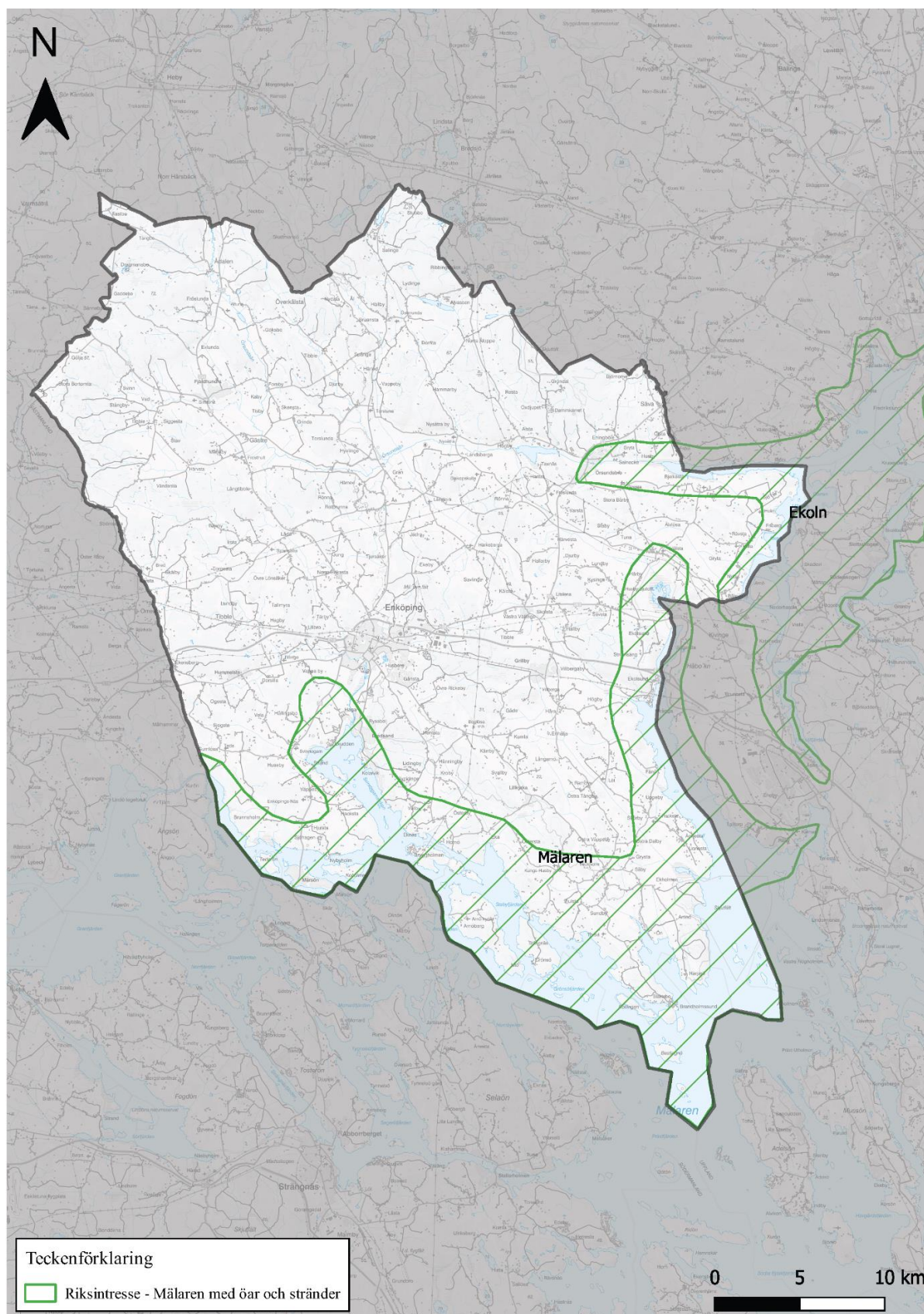
- Områdets värden är utgångspunkt för bevarande och utveckling. Kommunens inställning är att dessa områden ska värnas i hög utsträckning. Områdets värden finns beskrivna i Naturvårdsverkets värdebeskrivningar för respektive område och ska utgöra underlag i planläggning och lovgivning.
- Åtgärder som hindrar eller försvårar allmänhetens tillgång till riksintresseområden för friluftsliv ska inte tillåtas. Exempel som kan påverka riksintresset är privatiseringar, barriäreffekter, ianspråktagande av vandringsstigar, stränder, bryggor. Åtgärder som kan skada områdets värden är större bebyggelseexploatering, infrastrukturåtgärder som skapar buller och barriärer, byggande av vindkraftverk samt andra bullerstörande verksamheter och anläggningar.
- I strandnära områden ska det alltid finnas fri passage till vattnet som möjliggör för allmänhetens tillgänglighet.
- I redan bebyggda områden inom riksintresset kan enstaka kompletterande bebyggelse prövas genom förhandsbesked. Ny sammanhållen bebyggelse kan ej tillkomma i dessa områden eller inom strandskyddat område. Ju större, mer sammanhängande och ostört ett

område är, desto lägre lämplighet för bebyggelseutveckling. Där flera skydd överlappar varandra är möjligheterna för utveckling generellt lägre. Vid bedömning av småskalig exploatering tillämpas även översiktsplanens planeringsprinciper för byggande på landsbygden, se Del 2: Lokaliseringsprövning på landsbygden.

- Påverkan från exploatering provas likväl som kumulativa effekter av tillkommande mindre och större anläggningar. Stegvis utveckling bedöms också utifrån kumulativ påverkan.
- Strandskyddslagstiftningen gäller. Där det finns skäl till dispens ska anläggningar med behov av sjökontakt lösas genom samlokalisering av bryggor och anläggningar vid vattnet för att minska exploateringsgraden och privatiseringen av strandområdet. Särskild hänsyn ska tas till grunda vikar så att ingen negativ påverkan på riksintresse naturvården eller riksintresse yrkesfisket medföljer eller så att miljökvalitetsnormer för vatten inte kan följas eller uppnås.
- Föreslagna åtgärder inom kommunens LIS-områdenas kan bidra till att förstärka riksintresse friluftsliv genom ökad tillgänglighet och ökade upplevelsevärden. Riksintressets värden ska alltid bedömas vid prövning av anläggningar inom ett LIS-område så att påtaglig skada inte sker.

Foto på en skridskoåkare på en sjö. Fotograf: dubbelkollas.

Karta 66: Riksdomsområden Mälaren med öar och stränder.

Natura 2000-områden

Miljöbalken 4 kap. 8 §

Ansvarig myndighet: Naturvårdsverket

Natura 2000 är ett nätverk av skyddsvärd natur inom EU. Syftet är att skydda värdefulla livsmiljöer och hotade arter samt främja biologisk mångfald. För varje område tar Länsstyrelsen fram en bevarandeplan som beskriver områdets värden, mål för bevarande, hur området ska förvaltas och skyddas mot hot.

I Enköpings kommun finns flera Natura 2000-områden utpekade, se karta 80. Det finns områden som är utpekade enligt Art- och habitatdirektivet och områden som är utpekade enligt fågeldirektivet. Respektive områdes bevarandeplan återges inte här utan dessa kan finnas hos Naturvårdsverket.

- Bryggholmen, SE0210290,
- Dumdal-Hjälsta, SE0210307,
- Fageruddsåsen, SE0210253
- Fiskmansbo, SE0210342,
- Fånö, SE0210343,
- Grönsö, SE0210252,
- Haga eckbackar, SE0210300,
- Hemsta, SE0210078,
- Hjölsta säteri, SE0210165,
- Landholmarna, Landholmsängarna
- Norra Björkfjärden västra, SE0210219,
- Nybylund, SE0210304,
- Röllingen, SE0210081,
- Tedarön, SE0210236,
- Uvberget, SE0210235
- Vånsjöåsen, SE0210215,
- Veckholms prästholme, SE0210083
- Hjälstaviken (fågeldirektiv och habitatdirektiv), SE0210077.

Avvägningar mellan olika riksintressen

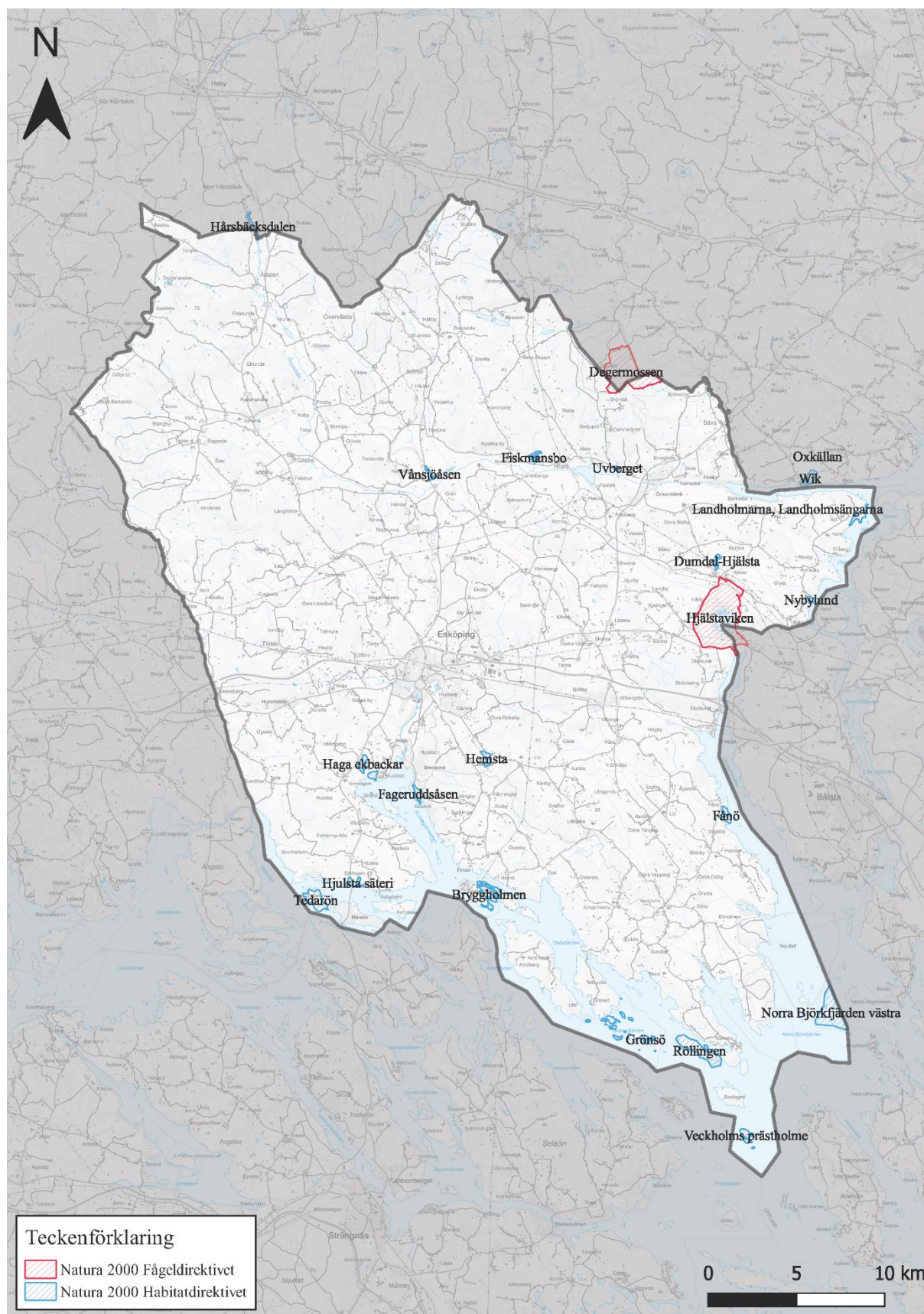
Natura 2000-områdena är ett riksintresse enligt 4 kapitlet miljöbalken men skiljer sig i sin skyddsform från andra riksintressen. Natura 2000-områdets intressen kan inte vägas av mot andra intressen. Det är Länsstyrelsen som tillståndsprövar aktiviteter eller åtgärder inom ett Natura 2000-område. Bevarandeplanen är vägledande vid tillståndsprövning.

Flera av dessa områden är också skyddade som naturreservat där viss typ av utveckling kan tillåtas för att bevara områdets värden och göras tillgängliga för allmänheten. Hänsyn ska då tas till Natura 2000-bevarandevärden.

Hur berörs riksintresseområden naturvård av översiktsplanens förslag

Kommunens inställning är att Natura 2000-områden fortsättningsvis ska skyddas från exploatering. Därför planeras ingen bebyggelseutveckling eller verksamhet inom eller i anslutning till Natura-2000 områden utan kommunen anser att skyddsformen ska upprätthållas.

Trafikverket planerar en ombyggnation av Hjulstabron vilket kan komma att påverka område Hjulsta Säteri (SE0210165). Det finns en åtgärdsvalsstudie framtagen för utvecklingen av Hjulstabron där en fråga som hanteras är intrånget i Natura2000-området. För att ytterligare komplettera åtgärdsvalsstudien kan en specifik miljöbedömning tas fram.

Karta 67: Natura-2000 områden.

Förordnanden

Förordnanden är områden, platser eller objekt som är skyddade genom lagstiftning. Inom ett sådant område, plats eller för ett objekt kan möjlighet att utföra en viss åtgärd påverkas eller förhindras. De olika områdena eller objekten ska prioriteras framför andra intressen när markanvändningsfrågor ska avgöras. Bestämmelserna i miljöbalken betonar miljöfrågornas betydelse i planeringen samt vikten av att hushålla med våra mark- och vattenområden på ett långsiktigt och hållbart sätt.

Naturreservat

Miljöbalken 7 kap. 4 §

Ansvarig myndighet: Naturvårdsverket

Naturreservat är en stark skyddsform och kan bildas av både länsstyrelser och kommuner. Varje naturreservat är unikt och har därför egna regler, som kallas föreskrifter, för att bevara naturvärden. Syftet med naturreservatet avgör vilka begränsningar som gäller.

Det finns ett antal naturreservat i kommunen, samtliga har beslutats av länsstyrelsen med undantag för Uvbergets naturreservat, som är kommunalt. Enligt ett avtal mellan Naturvårdsverket och Fortifikationsverket kan skyddsvärd statlig mark vid tre olika skjutfält komma att ombildas till naturreservat under vissa förutsättningar.

Länsstyrelsen och Upplandsstiftelsen förvaltar de flesta naturreservaten i kommunen, så att naturvärdena utvecklas och tillgängligheten för besökare ökar. Detta främjar såväl friluftsliv som turism. Flera av kommunens naturreservat är välbesökta besöksmål i regionen.

Ställningstaganden för naturreservat

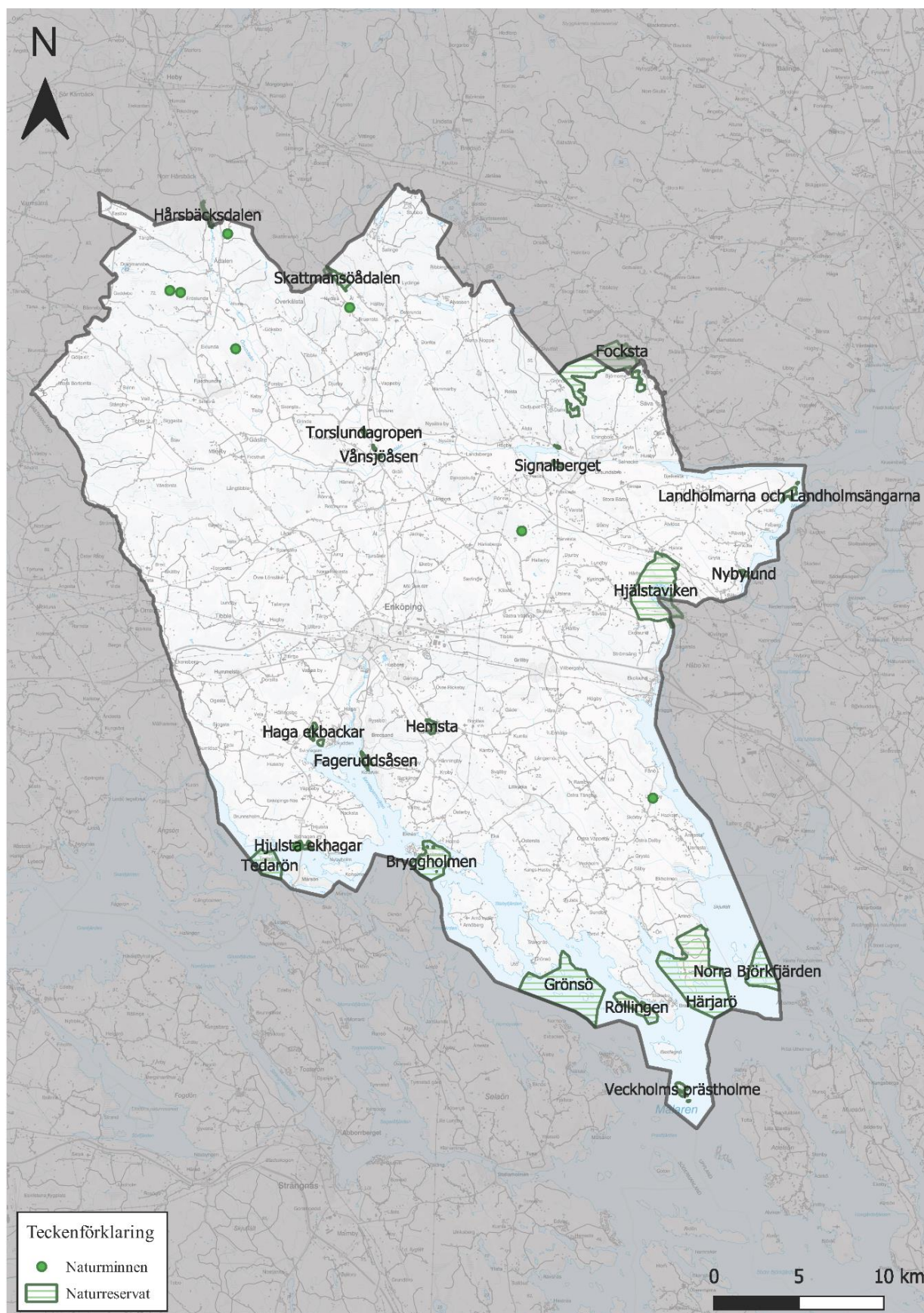
- Föreskrifterna gäller. Länsstyrelsen ansvarar för prövning av åtgärder i naturreservat som instiftats och förvaltas av länsstyrelsen.

Naturminnen

Miljöbalken 7 kap. 10 §

Ansvarig myndighet: Naturvårdsverket

Ett naturminne är ett särpräglad naturföremål som behöver skyddas eller vårdas särskilt. Naturminnen kan i många fall ha mycket stor betydelse för bevarandet av den biologiska mångfalden. Till exempel när gamla särskilt skyddsvärda träd med rik fauna och flora skyddas. Utmärkande för naturminnen är att de ska vara ett enskilt naturföremål, till exempel ett träd. I Enköpings kommun finns ett antal naturminnen. Samtliga avser stora, gamla eller särpräglade träd, se karta 81. Dessa skyddas enligt föreskrifter för att inte avverkas, och/eller behöver vårdas för att värdena ska utvecklas eller kvarstå.

Karta 68: Naturreservat och naturminnen.

Biotopskydd

Miljöbalken 7 kap. 11 §

Ansvarig myndighet: Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen

Biotopskyddade områden handlar om mindre mark- och vattenområden som utgör livsmiljöer för hotade och/eller särskilt skyddsvärda djur- och växtarter. Det finns två olika typer av skydd: generellt biotopskydd eller biotopskydd beslutat i det enskilda fallet. Biotopskyddsområden skiljer sig från till exempel naturreservat genom att det är ett antal namngivna biotop typer som får skyddas som biotopskyddsområde. Följande sju biotop typer är skyddade i hela landet:

- Allé
- Källa med omgivande våtmark i jordbruksmark
- Odlingsröse i jordbruksmark
- Pilevall
- Småvatten och våtmark i jordbruksmark
- Stenmur i jordbruksmark
- Åkerholme

Den andra formen av biotopskyddsområde utgörs av biotoper som länsstyrelsen, Skogsstyrelsen eller en kommun får besluta ska utgöra ett biotopskyddsområde. Beslutet gäller för det enskilda området, till exempel en äng med många djur- och växtarter.

Foto på backsippor, vid ett odlingsröse. Fotograf: dubbelkollas.

I Enköpings kommun finns flera biotopskyddsområden på skogsmark. Inom biotopskyddat område får det inte förekomma åtgärder eller verksamhet som kan skada de värden som skyddas. Vid ansökan om utveckling på områden som omfattas av biotopskydd ska dispenskravet vara tillgodosett innan ansökan lämnas in till kommunen. Dispens från dessa biotopskydd söks antingen hos Länsstyrelsen eller Skogsstyrelsen. Det krävs särskilda skäl för att få dispens. Biotopskyddade områden behöver också oftast inventeras i samband med planläggning så att planeringen kan anpassas till de biotopskyddade områdena.

Kommunens ställningstagande för områden med biotopskydd

- Generella biotopskyddsområden ska beaktas vid prövning av förhandsbesked eller detaljplan.
- Dispens krävs för att få påverka ett generellt biotopskyddsområde. Dispenskravet enligt miljöbalken ska vara uppfyllt innan prövning om förhandsbesked eller detaljplan sker.

Strandskydd

Miljöbalken 7 kap. 13 §.

Ansvarig myndighet: Naturvårdsverket.

Tack vare strandskyddet kan vi promenera, bada, fiska, åka skridskor och stanna vid stranden med båt. Strandskyddet gör också att djur och växter kan fortsätta leva i sin miljö. Strandskyddet gäller vanligtvis 100 meter från strandkanten, men kan på vissa platser vara utökat till 300 meter, vilket gjorts för Mälarstränderna och Alstasjön.

Strandskyddet är en förbudslagstiftning då det är ett tungt vägande allmänt intresse. Det finns möjlighet att söka om dispens om det finns särskilda skäl. Som särskilda skäl får man endast använda något av de sex särskilda skäl som anges i miljöbalken 7 kapitlet 18 c §.

Artskydd

Miljöbalken 7 kap. 13 §.

Ansvarig myndighet: Naturvårdsverket.

Artskydd är de lagar och åtgärder som samhället har beslutat om för att skydda och gynna arter som på något sätt hotas av människans verksamheter.

Artskyddsförordningen reglerar vilka arter som är fridlysta. Beroende på paragraf i förordningen finns olika kriterier som måste uppfyllas för att kunna få dispens. Länsstyrelsen får meddela dispens enligt artskyddsförordningen i det enskilda fallet om det inte finns någon annan lämplig lösning och dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde.

Regionalt intresse för kulturmiljö

Miljöbalken 3 kap. 6§

Ansvarig myndighet: Länsstyrelsen i Uppsala län

Våra kulturmiljöer och kulturlandskap är en viktig del av Enköpings kommuns attraktiva landsbygd. Exploatering i dessa områden kan medföra en sådan påverkan eller slitage att det sänker miljöernas värden. Kommunens inställning är att värna dessa områden från åtgärder som kan skada dess värden.

I Enköpings kommun finns flera områden med värden i deras kulturhistoriska miljöer, se karta 82. Flera sammanfaller med områden som är riksintresse kulturmiljö. Områdets värden finns beskrivna i skriften *Bygd att vårda. Kulturmiljöer i Enköpings och Håbo kommuner* som ska utgöra underlag i planläggning och lovgivning.

Följande områden omfattas av regionalt intresse för kulturmiljö. Inom parantes listas områdets huvudsakliga värden:

- Område 1 – Altuna (fornlämningar, kyrka, herrgårdar, byar, stationssamhälle).
- Område 2 – Skattmansöåns dalgång (fornlämningar, odlings- och beteslandskap, järnbrukslämningar, vattenkvarnar, stenvalvsbro).
- Område 3 – Östersunda (kyrkomiljö, by).
- Område 4 – Åloppe (boplatssområde från stenåldern).
- Område 5 – Fjärdhundrabygden (odlingslandskap, fornlämningar, kyrkomiljöer, tingsplats, herrgårdar, byar, vattenkvarnar, järnvägsstation).
- Område 6 – Skutters skans (fornborg).
- Område 7 – Torstuna (fornlämningar, kyrkomiljöer).
- Område 8 – Härnevi (fornlämningar, kyrkomiljöer, byar, kvarnmiljöer, stenvalvsbro).
- Område 9 – Långtora (fornlämningar, kyrkomiljöer, by).
- Område 10 – Enköping, Örsundaåns dalgång (odlingslandskap, fornlämningar, kyrkomiljöer, herrgårdar, byar, kvarnmiljö, broar).
- Område 11 – Gryta-Salnecke (odlings- och beteslandskap, fornlämningar, kyrkomiljö, slott, majorsboställe, väg).
- Område 12 Giresta (fornlämningar, kyrkomiljöer, gårdar).
- Område 13 – Fittja (kyrkomiljö, herrgårdar).
- Område 14 – Sjöö-Holm (kyrkomiljö, herrgårdslandskap).
- Område 15 – Kulla (kyrkomiljö).
- Område 16 – Hjalsta-Husby-Sjutolft (beteslandskap, fornlämningar, kyrkomiljöer, herrgårdar, byar, tingsplats).
- Område 17 – Ekolsund (fornlämningar, slottsmiljö, villasamhälle, järnvägsstation).
- Område 18 – Härkeberga-Litslena (fornlämningar, kyrkomiljöer, by, gårdar).
- Område 19 – Enköpings stad (stadsmiljö).
- Område 20 – Sparrsätra (kyrkomiljö).
- Område 21 – Bred (fornlämningar, kyrkomiljö, byar, gårdar, kvarnar).
- Område 22 – Ullunda (fornlämningsmiljö, kvarn).

- Område 23 – Tillinge (kyrkomiljö, fornlämningar).
- Område 24 – Östanbro (fornlämningar)
- Område 25 - Herrgårdslandskap sydväst om Enköping (fornlämningar, trefaldighetskälla, kyrkomiljöer, herrgårdar, by, bondgårdar).
- Område 26 - Boglösa-Vårfrukyrka (fornlämningar, beteslandskap, kyrkomiljöer).
- Område 27 - Villberga-Håra (fornlämningar, kyrkomiljö, by).
- Område 28 - Svallby och Utmyrby (fornlämningar, byar).
- Område 29 – Löt (fornlämningar, kyrkomiljö).
- Område 30 – Fånö (herrgårdslandskap).
- Område 31 – Lillkyrka (fornlämningar, kyrkomiljö, herrgård).
- Område 32 – Vallby (fornlämningar, kyrkomiljö).
- Område 33 – Gröneborg (medeltida borgruin).
- Område 34 – Husbyborg (medeltida gårdsanläggning).
- Område 35 – Eka (herrgård).
- Område 36 – Bryggholmen (plats för försvunnet glasbruk).
- Område 37 – Hacksta (fornlämningar, odlings- och beteslandskap, kyrkomiljö, herrgårdar, byar).
- Område 38 - Kungs-Husby (kyrkomiljö, byar).
- Område 39 – Veckholm (fornlämningar, kyrkomiljö, herrgårdslandskap).
- Område 40 - Arnö kyrka och Arnöberg (kyrka, herrgårdsmiljö).
- Område 41 – Torsvi (fornlämningar, kyrkomiljö, herrgård).
- Område 42 - Utö-Grönsö (medeltida borg, slottsmiljö).

Kommunens ställningstagande för regionalt intresse för kulturmiljö

- Områdets värden är utgångspunkt för bevarande och utveckling. Områdets värden finns beskrivna i skriften *Bygd att vårda. Kulturmiljöer i Enköpings och Håbo kommuner* som ska utgöra underlag i planläggning och lovgivning. Kommunens inställning är att dessa områden ska värnas i hög utsträckning, särskilt i och kring områdenas värdekärnor.
- Kulturhistoriskt utpekade värdefulla bebyggelsemiljöer ska inte förändras på ett sådant sätt att deras karaktär går förlorad. Värden så som bebyggelsemönster, byggnadsskick eller markanvändning från historisk tid ska värnas.
- Alla byggnader med kulturhistorisk värdefull betydelse ska värnas från åtgärder och bör bevaras i sin karaktär och underhållas. Det gäller exempelvis slott och herrgårdar med tillhörande historisk värdefulla anläggningar, parker och alléer samt andra omgivningar där alléer förekommer. Siktlinjer mot slott och herrgårdar ska värnas. Väderkvarnar, kvarnmiljöer, stenvälsbroar och tingsplatser samt borgar är alla viktiga för förståelsen av vår historia och ska värnas.
- Kyrkor med tillhörande kyrkomiljöer, exempelvis prästgård, klockstapel, tillfartsvägar med flera, ska bevaras och underhållas. Kyrkorna innebär viktiga landmärken i landskapet och siktlinjer mot kyrkorna bör bevaras.

- Vägnetet, som markeras av runstenar, broar och annan historisk infrastruktur bidrar till förståelse för vår historia och ska värnas.
- Det skogsbruk och jordbruk som bedrivs i området ska kunna fortgå med hänsyn till områdets kulturhistoriska miljöer, fornlämningar och fornlämningsmiljöer. Åtgärder i omgivningarna som kan försvåra djurhållning bör inte tillåtas inom de områden där betesdrift är en förutsättning för bevarande av områdets värden.
- De hävdade ängs- och hagmarker samt brukad åker inom kulturhistoriskt skyddade områden ska i största mån bevaras. Odlingslandskapets öppna landskapsbild ska värnas. Odlingslandskapet med ängs- och hagmarker ska undantas från plantering med gröda som påverkar den öppna landskapsbilden.
- Landskapsbilder med bondgårdar och beteslandskap, medeltida gårdsanläggningar eller herrgårdslandskap ska värnas.
- En restriktiv inställning gäller för bebyggelseutveckling inom riksintresseområden.
 - Ny sammanhållen bebyggelse kan inte tillkomma i områden som utgör riksintresse kulturmiljö.
 - Enstaka hus kan prövas förutsatt att en hög grad av anpassning och varsamhet till områdets värden och befintlig bebyggelse sker. Ny- och ombyggnation ska underordnas och utformas med hänsyn till den traditionella och äldre bebyggelsen i området. Det innebär att den utformas i skala, placering och färgsättning med utgångspunkt i områdets bebyggelsetradition och landskapsbild. Särskilt noggrann prövning ska ske inom eller i närhet av riksintresseområdenas värdekärnor. Ny bebyggelse i områdenas värdekärnor ska undvikas.
 - Där flera skydd överlappar varandra stärker de också många gånger områdets status som särskilt skyddsvärd, och därmed är möjligheterna till utveckling generellt lägre.

263

Landskapsbildskydd

Naturresurslagens 19§.

Ansvarig myndighet: Länsstyrelsen i Uppsala län

Landskapsbildsskyddet finns för att skydda den visuella upplevelsen av ett landskap. Det är en äldre skyddsform som inte finns i miljöbalken och den håller på att ersättas med andra skyddsformer. De beslut som har fattats om att införa landskapsbildskydd gäller fortsatt med stöd av en övergångsbestämmelse.

I Enköpings kommun finns följande områden med landskapsbildskydd:

1. Fjärdhundraområdet,
2. Gåsholmarna,
3. Hemsta-Rickebydalen,
4. Örsundaåns mynning
5. Sagåns dalgång.

Varje område har egna beskrivningar om värden och vilka regler som gäller. Generellt för alla fem områden är att det är känsligt att uppföra nya byggnader eller verksamheter men även annan typ av exploatering som schaktning, ledningsdragning, skogsodling, solenergianläggningar eller förändra byggnaders utformning som kan påverka landskapsbilden. Åtgärder inom jordbruket ska särskilt beaktas vid ny- och ombyggnationer.

De kumulativa effekterna av ny- och ombyggnationerna blir särskilt viktiga aspekter att bedöma här. Det gäller exempelvis om området stegvis utvecklas. Kommunens inställning är att i hög utsträckning värna områden som skyddas med landskapsbildskydd. Ett flertal av dessa sammanfaller med andra skydd så som riksintresse eller förordnanden.

För varje område som omfattas av landskapsbildskydd finns ett beslut där det framgår vad inom det området som är förbjudet med hänvisning till naturresurslagens 19§. Tillstånd för en åtgärd som är förbjuden inom ett område som omfattas av landskapsbildskydd, kan sökas hos Länsstyrelsen. Utöver Länsstyrelsens prövning, tillkommer också den kommunala prövningen enligt plan- och bygglagen.

Fjärdhundraområdet

Följande åtgärder får inte utföras utan Länsstyrelsens tillstånd.

- Nybyggnad,
- Upplag,
- Täktverksamhet,
- Inom den del av Skattmansöadalen, nordväst om väg 813, samt fastigheten Källinge 2 och 1, kan inte heller skogsplantering utföras och luftledning framdragas utan länsstyrelsens tillstånd.
- Förordandet gäller inte inom område med fastställd byggnadsplan.
- Förordandet gäller inte uppslag av virke.

Gåsholmarna

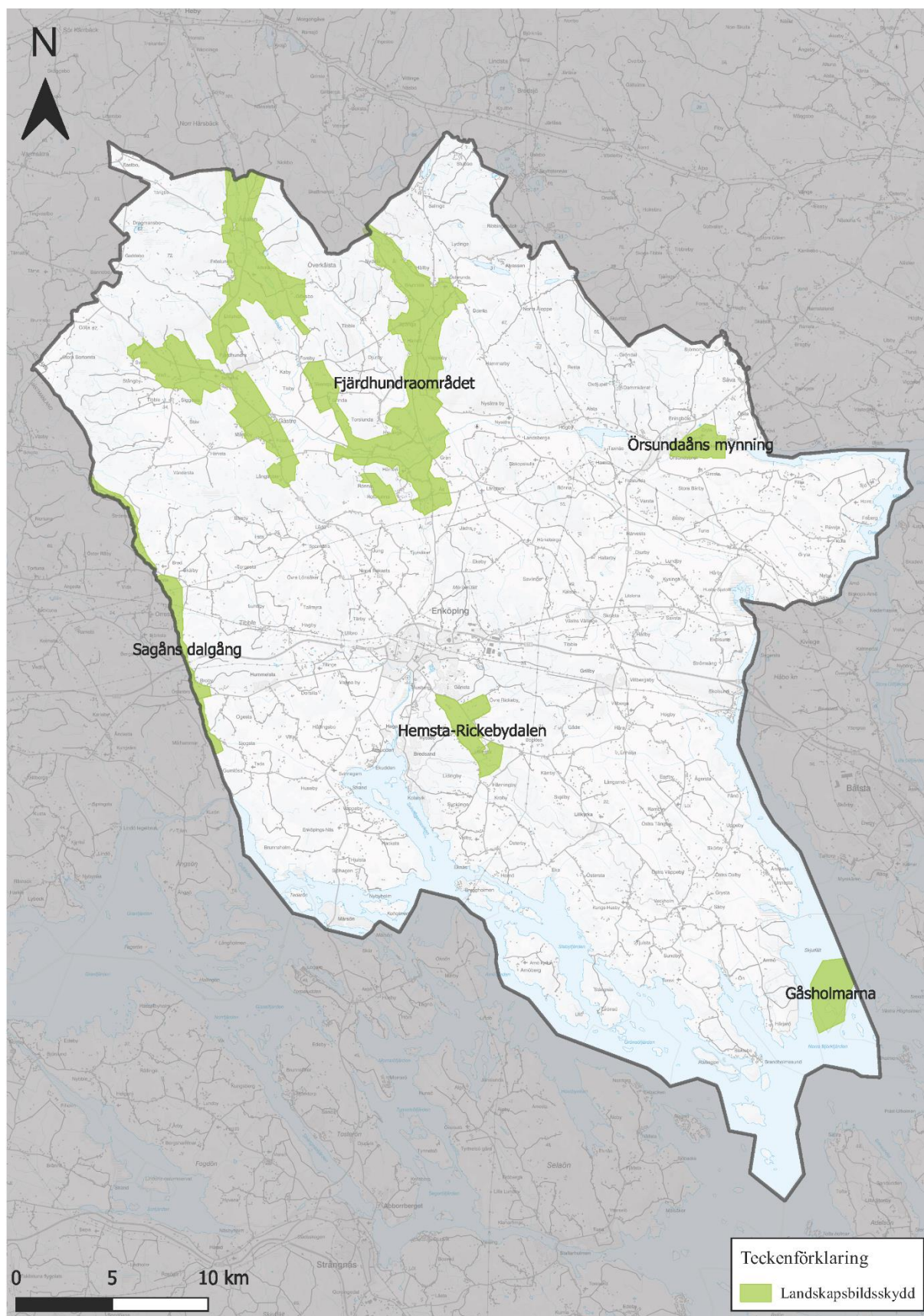
Följande åtgärder får inte utföras utan Länsstyrelsens tillstånd:

- Uppföra byggnad eller annan anläggning,
- Anordna upplag,
- Tippa avfall och andra massor,
- Dra fram luftledning och uppföra belysningsstolpar, antennmaster och liknande anordningar,
- Bedriva täktverksamhet, schaktning och annan mekanisk markbearbetning,
- Anlägga vägar, broar och bryggor samt
- Avverka, röja och utföra skogsodling.

Örsundaåns mynning, Sagåns dalgång och Hemsta-Rickebydalen

Följande åtgärder får inte utföras utan Länsstyrelsens tillstånd inom dessa tre områden:

- Uppförande av helt ny byggnad, till- eller påbyggnad av befintlig byggnad som ombyggnad eller annan ändring med avseende på byggnads yttre utförande av så genomgripande beskaffenhet att den kan anses jämförlig med ombyggnad, dock att beträffande jordbrukets ekonomibyggnader tillstånd inte erfordras beträffande till-, på-, eller ombyggnader som endast är av mindre omfattning.
- Ändra färgsättning av fasad eller tak.
- Anordnade, utvidgning eller väsentlig ändring av upplag.
- Tippning av avfall och andra massor, dock med undantag för smärre tippar för markägares räkning i anslutning till boningshus eller inne i skog.
- Dragning av luftledning och uppförande av belysningsstolpar, antennmaster eller liknande anordningar, dock med undantag av enstaka mindre stolpar i när anslutning till bostadsbyggnad,
- Täktverksamhet, schaktning, och annan mekanisk markbearbetning utöver normal brukning av trädgård och åker som brukats under senare tid.
- Uppförande eller väsentlig ändring av mur, plank eller därmed jämförlig anordning,
- Skogsplantering på mark som inte burit sluten skog under senare tid, och barskogsplantering i lövskog, samt avverkning och bekämpning av lövträd utanför park och trädgård, dock med undantag av slybekämpning och normal gallring i skogs- och hagmark.
- Tillägg för Hemsta-Rickebydalen: Anläggning eller väsentlig ombyggnad av vägar och broar,

Karta 70: Områden med landskapsbildskydd.

Stora opåverkade områden

Miljöbalken 3 kap. 2 §

Ansvarig: Enköpings kommun

I de mer tätbefolkade delarna av landet är det särskilt angeläget att hushålla med stora, sammanhängande områden som saknar storskalig exploatering. Kommunen har därför avsatt ett antal områden som är relativt oexploaterade områden idag. På så vis kan de behålla förutsättningar för olika kvalitéer som medföljer områden utan storskalig exploatering med olika naturvärden, tysta och mörka områden och spridningskorridorer för biologisk mångfald.

Kommunens ställningstagande för stora opåverkade områden

- Landskapskaraktären ska bibehållas och områden ska fortsätta att leverera olika ekosystemtjänster för såväl areella näringar som för friluftslivet och biologisk mångfald.
- I dessa områden finns förutsättningar att uppleva tystnad och det naturligt ostörda nattmörkrets stjärnhimmel någorlunda fri från ljusföroreningar. Det ska värnas.
- Storskaliga exploateringar ska undvikas, enstaka nya bostadshus där övriga planeringsprinciper följs kan provas men grupper av nya bostadshus eller ny sammanhållen bebyggelse är olämpligt och ska inte tillkomma.

Område 1 - Skogsområde norr om Strömsäng, väst Kobyslätten

Ett för Enköping relativt stort skogsområde. Storskaligt skogsbruk påverkar områdets karaktär och reducerar de ekologiska värdena men området är inte påverkat av storskalig exploatering av annat slag. Inslag av skogliga våtmarker, delvis kraftigt påverkade av dikning.

Område 2 - Skogsområde norr om Karleby och väster om Ådalen

Ett större sammanhängande skogsområde genomkorsat av ett par vägar i kommunens nordvästra utkant med småskalig kulturmarksmosaik i utkanterna. Den restaurerade Dragmansbosjön och en mosaik av olika skogsmiljöer bland annat med skogliga våtmarker bidrar till områdets värden.

Område 3 - Skogsområde mellan Ådalen i väster och norr om Skattmansöån i öster

Ett av uppodlade dalgångar uppdelat skogsområde i kommunens utkant. Inom området finns några nyckelbiotoper, ett par biotopskyddade områden och Skattmansöadalens naturreservat. Upplandsleden passerar genom områdets östra del. Bebyggelse i områdets utkant och vid odlingsbygderna kring Gällbäcken och Skattmansöån.

Område 4 - Skogsområde mellan Mörtsjön, Strandsjön och Ryssjön

Skogsområdet utgörs av en mosaik av olika skogstyper, skvattramstallmossar, mindre åkertegar, Oxsjön och kommunens enda tjärn, Igelsjön. Utanför området ligger flera fritidshusområden kring närliggande sjöar. Inom området finns några spridda nyckelbiotoper och ett skogligt biotopskyddsområde.

Område 5 - Rydaslätten

Rydaslätten är ett värdefullt landskap som breder ut sig vid Örsundaåns dalgång. Det är ett vidsträckt storskaligt odlingslandskap med speciella naturvärden som rastlokal för olika fågelarter. Slättens upplevelsevärden förstärks av de utblickar som erbjuds från områdets vägar och från naturreservaten Vånsjöåsen och Torslundagropen strax väster om området. Rydaslättens värden som opåverkat område bedöms inte påverkas av verksamheten vid Långtora flygfält eller den begränsade bebyggelsen i kanten av slätten.

Område 6 - Skogsområde mellan Lillån i väster till Focksta naturreservat i öster

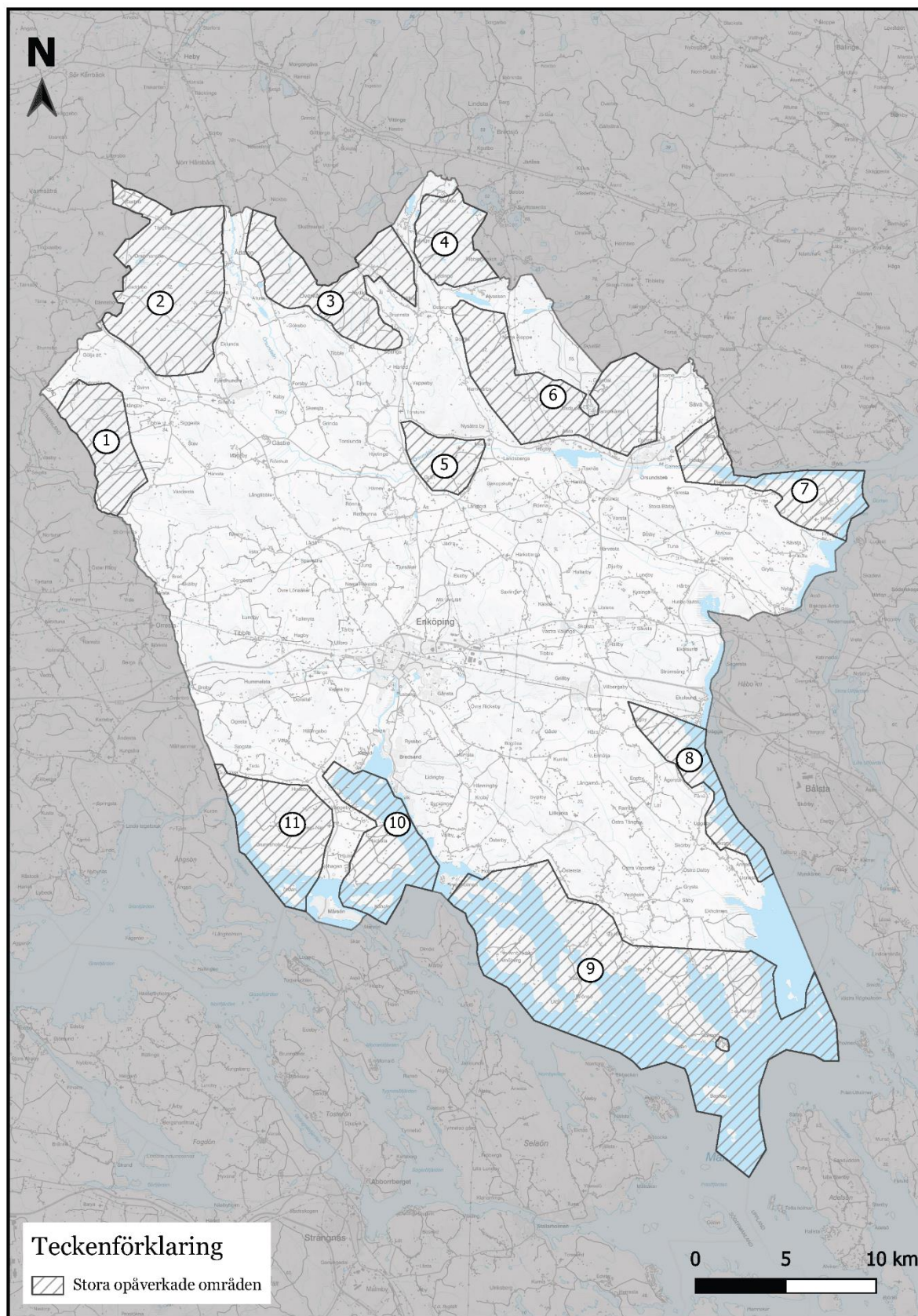
Del av det största skogsområdet som delvis ligger inom kommunens gränser. Området har flera delar med höga ekologiska naturvärden och kulturhistoriska värden bland annat stenåldersboplatser. Den storskaliga kraftledningen som delar området bedöms inte påverka helhetsintrycket av ett stort opåverkat område. I öster är delar av de ekologiskt värdefulla skogsmiljöerna skyddade i Focksta naturreservat och Natura 2000-området Degermossen. Därutöver finns ett flertal nyckelbiotoper och skogliga biotopskyddsområden i området. Inom Skogstibble skjutfält som ligger strax utanför området finns skogsmiljöer med lika höga naturvärden eftersom skogen inte omfattas av rationellt skogsbruk. Utpekandet som stort opåverkat område innebär ingen konflikt med försvarsmaktens behov av skjutfältet. Verksamheten inom skjutfältet gynnar de skogliga naturvärdena och medför ingen negativ påverkan på det stora opåverkade områdets ekologiska värden.

Område 7 - Lårstaviken med omgivande herrgårdslandskap

Ekoln med Lårstaviken och fjärden Gorran har höga värden kopplat till Mälarens vattenytor. Inom området ligger flera kulturhistoriskt värdefulla herrgårdslandskap med såväl kultur- som naturvärden. Enstaka tillkommande bebyggelse skulle inte ändra karaktären på området nämnvärt.

Område 8 - Mälarnära områden mellan Sisshammarsviken och Hacksta

Området utgörs av bygderna som gränsar till Ekolsundsviken i öster. Här ligger bebyggelsen tämligen glest med spridda byar och gårdar. I första hand är det upplevelsen av Ekolsundsvikens stora öppna vattenyta, med obetydligt exploaterade stränder som är den väsentliga resursen som ska värnas om. Upplevelsevärdena fortsätter även söderut mot Björkfjärdarna, men med ett avbrott vid Veckholms skjutfält.

Karta 71: Stora opåverkade områden.

Område 9 - Mälarfjärdarna med öar söder om Trögden

Omkring Bryggsholmen i väster via Arnö, Ekaviken och Grönsö vidare till Härjarö är omgivande Mälarfjärdars vidsträckta vattenytor påtagligt närvarande. Fastlandsstranden och öarna är förhållandevis oexploaterade. Det Mälarnära läget bidrar till artrika skogsmiljöer och här finns flera naturreservat med höga naturvärden och friluftslivsvärden. Sommarens strand- och båtliv liksom vinterisarna lockar till friluftsupplevelser. Området ligger inom riksintresseområde för friluftslivet.

Område 10 - Svinnegarnsviken

Svinnegarnsvikens södra del är en oexploaterad del av Mälaren i närheten av Enköpings tätort. För tätortens båtliv är Svinnegarnsviken hemmavattnet. Vintertid erbjuder viken isaktiviteter. Kulturlandskapet väster om Svinnegarnsviken har höga kulturhistoriska värden och ingår i riksintresseområde för kulturmiljövården. Här finns också höga naturvärden kopplade till Mälarnära ädellövskogsmiljöer. Farleden som passerar södra delen av området påverkar inte områdets karaktär av opåverkad vattenvidd.

Område 11 - Herrgårdsskapet väster om Enköpings-Näs

Stora delar av området är utpekade som område av riksintresse för kulturmiljövård med flera herrgårdsmiljöer. Strandremsan från Sagåns mynning till Hjulstabron är relativt oexploaterad. Tedaröns naturreservat ägs av Enköpings kommun. Ön har höga naturvärden och det skulle vara önskvärt att göra den mer tillgänglig för besökare. Västerut ligger Ängsö naturreservat i Västerås kommun. Även det området är ett utpräglat herrgårdsskap utan storskalig exploatering.

Fornminnen

Kulturmiljölagen, 2 kap.

Ansvarig myndighet: Riksantikvarieämbetet

I Enköpings kommun finns många fornminnen spridda över landskapet. Det kan även finnas fornlämningar som inte ännu är registrerade. Länsstyrelsen behöver därför kontaktas inför eller under många byggnads- och anläggningsprojekt.

Kommunens ställningstagande om fornminnen

- Bronsåldersmiljöer, järnåldersmiljöer och boplatssområden ska skyddas. Fornlämningarna ska bevaras enligt 2 kap. kulturmiljölagen. Ingrepp och förändringar i fornlämningsmiljöernas närhet ska undvikas.
- Om fornlämningar finns på hagmark som betas, så kan marken med fördel fortsättningsvis betas för att underlätta tillgången till fornminnen.

- Alla maskiningrepp och byggnationer i anslutning till fornlämning ska tillståndsprövas av Länsstyrelsen.
- Om fornlämning påträffas vid grävning ska Länsstyrelsen kontaktas.

Foto över runstenar. Fotograf: Enköpings kommun.

Byggnadsminnen

Kulturmiljölagen, 3 kap.

Ansvarig myndighet: Länsstyrelsen i Uppsala län

Kulturhistoriskt värdefulla byggnader, miljöer och anläggningar kan skyddas som byggnadsminnen. Syftet är att bevara spår av historien som är av stor betydelse för förståelsen av dagens och morgondagens samhälle samt att garantera människors rätt till en viktig del av kulturarvet. Länsstyrelsen tillståndsprövar ändring av byggnadsminnen. Byggnadsminnen bevaras och underhållas enligt Statligt byggnadsminne (SBM) Förordning (2013:558).

I Enköpings kommun finns ett antal statliga byggnadsminnen.

- Kvekgården,
- Härnevi kvarn och såg,
- Grönsöö slott,
- Veckholms gamla prästgård,
- Ekolsunds slott och värdshus,
- Landsberga översteboställe,
- Sjöö slott,
- Salnecke slott,
- Utö hus,
- Gryta majorsboställe.
- Drömparken i Enköpings stad.

Foto på rosa blommor och annan växlighet i byggnadsminnet Drömparken. Fotograf Elisabet Lind.

Kyrkor och kyrkomiljöer

Kulturmiljölagen, 4 kap.

Samtliga kyrkor och kyrkogårdar inom Svenska kyrkans förvaltning med tillhörande byggnader, som tillkommit före år 1940, omfattas av lagens skydd och får inte ändras på något väsentligt sätt utan Länsstyrelsens tillstånd. Yngre kyrkor och begravningsplatser omfattas även de av lagens skydd men dessa väljs ut av riksantikvarieämbetet. Kyrkor är ofta landmärken i vårt landskap och därför ska siktlinjer mot kyrkor i största mån värnas.

Vägar

Väglag, 47 §

Ansvarig: Trafikverket och Länsstyrelsen

Länsstyrelsens tillstånd krävs om byggnader eller anläggningar som kan inverka på trafiksäkerheten ska uppföras inom den tillståndspliktiga zonen (47 § väglagen). Länsstyrelsens tillstånd krävs inte om åtgärden prövas i en detaljplan eller i ett bygglov

Länsstyrelsen kan, om det är nödvändigt med hänsyn till trafiksäkerheten, föreskriva att avståndet ökas, dock högst till 50 meter. Följande avstånd gäller för vägar inom Enköpings kommun:

- E 18 - 50 meter
- Väg 55, 70, 254 och 263 - 30 meter
- Övriga allmänna vägar - 12 meter

Foto på x kyrka. Fotograf: dubbelkollas.

Industriminnen

Länsstyrelsen i Uppsala län har gjort en översiktlig inventering av länets industriella utveckling med tillhörande kulturarv. Inventeringen har fokuserats på anläggningar som har koppling till järnproduktionen och anläggningar kopplade till jord- och skogsbruket. För järnproduktion återfanns inga industriminnen i Enköpings kommun. Däremot identifierades tre industriminnen för jord- och skogsbruket. [Kommentar: Vi väntar fortfarande på att Länsstyrelsen ska återkomma om vilka dessa är]

Skyddsområde för vattentäkt

Det finns fyra kommunala vattentäkter där dricksvatten tas upp. För att skydda dricksvattnet från föroreningar finns instiftade vattenskyddsområden. Se karta 51, Del 3: Teknisk försörjning.

Den kommunala vattenförsörjningen omfattar fyra vattentäkter där dricksvatten tas upp, samtliga är belägna i Enköpingsåsen. För att skydda dricksvattnet från föroreningar finns instiftade vattenskyddsområden fastställda av Länsstyrelsen i Uppsala län

De fyra vattentäkterna är belägna på Munksundet, i Vånsjöbro, i Nygård och i Ådalen. Det finns även en mindre vattentäkt i Veckholm. För att säkerställa dricksvattnets kvalitet görs kontinuerliga vattenprovtagningar samt drift och underhåll av vattenverk och ledningar.

Foto på Salnecke slott. Fotograf: Enköpings kommun.

